Chalcidius super Platonē
et explanacio super quatuor
libros Ethicorum.
1 fol. membranaceum quod compactu-
ram excipit
operis fol 1–76 77–80 vacua

2 Albertus Magnus explanacio
super quatuor libros Ethicorum
Venerabilis Alberti Magni quam
lego pro facultate artium Studii
Cracov. fol. 81–143.

3. Incipit liber secundus Trac. prim.
Decem folia a mucore valde
corrupta
fol. 144–153.–

d. 13 febr. 1871.

Calcidius sup platone. et explanatio sup quatuor libros ethicorum. magri Sanitko posita Clodauien

Pro intecoligatura sex grossos cum medio magr Stanislaus de Schadek dedit

Chalcidius Commentarius super Platone. Item Explanatio Alberti Magni super 4 lib. Ethicorum Aristot.

[illegible]

Timeus platonis a veteribus difficilis habitus
est atque existimatus ad intelligendum non ex imbecil
litate sermonis obscuritate nata. Quid enim illo
viro promptius. Sed quia legentes artificiose
rationis operatum in explicandis rebus quibus
usum non habebant stili genere sic instituto non
ut aliarum artium quarundam probationibus [?] in rerum [?]
veritate [?] uterentur. Illa enim demum probatio certa
est congruis accommodatisque rationibus quoniam [?] ut si de
motu stellarum oriatur questio contractatio ex ea disciplina
astronomia scilicet demanet assertio. Si de sonis vero
et de eo qui ex diversis vocibus sonisque nascitur
concentu rationis habeantur musicae remedia.
Et prorsus ut tenuerit institutum quod a peritissimis medicis
observari solet qui pro natura valetudinis auxilia me
dicamentorum adhibent in medendo. In hoc porro
libro cum de statu agatur universe rei omniumque eorum que
mundus complectitur ea [?] et ratio postulat necesse fuit multas et varias
mentionem [?] quoniam de planis figuris fieret, de solidis corporibus, de
corporatione ac vivificatione sensibilium, de
motu eius et agentes [?] spectra [?], de stellarum discursibus ratis et
erraticis, quibus omnium certarum disciplinarum artificialibus
remedys occurrendum erat, arithmeticis, astronomicis, geometricis,
musicis [?] quo singule res domesticis congruentibusque rationibus
explanarentur. Videns [?] igitur hii qui in artificialium usu non fuerant
tamquam alienigenam sermonem ignorabant [?] minime probabant. Porro
alii qui unam aliquam ex disciplinis receperant [?], ad solum quod
sciebant recognoscentibus probabant; cetera ignorationis
obscuro latebant. Ex quo apparet hoc opus illius ipse modo [?]
solis elaboratum esse ac videri quoniam in omni fuerat usu [?]
usu atque exercitatione versati. Quod [?] cum oporteret totam
restrictionem large [illegible] fusionem [illegible] incommutabilem [?]
se retinuerunt. Nam [?] iubentibus nobis [illegible] erat gradus [?].

fieret ea que videbantur. porro erat quam mediocre ingenium sus-
tinere valeret. Sola translatione contentus non fui ratus obscuri
minimeque illustris exempli simulacrum sine interpretatione translatum in
eiusdem aut etiam maioris obscuritatis vitio futurum. Et ea que mihi visa sunt
in aliqua difficultate interpretationis sita, ut ea sola explanarem
que ingenuitatem artium disciplinarumque ignorantes requirerent. Erat
enim arrogantis et velut ingenuis legentium diffidentis ea que per se
omnium intelligentie paterent superstitiosa interpretatione frustra retexere.
Denique de prima parte libri quae summatim narrationem continebat rerum
ante gestarum et historie veteris recensitionem nichil dixi. Ratio-
nem tamen totius operis et scriptoris affectum et ordinem libri
declarandum esse duxi. Nam cum pridie Socrates decem li-
bris omnibus de re publica disputasset, ad quem tractatum non ex princi-
pali sed ex consequenti descenderat, siquidem cum de iustitia querere cepto
fuisset quam defensam defendebat Trasimachus orator, eam esse que
his prodesset qui plurimum posset, et Socrates contra docuisset
immo eam potius que his prodesset qui minimum possent. Ut
illustrior fieret exemplo, si eam non in uno homine contemplaretur
sed in urbis alicuius populose frequentiaque populari scru-
taretur, imaginem quandam depinxit urbis que iustis moribus
institutisque regeretur, et cum veterum legibus feliciter frue-
retur, contra quam si quando degenerasset ab institutis quam corruptela
esset et civitati quamque execrabilis mutatio morum futura. Igitur
cum illis libris quesita atque inventa videretur esse iustitia que
verseretur in rebus humanis, superesset ut naturalis equitatis fieret
investigatio. Huius tanti operis effectum quod ingenio suo duxit o-
nerosum Socrates Timeo et Critie et Hermocrati de-
legandum putavit. Atque illi munus iniunctum receperunt. Ex
quo apparet in hoc libro principaliter illud agi contemplationem consi-
derationemque institutum non positive sed naturalis et iustitie atque
equitatis que inscripta instituendis legibus describendisque formul-
tribuit ex genuina moderatione. Preterea Hermocratem ut
fortis cum de iustitia disseret qua homines utuntur indigeret
effigie civibus propterea Timeus Locrensis ex Pytagore

ingressu astronomie que discipline parti(bu)s ceteris preest ea(dem) instruat quod divinum genus adversum sit ut(itur) in mundi huius sensilis veluti quadam in urbe ac iam pro volunt(ate) tercie(?) Cum ordinationes libri et spes tenue laudis sint. Continentur primo De genitura mundi. De hiis de ortu anime. Item De modulamine sive armonia. De numeris. De stellis ratis et erraticis. De hiis in quarum numero sol etiam constituitur et luna. De celo. De quattuor generibus animalium hoc est celestium propitium numinum terrenorum. De ortu generis humani. Cause cur hominum plerique sint sapientes alii insipientes. De visu. De ymaginibus. Laus videndi. De silva. De tempore. De principiis materiis silvestribus et possessionibus earum. De dimensionibus quoque corporum et figuris. De speciebus odorationis et gustatus. De colorum varietate et conversione ex alio in aliud que coloribus similia sunt. De principalibus vitalibus sedibus. De anima et partibus eius et locis. De corporis membris et artubus. De nationibus diversarum generum. De continentia corporis. De continentia anime. De medela utriusque rei. De universo mundo et omnibus que mundus complectitur. De intelligibili deo. Quorum omnium singillatim secundum ordinem libri expositio fiet.

Adornat mundi corpus perfectum ex perfectis. Porro corpora sunt solida que ex tribus constant longitudine latitudine et crassitudine. Porro epipedas id est planas figuras que longitudine modo et latitudine nulla vero profunditate sunt exposuit quibus ait unam sufficere medietatem. Quippe duo distantia una media interiectione continuari. Siquidem aliqua inter duo distantia id est cognatione sui devincit. Est enim ex tribus vel numeris vel molibus vel potentiis medietas cum proportionem quam habet summitas ad medium rursum quod ut inter medio sit medietas summo. Sic certe medietas summo et item imo non differt. Iterum rursumque extremus illius ad medietatem comparatione atque ad ea quorum pluralitate(?) tertaris(?) medietas quod extremorum vicem suscipit fit optimor(?) ut tota materia una et eadem reconsociet(ur). Eoque pacto eadem sibi erunt universa membra. Quippe cum eorum sit una condicio unus porro effectus membris unum erit atque idem totum utique proportione arithmetica. Sit ergo descripta trigemina figura que ostendat quatenus si duo distent a se una media continuetur cognata interiectione.

Quadrati quoque principio loco descriptum est sit unum latus

in monetis verba causa duobus / alius latus in monetis octonis. hoc supputatio facit aream totius perfecti quadrati monetorum scilicet 36. Cum 3 sint 6 ultimi vero quadrati et distantie per eo sit denum latus unius monetorum 2ot. Illud latus monetorum 6 hoc supputatum facit quadrati integri monetorum 72ot. quod scilicet 72ot sunt hoc autem medietas que est in 12 et ita adheret ut ipulsa extrema quadrata extimata varlet quadranata quod est extremus dimidia contra parti minor est uno scilicet dimidia tota maior est summo dicta 72 2ot. dimidia per eo sit summa rursum 2ot posita in uno sit 36 que est in medio dupla summa rationis media summe superioris dupla bis scilicet 72 ita dimidiatis et dupli rationis sociat et sit extremorum limitis et medietatis una et eadem ratio dumque medietas de extremis nascitur. Sunt enim summum limitis minorem summa cum imi limitis maioris summa multiplicando seu contrario summi limitis maioris summa cum imo limitis minoris summa coniuncto multiplicans utraque hac via nascitur. 72 numerus datum enim bis scilicet quod 6 per 12 que 12 fiant. hec eadem distantia a se dum geminato unius intellectu medietatis geometrice ex paribus revelatur. Sunt ergo et in nunc descripte figure hoc modo

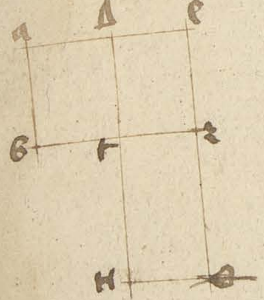

Vas ex adverso positas lineas parallelogrammas geometri appellat que equales erunt planas quadratuas parallelogramma. Propositum est probare quemadmodum omnium parallelogrammorum similium unum medium inveniatur per rationem non variat. Sunt igitur duo similia parallelogramma quibus assistunt ratione Α Γ Θ habentia equales angulos unum qui est sub Β Γ Δ et qui est sub Η Γ Ζ posito ubi equales anguli Β Γ Δ et Η Γ Ζ per proportionem competenti erunt ut enim Β Γ latus mediorum Γ Ζ latus ita Δ Γ latus medio Γ Η latus dico duorum horum similium parallelogrammorum inveniri medium aliud rationabile. Sit qui parallelogrammorum Β Γ latus Γ Ζ lateri directum. Est igitur etiam Δ Γ latus Γ Η lateri directum et ducto lineas Δ Δ et Θ Ζ agantur extreme ratione Δ directum et directas lineas Δ Δ et Θ Ζ agantur extreme ratione Δ directum et duentur Β applicatur per hoc parato omnis figura ut igitur Β Γ latus Γ Ζ latus ita Β Δ parallelogrammum medio Δ Ζ parallelogrammum ut Δ Γ latus medio Γ Η. Sunt enim in eadem quadratura Α Η Β Ζ rursus ut Δ Γ latus medio Γ Η latus dico parallelogrammum Γ Ε medio Ζ Η parallelogrammum. Sunt enim per 1

quadrata habet A H E Θ ut igitur B A parallelogrammum ad A Z
parallelogrammum sic K Δ Z parallelogrammum ad K Θ quare subtenso
C Θ parallelogrammo invento est igitur una medietas inter A Z parallelo-
grammum inter duo solida parallelogramma quod fieri debuit. Ut
illo omnino est inter triangularibus formis mediatis inserto consideratur
in hiis formis. Propositum est probare quemadmodum duorum triangulorum
similium una medietas competenter inveniatur. Sint duo solida triangula
unitata ... ut A B C aliud A B E ubi est equalis
anguli est latera pro competenti erunt ut enim A B latus ad B E
latus sic E B latus ad B A latus. Dico horum unum solidum triangu-
lorum una medietas competens inveniri. Sit enim gratia directum
... A B latus B E lateri. Erit est C B latus directum B A lateri et
coniungat directa linea in directum latus que est A Δ. Ergo ... ut
... A B latus ad B E sic latus B A E triangulum ad A B Δ t.
angulum sub eadem quantitate altitudinis super A ... ut autem C B latus
ad B E latus sic B A E triangulum ad A B/Δ triangulum sub
eadem quantitate altitudinis super A latere. Ut autem C B latus ad B A latus
sic Δ B A triangulum ad A B C D triangulum. Duorum igitur similium
triangulorum id est A B C et D B E inventum est medium triangu-
lum id est A B Δ A quod facere erat. Igitur inquit si mundi corpus
longitudinis et latitudinis solius soliditatem vero non habere debet
esset hiis qualis est profundo corporum superficies una medietas
sufficeret ad semiparem continendam et extremas partes similiter
quia soliditatis opus erat mundano corpori solida porro numquam
una sed duabus medietatibus vinciuntur. Ideo mundi opifex
inter ignem terramque aera et aqua inseruit libratis elementis
salubri modo ut quod ignis ad aera eadem foret
inter aera et aqua et econverso quod inter aera et aquam hec eadem
in aque terreque societate consisteret. Mundi corpus solidum est
et globosum. Huius modi autem corpora duabus medietatibus vi-
ciuntur. Quamvis enim in effigie pile et in illo ambitu est quippe
aliqua longitudo est et latitudo quas dimetiuntur in ipso
pro in medietate sinuitatis. Ad quam medietatem undique
ab ambitu equales linee porriguntur. Una igitur habet me-
dietates in superficie sita est altera in profundo ad quam per
illud pervenit si deprimatur usque ad altitudinis ad quam per medium

f. eq^ls angul
vo q^e sub
A B C alt^o
q^e sub A
B E

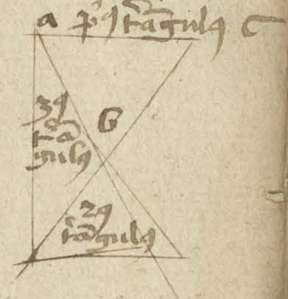

Quia de eo geminis consistentibus medietatibus nunc ut in planis figuris facilis est facienda multiplicatio secundum vices. Dimisse illic duo latera describebamus quorum alterum in duobus momentis alterum in tribus constituebamus duorum ad tria multiplicatione inveniebamus nasci senarium numerum. Dico in his solidis formis esse geminam medietatem geminabitur multiplicatio. Et cum ex duobus et tribus multiplicatis natus est ut senarius numerus inter medietatis tenorem in quo alterius quoque medietatis ... forte erit in uno 8 quater 6 supputemus dico ita ... summa ... numerum seu molis seu qualitatis in 24 partibus inveniatur. Et ... mundi ... figuris solidum corpus ... illa tria longitudinem latitudinem profunditatem sed non ... figurae ... in illo ... plus ... aliquanto numerum moderatam ... solidum ... vero soliditatis ... terre aut globo plus sit soliditatis aliquanto vero ... aeris et aque due medietatis quam habeat cognationem cum supra memoratis elementis intelligamus

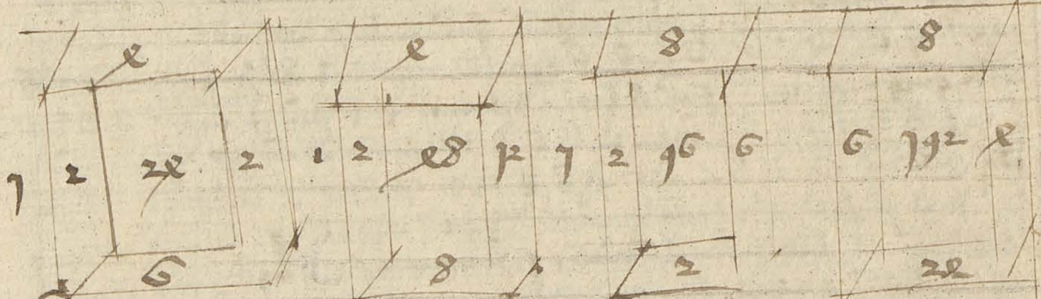

Harum solidarum formarum cognatio minorum medietatum consideratio. Dicimus primi limitis summa dimidia pars sit secunda limitis summe. Maior 24 numerus 48 numeri dimidia pars est secunda autem 3e. et hec ... limitis summe dimidietas dico tertio secundo ... posteriorum 3a dupla. Tertia 192 et 2a dupla et prima 24 dico his mediis duabus que inter duas extremas formas inseritur geminata ... extremis. Est enim primi limitis medietas in proportione uno in senario qui nascitur ex multiplicatione summis mediis bis tribus. Est autem novissimi limitis in minore uno medietas ... Igitur primi limitis medietatem maiorem cum posteriori limitis minore medietate multiplicabis ... 3i limitis tota in 48 numero posita ... Dico vero si primi limitis ... minore medietate que est 8 cum posteriori limitis maiore medietate que est ... 24 summa nota ... 8 ... comparaveris creabitur ... 3i limitis que est posita in ... 96. Sic duo extremi solidorum corporum duabus medietatibus iunguntur ut recta ... magis instabilis arithmetice discipline confirmat auctoritas

tas tertio modo proveniens. propterea haec eadem solidorum duorum corporum
distantiam seu duas medietates coniungit distantia corpora geometris
etiam rebus pro competenti modo dicitur addita. Sed prius quam est hanc
accommodatam tractum quid sit hoc quod competens appellatur a nobis
Analogia vero a grecis explicabo. Continuum est competens unum quo
unum alterum distans. Continuum competens est quod quando medio fine co-
niungit extima distans quod duobus mediis finibus separat extrema
contrario vero est duorum finium medio semper ipsos habitus et quasi quedam
questio. Itaque competens ex compluribus rebus comparacione subsistit. Et
continuum quidem competens in rebus ut parum finibus inveniuntur sicut si
medio 2 .4 sit 2 4 medio 3 .4 hoc est 8 medio 4or sit 4or medio duo
Extremorum quidem finium 16 qui est mediis in se replicatis equalis est
ei qui de multiplicatione nascitur extremorum quadrato. Bis octo
sedecim 16 et quater quatuor totidem sunt. distans autem competens in 4or
minimum limitibus reperitur sicut si 4 medio 2 sic 3 .4 medio [illegible] sit ut
8 medio 4or ita 6 medio 3. Non enim possumus dicere competentibus sic
4or medio 6 in quibus ut in continuis competentibus finibus eque is qui
constat ab extremis equalis est ei qui nascitur ex supputatione me-
diorum. Ter enim 8 24or summa efficiunt et sexies 4or eandem
summam creat. Utitur ergo plato in rebus ad remedio continui com-
petentis propterea quod in eius coniugabilis est et adunatio distantium
limitum finium eius rebus qua deus mundi fabricator usus
est et extremis mundi limitibus igni atque terre aeris et aque
inserere medietatem

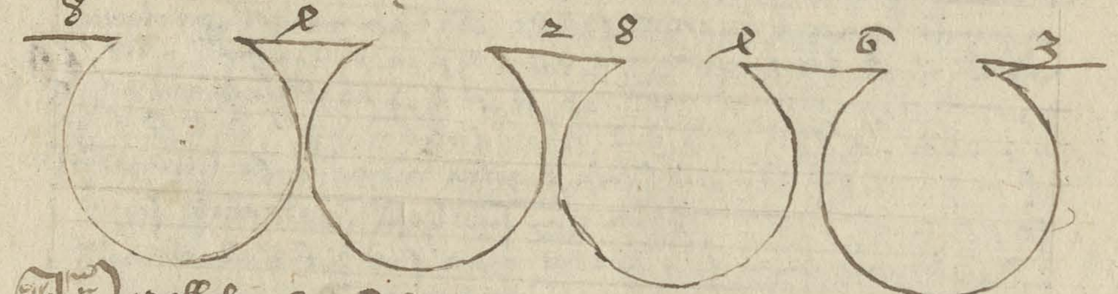

Item Parallelipipeda continuantur ad unam soliditatem insertis aliis
duobus in medio rebus continui competentis quod a grecis appellatur ana-
logia synechis. Quatinus ergo hoc descriptio demonstrat duo so-
lida corpora que parallelipipeda geometrici vocant insertis aliis
similibus duobus solidis continuari medio rerum continui competentis
tam ex coaugmentatione quam ex dissolutione fiet palam. De-
scribitur parallelogrammum in quadratura quam limitat [illegible]

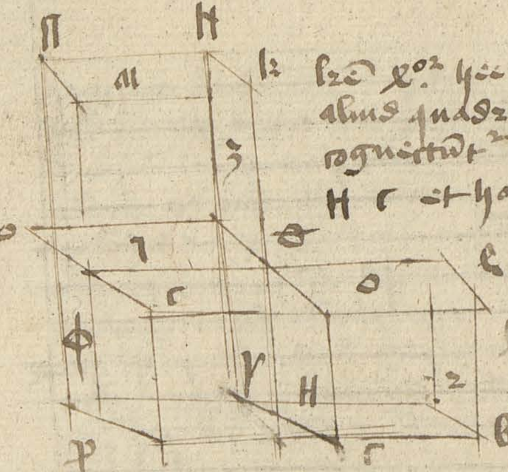

k̄ Λ B Γ Δ et huic quadrato superpo[natur] aliud quadratum quod contine[tur] sub E Z Θ H et conectantur B Λ item Z B item Θ Δ item H Γ et hoc facto comple[bitur] unum solidum simul pa-rall[elogrammum] [seu] parallelipipedum. Sumatur aliud describitur hoc modo. Per E Θ Γ lineam cictur Θ Λ 7 item per Λ Θ cictur linea Θ Z et per H Θ aufert linea Θ K. Et a nota K cictur linea K M item ex nata M deducatur linea M Λ ad Φ notam. Item Z cictur linea Z O et ex eisdem Z O notis agitur [linea]. Item due linee una Z H altera O N 7 sunt equales E Θ quod linee Θ Λ linea Δ Θ vero linee Θ Z linea Π. Item equalia parallelogramma K Θ Λ M H Z O N 7 conectantur K H H M O N erit hoc facto solidum natum aliud ex hac descripsione. Dico igitur nunc hec duo alia scilicet solida inter ea eorum continui consistentis invicem. Deduco enim per H Z lineam Z Y lineam per N O lineam O Θ lineam P M Λ vero lineam Λ Γ lineam P Λ H Δ. Item lineam Δ Γ lineam P B Γ lineam Γ P lineam et sunt equales H Z linea Z Y linee N O linea O Φ linee M Λ linea Λ Γ linea Λ D linea Δ Γ linee B Γ Γ P linee. Parallelogramma item sunt equalia que in eisdem sunt quadratum 7 conectatur Y H E Φ Γ Γ aliter Y H Γ P O Φ Γ Γ P et si qua alia altera erunt expressa concepta quatuor solida. Quatinus hoc probatur ut E Φ latus inter Θ Λ latus. Item in longum erit E K parallelogrammum inter Θ H Γ Λ parallelogrammum. E erit ergo ex Π B Γ D E Z H Θ solidum inter D Γ P Γ Θ erit ergo ex Π B Γ D E Z H Θ solidum. Et cum latera supra comprehensa sunt adinvicem H Γ Λ solidum. Et cum latera supra comprehensa sunt adinvicem se competentia modo ut pote que sub hiisdem quadratis sunt. Quadratum item sibi competunt quia sunt sub eadem altitudine. Et solida ergo superdicta habebunt adinvicem se competentiam pa-rilitatem [?] ut E Δ Θ latus inter Θ Z latus in altitudine ita erit E Π Γ H parallelogrammum inter Θ Z Y H parallelogrammum. Erit ergo ex Δ Γ P Γ Θ H Γ Λ solidum inter Θ H Γ Π Z Y Φ O solidum. Et cum latera supra compre-hensa sunt adinvicem se competentia modo ut pote que sub eisdem quadratis sunt. Quadratum quoque sibi competunt quia

sunt sub eadem altitudine et solida ergo superdicta habebunt adu-
uicem se competentem paritatem conversim ut est H O latus ad Θ
K latus in altitudine ita erit Θ H Z Λ parallelogrammum ad
K Θ Δ Λ parallelogrammum. Erit ergo etiam Θ Γ H Z Λ Z Y Φ
O solidum ad K O Λ Λ H Z O N solidum. Sunt enim latera super com-
prehensa habent inter se analogiam utpote que sub hiis quadrature
sunt. Quadrature quoque sibi competunt quia sunt sub eadem altitudine
et solida ergo superdicta habebunt ad invicem se competentem paritatem
conversim ut est Δ Θ latus ad Θ Z latus in altitudine ita erit
Θ Δ Γ H parallelogrammum ad Θ Z Y H parallelogrammum.
Erit ergo etiam Δ Γ Ρ C Θ H Z Λ solidum ad Θ H Z Λ
Z Y Φ O solidum. Sunt enim latera super comprehensa habent inter
se analogiam utpote que sub hiis quadrature sunt.
Quadrature sibi quoque competunt quia sunt sub eadem altitudine et
solida ergo superdicta habent inter se analogiam sive competentiam
ut ergo Λ B Γ Δ E Z H Θ solidum ad Δ Γ Ρ Θ H Z Λ
solidum sic hoc ipsum solidum ad Θ H Z Λ Z Y Φ O solidum
et item hoc ipsum ad K Θ Λ H Z O N solidum. Quo
pacto ostensum est duorum solidorum parallelepipedorum similium 2
media similia solida parallelepipeda ad rorem continue compe-
tentes invenire quod oportebat ostendere. ¶ Videret aliquis
duo quidem solida corpora intervallo longiore distantia coniungi duabus
medietatibus interiectis ad rorem continui competentibus sufficienter
probari. Sed nunc ignem et terram que sunt solida corpora
una asserere similitudine quod ad ipsam plane ignis quidem forma
pyramoydes esse dicatur id est in modum piramidis consistat terra
vero cubus sit. hec porro forme non similes videntur quia non
sunt equalibus angulis. Quippe cubus omnes recti sunt anguli
ergo quia terra cubica est sicut rectos angulos habeat necesse. Ut vero
piramidis anguli productiores sunt in acumine. Ubi autem non
sunt equales anguli nec latera quod erunt pro competenti proportione
ratione similia sive non erunt. Quare distantia corpora si alia duo
solida interiecta continuabit impedietur. Hoc pacto continua-
tio quidem inter duo non quelibet sed que similia sunt cum sibi
solida corpora inseri debeat. Cum Tredeberg Hartung me-
mores nos esse debemus eorum que plurimo habent operam difficultatem
multo autem providentius eos qui ita sensuri sunt ab errore. Quo

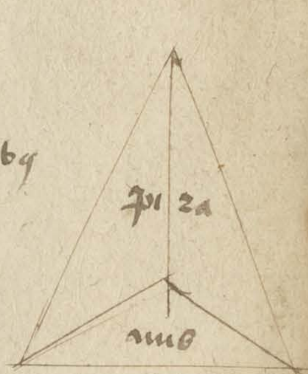

ratio. Dicit enim si non numerus soliditatis non forent solida in
formis et figuris sed etiam in potentiis et qualitatibus quae oporteret
cum ita dixit Cum in rebus sive numeris sive molibus seu
potentiis fuerit mediocritas una quemadmodum soliditas medio
Quadam ratione si inter ignem et terram non est in specie et velut in
vultu similitudo quaerenda est in naturis ac qualitatibus corporum
elementorum maxime quas faciunt aliquid aut patiuntur et in hiis efficientibus talibus
ex quibus utriusque elementi habitus et germanitas ad plenum designatur.
Sunt enim tam ignis quam terrae multae quidem et aliae proprietates sed
quae vel magis unam earum proprietatem declarent numero haec:
Ignis quidem quod est acutus et penetrabilis. Deinde quod est tenuis et
delicata quam subtilitatem dicimus quod est mobilis et semper in motu est. Terrae
vero quod est retunsa quod est corpulenta quod est semper immobilis.
Haec vero non licet sint contraria habent tamen aliquam ex ipsa
contrarietate parilitatem Tam enim solida solidis quam dissolida dissolidis
comparantur et hoc est analogia id est ratio continuae competentiae Velud
enim est acumen adversum obtusitatem hoc subtilitas in modum cor-
pulentiae et quod subtilitas in modum corpulentiae. Hoc mobilitas ad-
versus immobilitatem. Et vertere ut id quod medium est extimum fiat
quae vero extima sunt singillatim in medio locentur servabitur
analogiae norma. Dicamus igitur inter haec duo solida corpora
quorum est talis dissimilitudo qualem demonstravimus alia duo solida
interiecta facient coniunctionem in modum rerum continuae competentiae. Do-
cet arithmetica disciplina. Si enim vicinum igni elementum
quod sit et ex quibus conflatum sit volumus invenire sumemus quae ignis
quidem de proprio duas virtutes subtilitatem et mobilitatem unam vero
terrae scilicet obtunsitatem. Et invenietur genitura tertii elementi quod
est subter ignem scilicet aeris. Est enim aer obtunsus subtilis mo-
bilis. Rursumque si eius elementi quod est vicinum terrae scilicet aquae ge-
nituram consideremus sumemus duas quidem terrae virtutes scilicet obtunsitatem
et corpulentiam unam vero ignis scilicet motum et exorietur aqua substan-
tia quae est corpus obtusum corpulentum mobile. Sicque ita inter ignem
et terram aer et aqua de extremorum coniunctione nascuntur.
Ex quibus constat mundi continuatio. Conservatur autem hoc pac-
to analogia quoque geometrica in modum rerum continuae competentiae
Ut enim ignis adversum aerem sic aer adversum aquam. Et demum
aqua in modum terrae proportionum ut terra adversum aquam sic aqua ad-
versum aerem et aer adversum ignem. Tractavimus de constitutione
mundani corporis et de materia ex quibus constat. Similiter describitur

Animum vero factum esse quamvis sit corporis efficiens et eundem mod[illegible]
solubilem tamen quia sunt que nascuntur facta dissolvantur nota occidat
ut hunc quod ipse opinione hominum mediator dicit a quo factus sit
ex quibus constat / de quo quale ex [illegible] constitutus. quod dicto quamvis ex unitati
propagatus. Omnia enim que sunt vel dei opera sunt vel nature vel naturam imi
tantis hominis artificis. Operum naturalium origo et initium sensu sunt que
facta comprehenduntur / vel terre visceribus ad fruges adorea cerealis ne
provectu vel genitalium membrorum fecunditati concepta animalium genera
adolescunt quorum omnium ortus in tempore. [illegible] enim et seminum nature
ac [illegible] natale. Ita nature opere quamvis orta sint ex eo quo esse ce
perunt tempore finem quia et occasum ultra scient consummacionemque eius
[illegible] sunt. Est vero dei operis origo et initium incomprehensibile est
[illegible] est enim extra nota nullo inventa tempore quo esse incipit
sola si [illegible] et hec ipsa vere [illegible]. Cur vero quidquam vi
det igitur [illegible] que legi nature protantur fundamenta sunt facta. Ita
vero que deus instituit fundata sunt cetera que sunt comprehensione divine
prudentie deus dat ad institucionem temporis et per [illegible] simula
chrum et [illegible]. Igitur omnium operum dei tempore antiquiorem et sic
deus per [illegible] sit esse et per [illegible]. Quo fit ut quidquid a deo
fit per [illegible] non fit quia temporarium non sit nulla / lege temporis tenea
tur. Et temporis mutabilitatem etatis morbos senectutem occasus
[illegible] quod a deo instituitur immune est origo
eius causativa est non temporaria. Et mundus sensibilis operis
dei origo igitur eius causativa non temporaria. Sic mundus
sensibilis licet corporeus a deo tamen factus et institutus eternus est.
Constat porro ex materiis illibatis atque integris ex omni [illegible]
igne et ex universo spiritu [illegible] ex ceteris sine nullus [illegible] sim
[illegible]. Ita fit ut nec anima quevis pars cuiuslibet corporis extra
ambitum mundi relicta sit / Nam quia omnia corpora partim
frigida partim calida sunt nulla importuna frigoris caloris
extrinsecus accessione movetur egritudine mundi. Igitur
[illegible] necessitate huiusmodi positus eternus est. Sed nam corporis
fluida est et mundus constat ex corpore [illegible] et in
tereunt partium non in fluxu est sed in effluendo [illegible] flu
endo amittitur quamvis in quo ex universitate deficit [illegible]
mundus vero [illegible] omnibus [illegible] mundi abitum

e. Ita quod semper natura corporis fluit quod effluat nec sic influit
quod non effluit et ad secundam universitatis cartham dicimus recur
rens fatigatam quod improbatur. Propter recreationem. Quid quos
institutum est ad exemplum alterius perhibentes. Iam illud nemo du
bitat quin ad similitudinem institutum exempli semper huius sit similem
perpetuitatis et perpetuitas in mundo. Qua re exemplum intelligibilis
mundi per eorum. Id vero quod ad exemplum institutum est sensibilis mundi
scilicet per ipsa. Et tempus quidem ipsum est progrediens imitatio ma
nens sed in aeternitate. Temporis item partes dies noctes men
ses et anni. Cum partes nulle temporis item species preterita preteritis
futurum cum sint uniformes in solo perpetuoque presenti. Quodque igitur
intelligibilis sit est. Hic simulacrum eius sensibilis sunt. Erit ergo constans
ad animam mundi restatum pergens Plato corporibus non curat quod se
posterius de corporibus eius constitutionem. Atque de inspiratione anime dis
putatum sit. Cum animam corpori cum constat antiquiorem nec re
cedit ab instituto ut qui mundum animis sine afferunt. Animam quidem
eius factam esse a deo dicat. Quod in hoc solo libro facit animam
nititur ceterarum rerum constitutionis cum ista. Credo propterea ne
si audiant homines esse quicquam quod fuerint ex origine nata
anime principatum sedem dei derogari putent. Si parari atque
eam sint qua deus dignitatis substantia. Insipientibus longe
aliud dici originem rerum ceterarum et item causarum. Dignior mor
talium auctoritatis est origo. Illa est que precedit ortum ceterorum
ut origo est patris filiis et populorum atque urbium conditores earum. Dicit
non omnium generum ceterorum quod generum origo et causa in nam
in ea anticipatione temporis sed dignitatis eminentia consideratur
vel quod effecti corporibus potissimo et auctoritati manibus magis quam
dispendium mentis soliamque ascribendum vel quod plerique ex mortali
um sua diva naturam estimantibus nasci omnia neque esse quicquam quod
non natum sit estiment. Quorum animus sit constitutus difficile per
suadetur esse mundi auctorem nisi eum tamquam opus aliquod ma
nibus ceterorum quod arduum molitionem construxerat. Certe expositorum sup
erioribus considerandum puto. Nam si id agit in hoc libro principa
ut immortalem esse animam probaret non convenit animum genituram
quamvis propterea quod cuncta que gignuntur intereunt. Dicit vero

Cum de mundi hoc est universi rerum constitutione tractetur / ad
fidem eius esse fuit nascentium et velut in lucem prodita mundi
anima eius quo audientibus ymaginarentur aliquam formam aliquam preter
ut corpora omnium que vident nascuntur. Itaque deus inquit tercium
anime genus excogitavit hoc pacto. Ex individua semper in suo sta-
tu perseverante substancia. Item quia alia que inseparabilis corporum comes
per eadem corpora scinditur putatur tercium substancie genus mixtum locavit
medium inter utramque substanciam et cetera. Quantum est quod ait. Docet
nos substanciam sive ut Tullius dicit essenciam duplicem esse unam individuam
. aliam per corpora dividuam et individua quidem dicitur esse cuius generis sunt anima et
una et sine corporibus / que intelligibilia dicuntur. Dividua vero que corporibus concis-
tendi causa est vana [illegible] cum corpus est etc. Quod vero est hec essencia et cor-
porea multa sunt / una vero dividua essencia que in cunctis corporibus invenitur
Anime igitur vero in multis [illegible] dicitur rerum scinditur se putatur rerum di-
vina. Igitur ex hiis duabus ait componendum compositum deum tercium
genus essencie misisse atque medium locasse inter essenciam utramque. Aliter
docet naturam quam sine nos esse per [illegible] et ex hiis duabus fecit
compositum misisse tercium nature genus extitisse quod eque medium positum esset
inter utramque essenciam individuam scilicet atque dividuam. Quatinus per [illegible]
[illegible] esse natura. Ydea inquit natura ut eadem sibi vel diversa sunt eadem
que diversa specie ut puta homo et [illegible] [illegible] sunt Nam et homo et equus
est animal. At vero specie diversa sunt alterum cum corpore rationale animal
pedes habet et mutum et alterum bipes et alterum quadru-
pes. Igitur ydea contraria [illegible] et essencia et diversa in una sunt
si commodatur generatim atque adunationem generum [illegible] quod unum
[illegible] ex rebus concreta dicit in [illegible] ita ut singule [illegible] tres illas
potencias obtineret. Hoc est ut idem non solum idem esset sed et per se
et haberet aliquid ex diversitate. Essencia quod et essencia esset et idem et
diversa diversa quod et diversa esset et essencia et haberet aliquid ex eo
quod idem vocatur. Descriptatur hec est a veteribus que sit ea quam a
philosophis dicitur individua / que etiam dividua substancia ex quibus mundi sensi-
bilis fabricator deus tercium substancie genus. Quam vero ob causam complanaverit
[illegible] species intelligibiles mundi ad eius similitudinem formas menti [illegible]
ad corpora transferebat individua substanciam incompanuit dividua non silva

que velud corporum et sensus est causa ita ut totum id universum sub eius gubernaculo fore
dicatur intelligenda sit, qua consorcia sunt tam mundi quam eciam que mundus com
plectitur corpora. Denique porro dividua plato substantiam censeat innumerabilem
dicta que nulli sit incorporacioni obnoxia, ex qua veneranda puritas anima
corporis contagionem vitet. Dividua vero substantia id est anima dicitur que non
solum cunctis animalibus sed etiam stirpibus et arboribus dat vitalem vigorem ut
sit ex his duabus conflata anima generis tercii racionalis. Ideo ut divina
ta cum et racionem caperet que vita perfruerentur corpora videlicet
animalia sed etiam stirpea genera arborum et huiusmodi. Quod racionis discipli
ne quam etiam Chalcidius capax divinorum operum ammiranda racione disponens intel
ligentibus veneratur mundanorum operum autorem. Quod itaque hi qui
spiritum intelligibilem mundi quod sit eadem sit, nec commutetur unquam pu
tabant a platone individuam substantiam dici, dividuam porro silvam negabant
habere racionem tam mundi esse institutam quam. Arbitrantes quam mox
futurus quereretur appetens anima. Illa autem que tam ceteris animalibus quam
stirpibus et arboribus vitam daret, esse corporea dicta a platone mundum
natura animalibus nec vero arboribus et ceteris que dativa vitalis forent. Super
terea igitur dividua quod substantia mundi intelligibilis spiritum ad eius similitudinem for
matus sit sensibilis mundus platonem cognominasse dicebat. Dividua
porro silvam dicit vero hi qui eo dividua substantia id est carentem ab incor
poracione anima, tercium aliam inseparabilem corporum comitem id est stirpea
conflatam tercii anime generis asserebat racionalis, sic assistebat sententie
eius Numenius omnium prepositorum etc. Ita de constitucione mundani corporis
in superioribus tractatum est. Similiter eo tractatu penitus fuit ad anime
genituram que vivificaret sensibilem mundum. Rursus ad priorem
tractatum retrorsum iri ut de silva et corporibus mundi formatis
eorum tractatus de integro fiet, et a genitura anime recedit. Et cum
frustra dici animam in stirpea mundum esse posse proprietatem quia que
vivificatura erat animalia, mundum condidit fuisse cum sit anime quam cor
poris unum nec deus ex his que non erant fecisse mundum. Sed ea que
erant sine ordine ac modo ordinasse. Itaque porro ea que consistebant
incorporasse quam generasse que non erant in ordinatos quosque ac erroris
et agitacione fluctibus similem etiam assumpto eo inordinata iactacione
ad ordinem redegisse corporis eius motu instabilem salubri moderatam
agitacionem frenasse et eius formam et figuram congruam et quietem
ornatum dedisse ut ipse in superioribus dixit meliorem ordinem fore
fortuna moderatam rati. Silva re tam sensibilis mundo que erat anima

constituatur ortus eius ex dividua una que manens impartibilis est et alia
que per universa corpora dividitur et scinditur. Propterea eam mediam
inter individuam et dividuam quasi locatam sit ut immunis quidem ab in-
corporatione in mundo esset intelligibili sed corporea mundi etiam regim-
ini sensilibus copularetur. Hec vero media quia necesse erat in mundo
foret genus aliud quod rem vivificaret. Hinc esse genitum ut vita et spiritum mini-
straret. Inter has duas posita naturas eadem divisa / non eidem nature complexare
dignitatem extollens arcem ad sublimia / non ad ima sedemque diversam
nature vergens. Hec est anima quam spera aplanes dispensante creantis
imperaret providentia

¶ Nam progrediens ulterius Plato demonstrat ipsam
partitionem. Unam sumpsit ex universo primitus
portionem. Post partem duplam eius quam sumpserat. Tertiam vero
sescuplam quam secunde. Quarta tripla vero primitus
sumpte. Dixit vero quartam sumpsit duplicem secunde.
Quintam triplam tertie. Sexta fuit assumpta partibus
septem qua prima prolixior. Septima
septies et viginti partibus qua prima maior.

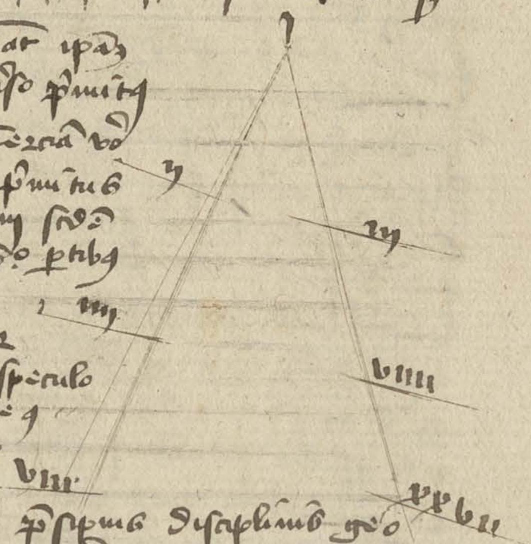

In hac forte virum anime tamquam ex speculo
simulacrum resultat. Auctoris quippe
ideas et virum ordinationum velut membrorum
actum eius officiorumque omnium morem de-
signat. Cum enim tribus hiis afferentibus proximis disciplinis geo-
metria arithmetica armonica. Ex quibus geometria virium optinet funda-
mentorum. Certe vero substructionis. Etenim quod nullas partes habet quod est extra
sub nullos sensus venit est punctum et omnino creature geometrie punctum
nota appellat / lineam vero sine latitudine / prolixitatem que in notas
suas desinit. Porro tamen in quo est aqua latitudo superficiem vocat
sic sit superficies nata latitudine et longitudine. Quod vero ex tribus constat
longitudine latitudine et profunditate / solidum corpus cognominatur.
Ista ergo descriptio que punctum ex quibus anima constat de genitura
seu coagmentatione determinat ostendit rotem anime corporeis coniungi.
Cum ipsum corpus animale quod inspiratur anime vigore / habet enim super-
ficiem habet etiam soliditatem. Quia igitur eo vitali vigore pene-
trandum erat tam superficiem quam soliditatem. Similis soliditati si-
milis est superficiei vires habere debuit. Utique paria paribus
congregantur. Unam igitur primitus sumpsit ex universo portionem
cum universo quod ex tribus in unam speciem redactum sit supra demira

Ca^m

quomodo in speculo anime simulacrum resultat ... speculo

ait eorum viz. et cor. et diverso videbat proportionis quod eorum notanda est
Non enim partem quamque simplicem et incorpoream rei secundum proportionem in parte
auster dixit esse quod sublato in geometria illius notitia simul. Porro
duplicem eius superficiem quam superficiat hoc est duo que subter unum po-
sita sunt in linea per formule. Tertio sesquiplum quam 2a tripla no-
minis super In arithmetica enim tria adversa duo. sesqui-
tertius super ... plus 20 excellit Constat enim tria ex duobus et item uno. quadru-
plum ... quartum duplicem 2o. ut bis duo quater. Quadruplo
diversa ... in quartum duplicem ... Sexta fuit assumptio partibus
triplam 3a in nonem Ter enim tria novem sunt ... in latere quod ex
septimum quam ... compositionem et in medio 8 quam in ultimis in eo latere quod ex
partibus medium est ... ortum Septima ut 2 20a partibus quam ... maior
hoc est 24 quam medium ... valet quadrum octonarius ut dicebo quod
... geometria nota ... medium singularitas sunt ultimis partibus ut geometria nota
... singularitas sunt ultimis partibus. longitudo linee duplum superficies
cum duplo linea sunt latitudine. Cuius duplum cubus corpus per
que in prolixitas in latitudine. Cuius duplum cubus corpus per
longum latum profunditatem dimensio bis duobus quod est 8 Secundum quod modo
medio 20 triplum in alto latere medium ... Cubus
... Ter enim tria
quod est in summa 24 ... compositus in superius medium cubus
rei ... summa superius ... 20 ... quia
20 geometria quod valet 8 adversus ... adversus et 2
adversus ... quod valet 24 medium adversus ... adversus tres
et 3 adversus ... quod valet ... loco ... quod ... in ... per ... et ...
divisione ut ... limitis Tertia aut in utrisque lateribus intervall-
la tamen in eo quod ... partibus Diem quos oportet medios
proportione partibus ... singularitate ... positis et de-
incipiens ... descriptione ut hos medios duos alios quam
compleant universa intervallorum quantitatione sicut ... mini-
... Tertio qualis debeat esse ... descriptionis ... quod
ut ex tribus principali loco ... hoc ...
monstrandum est rationabilis limitis esse digestos quibus interval-
la sunt quantum Erit aut ... auctoritatibus ... Eterna sim-
... laudatur a Pythagoreis ut optimus et naturalissimus
et sufficientissimus Nam ... medius quam est denarius ideo quod a
singularitate usque ... usque ad ... medius residua ... amo.

Margin: ... ex duplicibus medius et partibus in ... in eo quod ex triplicibus

non tamen numerus est. quia corporum decem numerorum quibus ad usus sumus. nam
numerando complexio sua cum 4 et 3 et ceteri tales nascuntur. ex proportio-
num complexione quae quasi decimandum numerum Pythagorici appellant
quadraturam. propterea quia ex primis numeris quatuor crescit uno
duobus tribus 4or. Symphoniae quorum ordo ex eorum numerorum qui decima-
num numerum complent quasi quoddam fonte demanat. Denique ex
his epitriti et sesquialteri et duplices triplices et quadruplices
numeri sonique nascuntur. Epytritus quidem ut 4or adversum 3 habet eundem totum
numerum ternarium et eius 3am partem id est unum. Sesquialter vero ut 3 adversum
duo habet eundem 3 totum numerum dualem et eius partem dimidiam id est unum. Du-
plices vero ut sunt duo adversus unum. Triplices porro ut sunt 3
adversus unum. Et quadruplices ut sunt 4or adversum unum. Epytritus
autem in calculando idem est quod dyatesseron dicitur in canendo. Sesquialter
vero idem est quod diapente dicitur in canendo. Duplex vero quod dyapason dicitur
in canendo. quadruplex quod bis dyapason dicitur in canendo. Verum
quoniam alia septenarii numeri proprietas consideratur quia ceteri numeri non habent.
Denique ceteri alii numeri quasi finibus decimam numerum continentur partim
generant alios pariunt partim ab aliis pariuntur partim et pariunt alios
et pariuntur ab aliis. solus septenarius numerus neque gignit ex se
aliquem numerum infra decimanum limitem neque a quoquam ipse nascitur
et enim duo duplati pariunt quatuor. Tria nullo duplicato
nascuntur. ipsa duplicata pariunt senarium numerum. Quatuor numerus
et paritur et parit. paritur autem a bis duobus. parit autem dupli-
catus octonarium numerum. Quinarius quoque numerus a nullo nascitur bis sup-
putato. ipse autem bis subputato parit 10. Item sex numerus
nascitur quidem ex duplicato ternario. parit autem infra decimum li-
mitem neminem. Octavus nascitur ex bis supputatis 4or. ipse
neminem parit. Nonus nascitur ex ter tribus. ipse autem nemi-
nem parit. Decimus nascitur duplicato numero quinque. ipse porro
neminem parit. Itaque omnibus partim nascentibus partim parientibus
partim et nascentibus et parientibus solus septenarius numerus
neque ex duplicatione alterius nascitur nec ultra decimanum limitem
parit quemquam. Propterea Minerva est a veteribus cognominatus
Item ut illa sine matre procreata perpetuoque virgo. Naturalis vero
autem optimus habetur. Porro quam multa eorum quae naturali lege

provenerint integro hunc numerum fieri notatur. Primordio septima partus an-
nos legitimi sunt in quibus humanis fetibus de in qua et ipsa partu septimo men-
se dentes agunt. Deinde septenis deinceps annis mutatur etas / quoniam secunda ebdo-
mada pubertatem affert utriusque sexui gignendi et pariendi maturitatem
Tertia vero ebdomada vestit se flos et lanugo circa genas Quarta
vero ebdomada finitur incrementa staturae Quinta plena iuvenilis etatis
affert perfectionem In egritudinibus quoque eundem numerum motus fieri usus ex-
perientiam docuit / et Hippocrates tum se aliis in plerisque libris tum
etiam in hiis evidentem quos de ebdomatibus constituit Denumerare
quoque sensuum qui sunt in capite septem meatus oculorum aurium narium
atque oris vitalia quoque paris numeri lingua pulmo cor lien epar duo
renes. Volunt quoque lunam numeris esse ex quibus consonantia conflagrosis
longatur / luna quoque crescens et senescens multiformis illa transfiguratio
in eodem numero notatur. Siquidem de obscura crescens luna fit bicornis
de hinc fit sextilis / de hinc dimidiato maior de hinc plena
retrorsum maior dimidiato sextilis bicornis Quid quod in mundo
septem sunt planetae distantes a se musico modulamine sicut ipse
testatur cum dicit dum septies scindisse dividere necesse celum septem orbes
impares esse fabricatum qui contrariis motibus agitationibus per vertantur
superioris dupli et tripli spatia in quibus solem et lunam et ceteros er-
raticos ignes collocat Et limitum quod [illegible] sit [illegible] prestat [illegible]
[illegible] vero [illegible] hanc dicunt esse [illegible] cum [illegible]
numerus [illegible] optimus [illegible] cum et ante [illegible]
numerum quod [illegible] quibus crescunt corpora et
perfectus est [illegible] finem meditationum quibus crescunt corpora et
modo quo corpora incrementa progrediuntur quippe cum intervalla vel
linea fiunt duo superficiem triangulum dimensio atque videmus quo vel
lineam faciunt duo superficiem triangulum dimensio atque [illegible] corpus absolvunt longitudo
et perfectus. Tria cum hec intervalla corpus absolvunt longitudo
latitudo soliditas. Certe tria sunt dicta sunt omnia quod de duobus
[illegible] igitur tria intervalla
duo vero [illegible] cum [illegible] de duobus [illegible] igitur terna intervalla
in utroque late descriptionis sita sepe intervalla consistunt. Et senarius
numerus plenus et perfectus merito habetur quippe qui sit equalis hiis
partibus ex quibus ipse constat habet enim dimidietatem in tribus [illegible]
partibus ex quibus ipse constat habet sextam in uno [illegible] atque in
tertia portione in duobus. habet sextam in uno [illegible] atque in
unum collecta complent eundem. Denique qui ab eo quadratus nascitur
id est 36 numerus secunda quadratura dicitur constans ex quatuor quadra-
tis [illegible] numeris hoc est 13 et 7 ex aliis partibus numerus qui nascitur
ex triangulo supposito tria quadratura cognominatur [illegible]

tinet quatuor quorum limitibus in duplici latere hoc est j 2 4 8 qua
tuor vero alios in eo latere quod est triplicibus compositum est j 3 9 27
quia videlicet accepta singularitate que est utriusque lateris caput ideo
quia singularitas par atque impar habetur. Junctis igitur septem his
limitibus constituuntur sex vero per utrumque latus intervalla reperiuntur.
Nam singularitas tamen est numerorum paris et imparis propterea quod par atque
impar habetur omnes in se formas numerorum recipit quoniam quippe quandam sin
gularem cubum / que singula consequi longum est. Sufficiat igitur de
monstrasse rationes nascentis anime que incorporatori erat destinata. Quod
orsa a singularitate individua atque incorporea regradatur per lineam et
superficiem pervenit usque ad perfectum corporis. prolixitatis latitudinis pro
funditatisque intervallis proprietatibusque tam subtilia quam solida penetraret
mundi sensibilis corpora. Nunc prestanda ratio est forme illius singu
laris in qua sunt limitibus septem et sex intervalla duplicis et tripli
cis quantitatis. Nulla enim aptiorem esse forma qua est hec in qua singulari
tas cacumine superposita summitatem atque arcem aptissime possidetur ut per
ea velud emissarium quoddam divina est simul fontis compleamus pro
inde intelligentie quasi quodam largius animus affluit et ipsa sin
gularitas mentis sive intelligentia vel ipse deus efficit intelligatur
esse. Deum cum sit origo numerorum ab quod est se sibi subministret
rationesque corporum tam simplicium quam multiplicitatis ipsa continet ceteris numeris
incorruptis immunitatibus quod mutatur atque extra ea ceteris recedentibus sola
in corruptione non est atque in statu suo perseverat semper eadem semper immutabilis
et singularitas semper. quemadmodum divina omnia que nulla temporis pro
gressione mutantur sunt quod semper inextricabili felicitate. Deinde prosperis
Quibus ita dictis consequenter replebat intervalla duplicis et triplicis
quantitatis et unius(?) ... sectionis(?) mox et ex hiis intervallorum
spatia complens quo singula intervalla binis medietatibus fulcirentur
medietatem priore altera quota parte limitis extremi precellebat
cum extremi limitis tota precellebatur ab alio extremo limite
altera pari summa et equali ad numerum ... precellebat et precellebatur
ab extremis. Ut armonice modulantibus organa, ut duos
extremitatum fidium limitibus gravissime hypates et acutissime netes
alias intermedias medias dispari consonantibus / ... per ordines
qui medii sunt acutiores quam prior limite graviores aut ultra
atque ita per accentum ad accentum extremum sonum perveniunt. qua.

per certas digitorum et plectri pulsus. Sic deus omnia mundi modulans inducit scilicet illa intervalla dupli et tripli quilibet singula binis medietatibus separans ita ut una ex duabus medietatibus potior sit minori limite tertia eius parte maiori autem limite inferior eadem tertia parte maioris limitis. Describenda est itaque figura simul cum que paulo superius conscripta est solis ab ea numeris distans ita ut maiores numeri contineantur quorum intervalla binas medietates capiant integer non. Quia sextus numerus facit verum limitum [illegible] et [illegible] secundum [illegible] facit limitum numero ratione duplicis quadratis et a se distant interpositione due medietates una octonarius numerus altera novenarius. Ergo 8 numerus adversus 6 comparatus precedit eum tertia eius senarii limitis portione, 12 limitem [illegible] tertia. Sic una medietas 8 numerus quota parte precedit senarium limitem tota precellitur a 12 limite hisdem eque [illegible]. Rursum quia medietas altera precedit 6 limitem [illegible] numeris et precedit a 12 limite, [illegible] hisdem eque [illegible] ternario Novenarius numerus adversus sex comparata est epytrito potiora sunt

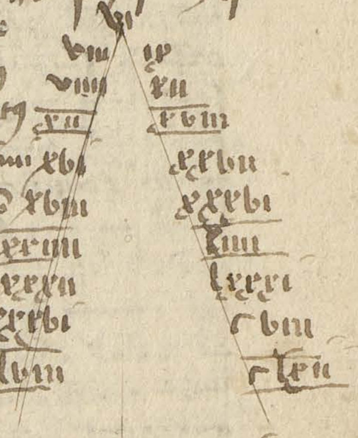

epytrito aut intervallo dicuntur quoniam numerus ad numerum comparatus maior minorem totum in se continet et eius 3a portione. Eque 12 limitis adversus quam una ex medietatibus continens epytritus eius inveniri esse continet eum totum 9 et eius 3a portione. Rursum quia duarum medietatum intervallum epogdoum est, nonus enim numerus totum 8 in se continet et eius 8va partem [illegible]. Sic due medietates precellunt limitis et eius 8va partem [illegible]. Sic due medietates precellunt limites et a limitibus precelluntur dupliciter diversa ratione altera partibus numeris sicut ostensum est. [illegible] eadem ratio est in triplicibus numeris invenitur. Sex enim limites [illegible] distans a 18 altero limite intervallo quod continet triplum ex demonstratis in altero formule latere sicut hic quia due medietates una in 9 altera in 12 numero et quia medietas adversus 6 limitem comparata sesquiplo superat habet enim totum sex et eius dimidia portione id est 3. Eadem adversus 18 limitem comparata duplo precedit ubi enim 9 18 [illegible]. Rursum alia medietas id est 12 si adversus 6 limitem comparetur duplo precellit. Si vero adversus alium qui maior est id est 18 minor [illegible] numeris invenitur que 6 in numeris eque potior eadem senario numero limite [illegible] eadem ratio invenitur inter alios duos quorum limitis duplici ratione distant id est 12 et 36.

una et haec medietas 16 limitem 12 epitriti ratione praecedit. Et
rursum 12 limes adusque 24 dupli ratione distat et medietas hec
una 3? 18 alia 16 medietas vero 18 adusque 24 limitem
comparata faciunt intervalla epitrita quia et hec cum toto 24 et cum 3a par-
tione id est 8. Alter vero 24 limes 16 qui medietas altera est
epitritum continet cum in se toto 16 et cum 3a portione
id est 12. Et cum 16 et 12 complent 24 ratio invenitur
esse in alio latere quod ex triplicibus numeris constat. Cum igitur 9 ad 8
epogdoum faciunt spatium et ex his 2 limitibus dupli ratione distantibus
id est 6 et 12 complentur per duo epogdoa spatia epitritorum omnia in-
tervalla complentur. Rursum cum 18 adusque 16 epogdoi ratio
optinet ex quibus duabus medietatibus epogdoum spatium habentibus 12
limites et 24 eque limites intervalla complentur. Rursum 24 et 18 limi-
tum spatia complent duae medietates epogdoi id est 16 et 32. Cumulata
itaque epogdoi spatio epitritorum intervalla complentur. Verumtamen
ita ut ad perfectam cumulatam perfectionem deesset aliquid epitrito
inter sese quadrato diesis habita comparatione 243 adusque 256. Quid
est quod vult Plato dicere? Quod ante dicta sint per explicando.
Etenim quemadmodum articulatae vocis principales et maxime partes
nomina et verba, horum autem syllabae, syllabarum litterae quae sunt primae
vocis individuae atque elementariae, ex his enim tota oratio constituitur
continua et ad extremas easdem litteras dissolutio pervenit orationis, ita
etiam canorae vocis quae a graecis emmeles dicitur et est modis
musicis composita principales quaedam hae partes sunt quae a musicis
appellantur systemata. Horum autem compages constat ex certo tractu
pronuntiationis quae dicuntur diastemata. Diastematum porro
partes sunt phthongi qui a nobis vocantur soni. Horum autem soni
partes sunt fundata cantus. Est autem in sonis quaedam maior chordarum initi-
onum. Siquidem acuti soni vehementioris et magis pulsu aeris
excitantur. Graviores autem quotiens leniores et tardiores pulsus
erunt. Et accidit quod consistit ex nimia concitatione pulsu succentu
vero leni et tardiore. Ex acutis vero et succinentibus variata ratione
musici cantilenae symphonia dicitur. Prima igitur symphonia in
quattuor primis modulis invenitur quae diatessaron dicitur. Secunda
vero quae ex quinque primis modulis constat diapente cognomi-

nata est ex ambobus compositis in ordine nascitur. ea cantilena que epogdoos
est diapason vocatur. Propterea epogdoos quam veteres musici de solis
cordis utebantur. quarum principes erant hypate id est gravissimus
sonus ultima vero nete acutus id est sonus. Cum duo diversi soni
sunt ut sic unus quidam graviter gravitate et consonantia. Postea vero aucta
est musica. assumptis in utraque parte pluribus fidibus. Prioribus in
symphoniam perveniebant in suo nomine et ex his hic quod addebatur compo-
nebatur ut diapason adiuncta sibi utraque diatessaron dicitur disdiapason
ta qua alia diapente accipit duplicem proportionem. Propterea disdia-
pason vocatur. Hos igitur continentes sibi invicem sonos per quos dicitur epytri-
torum [illegible] et intellexisse habere aliqua tu unus equalitatem
Item diatessaron cantilena dicitur eadem hac ratione qua hec epitritum
et unus rursus dyapente symphonia hac ratione similiter [illegible]
quantitatem que est sesquiplasis in unus. Dyapason vero [illegible] optime
duplicis quantitatis. Item compositionem sicut huiusmodi ut diapason et
diatessaron symphonias in hac diapente dicitur quanta sunt ut si
de 3 dicto [illegible] et [illegible] et duo est et bis epitritum et tres unum
rursus dyapason et dyapente ratione dicitur optime triplici est
rursus dyapason et dyapente ratione dicitur optime triplex est
vero disdiapason quadrupli. Tono vero epogdoos dicitur hac ratione
Semitonium quod dicitur a veteribus aut dyesis appellabatur limma [illegible]
nominant. limma vero est [illegible] dicitur [illegible] hoc igitur
nominant. limma vero est quod dicitur integritati hoc igitur
[illegible] quod dicitur semitonium sive limma dicitur hac ratione
quam sunt ut si unum [illegible] [illegible] summa adversus summa [illegible]
Comprendo ad disciplina [illegible] atque ad [illegible] vocatur [illegible]
dit eam experior mensura ponderum certa chordis equalibus
tam in prolixitate quam in crassitudine et invenit eam que tonos [illegible]
in de esse monachis Item symphonia musice symphonie [illegible]
in de esse monachis Item symphonia musice symphonie [illegible]
conveniunt. Cum igitur diapason ex duabus [illegible]
plenius diatessaron et dyapente constat ut aut dyapason quod
in dupla quantitate posita invenitur. Dyatessaron vero in epytrito
dyapente aut in sesquiplo [illegible] [illegible] que in dupla [illegible]
Deinde [illegible] constat [illegible] est ex epytrito et sesquiplo. Et enim
de [illegible] [illegible] epytritum est [illegible] de unus [illegible] sesquiplasis
Igitur [illegible] [illegible] dupla quam dividitur in epitrita ratione ut
[illegible] adversus [illegible] et alia sesquiplasis ut [illegible] adversus [illegible] rursus dia-
pente adversus diatessaron symphonia precellit uno tono [illegible]

Nam dyapente constat ex tribus tonis et hemitonio Dyatesseron
vero ex duobus tonis et hemitonio. Ex quo apparet tonum in epog-
doa ratione inveniri et sesquiplo medio conpleto numero priore cum
ratione epogdoa sequitur ex sesquiplo utputa 9 ad 6 sublato
conpleto 8 ad 6 sit cum epogdoo nono id est 9 ad 8
¶ Item quia dyapason simphonia in duplici numero posita invenitur Dia-
tesseron autem in epitrito quia ex hiis constat in ea ratione posita dinoscitur
in qua est 8 numerus ad 6 et 3 numerus etiam trium epitrita sunt quatuor horum
duplicata 8 Diapason autem et dyapente in ratione tripla Sesquipla
enim et dupla simul composita efficiunt hunc eundem id est 18 [illegible] 9 ad
6 comparatus sesquiplarius invenitur ex 18 numero duplex est / triplex vero
ad 6 comparatus Sibi et ea simphonia que diapason appellatur
ratio exigit quadrupli Additis enim [illegible] numeris epitrito numero / complet
quadrupla quantitatem Et diapente simphonia addita diapason
simphonie tripla efficit [illegible] Dyatesseron vero simphonia
epitrita ratio est ut [illegible] Ex hiis autem diapason constat
simphonia [illegible] 18 numerus numero 6 triplo [illegible] et [illegible] autem ipsum 18
quartus [illegible] 6 numero et epitritus est octonarius numerus
[illegible] autem ipsius triplus est 18 qui in 24 [illegible] invenitur [illegible]
[illegible] ad [illegible] ipsius [illegible] Hiis igitur in hunc modum
[illegible] sesquiplorum et item eorum quibus accidit [illegible] sive octava qui
numerus epogdous ab [illegible] vocatur ex hiis [illegible] illa [illegible] spatia
[illegible] epitritorum omnium [illegible] conplebat [illegible]
igitur [illegible] spatia [illegible] scilicet que [illegible] descripta forma
que ex duplicibus numeris est ordinata in qua nascuntur sesquiplares
et epitriti In hac vero que 2º loco descripta est inveniuntur nasci epog-
doi numeri qui toni sunt [illegible] in [illegible] epogdoi numeri spatiis epitrita
[illegible] / hoc est [illegible] illa epitrita que sunt in sesquiplaribus numeris
[illegible] in hiis epitrita [illegible] [illegible] epogdoa [illegible] maior
est in duplici et tripli quantitate [illegible] non est [illegible]
eius simphonia est hoc ipsa que appellatur dyatesseron in epitrito
numero posita [illegible] epitritus [illegible] ex duobus epogdois constat [illegible]
ex alio quoque aliquantulo scilicet sicut diatesseron non solum ex solis
duobus tonis constat [illegible] ex hemitonio quod veteres limma appellabant

· Hinc quoque satis patet sicut singulorum spirituum [illegible] quaedam portiuncula reliqua ~~semitonium~~ dicitur haec ipsa sed recte semitonium designatur quod autem tamen est quantum desit 243 adusque 256 quominus sit plenus epogdous numerus [illegible] igitur [illegible] facienda describo qui sub [illegible] intelligendo et videndo [illegible] assequamur. quod sit et quadam id est quod [illegible] epogdoa [illegible] dimensio dinumeratur igitur maioris numeri ut totius vocis densitas [illegible] quasi quidem comparatio procedat [illegible] ad fieri maiorem summam capacitati 192 pars octava id est 24 fiunt 216 adusque 256 restant 13 quod est semitonium minus sit spatium [illegible] 192 et 256 completur epogdoi [illegible] explicata est [illegible] diatessaron [illegible] 256 pars octava 32 fiunt 288 qui est tonus 288 pars octava 36 fiunt 324 qui est tonus 324 pars octava 40 et semis fiunt [illegible] 364 tonus qui est tonus 364 tonus adusque 384 restant soli 19 quod est semitonium [illegible] completur modulatio diapente tribus tonis et limmate [illegible]

Ut igitur [illegible] portionis numeris [illegible] constituit [illegible] numerus 192 quam sit [illegible] ex tribus partibus constat [illegible] sibi [illegible] 24 numeris [illegible] sumpto [illegible] 16 [illegible] 3a pars est 64 [illegible] quia epogdoi [illegible] adhibeo alium limitem [illegible] eo duplicem eius qui est summa 384 [illegible] 256 [illegible] limitem [illegible] 192 et 3a partem eius 64 [illegible] limites 192 epogdous [illegible] est 216 [illegible] epogdous est 16 [illegible] summa 243 [illegible] 27 et eius 8va pars id est 24 [illegible] 216 [illegible] 192 [illegible] epogdous est [illegible] summa complet 288 [illegible] et 8va eius partem hoc est 32 [illegible] 288 epogdous [illegible] est 324 [illegible] et 8va partem eius id est 36 [illegible] 324 epogdous est [illegible] summa 364 [illegible] et eius 8va partem 40 semis [illegible] summae [illegible] quae est in 256 alia quae est in 243 non possumus dicere 256 243 epogdoum [illegible] in [illegible] 256 [illegible] 243 [illegible] et [illegible] octava pars est [illegible] 8va pars 243 30 [illegible] semis [illegible] 256 et [illegible] 243 soli [illegible] 13 [illegible] igitur epogdoi [illegible] hos numeros [illegible] epogdoum [illegible] quod est [illegible]

tonum perspicuum est quadrato ad complendum tonum deesse. Superdicti ut se
invicem comparantur. Vel vero in integris numeris conservari potest / unde recte addit
Ita ut ad perfectam cumulatam perfectionem deesset aliquid epitrito tunc scilicet
quadrato deest habita comparatione rerum adversus res quae reperit
est in ratione numeris qui sunt in formula. Ecce quaecumque oratio
disputantis. Iste enim Thimeus qui in hoc libro tractat ex pitagori-
magisterio fuit quae Romanis inducit philosophis doctissimis et familiaribus
sibi prioribus virtutem / Docuit animam rerum congruentiam numeri continere ex
modulaminibus musicis. Unde quando ex quibus constat anima mundi virtu-
tibus velud ex partibus membris coaugmentata harum virtutibus et quali
admodum hyderum virtutibus et quemadmodum naturam eius numeris modis con-
nectat palam fuit est. Qui compositio consequens ad hunc tractatum des-
cendit per philosophos manifestata est ut Romanis ducta ad destinatum operis
effectum recte et via perveniatur. Et ubi igitur animam substantialiter mundi
tali promissa usurpandi licentia nasci cognitionem in eorum
omnium quae sunt tam intelligibiles quam sensibiles. Et porro Pitago-
rerum dogma / similia non nisi a similibus sunt comprehendi quod
est Empedocles sequens ait in suis versibus Terram terreno com-
prendimus ethera flammis humorem liquido nostro spirabile fla-
tu Pacem tranquillo litem quoque litigioso. Hic quippe constituebat
elementa et inita vinculis ex quibus animam quoque censebat constare
substantiam. Propterea ponens quod ea omnium rerum plena esse sit similis
suo similitudine habentia comprehendentem. Dicitur ipsa est per philosophos hoc asserens
ipsam omnia ex omnibus numeris constat ut et corporum elementorum et quae eorum
sequuntur et procreata omnium rerum continens substantia esset ac de omnibus indicaret.
Denique et illi qui finxerunt eam ex hiis virtutibus ex quibus componenda putant
et composita dixisset in primis numeris quasi geometricas et arithmeticas
et musicas rationes hoc addidit. Cum hanc ipsam scilicet fecerit in longum
et ex una duas fecerit / easque media medie in speciem chi gre-
ce curvarunt curvantque in orbes quo ad coiret ut se capita
orbiumque orbi se miscerent ut alter eorum adverso alter obliquo circuitu
rotaretur. Hoc est addidit quibus inposuit litteram ut eiusdem dimissi-
onem esse eandem numeris coaugmentata. Indigeret motu et orbicula-
ta circuitione in se ipsam rediens. Cum aqua vel dissipabilem substantiam
essendi vel individua / facile recognoscit quid sit eius individuique
quidem dividit insolubilesque non sunt quia omnia quae proveniunt vero
et ex quae accidunt quae sunt futura metitur. Ex quo perspicuum est
Dum sunt antiquissima terra rerum secunda sine suba. Et hec duo alter
individua . dividua alia . naturaeque geminae . diversitas longi

vel amplectitur

vetustissima conflatam animam ex utraque substantia [illegible] et item diversa natura constare
et omnibus originibus corporum naturam eius numerorum naturam magis quaerere / quos constat
antiquiores esse ex ipsis geometricis formis. Geometricae formae in aliquo
numero incidit unde est ut trigona et quadrata et ceterae plurium laterum formae
pentagona quae vocantur [illegible] et octohedra. Haec quippe sine numeris
esse non possunt numeros vero sine hiis formis nichil esse impedit /
Sic igitur antiquissima numerorum ratio esse invenitur omnibus rationibus ipsorum porro
numerorum unitas et primitas sunt / singularitas enim et dualitas sequitur habens
duas ceterorum numerorum origines esse constat. Anima ratione concluditur animam
ex duarum societate substantiarum / geminatamque naturam numerorum potentiam continentis vi
animificatricem caelestia corpora animataque in quibus sit ratio et discretio [illegible]
haec omnium rerum constat ex quarum potentiis ipsa constet [illegible] est
rationabilis illa mundi anima. quae gemina natura meliori natura
veneratione [illegible] praebet inferioribus dominus dispositionibus obsequens pro
indemnitate naturae naturis imprimens [illegible] simulitudinem. [illegible]
cognationem beata dissolubilium rerum ampliatam et [illegible] in
consulendoque rationandoque virtutis in moribus hominis [illegible] insignia quae vel
[illegible] dei diligentia [illegible] imperat animabus [illegible]
[illegible] quibus sensibilis mundus fovetur quando ad ceteros vi
tales vigores quae sunt generatis hominibus a bestiis stirpibus [illegible]
movendi sentiendi. appetendique et imaginandi. accedens ratio [illegible]
hominis animam perfecit ut non solum vitae corporis sit / sed etiam bene vivendi
non desit optio atque ita vitalis et rationalis [illegible] animae continuo vita hominis
reparatur. Quod quam vere [illegible] eminens quidam doctrinam
[illegible] sanctionis et in comprehensione divinae rei prudentioris [illegible] philosophiae
deum absolute illustratorque sensibilis mundi. genus hominis instituentem
Corpus quod eius [illegible] humi supina imago hanc effigie aedificasse
formasseque vitam vero eius ex cognatis accersisse caelestibus. postque
[illegible] eius inspirationem suo flatu animasse inspiratam. hanc dei
consilio animae rationem [illegible]. Et ratio dei [illegible] [illegible] [illegible] confluens
quae causa est hominibus bonae beateque vivendi si non [illegible] sibi [illegible]
[illegible] a deo neglegant. Dixit de anima quod mundi ex duabus [illegible]
[illegible] [illegible] item diverse naturae coniunctione conflata [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] armonicam arithmeticam geometricam [illegible] quo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sonis [illegible] [illegible] satis dictum est [illegible] [illegible]
animae [illegible] [illegible] caelestium [illegible] inflexionumque [illegible] [illegible]
quorum motibus [illegible] animae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] satis agit
ut [illegible] omnia [illegible] quam caelestia [illegible] instituta. [illegible] [illegible]
[illegible] sua [illegible] vel quam dogma [illegible] [illegible] est [illegible]

motibus initium prebens id esse quod ex se ipso movetur. Nec est quicquam
nisi anima quod ex se ipso moveatur. Sed expressum est eadem quoque
mundi fore motus originem et causam. Fertur porro mundus in gyrum.
Ceterum igitur anime motus gyrum gyris circuunt a maximis ut omne
celestis convexi corporum hisdem orbibus circumferatur. Quod autem
ex se ipso moveatur, anima declarat id, sed declarat faciet opinionem
et sane dicat hec. Ostendit igitur ex eis et divisi natura sed certa iuxta
coaugmentata indigere motu et orbiculata circumferri. Agnoscunt
in se ipsam revertens sed aliquam vel dissipabilem substantiam offenderit
vel individuam, facile recognoscat, quid sit cuiusque individueque, quod
etiam divise dissolubilisque nature causas omnium que patiuntur videt
et ex que accidunt que sunt futura metitur motusque eius rationabi-
lisque sine voce sine sono sed quod sensibile spectat, circulusque
diversi generis sine errore fertur veridico sensu et certa nun-
ciatione cuncte anime reddit opiniones et digne credulitatis nascitur.
Porro sed et individuum genus sit id conspiceret ea que sunt motu
intimo fideliter indicat [illegible] et scita qualis sunt. Que quidem omnia in
anima fieri cetera que insigniri palam est. Hoc id aliquanto apertius
fatetur in Fedro dicens ita. Omnis anima immortalis quia quod
semper movetur semper in vita est. Id vero quod aliud movet aliunde sump-
ta virtute motus pausam movendi patiens pausam quoque vi-
vendi patiatur. Nec est solum igitur quod se ipsum movet et quia num-
quam motu suo deserit numquam movere se desinit quin etiam
ceteris que moventur ex natura sua non hinc fons et principium motus sit. Princi-
pium porro sine ortu quod omnia gignuntur ex principio ipsum
porro ex nullo principio. Nam si ex aliquo principium non esset principium quod
cuncta que gignuntur ex principio sunt orta. Et quia caret generatione ca-
ret etiam morte. Quippe principio extincto neque ipsum ex aliquo
reparabitur nec quicquam ex eo. Siquidem ex principio cuncta que sunt in
generatione subsistunt. Sic ergo motus quidem principium quod ipsum a se ip-
so motu movetur. Hoc porro nec nasci nec emori fas
est. Aliut vero omne celum omnisque genitura labefacta consistet nec ul-
lum remedium fore quo denuo que movere generationis rerum
exigat sed invenitur. Cum iam re ostensa immortalitas eius
quod ex se movetur, anime itaque immortalis revelata est. Quid e-
nim corpus quod quidem habet extra motum vigorem sed anima est quod vero
extrinsecus sine anima. Siquidem hec anime natura sit. Quod cum ita sit apparet
animam solam fore que ex se ipsa moveatur. Propterea positam
esse principium ortus [illegible] necessitatem. Hanc igitur institucionem in
qua dum deus tunc seriem in longum sedet et ex vero duabus sunt

ras media medie in speram chi grece littere variat cernamusque ad or-
bes quo ad coiret ut se capita orbis orbi sic iniscerent ut alter
adversus alteri oblique circuitu rotaretur. Et exteriorem quidem circuli motu
eodem quo erat in eadem conpagine continuavit interiorem autem
diversum. Exteriorem quidem circulum qui eadem regione datus est dextrum
a regione dextri per sinistri latus usque ad dextrum inflexit. Di-
versum vero per diametrum in sinistri latus circumtulit et sibi conciliationem
virtuti pontificioque rotatus dato. Unam quippe ut erat eandem et indi-
visam reliquit interiorem vero scindit sex vices septemque impares orbes
fabricatus est in modum dupli et tripli spatia orbesque ipsos contraria ferri
iussit agitatione. Ex quibus tres quidem pari velocitate. porro vero et se-
cum reliquis et ad comparationem ceterorum dispari dissimilique sed cum ratione
motu rursum quoniam. Ex partibus astrologie assertio tra-

Cam

datur aliquatenus ea que ad presentem tractatum pertinent breviter delibanda
deinceps pro ut res eorum explicabuntur. Dixit plato mundi formam
rotundam esse et globosam. Terram etiam globosam in medietate mundi
sitam eamque partem quam nostri obtinere quod ad positum pertinet
quod vero ad comparationem notitie cum universe rei magnitudine
comparata. Sed ut opinor dixisse hoc eum non sufficit nisi hoc ita
esse evidentibus ostendatur rationibus. Quatenus igitur esse mundi for-
mam teres et globosa de principio celestium signorum ortus videlicet et oc-
casus ex uno paragnomis. Cum certis exaltationibus et de-
crementis descensibus usque ad occasum submersionem eorum que rursum
in ortus ex eodem loco et item occasum in occidentem
ipso rediens in ortus ex eodem loco. et item occasum in occidentem
mane restantur ambientes diebus ac noctibus et celi extrema semper
sinem. Deinde quod ex qualibet regione terre dimidia et in semicircu-
li portio mundi pars videatur a nobis. Inferior vero non videatur
nisi dierum et noctium vicibus et successione superior reddita ob
certa et visum nostrum obsistente terra. item quod ex omni visu celi
linee undique per porrectem versum usque ad extremos ambitus celi
equales videntur. Sicut ut circuli signis apud radium pre-
centibus usque ad extrema conclusionem equali mensura sunt ad
terra quod signifer circulus obliqua vertigine limitans in
ortum signa certa ex adverso consistentia diametris distantia
signa alia signis orientibus condat. et premat in occasum
item ut in rote vertigine. Cunctis cum certa per se ascendat descen-
dit eius adversa quod in alia forma nisi in sola rotunditate
non procedit. Spere aut simulacro in effigie terre huiusmodi comprehenditur
vel quod non hesperum diebus vbique illucescit. Nox quippe succeden-tibus

umbras faciat. Sed tamen certa quadam ratione in celis quibusdam regionibus
certius fiunt. In occiduis vero tardius ut perspicuum sit esse aqua
clare clarioris eminentia aut utraque [illegible] plaga / que obiecta
fuisset sol fiat crassior teneat noctis umbras. Nec aliud lune
defectus docet, ubi scilicet eodem momento occidentis diversis temporibus
notatur / orientisque vicinis regionibus tardius. Citius vero
pro locorum diversitate. Sunt antarctice metas et naturales eminentias
terre / non [illegible] ubi circulis illustrari solis [illegible] terre pla
gas. Ideoque luce eius e diverso fruentes umbras esse [illegible]
obstantibus et a lune illustracione prohibentibus. [illegible] lune labor
nocturna tempestate fiat. [illegible] quod globositas terre liquido
appareat ut aquilonem septentrionisque et item austro meridiei
[illegible] subiecta. [illegible] ex ultra regione hinc [illegible] illius nocturnis [illegible]
[illegible] [illegible] se stellas spectat [illegible]
nominatus / Cum sit eiusdem regione [illegible] stellas [illegible]
[illegible] impediri quominus [illegible] videat stantisque terre molibus
[illegible] aggeracionibus visum obiectis / ex quo colligitur terram
spere globo similem esse. Cum ex [illegible] regionibus [illegible]
in molem [illegible] [illegible] Item hoc est natura intelligi
et comprehendi potest. Siquidem omnia que in aliquo pondere sunt
undique et ex qualibet parte directo tenore descendunt ad unum
[illegible] medietatis commeant omnia [illegible] regendi [illegible] faciat
in modum et speciem linearum a [illegible] exordio profectarum et an
gustione [illegible] tramite usque ad punctum sedem provenientium eandem
sedem puncti equalibus undique consistentibus angulis que est
imago rotunditatis. Porro quod omnia in qualicumque pondere sis
tunt ad medium sic probatur [illegible] est ut [illegible] adhibita sibi
[illegible] pondera ubi [illegible] [illegible] [illegible] secundum naturam
prona in terram feratur. Ut in [illegible] [illegible] que quadam
vigent pulsus suspensa volitare et ferri [illegible] videntur.
Porro ubi vis illa que [illegible] defecerit [illegible] in
[illegible] descendunt ad terram que medietas mundi [illegible] firmamenta
[illegible] est et totius aque. Cum [illegible] tranquillitatis stabili forma
et speciem apparet globosa. [illegible] que [illegible] stantes littori videmus
[illegible] [illegible] aut arborem turrim [illegible] aut [illegible] in eo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fieri visum [illegible] dorso et [illegible]
fieri maris aut omnino non videmus aut multo [illegible] minora
quam prius videbatur. [illegible] [illegible] [illegible] maxima [illegible]
tate [illegible] est in navigando [illegible] [illegible] [illegible] de navi terra

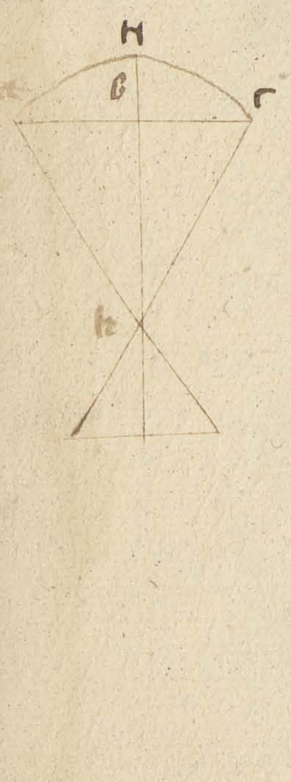

minorem videre. aspiciunt arborem videre nauti seu ut prospecto
opposite molis eminenso liberioram ex altiori despectu subiecta
undique considerent. Sed specialiter quoque consideratis invenimus
aque planiciem et eminentiam globositatem. Siquidem natura tributum
sit ut ex superioribus locis humor in depressiora defluat. Sunt porro
eo altiora quecumque a prima terre parte plurimum distant humili-
ora non que minimum. Quare si ponamus aque superficiem
planam et directam lineam positam ut est A B C. Deinde a prima
terre ut K sursum versum ducatur linea K B. Coniungantur autem extre-
me superficiei per duas lineas hinc K A et K C. maiores erit
utraque hec linee K B linee. Igitur cum natura si exequare volumus
proficiet incremento usque ad B et H et erit una superficies in A H C
Itaque ex superioribus partibus tamquam A quam C fluit aqua in humiliorem B
usque eo quo ad expleto vase a fundo K congregatur incremento aque
erit B et proficiatur usque ad H quo equabiliter per omnia membra fun-
datur aqua eo ambitu circuli. Ex quo comperimus et maxima quoque
et totius aque superficiem globosam esse. Siquidem una eademque ratio uni-
versitatis et primo. Et si quis ad terminia montium perplexitatemque
et saxosam asperitatem aspiciens similem dicit esse ad tornum longa-
re pile deformitatem asperiora montium, non recte sentit. Nam cum
nos terram globum esse dicimus sed globosam, nec pilam sed similem
pile habentes certe totius terre magnitudinem ad rotundam comparatam. Verum et-
nunc visu sed sensibus investigamus, sed ad rationis intelligentiamque remo-
tam porro examinationemque deducimus. Nunc in quo parte me-
diam mundi sedem obtineat considerabitur. Et prior si media non
est, sed a medietatis rigore deflectit, non ex omni sed ex qualibet
sui parte dividitatem celi supra se dimidietate vel altiorem ut
se habebit nec lineas porrectas ex qualibet nota et usque ad ex-
tremum ambitum mundi proficientes equales tenuis, et equalia spa-
cia linearum non esse illius dorit numerum quo a medietate deflectit
Quod vero eo ambitu non umbra rei comparata nota obtineat medium
declaratur artis repertor qui gnomones appellatur, a mechanicis
ad faciendam solarem umbram qua declarantur hore. Namque me-
chanici horologia instituentes per omnes provincias omnesque pla-
gas habitabiles sumunt sibi promiscue aliter eadem / horum ipsorum
gnomonicis invenientes pro tempore et medietatem solsticialis pulc-
ris aut noto aliter omnia pro ex omni regione terrarum / assignatur vera
istam solis medietatem comperimus esse quod omnis terra per virium hec

adusque solis globum reparata. Sed de forma quidem totius mundi pre-
dictum. Hoc amplius de eius media positione reparationeque adusque
viventis corporis universitatem habitum dictum est. Sed eadem celestis
sphera vertente semper circa suos et manentes sibi polos. Conti-
nuatimque eosdem polos axem cui adheret medio media tellus
Comitatur vertiginem celestis sphere stellarum omnium polus et pro-
missione signa celestia girans equabiliter. Extra conversionem distinctionem
de pergentia. Circulos adusque atque obvios axi quorum multi do-
cent dimensionem. Planeti nobilis celebres appellacione quos
sunt utile est ad spectaculum celestis chorea. Unus qui est celsi-
tudine cognitus quia nobis et superno polo vicinus est septentrionalis
appellatur ob constellationem sibi siderum septentrionum. Alter adusque
equalis huic infimus situs nostrum latetque sub polo ipse est latitudo
antarticus. Medius et maximus omnium bis dividens spheram equi-
dialis qui in sermone appellatur sphera quod subiectis sibi
regionibus terre noctis cum diebus equalis adhibet nihiloque
minus in aliis quoque nominum subiectis sibi regionibus qui solis
ortus et occasus vident. Cumque idem sol ad hunc approximaverit
circulum per horas diei noctisque metitur. Inter hunc polum
et arctos habet atque illos duos circa tropicos estivus et brumalis
hic est regione nostra vicinus aquiloni brumalis austro pro-
pinquior per quos obliquus circuatur signifer et ipse maximus
circulus contingens tropicos singulis singulis signis. estivum quidem Can-
cro. Brumalem Capricorno. Idemque equinoctialem bis secat
circulum et ipse ab eo totiens secatur per Chelas et Arietem sub
quo sol et luna feruntur ceterique ignes qui vocantur planetis
[illegible] qui Saturni et stella Iovis Pyrois quoque Martis Lu-
cifer Veneris qui alio nomine quoque Hesperus. Sphera Stilbon Mer-
curialis [illegible] Dicitur est circulus stabilis quem nostri visus ima-
ginatur. Orizon grece nomine limitans mundum dividensque in duas
partes nostro homini visum qui obiecit terre solum id hemisperium
quod superius fuerit videtur. Alterum interiori latitat sub australi
polo quem ut ait poeta sub pedibus sit atra videt ma-
nesque profundi magnus et ipse et maioris secans circuli
sectionem equidialem atque zodiacum ubi fit ut signorum dia-
metro a se distantium alterum oriens alterum appareat in occasu
hunc autem ipsum bifariam dividit meridialis qui mediusque
dimaximus hic quoque per ambos circuatur polos sed quod ante nulli

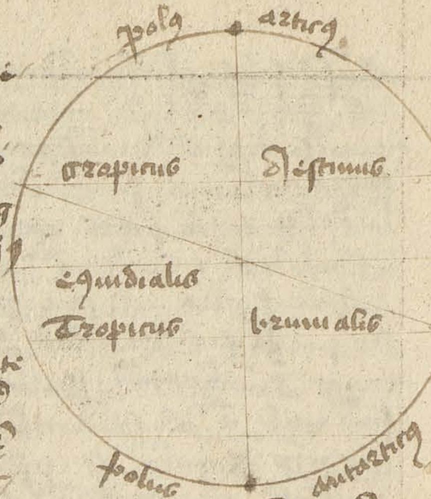

gatur. adversum quem similiter vergit obli-
zodiacus appellatur. quia medio dec-
per eum sol continue circuit clarior per
rad decursu discurrit motu sed equinoctialis
quod et qui lacteus eius circumscriptus sed mag-
nitudine si quidem secus circuitus zodiaci
aut magnitudine. quod serius et firmo
cardine quoque circumeundo rota
Iuxta nos sed procedat pro obliquitate
varie mutantur. Aliter quod nos atque aliter
alios insistens Meridialis quoque et item
similis quod ad magnitudinem spectat
ignorati sunt quippe maximi secundum omnes mutant per diversas terre
plagas hic et item alios applicantes Est vero unum polus id est sep-
tentrionalis et huic diversus antarticus neque magnitudine neque po-
ne solida sunt / sed pro diversa regionum equivalentia neque aut alii
apud quosdam maiores apud alios minores putantur sicut medi-
tullium sed terre id est ubi medialis sed circulus zona se porrigit ex-
usta ardore flammarum propterea inhabitabilis utrique polus ille
visibilibus et expiravit per quos limites partis medie ... Est
sed addendum ceteros circulos ... cum circulos ...
que dorsi circulum et planum sit / quod una linea conducta co-
tineat. Itaque singulos singulis lineis continue conductis con-
tineat ... in spiritum circuli tympano
... ... signorum adumbratur signis ... latitudinem
In ... latitudine signorum adumbratur signis ... latitu-
... circulus qui inter signa medius appellatur consistens maxi
... utrumque tropicum et equinoctialem ... Reliqui ...
ini duo significare latitudinis circuli ... qui inter signa
medius vocatur breviores sunt

gitur spere quod stelle vel errantes et item polus sed magna
... ampliori proprio continenti spera que aplanes
vocatur. Circumferuntur una simul ... illa agitatione adherentes
ei quaque circumagerit circumnavigante una et eadem semper comp-
nentes ordineque immutabili tenore firmantes / neque unquam
vel in conformatione vel in ortu vel in quadrantes vel ... in ...
dimittunt illam imitationem Sol vero et luna et cetere quinque
planete una quidem maioris globi conversione rapiuntur ab
oriente in occidentem per dies singulos ... ut ille rate atque
inerrabiles stelle / variis sed atque aliis agitationibus ...
videntur. Cum vel ... loco signi migrant ...
uniusque globi motum contrarios motus agentes vel sed ab ...

sentiunt ad australia et certa latiore deflexione oberrant
aliquando ab ecliptica ad brumalem tropicum et inde deinde ad eclipticam
redeunt. Cuncti quidem tamen ipsius signiferi orbis latitudinem circum
eunt aliquando etiam in ipsius zodiaci latitudine obliqua modo ad aquilonem ad
austrum vertentes. Cum quidem aquiloni se applicant, clariores nam vero
austro humiliores cognoscuntur. Denique ipsum non omnes peraeque sed alii
magis quidam minus. Videtur etiam nonnulla sideribus in quantitate
diversitas secundum elongationem horizontis de proprio motore. Cum ad una
vergunt maiores videntur, minores. Propterea etiam in motu
non aequa velocitas quod aequa signorum dimensa non aequis vide
antur conficere temporibus, sed tamen quidem tamen ex propinquitate ma
iores apparent, tardius vero cum longius a terra remoti mino
res videntur. Evagatio tamen in latum quae fit in 30^a non aequa
est omnium, cursus solis minor quam ceterorum igitur, tota enim evagatio
sub unius portionis exspatione versatur. Lune vero et Luciferi
mensura opinione veterum virorum longe maior ad 12 fere portiones.
Mercurii fere ad 8 fere. Pyrois et Phaethon ad 7. Saturnus ad
3 portiones abeunt. Porro signiferi orbis circulos in longum
quia simul exordia conficiunt. Luna spatio dierum et noctium
spatiis 28 et tria fere diurni nocturnique spatii dimetitur.
Sol vero in anno in 365 diebus et eius modo quarta diur
ni et nocturni spatii. Lucifer et Stilbon imparibus quidem cursibus
consideris tamen paene temporibus quibus sol cursus conficiunt, modo
mutato volatu comprehendit. Cum in fine tamen deinde ab eo
comprehensi. Pyrois paene vicennio, Phaethon fere annis 12, Saturnus
30 annis fere minus. Propterea solis [illegible] effulsioni
busque et obscurationibus quas ortus et occasus nominamus
generant. Denique luna quidem post coitum [illegible] solis quia post
[illegible] ad [illegible] [illegible] post vespere [illegible] et [illegible]
oriens matutina conditur in occasu. Contra Saturnus et Phaethon
et Pyrois et tardius quam sol signorum spatia peragunt [illegible] ab
eo comprehensi et [illegible] [illegible] vespere occidentis exoriuntur matutine
lucis auspicio. Lucifer porro et Stilbon [illegible] solis [illegible]
cum plerumque comitatus comprehendentis est et ab eo [illegible] comprehen
si [illegible] vespere oriuntur, conduntur in alia vesperam si mat
[illegible] illuxisset in aliud mane mergitur. Etenim [illegible]
[illegible] stellis a sole longo intervallo [illegible] ut plerumque
[illegible] desinit Stilbon et Lucifer circa solem [illegible] videtur

Stilbon quidem 20 momentis non amplius ab eius duabus vero in
signi partibus vel ad aquilonem vel ad austrum nominatur est
stella Veneris vero est 10 momentis ad orientem occidentemque des
cedens Ortus autem vocatur dicitur est quidem prima stellarum et solis ef
fusio et ultra finibus circuli claro promissione vere primus splen
dor Solis micheri dicens illud poete iubar et intendo auro
ram cognominant Terciaque appellatur achronicos Cum sole oc
cidente astrum diametro distans in parte orientis videtur Similiter
occasus est quidem primus descensus infra circulum limitantem scilicet
tunc est prima stelle alicuius obscuratio sole obumbrante Tercia
achramcos. Cum sole occidente astrum diametro distans in parte
orientis videtur Similiter occasus quoque est quidem primus descensus infra
circulum limitantem scilicet tunc est prima stelle alicuius obscuratio sole
obumbrante tercia acthamcos cum sole orienti diametro distans
mergitur stella Ortus vero et occasus quorum sol auctor est hoc est ef
fusionis et occultationis quidem matutini quidem vespertini sunt Matu
tinus ortus dicitur quociens solis splendore fugiente stella que pridie an
ortum eius apparet ut camuncula vespertinus Cum post occasum solis
primitus exoriens astrum videtur ut luna nova divinitus exoriri. Si
militer occasus matutinus quociens stella que pridie ante solem
exorta erat propinquante sibi sole splendore eius obumbrata obscura
tur et latet ut luna videmus Vespertinus vero cum in occasu posita
stella aliqua sol consequens permanet cum choruscante splendore condit
Possicionesque vero atque ordine collocacionis globorum vel eorum orbium quibus
collocati feruntur planetis quidem et pytagoreis hanc esse dixerunt
circulum quidem terre propinquiorem lune globum Post quem mercurium
2o loco supra quem luciferi supra quem solis ultra quem globum
Marcius ulterius locum ultimum vero et vicinum ceterarum stellarumque ad
herentibus ei saturnus sidus sortitur ut inter planetas sol medius col
locatus. cordis animo vitalem prestare optime intelligatur. Ac
cessit hiis alexander milesius ita dicens Sortitos celses replerat
anfractibus orbes. Vicinus terris camenula ante a luna Ermea
sup vehitur Cyllenius alma supra Nectareum ridens
kathe splendet Cytherea Erma dromagis miretur equus sol
igneus ambit Ermarti et etheras motas. que de in supra
despicit armipotens Sextus phoebonis ardor Sustipis et
celso brumali frigore sidus Plerteranenn hytare septem discri
mine vocis quos deus similem genitor concordi examine iungit
Pytagoricum dogma est rem armoniam constare mundi Ce
lestiaque distancia quod cognatis et consona sibi inviem ut

nullis impulsa manu et voluntate raptatur ideo sonos musicos. Quem sciunt contrariis motu quod stellarum sonos musicos celi gignunt. Sed ordinem collocationis non eundem dicunt esse. Statuunt siquidem post lunam secunda altitudine a terra solem. Deinde memorabilis fabulosi Mercurium Venerem. Mars rotundus Iupiter celum ascendit. Primitus tradiderunt per ea que in motu planetarum ad organicum modum personabat. Dicitur videri hic solummodo mira tunc quasi ymago a se videri esse in celo que respondet. Stellarum collatione que est generis receptio.

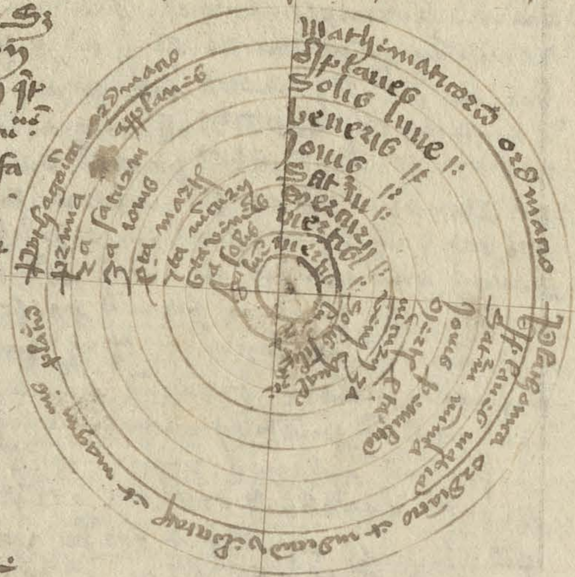

primum a terra transmisse lune globum / postquam supra se solis dicitur Mercurium Stilbonta et Veneris pro aplanem sedem et esse celsa. Mathematicorum vero neque hac neque una omnes ordinationem stellarum eandem ponunt. Sed solem quidem post lunam ultimo dicunt aut in medio quidem alium atque ex residuis collocat. Plato enim in hoc primo thimeo post alterum a terra usque ad lunarem circulum / secundam usque ad solem liquido dimensus est / et est in politia non ordinationem memoratorum planetarum sed singulorum magnitudines ac velocitates et colores hoc est splendoris ac serenitatis notans atque celi stellis suos orbes circulos atque ambientibus eos extremos et vicinos solis quam medios tres vertitis gravitate.

Unde est ut retentum quod est Hactenus de stellis erraticis dicitur addatur / quos erraticos sequaris esse quas appellant hypoleipticas mathematicas ut solet luna sic hic quippe in nec numquam ad precedentia signa transitum faciunt sed ad ea se que sequuntur. Propterea nec subsistunt in motu nec regrediuntur numquam. Illas vero stellas nonnumquam fieri nonnumquam descendere ut retro quam in medio stare in medio rotunde diverso motu videntur. Est quippe sequaritas in suo magnitudineque stelle velud ad sequentia signa progressus atque ad orientem transcendit ut a cancro ad leonem. Statio vero visu et magnitudine stelle dum manet in eodem loco nec ad aliam stellam nec erraticum. Porro intra

dam visum et ymaginacionem stelle efficit stacionem quasi ad quantum
stet[illegible] porius attinentes pro uno. Que omnia ita fieri nobis vi
dentur. sed reapse non ita sunt ut videntur. Causa vero er
roris in contemplando ea est quia cum sub superioribus orbibus ferantur seu glo
bos est idem planetis utraque a planos orbis expulsa nobis
e regione terre videntur obiectio aeris corporis impediente apparen
zodiacum exteriorem orbem pagrare videantur. Manifestum ergo ut expos
tis demonstrantibus causis erroris falsa opinio quiescat. Est
igitur totius mundi in exterius ex corporibus materiis integre provi
dentie gubernantis ad motum eternitatis convenientius dicta
motuum efficit similem formam preferens globeam vero ad
diuinacionem conservacionis temporum inmutationes et diversitates
firmorum stellarum errancium naturis motus necessarius orbis qui
cum accidit preclaribus auctoritatem dicitur. Confisse sunt atque
uniformis aplanos utpote eius nec ratam atque eadem semper
conversio equalis et ordinata errancium vero orbiculata quidem et
ipsa sed neque equalis et ordinata variaque nec una sed multifor
mis. Est vero sublunarem usque ad nos omnis generis motum omnem
etiam mutationem prorsus ut est in vetere versu [illegible] // Con
mus rabies [illegible] quamvis multe Namque quidem et item mores
in isto loco incrementa quidem et inmutationes et diversa commu
tationes [illegible] loci ad loca quem etiam passionis originem
trahunt ex motu planetarum Quod tum hac ratione harum [illegible]
[illegible] quibus patet illa de eterna et [illegible] quatuor et [illegible]
sit [illegible] disposita quam ponit illa quam [illegible] filii sui
[illegible] vero ex accidenti quod et aliquantum contingunt
Cum illis corpora multa quorum possunt diuina [illegible]. Ut
cum universi [illegible] motus similis est semper quia in orbem rota
tur ipsa hec agitatio intra artus atque opera mundi [illegible]
et intra diuina non sunt terra media manens [illegible] qua quem per
medium ferretur. [illegible] Terra porro manente [illegible]
sam regionem [illegible] qui luna altiuaga materia [illegible]
batur [illegible] late distantibus [illegible] possibat [illegible] quia aeris
et item quoque aque materias inferiori medias [illegible] porrigit
corporis [illegible] porro ad unum velut [illegible] dimina
erat non [illegible] aliqua ex alio ad aliud elementa transfusio
ne Cum [illegible] silua sit ubique mutabilis [illegible] aut mate
ria vis et [illegible] Causa itaque mutationis ex vario mo
tu planetarum Nam si una [illegible] eadem esset [illegible] ut siderum
stellarum convenientio unum sed [illegible] ob [illegible] diebus
diebus stellis [illegible] ulla [illegible] diversitas. Est vero

conversiones et equinoctia progressus et regradationes per latitudinem et que alia quidem maxime solis et lune. Ceterorum quoque siderum motibus itemque mutantur / et omnia ista importat commutationem atque tropicam speciem. Eclipsis quidem transitum non ita ut nobis videtur per inculta enim ... artibus inconstantia / sed ut ita videatur fit ex eo quod ... aliis positis et immobilibus adherentibus ... per que fixis circulis equalis ... ordinatorum gressu / nostri visus fieri alioquin contraria significari orbis imaginem. Ex ordine ratio et equalis motus nascentis motu proposito insanum ... consequitur. Est enim equalis motus qui equalia quidem spatia equalibus circulis temporibus conficit sine pigritia vel mutatione ordinatus non in quo neque resistitur nec retrorsum reditur. Sed ad extrema quoque moderato incessu perveniunt. Videntur tamen nobis dicti planetis quidem non equali motu quidem tamen ... agere fieri. Quia igitur ratio divinius hiis erroribus professionibus. Supra memoratam a pithagora trutinam quod enim in globis suis consistentibus fieri per zodiacum fieri languente visus acie putantur. Id adeo in aliquo ex erratibus primo in eo per quem videtur omnia sole consideretur. Sit enim zodiacus circulus et A B C D notas ... tus ... et universi mundi in medietate positum ... separatam manu divinus terra littera sit ... per quam linee due dirigantur bis secantes circulum in equa dimensa quatuor hec A C et B D diametros utique intelligantur quod A in exordio arietis locatum B in exordio tauri Item C in regione libre D capricorni. Ergo sol accidens ad A facere videtur equinoctium vernum / Ad B aut estivam conversionem Item ad C autumpnale equinoctium ad D hiemalem conversionem. Equalibus ergo partibus mundi quatuor hec A B C D minimis inequalibus et imparibus temporibus circuire videtur. Denique ex equinoctio verno usque ad estivam conversionem spatium celi quod minoribus intelaret ... fieri et ... semis diebus et noctibus conficit Ex

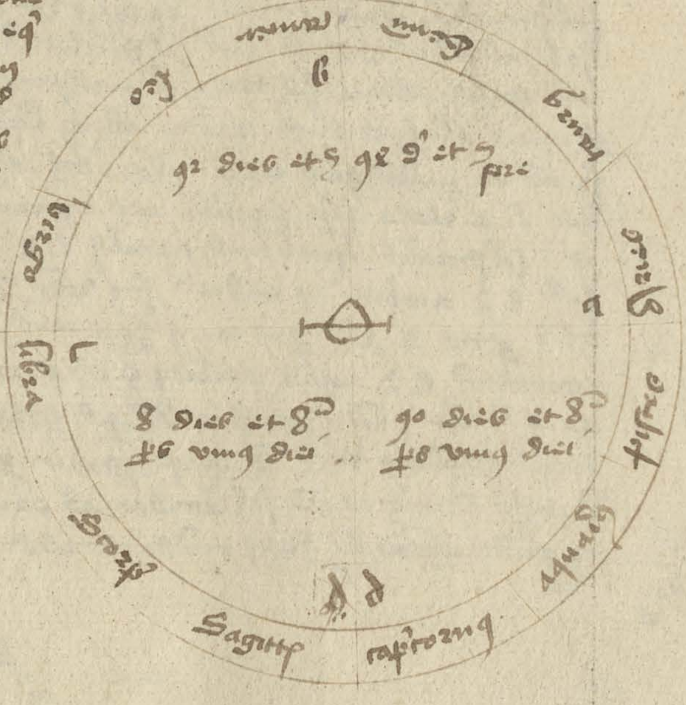

aestiua usque ad autumpnale equinoctium 90 et 3 fere diebus et noctibus
peragitur. Ab autumpnali porro equinoctio perueniens ad brumale solsticium
88 diebus prouehitur ex quarta parte unius diei. Residuum itinerum spatium quod
inter brumale solsticium et uernum equinoctium interiacet 90 fere diebus
cum diei octaua complet et 3 ergo propterea omnem circulum meando 365 die
bus ac noctibus et quarta parte diei. Hoc modo obire consensu omnium
creditur e regione geminorum tardissimus e finibus sagittarii uelocior
incedens in circuitione tamen uigeat quod est prestitum, fieri tamen non potest ut
contra naturam suam dimitatem predictam faciat aliquid uel patiatur. Inter
dictum Ex quo apparet per suum circulum et solem et ceteras stellas
meare equaliter et oriri nobis e regione terre spectantibus uideri
per A B C circulum qui est non solsticialis sed zodiacus meare
uia igitur non per hunc zodiacum circulum sol sed per alium solsticia
alem qui est centrum terre mouetur. Siquidem utriusque circuli punctum
centrum unum est in ♁ eadem ratione dimensionis solsticialis qua
zodiaci in signis uirginis et sagittarii conuenire. Eodem modo A B
C A circulus per equaliter per plures hanc pauciores aliis obi
ret diebus Sed si hec ratio nature repugnet falso putauit homines re
meanter Certe prestitum est illius globi per qui mouetur punctum
tamen in ♁ non esse Ergo circulus solis uel intra se continebit
♁ sed non ut punctum uel medietatem uel partem ♁ transit uel
excludit omnino a gremio suo Dicit enim ♁ in terra nec solem
impossibile est Conflagrabunt enim flamma solis arboribus sed quia
solis globo superiori circuitu diebus est perpetua, uel ei succedet
noctem magis si uigenti sole Superest igitur ut ♁ uel intra ambitum
solsticialis circuli sit uel extra. Ut eorumque enim assumpta ratione
hec monstrabitur. Dico ♁ intra solsticialis circuli ambitum esse aut extra
non excipit Dicit quod ratio intra mathematicos descriptionem erat
Siquidem alius spatio ♁ excipitur sed quia terra intra se contineat quem
sed non ut punctum suum uel planetas asserat alii excentricis positus
hoc est a terra sit separatus uel in mouentibus et globis Sit
igitur solsticialis excentricus circulus E Z H K et habeat punctum
sub E Z ambitum in medietate sed ubi est M Hoc quoque circulo in
365 partes et 4 partem unius portionis diviso. Ad eam partem equinoctii
equationem E Z equaliter ambitus 91 et 5 portionibus continetur. Z H uero
92 et 9 ita punctum H K 88 partes habebit et unius partis octauam
Residuum ambitus K E et ex 90 constabit partibus et octaua unius partis
Necesse est itaque ut cum sol accedat ad eam partem in quo est E in nobis
in puncto agentibus longius uideri ♁ uero terra et uidere quo ad pos

simul inmitatibus super ea b fieri videatur. Cum illa regio
non solsticialis circuli et zodiaci sit multo altioris eminentia
tis ad quam visus noster non potest pertingere. Dicitur ita per e r ambitum
meantis equaliter quam ambitus fiat circuitus maiores pluribus ut 180
in diebus maiorem ambitum conficiet ubi ad r pervenerit ad b per
venisse videbitur. Et tamen ab b peragrato ambitu equali pene zo
diaci circuli pluribus quam equaliter conficit diebus obisse credatur.
Praeterea sequitur r h ambitum sui circuli minoris magnitudinis peragrato equabi
liter diebus quia tot eundem peragrat in ea ambitus ubi ad h pervenerit
videbitur nobis ad c pervenisse et b c ambitum velud equalem paucio
ribus diebus emensus. Eodem quoque modo h k minimum ambitum
lustrans utpote qui sit in 88 partibus et 8 ubi totidem diebus o
bierit pervenerit ad k in regione terre spectantibus videbitur quod
fieri super ea sentabitur aut ea c ambitum equalem ceteris paucio
ribus diebus obisse. Similiter presentarentur k e ambitum emensus 90
diebus et 8 preter dies extra minimum portionem representatum quod demum
finito anniversario anfractu a ea ambitum putatur emensus esse
licet ceteris iniquo et impari gressu nec non exordium sui cir
culi representatum sed secundum ea a alium i. zodiaci circuli sumitur.
Quod si duorum circulorum i. maioris zodiaci et minoris solsticial
ex centri duo puncta indagantur r et fiat ex terre dyametro per h am
ducta perpetrat h z linea que e r h k circuli puncto et medie
tas in a r o ab c a puncto et medietas in equalis erit
linee h o o r z maioris in h a linea quam z o et multo igitur
maior h o quam o z. Cum ergo sol per h feratur longius a terra
remotus inde terre minor nobis videbitur. Eloquuntur et est tar

dior quod si in extra
extremitas ferat primus g
maiorem. Cum vero
per z feratur pro
ximus maior vide
bitur vel tamen tunc quod
dicunt fit maxime extremitas se
mis partium sa
gittarii. Medium vero
tamen statum quod vi
[illegible] sunt aut
piscis aut virginis
transit terra z.

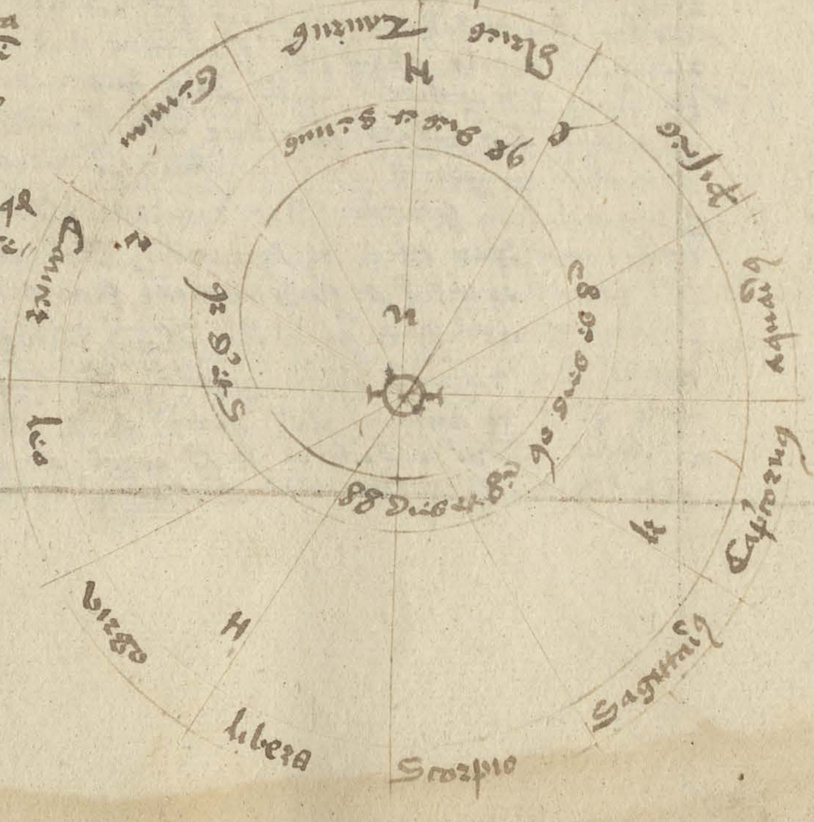

Et quod solis motum intelligere falso putant demonstrat minus
et epiciclis circulis. Nunc si ut quidam putant per epyci-
clos globos fertur michi lumine medicatur. Cum gressibus repatis
conferre duos cursus. Exposita epiciclorum forma doctoribus. Epy-
ciclus dicitur globus qui per aliquem circulum fertur. Sit igitur circulus iste zodiacus
que limitent note A B C D. Solsticiales vero concludentes zodiaci
centrum sint E Z H K. Sumpto super centrum puncto M et a puncto quod est
intervallo ante M describatur circulus M O H Z et E Z H K
epiciclus intelligatur. Cum universi mundi virgine rapi simulatur
ut ceteri ignes ab oriente in occidentem rapitur cotidiano. Ferri
eciam naturaliter adverso totius mundi volatu. Sol quia cursus in eodem epi-
ciclo constitutus motu totius mundi conversione movetur. Ergo E Z
H K epiciclus per M O H Z circulum gradiens et cum pervenit
ad O litteram quartam mundi partem obibit. Tunc sol ab E ad K
pergit. Erit igitur sol ubi O littera nobis eciam a terra et contrariantibus
dextra visus ante videtur esse apud notam B ita eciam quartam con-
tinet mundi partem maiorem quartam confecisse videbitur. Dic rursum
ille epiciclus a regione O litterae profectus provenit ad H et sol
a K ad H pergit utique ubi est H. Nobis eciam dextro visu intuen-
tibus videbitur esse ubi est C littera. Ita eciam equalem mundi quartam
partem confecit a littera B usque ad C litteram maiorem quartam circuit et
partem confecit aliam mediocrem videtur peragrasse. Rursum ille epiciclus confecerat aliam
medietatem videtur peragrasse. Sol quartam ut in prioribus ab
equalem mundi partem ideo est H Z. Sol quartam ut in prioribus ab
H ad Z pergat erit ubi est Z nobis ante videbitur ubi est A littera
Ita eciam equalem quartam mundi partem peragravit maiorem peragrasse
putabitur C D. Et zodiaci circuli residuum demum quadrantem
cum pervenit ad E representatus per A
Z M ille obeat epiciclus. Cum pervenit ad E representatus per A
in loco suo videbitur esse. Tunc sol erit ubi est D et putabitur
zodiaci circuli obrepsisse semitam D A. Et luna eciam palam
fit. Nam ferri epiciclo motu easque que videntur nobis aliter
quam re absunt videri. Tardior eciam et minor in suo videtur. Sol
eciam velud in geminis erit maximus vero vero et velocissimus
cum velud in sagittario. Nec immerito. Cum ipse E Z H K epi-
ciclo moto per M O H Z circulum. Sol ab E et K pergens quo
qua fertur epiciclus suus moram faciens tardius ad O di-
rigitur. Tardius O M obibit alterum utroque tardius zodiaci
circuli A B regionem obisse credatur. Et rursum epiciclo superiori
moto ad O H ambitu. Sol demum A K ad H pergens contrarie
videbitur mundi conductioni et ad motus ab ea contrarie et circuit
obire zodiaci quadrantem. Eodem quoque epiciclo moto per H Z

ambitu Sol demum ab h ad z pergens tanquam procurrens concentrico suo motu properatiore cursum per zodiacum videtur

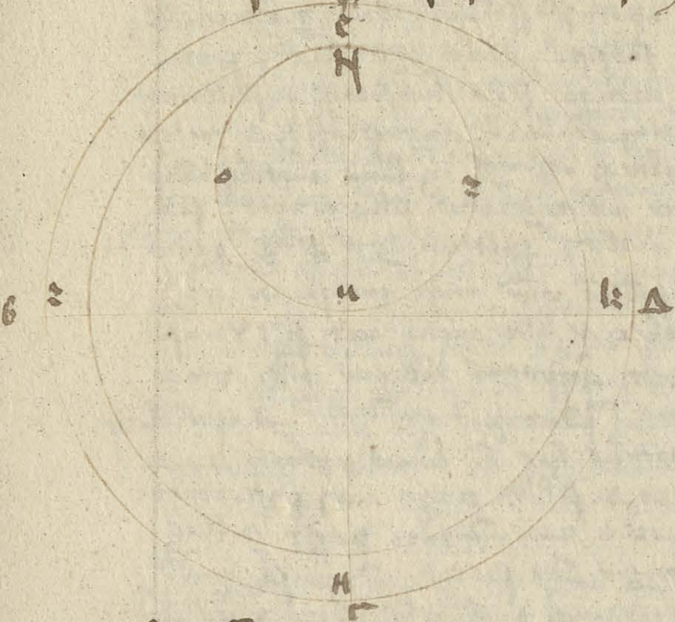

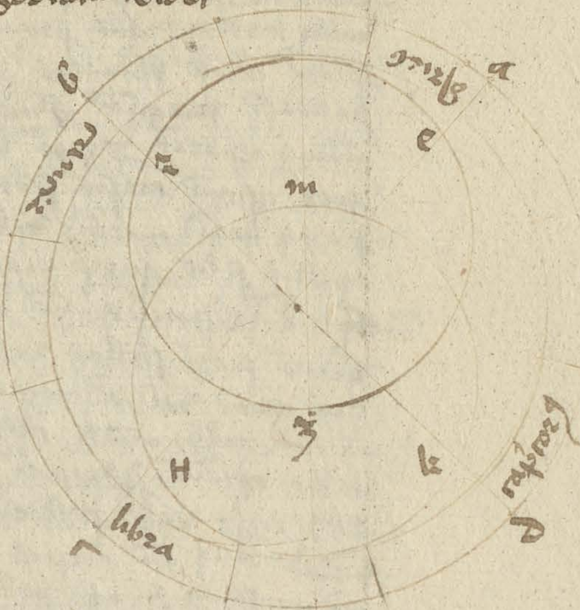

Rursus quia idem concentrico per z m ambitu Sol a z ad e pergit tunc quia feratur concentricus suus moram faciens tardius ad m descenderet tardiusque m obibit quadrantem multo quam putatur tardius et A zodiaci circuli quadrantem pertransire. Sic et concentricus duos contrarios conficit cursus suum et sol naturalem. Est quidem in solis circuitu maximum intervallum ab A ad e [illegible] a terra ad summum limitem idest Solsticialis concentrici minimum vero ad contra infimum limitem

Idem modo ceteri planete cum in globis consistentibus ferantur per zodiacum ferri nobis ab supra demonstratis causis videntur tarditatisque et celeritatis. Idem quoque in erraticis omnibus ratione assequitur. Licet diversis temporibus cetera vel hisdem quibus sol cursus suos peragant usque adeo ut quedam eorum propter nimiam tarditatem interdum consistere interdum repedare videantur. Sol enim modicum utpote annuarium circulum lustrans modicis [illegible] gradationibus vel cum exaltatur vel cum humiliatur vel cum a medio ad diversas celi plagas descendit mutari nobis videtur eamque omnem inequalitatem anni [illegible] termino claudit. Ceteri planete quia singillatim unusquisque eorum pro magnitudine circulorum quos obeunt et prolixitate temporum quibus confecto cursu ad exordia revertuntur fit reditus ad exordia varias et multiformes motuum conditiones [illegible] nec immerito putat. Amplius unus biennio [illegible] per duos [illegible] orbes obeunt. Ex quo fit

ut visus in motu stellarum notans sive directas et retrogradationes
alternas stelle compendii ex brevitate circuli provenientes dilatationes
item tarditates que proveniunt ex amplissimorum orbium gyrationibus
preter alios planetas alios subsistere alios retrogradari seu ferri
retrorsum imaginetur. Quod in circuitu solis luciferique et stilbontis
minime apparet propter brevitatem circulorum angustiasque per quos intra
quos conficiunt cursus suos multoque est magis in lune motibus quam
per in horum motibus vel statio vel retrogradatio ulla cernitur sed
in illis solis quarum maiores ambitus conficiunt per plures partes.

¶ Aristotiles autem contra opinionem omnium veterum [illegible]
hic tamen ferri stellas velud soluto ac libero motu vel per se universi
rei motu vel contra moveri dicit supponens orbes eas ferentes vna
et eam naturaliter modi conditionem [illegible] et epiciclorum et excentricorum
tollit opinionem. Propterea quod circulos hos esse lineis pictis et imaginibus
corporibus vehi stellarum vera et solida corpora non posse dicit.
Quatinus enim corpus incorporeum rei inferre possit stellas
enim quasdam dicit esse nullius corporis sed speras esse quasi quasdam
nullius corporis in figuras. easdemque per se velud ferri vario diversoque
motu earum alias esse rapidas alias minimas. quasi ex
alto moveri quasi ad ima esse depressas. Jamque alias crassas
solidas item alias stellarum corpora continentes easdemque esse
per [illegible] ut circuitus stellas minime
errantes infixas esse celo atque
ex diversis regionibus depressis et
elacioribus locis ad eminentiam
mearum eamque esse eorum [illegible]
circulorum effigies depingantur. pro
decursus ad unum locum ex di-
versis celi plagiis tamquam vesti-
gia variorum deliniet fontium
ut si manus ex omnibus mari
regionibus ad unum eundemque po-
tum variis temporibus defluant.

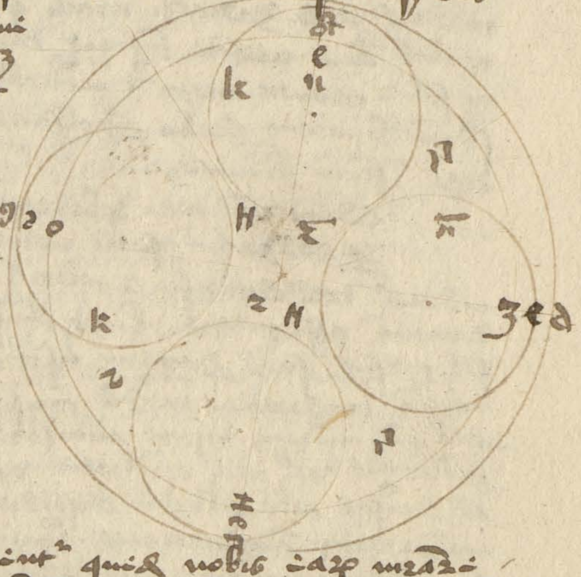

¶ Hec de stellarum que erra-
tica in constanti discursione dicun-
tur. Sequitur ut que videntur quid nobis earum errare
in progressu vero regredi. Intuendum premittere circa signa zodiaci
circuli vel modo remanere ac relinqui. Quod ut sit hinc primo
gratia consideretur. Sit igitur zodiaci circulus a b c d cuius punctus
in medio. Epiciclus autem erratice cuilibet stelle e z h
cuius item punctus in medietate sit k ad per quod medietatem

velud apicem stacionum fiat. Idem epiciclus cum stella in
se inest locata zodiaci circuli pari motu hoc est ab oriente
in occidentem feruntur. Sit enim regione Θ oblique due linee
stringentes utrosque extremos ambitus epicicli Θ Z B Θ H A semperque
epicicli puncto M ducatur in altum linea Θ M A. Ergo stella cum
fuerit in Z nobis e terra directo visu spectantibus videbitur consistere
in regione zodiaci in qua est B et cum Z E lustrauerit ambitum
putabitur zodiaci B A ambitum peragrasse et ad precedencia signa versus
progressa esse. Simul et E H ambitu lustrato videbitur D A zodiaci
ambitum obisse et ad sequencia versus signa esse uno festinasse
rursus A Z regione peragrata videbitur nobis per A D ad B denuo
repedasse obvia facta signis sequentibus propterque esse regra
data. Eademque non multo spacio A Z redeat cum eius tamen in
B diu in eodem loco morari putetur. Dum vero cum recesserit longius
ab situque e limite ad H pervenit rursus consistere in A et per
precedencia signa contrastabatur processisse rediensque ad H longius
per H Z ad B repedasse. Item

Mathematicorum tamen ratio eadem est que philosophorum que
non ad ea que videntur sed ad naturalem stellarum motum ratio dedu
citur. Nulla quippe stella diverso contrarioque motu moveri contra
universe rei motum retrogradationemque asserunt sed omnes unifor
miter ferri secundum naturam suam. Sit ergo ut est mathematicis
E Z H epiciclus contra totius mundi motum feratur. Ergo
stella cum cum erit in H videbitur esse penes D et cum E H lustra
uerit ambitum D A zodiaci orbis ambitum
obisse redditur motu signorum sequencium or
dine pergens ambitu autem E Z lus
trato stella esse motu ad sequencia sig
na putabitur progredi. Porro Z H
ambitu emenso rursus retro puta
bitur in A per B A ambitum ad D
retrorsum remeasse propterque
regradata est. Itaque ita tam physicorum
quam mathematicorum rationibus stacionum
progressionumque et regradacionum causa
patiuntur

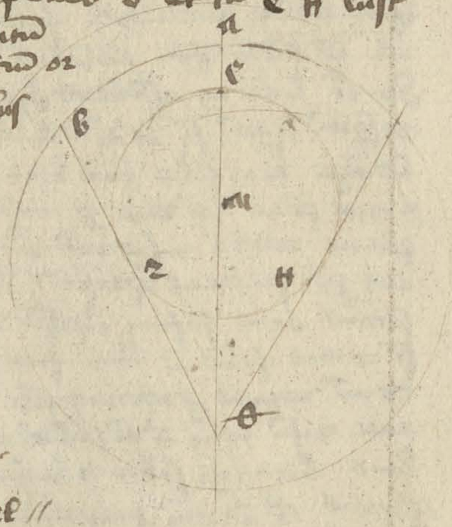

t Cuius rei demonstracio per sequentem
et quatinus accidat in apicem stel
larum errancium altitudo que nec media que nec infima seu per
eccentricos feratur seu per epiciclos circulos. Itaque veniemus ad
demonstracionem circulorum quos etiam alio nomine circulos solemus vo
care item obstaculorum effulsionumque et repentinarum obscuracionum

Erit porro disserationis ratio talis. Quia naturaliter visus noster ad
rerum porrigitur, est porro longe excelsa et eminens sphera que
a planetis dicitur subter quam sunt positi sphere planetarum. Ita ut supra
demonstrauimus ordinatus proximus est lune globus qui est infimus ad terram
per terre circulus ultra se locatis obstans. Sol autem cum luna vero magis
conspicit alias stellas superiores densa rotunditate condit vel non
imaginem faciens lucis sue claritatem ceterorum luces tegit vel non proprie
suo visui nostro resultat. Stilbon vero et lucifer et superiores a
visu nostro stellas nitpossit remouet et plerumque sibi invicem
obsistunt propter mensuras non equas obliquationesque orbium et pro
eius dimensionum superiorum inuicem humilioresque facti. Mora enim
prouisio difficilis est in ipsis esset inseparabilem esse generaliter co-
mitaturque. Solis quoque meatum minimo corpore exiguoque qui
non soli magis proximus adherensque eius in flammatione obum-
bratur. Mars duos super se planetas plerumque condit forme
quod summum ab obsistenti sibi occultatur phetonte et omnes pla-
netas eminentes sibi ad directam lineam ratas stellas obumbrat.
Luna item diametro a sole distans et interiens umbra terre
obscuratur nec tamen omnibus mensibus sicut nec omni quando ...
hoc est omni noua luna solis obscuratio intueunt aut omni
plena perfectaque luna lune labor fit atque obscuratio propterea quod
circuli eorum nimia obliquitate a se inuicem differat. Quippe sub
ipsam libram medietatem signiferi omnis modico declinat ferre deflex
dit vero luna ut asseuerat hypparcus decem utrumque momentis dimi-
nuitur. Igitur si utrique orbes epycyclos in planetis et sine ulla so-
liditate tam solis quam lune considerans animo positos aduersos se ita
discerna poni ut vna per medios orbes ducta linea spatium duobus
planis orbibus insignat erit diametros amborum eadem linea et vna
eius pars scandens proximum circulum catabybason appellatur vna vero
scandens eque sursum versus maiorem orbem anabybazon est. Innatu-
ra coitus solis et lune fiet directo et velud ad perpendiculum destina-
tione utpote propinquis sibi factis est generis corporibus obiciat se
luna luminique solis a nobis arcet. Nam licet multo maioris ob-
sistens ad directum propterea angusto oculorum nostrorum terminum
obsistatur. Si vero non ad perpendiculum coitus eorum factus fuerit sed prolixioribus
quod naturalis erit latera porro a rigore aliquatenus
declinabunt ita ut alter igitur ad aquilonem alter vero
ad austrum vergat obscuratio nulla fiet et ...

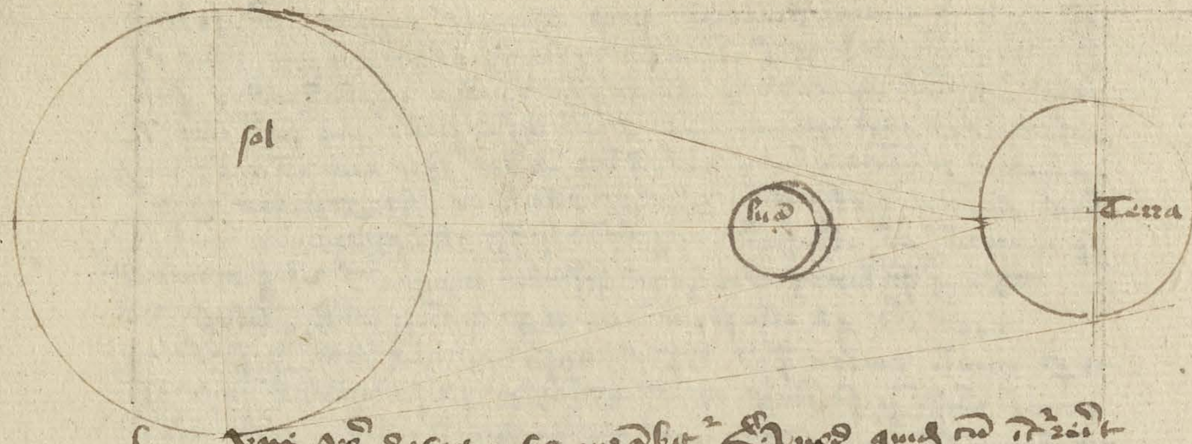

c Vnde vero defectio sit incidet. Quod quidem cum contingit
umbra terre deficere videatur. Constat apud omnes si-
cut non est aut omnibus incessibus hoc est evidendum ignem lucem
fluentem radiis directis servantur umbras obiectorum corporum forman-
tes in varias figuras. Ergo cum ignis lucem prebens
equalis erit corpori ex quo emittant umbre. Si tamen ignis
et corpus globosa erunt forma umbre mittent in modum cilindri
verbi gratia si lucem afferens et luminans a b quod non illuminatur
c d hec vero equalia sint et globosa utraque protrahimus a radiis
unum a c alterum b d [illegible] equales [illegible] se esse dispo-
tos equali distancia. Merito quia circuli a b diametris circuli
c d diametro equalis est. Item radii referat in alterum erit d
c e radius radio b d e distans equali rigore h est in-
clinatione h est e e ergo [illegible] d e radium
sine inclinatione distabit et utrumque radius
in immensum similiter actus equali referat ri-
gore [illegible] corpora causa producuntur unique

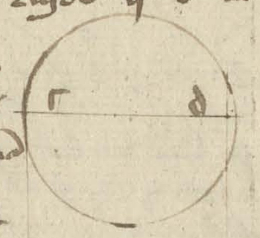

nunquam coniungunt se invicem

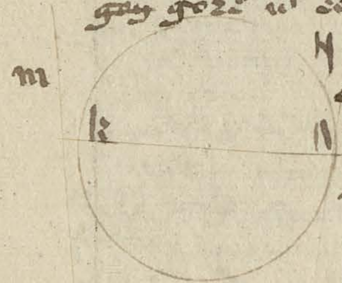

Quod vero ita sit [illegible] est b
d spere umbra in effigie
cilindri forme referunt per
immensum. Si vero quod illuminat lu-
minis erit v h o quod vero illu-
minatur manifestum ut k d mai-
festum est umbra orbis k d q
est k m h a in forma quam
effigiari calati [illegible] vero hac
spere mutari et tamen se refe-
rat umbra in immensum illa

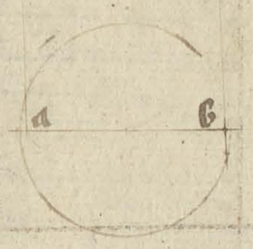

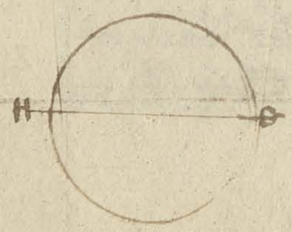

cum sit KL maior diametros HΘ diametro profecto cum HKL
L radius qui ab HΘ in immensum porrecti latiorem quo plus crescunt
efficiat spatiositatem. Ergo sine umbra cylindroides seu
calathoides erit, contingat necesse est ut multae stellae quae super nos in
minebunt per noctem non videantur a nobis hac aut illa aeris umbrae
obiectu et obstaculis. Sed hoc ratione non fit. Oportet igitur
esse maiorem esse illustratum globum huiusque illustratur.

Itaque si lumen adveniens constabit magnitudine utrumque minore
vero erit quod illustratur ut NP utraque autem globosa ut
NP circuli umbra quae NP nascitur in infinitum decrescet in
...que sine apud notam C quod sit spatium summa NP
diametrus minor est diametro ZO propterea umbrae species est.

Ita igitur Hypparchus in eo opere quod describitur de ...
... atque intervallis solis et lunae docet magnitudinem. So-
lis autem 880 partibus maiorem esse quam terram. Terra vero 27 partibus
maiorem esse quam luna multoque solem esse altiorem quam luna sit
apparet umbram conicam efficit. Nam ipsi radii solis ZN

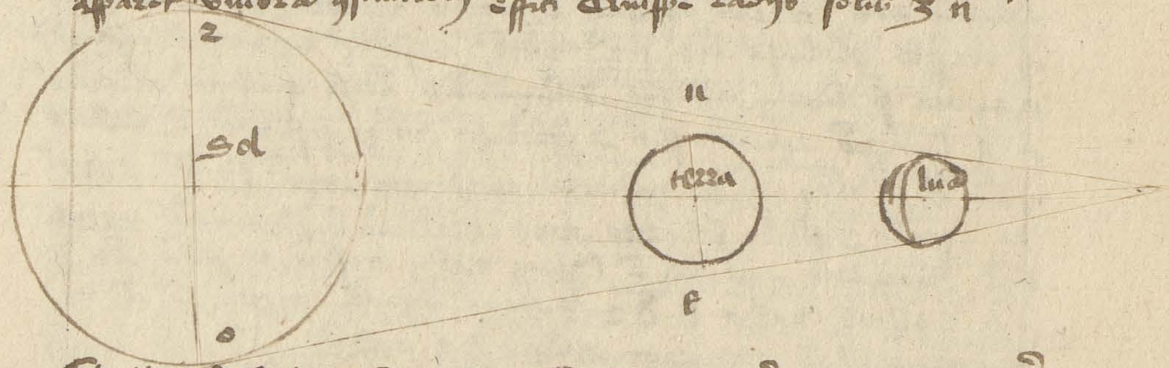

Et itaque OP angustant se in medio diametro eius NP et deinceps
longaque omnia illuminat. Terra vero obiecta lumen solis contra fluente
sui luminis umbram efficit ad diametri sui latitudinem in angustum pro-
currentem et usque ad finem ultimum angustiatam attenuatam. Quod
cum incidit nocturna luna diametro a terra et sole distans ut quae
ipsa luce indigeat atque a sole semper mutuetur et sit minor quam terra
obsistenti sibi eas in tenebras condetur. Porro cum non ad directum
vigorem solis terraeque et lunae cursus convenient et per puncta mediocritatem
transeat diametri lunae aliis sol in aquilone luna in austro vergat vel e contra
terrena circa terrena ullam patitur obscurationem defectus de his quod Hipparchus

Ubi vero eam pugnam omnibus veteranis ad ordinem. Et ita fieri
oportere quoniam illud genus eorum conceptum erat ... sectionibus
...quod cum hac partes serie in longum serunt et ex una serie duas
fecit eas media medie in specie dicti generis ... variantur
Curantis morbos quo ad rectam ... capita. Explicit ...

eadem secum et eodem et diverso miscuerat animam et ea(m) fecerat
in modos per numeros duplices usque ad cubum qui fit ex duplicibus nas-
citur, per numeros triplices usque ad cubum qui fit ex triplicibus nascitur.

Horum medio intervalla ...
[con]struxit volebat ut esset in anima solidi
corporis similitudo. Itaque limitibus consti-
tutis uno 6 altero 12 qui sunt duplex
duabus medietatibus 8 et 9 inter 6 et
12 limitum intervalla continuat. Spiritualia
item sic simplari potentia providentiaque ut
inter ignis limitem terraeque alterum li-
mitem ~~uno~~ inseruit duo elementa ma-
terias aeris et aquae materias quibus
de corpus continuatur. Et ita uniorporeo po-
tentiam inseruit duo elementa materias membra alia intelligibilia
converterentur. Esset quoque aliqua ut anima corporis similitudo. Habet
enim secundum non materia neque corpus sicut inquit deus ut si
quis a b rectam lineam in longum fundat et a c d de segmentibus
duobus x fiant c d e deinde incurvet de medio et duos invicem
sibi inmisceat faciat H e k d H m k a H hos quos ipsos exteriore
et alio circulo cum motu confusos

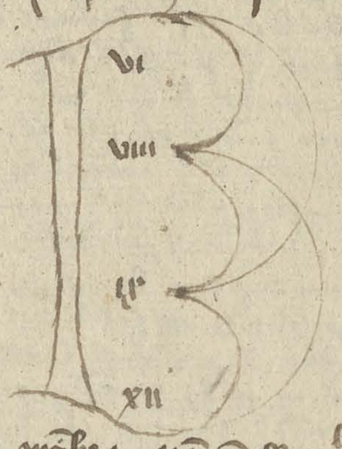

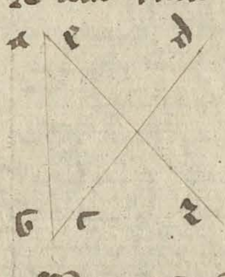

Idem sit uniformis
sic eligit idest
a planis huius
quippe orbiculata
et agitatus sit eadem
semper aequali velo-
citate nec locis quidem
nullo desiderans extra complecti ab
eo semitam. Et exteriorem quidem
circulum quem dicit eadem quem in aplanem
globo summum quem meridialem
nos Graeci mesembrinon appellat

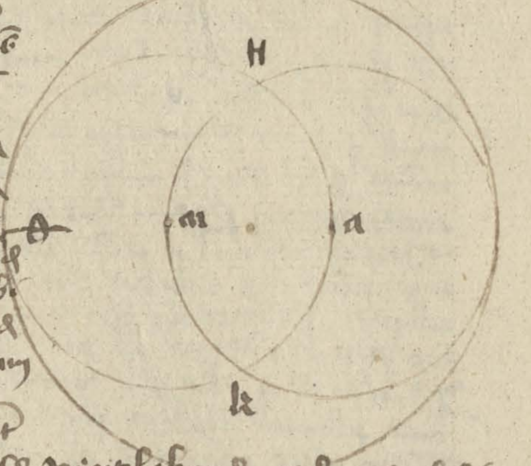

utrumque complectentem polum eiusque hisce vertiginem aplanos globi
effigiem delineat. Interior vero circulus intelligi debet in
quo signorum transversus ordo, subter quem planetae feruntur. Et
deorum exteriorem motum eadem cognominant quia idem sit immensus,
differens vero a planos vocatus interiore et diverso. Circuli autem
qui subter zodiacum oberrant planetis licet in orbes feruntur
singuli dimissus vero variis de causis et repugnantibus accidentibus
casibus fiunt agiliores vel saepe porro videntur, deo exaltantur
et humiliantur tardius interim interdum incitatius fiunt propterea

rapiuntur ab universe rei motu et tamen ut possunt retinentur, ut dicunt
et iam lacius evagantur sicut est firmamenti signa sicut est remanentia
sicut subsistere putantur sicut repedare. Quid vero aut de ullis aliis
sed de hiis ipsis sentiat ac loquatur, ipse manifestat cum ita dicit
Circa quippe se et constans sibi conversio dextram aplanos per quem
meridialis circulus voluntur. Dextra parte mundi movetur. Dextra
porro mundi pars oriens esse debebit. Motus porro inerrantium per
diametrum vero inferiorem motu quo subter obliquitate orbis
signiferi planetis movetur. Latera vero cum sit mundi corpus
spere simile et globosum et undique versum simile nec differens
item dextrum leviumque partes mundi non recte dici videtur. Speram cogi-
tantibus et ad solam eius speciem respicientibus. Quia tamen id mundus
animalis est et animalis intelligens, dexteras partes habebit proficiscen-
tes in quibus initium motus et ex qua parte prodire ut certa animalia
movetur. Similiter Celer porro mundi per motus est. Pretereaque
hominum puto lapsum aliquis aliquid augmentum aut depressum. Dexter
ad cornu volitans solemque diemque. Nec vero sedimus quod aut
unum est in effigie pile sed in vivente atque animali de pila vero ge-
neri nichil impedit. Denique cum corpori nostro quaedam exterius
ei ex luto quaedam additamenta usque ad tumorem globi circum-
mutata forma erit. Aut undique versum membris orbis similibus
effectis et ad decliviter rotunditatem redactis nullum dextrum vel
tamen sinistrum videtur latus nec nisi pedibus vel sedimus caput
Cum sit membra condita in volucro vitalis vero substancie ro-
mas sedimas dextras et sinistras partes sunt nunc late. Ter
mundi prius diversa intermiscens quibus decet membrorum similitudine
occultatur in superficie, motu tamen et spirabili prodit. Cogitatione
ut corpus animalis quod forte de quo est. Et sic et simul conductum vir-
tute potestatemque rotandi dato uno quippe ut erat cum et diversa
relinquit. Merito nam spera una que aplanes dicitur multas et innumerabi-
les stellas conducit cum planetas singulos multe spere circumferant
Potest tamen et alio genere virtus eius quod obtinet adversum motu
vero planetarum intelligi quod eadem sit atque mediatis eius conversio
Iam ipsos planetas quam certas stellas cohibentes sibi circulo unaque
diemque conducit ab oriente in occidentem. Ex quo autem plane-
tas mutabiles illis vero quae diversa cognominantur esse proprius
Ut potius quam rapti vertigine universe rei ab ortu ad occidua
referantur deinde ab occidente ad orientem contra ut in navigando
cum ad destinata venti pulsu navim volante et regione prore ir-
que ex navigantibus ad puppim redeunt. Deinde apud interio-
rem vero scindit sepcies interiorem in diversos circulos semperque
imparibus orbibus fabricatus est iuxta dupli et tripli spacia.
Deinceps media prima psychogonie descriptionem sic est

secundam ut una quidem eius duplicabis. altera vero latus eius triplicabis
numerus ordo sit. Septimus utriusque limitis factus quorum singu-
la latera sunt intervalla tria. Hanc ergo adumbrationem qua
depingit anime imaginem similitudinis eius spere per mundum
delineat septimus circulos instituit planetarum/ eorumque ad invicem
se distantie fiunt intervallis musicis ut inquit Pythagoram moti
armonice stelle rate musicos in vertigine modos edunt. Simi-
liter in polis diurnas singulos in septem circulis dicit quas ro-
tatas in circulis una reddere melliflua cantilena atque consonantibus
de sonis unam grandem gravium concentum. Erit ergo anime appla-
nis ro planetis ut ratione et cupiditas reddere per huiusmodi
motus. quorum gravitate sit totius mundi vita modificata. Demon
quoque prius de quibus anime constituit septem planetarum genera
videtur. Cum una ab universo faciat septem partium portionem
in minima a terra ad lunam eius duplicem. Secunda ab qui est
luna solemque incidat. Eius triplam tertia scilicet veneris. Quarta du-
plicem secundae. in mercurii quadruplam primi. Octuplam vero
martis qui quinta sexto est. Septima triplam terrae. Ordo ergo
ne seu circulo iovis. Septimum porro ut vigintiseptem pariorum sat-
urni novissimam sectionem

Cap^m

Unde vero dicat dextrorsum
tum illos circulos contra-
ria ferri agitatione iussisse
plerique sic intelligunt ut omnes
contra totius mundi motum
agitationem quia quia semper
eius motus contrario a dextro
latere incipiat moveri ut
hec septem contrario universa
pariter semet intelligentur
occurrere. Alii non ita sed ut
ipsorum planetarum sit contraria
ria quarum sunt diversa sibi
met occurrentes obviosque faciat

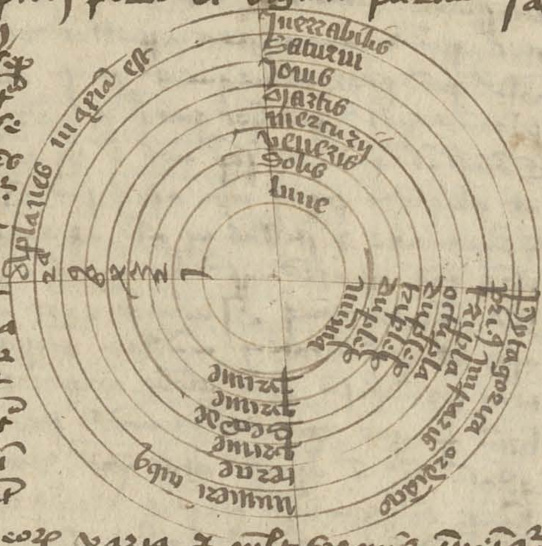

proprietas quia in affectibus eorum varia et multiformis inveniatur
diversitas. Sive quia solis et lune queritionibus communis universitatis
motus contrarium vel eius certitudini quantum possunt ab instituto
naturalique cursu remorentur progressionem. Alii eorum vero quoque
naturalis motus ibi esse reprehendatur qui totius mundi conver-
sionem resistat licet eius preponitur illa vertigo corripiat et
qua fit ut subsistere non magis ei et non magis eis rapidam videantur. Hoc amplius quod quidem ex stellis errantibus
vespertini sepe occidunt mediis sub claritudine solis lateribus
opacata deinde nocte ad solis ortum apparentes ut sat^r in stella

et Martis et Iovis. Contra autem luna circa vesperam ad occidentem stellas o-
stendit mane vero oritur in occasu. Lucifer vero et Stilbon utrique quando et
oriuntur et occidunt. Cumque quod ceteri planetis longius longiusque a
sole discedunt usque adeo ut ceteri tribus diametris distent. Stil-
bon porro et Lucifer medio diametro distent a solis orbita.
Ex utraque enim regione mundi cum aut occidentalibus satis proximum fac-
ti sint soli sunt proximi eius suos faciunt. Propterea que dixisse videtur
Plato. Tres quidem pari atque eadem velocitate, illos vero alios quatuor
et sibimet invicem et his tribus dissimiliter moveri. Quos licet diversos
diversos motus et [illegible] agitationis planetarum rationem subiungens
esse dicat ea videlicet qui nisi tractatu manifestare curant ut
dicimus [illegible] cui pro voluntate preter curia rationabilitate ac
sibi nascitur. Aliquando per omne corporeum intus conceptum cum
assumpti [illegible] applicatis medie modulaminis apto ingrabat in-
grabat. Post illa applicatione celi ultra circumfusaque celi ex-
teriore complexu operiensque album suo ipsaque in semet continens
divina origine auspicata est indivisse sapientiaque et fine in-
missione intrat. Celum dicitur et accipitur pro mundi superfi-
cie quam uranon greci appellant velut visus nostri limitem
ultimum qui porrigi nequeat quasi oranon partem spera que a
planetis vocatur. Est et hoc quicquid a terre globo surgit. Communiter
convertitur quicquid super nos est in qua regione nebule coerceant
et aliquando superius ubi astra sunt. Nam et pluvias de celo dicimus
demanare et stellas in celo apparere que appellantur comete et
terre que apparet infra lune globum. Celum quoque usurpantis mun-
di [illegible] vocamus. Anima ergo mundi dicitur orsam ex medietate
usque ad extremitatem mundanam corporis. Et in ad aliam extremita-
tem circumfusa omnem globum corporis operuisse universum circa a-
bitum ex quo ex vitalibus mundi per extremitates per complexum esse
gradatim quod est in medio atque extremis vitali vigore sociatur. Et
itaque cum universum corpus alterius corporis quod nullum super erat amp-
lio complexuque indulgebat sed in corpore nature viribus totum
vitali applicabatur substantia. Illud vero quod a meditullio porrec-
ta anima esse dicitur quidam dici sic putant ut intelligi a medietate ter-
rena corporis facta dimensione porrecta sit sed ex ea parte me-
brorum vitalium in quibus pontifices universi situm est. Ideoque
vitalia nuncupantur. Non ergo a meditullio corporis quod terra est
sed a regione vitalium id est sole anime vigorem infusum esse mun-
dano corpori potius intelligendum provideat siquidem terra im-
mobilis. Sol autem est in motu iuxta vitalis medietatis [illegible]

bilis cordis sit in motu quem esse certius compositorum medium
corda. Sufficientes esse tunc motus agant. Ideoque solem cor
dis obtinere optime rationem et vitalia mundi. Totum in hoc compo
sita est. Dicit spatium vero animam in se met quietam / non utique cor
porali conversione facta intelligentie sed cogitationis recordationisque
... et ex partibus parentis sibi corpore sicut quidem nostre ani
motibus corpus obsequitur. Ideoque sensus merito inde aspirem
indefesse ac sine intermissione vite. Declarat quod quidem
indefessa et sine intermissione vita tempore currentis cuiusque eius propagata
sit eternum cum alia quidem est et in sublimo re maiestate perseverat.
Temporis enim partes dierum mensis dies hore. Est vero eius neque ini
tium neque finis ullus. Propterea que indefatigata et perpetuus. Cuius ergo
mundi quantum introducit consequitur tempus quod quantione mundo eque
tria cometur. Osteque hec quidem mox ipse latius explicabit. Nunc
tunc animam dicit esse incorpoream cum dicit. Et corpus quidem celi sive
mundi visibile factum ipsa vero invisibilis rationis tunc et item mo
dulaminis compos eius intelligentibus prestantior a prestantissimo auc
tore facta. Cum enim dicit invisibilem esse innuit substantie puritatem
et quod non nisi ... percipitur. Subiungit hoc corpus esse innuit per rationis
tunc compos ut declaret naturam rationabilem ... corpori quidem
anime rationabilis ... et quietis adumbrant. Porro quod eandem
modulatam esse asserit originem eius et quasi quedam elementa ex
quibus eadem est ... constituit recordatur et repetit ut ex hiis
originibus scilicet individue dividueque substantie itemque eadem diversa
que naturis coaugmentata similitudine dissimilitudineque rerum
bonitatisque et malicie diversitatem optandeque et spernande nature
disparilitatem facile ipsius in rebus cognoscat. Corpore que diver
sa sit unius composita analogicis stipata medietatibus certa ra
tionibus musicis. Sectaque a deo sectionibus et rursus devincta im mor
talibus vinculis quementibus diverse variaque tocius mundani corporis
motum omnem sentiat et omnem in motu naturam esse assequatur. Deinde
addit. Ut ergo ex eiusdem et diversi natura necnon essentia mixta co
augmentata indivisibili motu et orbiculata circuitione in se ipsam
recurrens. Cum aliquam dissipabilem substantiam offenderit in se ipsam
vel rursus facile recognoscat quid sit eidem individueque quid item
diverse dissolubilisque nature causasque omnium que proveniunt videt
ex hiis esse que accidunt que sunt futura intuetur. In hiis
enim clare manifestat nichil esse quod animam lateat. Eiusque in
telligentiam manifeste revelat cum dicit. Motus enim rationabilis
sine voce sine sono cum quidem sensilis spectat circulusque diversi
gnarus sine errore fertur sensu veridico et recta indicationi
quieti anime fiunt opiniones et digne credulitates nascuntur

Porro ut videamus quoniam est quod ea quae sunt motu
intimo fideliter indicante intellectus et sensus convalescunt. Nam vox
ac sonus motus rerum in intimis mentis penetralibus residens
haec autem dicitur ab oratione. Est enim oratio interpres animo concepti
verbi. Ceterum ratio ut se experitur in hiis que nascuntur et occidunt nil
manifestum est preter opiniones que consumuntur. et item ut monet eadem
hec motus intime mentis nascuntur. Unde opiniones et credulitas dignus
denique nec ut satis certa proveniunt et firma cognitio. Sequela
intellectus et opinionem sit apta destructio. Cum autem contineat se
spectatorem rerum inmutabilium que sunt eadem semper intelligibilesque
natura suspexerit dico in hiis spectaculis prosperitate mentis contem-
plationem conicitantur tunc motus similis eius globi motu
qui aplanes vocatur sine errore circularisque vera mentis cognitio
omnium dicitur quibus proveniat. Sicut vult ad eum temporis distinctionem
et docet quia mundus intelligibilis exemplum est mundi sensibilis corporis
et principatum optinens ceteris intelligibilibus. Semper manens
pro omnibus manet inconcussa stabilitas. Imago quoque eius hic sen-
sibilis simulachro eius facta atque instituta innugitur. Imago enim
demum eius tempus est manentis in suo statu. Tempus porro
minime manens progrediens est et explicabile. Imago
itaque ut intelligibilis mundus pro illis sit sensibilis pro omni tempore
dissolua quippe ... dilla imago vita rerum uno eodemque mo-
do indicabat. Sensibilis et diversa nectitque instituere
bant. Unus elementa scilicet temporis quibus menses et anni
partes atque ratio ac supputatione dividuntur. Nos quoque hec eo
eius assignamus inquit per solutam naturam non recte pro individui
rei singularis. Divina enim fuit et erit dicit illi esse solum com-
petit. Propter eos qui addubitant unius temporis quod dicitur esse nullum sit
hec processit assertio. Dicit enim preterita quid omnia esse
desisse. Si quid porro immineat ... innuatur esse. Presentia
vero neque plane esse neque dicunt nondum esse propter instabile et
irrefrenabile momentorum agmine fluit enim et instat omnia ...
tendit. Ergo proprietatem quod temporis proprium sit dicit esse. Ut intel-
ligatur fuisse non ut a partibus expertis ut ab hominibus esse dicimus
divinum poetarum futurorum ... sic esse dicitur ut non ad comparat atque ad
partes habeat. ut ait divinum ad annum proximum lustri esse
conclusionem vel certamina esse olympiadum. Porro quod ad partes
spectat ita esse non ut per aliquam diuturnitatem in adsurgere videatur.
Sed ut tempus fluat atque prereat ut ait divinum conpitalia esse hodie
nullam ut aliam publicarum privatarumque celebritatum quippe ut homines
videri quedam ea exarta momenta sunt aliquanta vero ad-

maneat idemque modo minimum nunc cum Ianuario vel aliud qui-
quid vel facere certamine agi tum priorem certamine spatio adolo-
scentibus etatum et postquam eos demum corporibus proficere ceteris iuniores magis
conferunt conferunt. Ceterum quod in stella que non sunt cum divinum tum
eadem non esse volumus ordine ut tum divinum quadrati latus
cum dispar lateribus alterum vel diametrum lateribus cum maiorem
Ita cum dicitur probamus minime cum equalem lateribus. Propter-
terea absoluto vel tum ut Plato silvam cum dicit in nulla forma
Propterea quod nulla silvestris habeat ullam perfectionem. Dum
cum adhuc sunt silvestria informia sunt ac sine ulla perfectione
ordine ac specie / ut sapa quoque tunc est naturalis possibilitatis ut ac-
cidenti artificio simulacrum fiat vel quod est corporis carentis
perfectione. Vero quod hec disputatio quod pertinet ad naturalem certa-
minum sit rationabilis differetur. Centura vero temporibus unde cum
dicit instituta ut tum eadem tempora sub dimensione venirent / quam
direct mensura et conuore dimensurari spatia possit. Propterea
per solis lumenque illustrationes et occasus necessarios fuisse ceteras
erraticas stellas super impositas cum gyro circulorum necessarios mo-
tum agere scriptis pluribus diversis et dissimilibus meatibus in ea re-
gione que sub zodiaco orbis confluxum latet / Lune quidem nu-
merata in prima confractione. Solis vero in secunda diametro a luna
distans. Tum Lucifer et Mercurium collocat ignibus in quo tum in
eo motu qui congruit solsticiali circuitioni contraria tum ab eo
consistere agitatione. Ceterum nam fit ut comprehendat se invicem et a se
rursus invicem comprehendantur hee stelle. Cur has stellas pari
dicat velocitati cum manifestat ipse tum asserit deum veteribus
spatio cursus ab orbe pagi / sed ita ut modo tardius modo cita-
cius invicem comprehendantur sub ea solem et subinde a sole compre-
hendantur. Sed tum hos ignibus contraria quoque hec una quam re alii
aliter acciperunt. Ceterum cum contrarietatem hanc nasci putat ideo
eo quod sol quidem qualiter ab oriente ad occidua sunt ferantur pro-
prio ut orbis mundique movetur. Contrario tum suo peragat annuum spa-
cium contrario contraria est conversio mundi conversioni / Lucifer Luci-
fer vero et Mercurius contrarios sunt motus inciperat mundi conversioni.
Ceterum non putat contrariam unam esse in hijs stellis. Propterea
quod comprehendunt solis meatus Mercurius et Lucifer et invicem
rememorationibus eos sol comprehendat tum ortus et item occasus est
falsionisque et item obnumbrationis invicem mane invicem ves-
perare pariantur. Preterea nunc / nunc relicti / sic cum sunt fortu-
nam solem comitari videntur. quod hijs accidit visu ex eo quod

medietas atque puncto est tam solsticialis circuli quam unusquisque
aliarum stellarum harum. Denique heracliteis potius ad circulos luciferi
describentis circa solis et unum puncto atque una medietate duo-
bus dicti circulis demonstrant ut interdum lucifer superior interdum in-
ferior sole fiat. Et est enim et solem et lunam et luciferum et omnes
planetas ubi eorum quaeque sit una linea a puncto terrae per centrum
stelle extendi demonstrari. Erit ergo una linea dextra ex terre
medietate solem demonstrans, due vero alie dextrorsum lineamque mo-
limina decem lineae a sole quod distantur 10 momentis de-
se aut circa 100. Quarum altera linea orienti proxima
demonstrat luciferum cum lucifer plurimum a sole distabit factus
vicinus orientalibus plagis propterea quod in hesperi nomen accipit
quod in celo vespere post occasum solis appareat. Altera vero occiden-
ti propior cum plurimum distabit id est lucifer a sole factus
vicinus occidentis propterea lucifer vocatur. Et enim post ortum
est hesperum quod tunc dicitur cum in partibus orientis videtur sequens
solis occasum, lucifer vero cum ante solem incipit et circa semper
ta prope modum nocte oritur ante solem

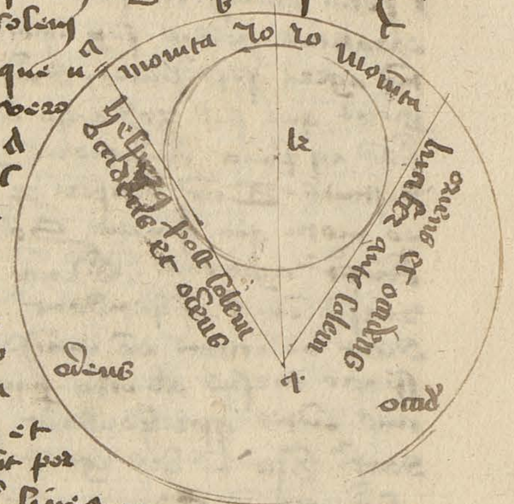

Ut igitur puncto terrae relique u-
bi est littera x zodiacus vero
circulus super quem sunt a b c et sit a
b arcus momentorum 10 item b c
d arcus totidem momentorum et per
x b linea per centrum sit solis in loco k
erit ergo linea x k b que solem de-
monstrat in loco b. Tantum autem moni-
atur hec eadem linea quantum sol mo-
vetur prope quotidiana momenta
singula. Similiter etiam lineae x a et
x c dimidantur in momenta hoc sit per
ro x a linea in parte orientis x c vero linea in
parte occidentis hoc quod per x c linea prius occidens et prius o-
riens quam sol illa vero alia x a posterius occidens et posterius o-
riens. Necesse est igitur ut hec quod x a et x c lineae demonstret
luciferum littera a hesperum eo videlicet tempore quo eadem stella longius
a sole discesserit illa vero alia linea id est x c
eadem stella demonstrat esse luciferum temporibus ma-
tutinis in signo litterae c h. Hoc enim apertius
fiet si per x k b lineam circumducatur circulus
qui contingat duas distantes a se lineas
id est x a et x c quod demonstrat modum discessi-
onis a sole luciferi. Sit vero plato quoque

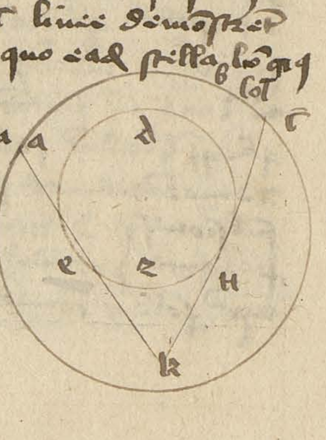

huius imaginis diligencius examinacionem habuerunt affirmat ali-
quando quod solis clariorem esse luciferi globum qui limitatur noctis
noctis a e z h continens a quod linea per e et z cum noto per h
duae cum lucifer lustrans circulum suum pervenerit ad e videbitur in a
longius a sole plurimum utpote movetur uno omnibus separatus et ad ori-
entem ad diem vergens. Eclipsis sol non nisi ubi est b terra in-
terdum videtur. Porro cum in h erit lucifer videbitur in eclipsi te-
cum consistens hesperus vero demum movetur ad solem et ad occidua semi-
tas. Cum vero nec primus a nec primus e consistit. Dubium non est
propinquius soli fieri minimum eius consideratione facile visum depressiorem
procul a regione terre posita ad diversum cursum terreque propinquum
in z. Nam illud observatur diligencius precedendo a stella ipsa
maxima depressione sive orientalis sive occidua est illa depressione
diebus fere 482 ad idem quo primus fuerat vel e vel h remeare
ut sit perficiendo toto obire circulo suo qui est a e z h mediato
stellarum mediato uno dierum Ita ut maiorem quidem depressionis arcum
qui est ab ortu ad occidua hoc est h a e 220 peragendis diebus mi-
norem vero depressionemque z h reliquis 262. Maxime siquidem
depressionis ab occidens ad orientem prolapsio hoc dierum numero reno-
vatur ut frequens veterum virorum observacio palam fecit. Precessit sub

Ca 7

tempore hec. Igitur singulos unicuique apto et decenti sibi
motu locatis videlicet hiisque consequens erat tempori provenire nexi-
bus vitalibus ubi constructa corpora facta sunt animalia spa-
ciaque didicerunt. Celestia corpora constructa nexibus vitalibus id est
stellas animalia facta esse asserit et cognovisse que a deo iubebantur
scilicet ut planete qui sunt ad globos proprios translati et non solum animam
intraque fuerunt. Sed cum hiis orbibus esset mundus et anima vocaretur et
rotis principes erit. Quatinus eum careris quod rotis potius ipsi
que iubetur. Eaque diversa necessario motus obliquus per circulum eiusdem ne-
motum utrius semiti utpote constrictum ferebatur prior maior prior
minori circulo rotabatur. circuitus quod diversum spacium peragendo a
que minore Tardius vero que maiore. Diversa namque quasi sit
semper in diversum est in superioribus quodque motus eius ab occidente
ad orientem feratur. Hec ergo cum sit noticior continuatur motu est
ab exteriore orbe qui aplanes dicitur. Tardaque ipsa in progrediendo
ab aplanes velociori motu rapitur ab contrarium motum et comprehensa
sequitur sequentem. Comprehendere est comprehendentem videtur pla-
neta vero quod circuitus diversi tardius cursus suos peragunt quam
Merito Circulorum eum minorum compendia aduersum maiore an-
fractus comparata modicis temporibus impendiis circulorum spacia com-
plentur. Ut luna que motum cubitum numerum 27 diebus circulum
suum lustrat cum saturnus sidus 30 fere annis redeat ad primum exordium

Qua de causa fiebat inquit ut cum uniformi equalitate non conversio-
qui citius circuibat ab hiis que tardius conferentur spectanti contra con-
trarii videretur. Uniformis equalitate namque conversio rapit stellas motu in-
cumbentes contrario ad volatum suum cotidianis diebus illic autem nature in-
cedunt per suos circulos quorum motus atque cogitatio differunt rapacissi-
mo motu. Itaque quod planetes per minores per maiores circulos ob-
eunt / qui minores circulos obeunt in illa dici noctisque vertigine
consequuntur eos qui per maiores progrediuntur. quia per prolixiores orbes fere
propriaque comprehendens et tardius comprehendi ab hiis quos
preterierunt putantur. Contrario n. ubi circa initium primum momentum arietis
luna cum sole diebus 29 toto circulo transit Octavaque et vicesimo
momento equalitate signum solem comprehendens quia transit eum atque progreditur
velud fugere eum et comprehendi ab eo videtur. Eadem ista ratio est in ceteris
astris quorum diversus cursus est sortitur. Dicam preterea. Omnes quoque
per circulos eorum uniformes et rectam libere illa conversio veluti inspira
et velud sinuosum archanti volumine. Cum siquidem tardum circum
casu vel voluntate eius circa offensa aut relapsato circino describ-
batur circuli tales ut pars posteriores congruenti linee non solum
non preveniat ad exordium sed deflectius a competenti regione infra
vel supra conducta linea a sinuosis arcuris lapsione sive circulos
faciat. Hoc genus circulorum spiram solemus vocare vel archan-
tum vel volumen. Igitur quia
sic aplanes rapit cotidiana ver-
tigine non ut pariantur eos in
eodem loco. Et velud sideramen
qua progressi fuerant reputant
Sed vel transire cogat vel lineam
progressionum minime certe ad des-
tinata prorsus et erraticis stellas
inspiram et velud sinuosum archanti
volumine rotari / ab initio stante atque in
equabiliter diminutione vel si
stella forte veneris sit in arietis
signo Dum rapiat eam mundi

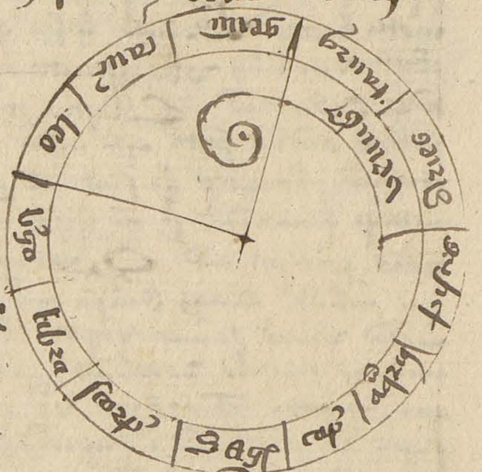

conversio ita ut eam longius a meridiana progressione contrahat tercie fit
hec aliqua sub ariete descensio quatuorque plures conversiones fiat tanto
longius ab ariete a meridiana signa descendit. Et ad postremum ad
pisces distat inde ad aquarium provehitur. Contra si conversio
erit rapta ab ariete ad cancrum versus recedit ad geminos
atque taurum inquiens per gyros et deflectentibus ab exordiis ab
erraticis a conveniente regione. Quos itaque gyros greci Helicas
appellant quorum incrementa ab imminucionibus imminucionis
vero ab incrementis notantur. Suntque similes eius formule qui

Ca[pitulum]

subsunt Dies vero dictus est utque ut rotabilis et consulta hor/
motuum varietas et moderamen nisi quia voluerit. cum dicto motuum
perfectionem esset choream Igitur lucis largissimam dives rerum co
nditor e regione secundi a terra globi quem lucis solem vocamus
Cum propter certas ineffabiles utilitates quas universo mundo sol im
mittit sol dicitur Tamen est propterea unus huius dicitur conflictu
genitura et tota rerum designatio nulla regeretur obscuritate ut enim eis
rebus calorem daret sic est quo temporis spacia noscerentur numerum commodi
tas pronunciaret dictusque ut dierum et noctium vicissitudo succederet/
Mensis vero designavit esse geniturum cum luna peragrato circulo suo
solemque consecuta dixit mensis quia cum sol ad id signum ex quo progressus fue
rat redierit numero dierum 365 et parte quarta Quod
factum ut a prudentissimis viris et magnorum celestium rerum observati
one comparatum sit mensis illa scilicet portio quarta per annos ... in unum
collecta et ad corporatum spacium diei noctisque compleat Est enim
intellectu facile quod preterea temporis magnus perfectio annum compleat cum
dierum cum omnium astrorum circuitionum cursus peracti et velut ad
originem atque corporum circuitionibus alterius redeunt quemque sic
id dictusque uniformis motus demetitur. Perfectum temporis magnus qui
perfectum complet annum appellat cum quo enim a planetis quam cer
tere stelle que dicuntur ratione / Representant originalibus sedibus
eadem que sunt mens rerum principioque mundi constitutionis effigie de
signatione Ita ut et prolixitas prolixitati et intervallorum ...
latitudini latitudo et profunditati profunditas quadret Hoc
autem tempus continet dimensionem innumerabilem siquidem quippe enim stellarum
errantium circuitus impares sunt utrorumque diversis temporibus cursus
suos compleat Preterea earum alie sunt medie mundi ...
geruntur Augustinus vero alie ad austrum ... alciores
alie a terra sunt Alie vero a deo longe altiore intervallo distant
a regione terrae Diversos quoque motus ut sic agant ut citi
tardioribus ulterius progredientibus retrorsum redeuntibus humilibus excel
sa dextre sinistris sinistriores dextrioribus occurrat in unum nichil
quoque sit quod designatione differat a ceterorum astrorum habitu spere
figure dictusque ut omnibus orbibus equis diametris distent Undique mirum
atque unum efficiat stellarum omnium constitutionem enim sit nove si unus
aliquibus ... reputatus fuit In antiqua et constellacionis statu ...
rerum forte altitudinis latitudinis enim non sit reputatus antiqui vel
si preterea omnia ... monita unus ... ad aliquem statum fuit/
Ceterorum enim quorum est diversa positio preterea reputatur nunc pervenit
nove sit est ... stelle ... reputationes preterea tenentur ... fieri ...
mutationem quo ad oportunitas ... ... una facie atque

atque eadem conspectus quae fuit ab initio mundi. Quem quidem motum et quam designationem non contemnendam putavit, labem dissolutionemque mundo afferre quin potius redintegrationem et quasi novellam redivivitatem post eam auspicio motus novi. Haec autem fortasse dum quibusdam regionibus terrae provenitura sit ulla ex innovatione factura. Hactenus de genitura mundi sensilis constitutione tractavit.

Explicit Calcidius super prima parte Thimei Platonis.

Mundi totius perfectionem ab opifice absolutam deo praecedenti opere secundum Platonica dogmata quoad mediocritas ingenii passa est inchoatis(?) in primis naturae contemplationem demonstrasse(?) reor. Deum ante omnes praestat, summo(?) aliis tum omnium quae sunt in mundo, tum ornatum(?) et inenarrabilis conversionis generationem ceterorum ex quibus mundus completur, quo sit plena perfectaque universitatis animalis sensilis mundi proxima similitudine nanciscantur perfecto intelligibilique et exemplari ex se genito mundo quattuorque sensibilium animalium species tam caelestium quam terrenorum naturali contemplatione dinumerat. Caelestium quidem stellas, terrenorum vero volatile, volatilia et item natatilia quae per terram serpunt; medium vero terrena terrea quippe quae terra nutriuntur et in eiusdem terrae gremio quiescunt. Quodque corpora eorum et maiore parte terrena ex obtinentis nomine vocabulo cognominantur, proinde ut caelestia quae ex maiore parte ignis puri liquidique contexta etiam appellantur ignea. Praeter creaturam(?) super dictorum animalium dimensionem porrigit diligentiam usque ad agilem naturam, quos daemones vocat ex ratione. Caelestium quae est proventus in aethere sedes habet, aliorum ceterorum in ea regione quae humecta aeris nominatur, quo interna mundi gesta sunt animalibus rationabilibus inhabitantibus, nec sit ulla eius regio deserta. Quem quidem statum quod sit clarior et ulterior naturae contemplatione vero differt et ait deum fecisse generationem stellarum ratarum. Cum unamquamque earum divinum animal esse, utens corpore mixto ex sincerissimis materiis quattuor et ex maiore parte igneis, fecerit chorusque quoddam animal et factum in modum sphaerae mirifico summo cum modulamine applanem globo, cuiusque omne hemisphaerium luminibus exornasse. Ubi vero mo-

mundi versus est nativus in suis contrariis orbis motibus duos hos te-
buisse precipuos unum quod accidentis quo raptat stellas apla-
nes ad occidua quem motum unum vocat in antecedentia alte-
rum vero principalem quo [illegible] utraque semet vertitur simul de-
liberatione [illegible] motum quoque ceteris [illegible] motibus Et eum [illegible]
motus septem sunt. scilicet duo qui in longitudinem id est ante et post
duo item alii per latitudinem id est dextra et sinistra. duoque alii in
profunditate sursum et deorsum et ultimus super moderari negatur sit
qui fixo circulat cardine Quia ergo in his .vi. motibus diuini
[illegible] singulis [illegible] stellis versum [illegible] duo principalem quod
[illegible] accidentis vero quod [illegible] in dextra [illegible] quoque prop-
terea motus alios vocare [illegible] quemmoras de motibus
stellarum errantium in superioribus disputasse Et aliud quod ita est
[illegible] est sapientibus et ceteris [illegible] et [illegible] Quod vero
[illegible] videtur mortalium [illegible] et obnoxiorum passionibus [illegible] demonstra-
[illegible] hic porro sub terrena [illegible] [illegible] sub quo de-
terra ipsa [illegible] [illegible] Dicit autem quod terra [illegible]
quadam [illegible] limitibus [illegible] vadentes Et [illegible]
[illegible] poli [illegible] noctis dieique custodiam Sed polum [illegible]
qui omne mundi corpus pervadit [illegible] Constricto vero [illegible]
intelligendum. vel [illegible] pythagoram ignem [illegible]
[illegible] placuit [illegible] pythagoreis ignem quod [illegible]
quod omnium principem medietatem mundi optinere. quem Jovis [illegible]
[illegible] appellat [illegible] porro moveri [illegible] in [illegible]
[illegible] stellas terram et antichthona quem vel sic intelligendum
vel aliquando verisimilius medietatem mundi [illegible]
terra propterea que et a platone et a multis aliis vestam cognomi-
nari Unde in phedro [illegible] dicit Manet enim vesta in domo
[illegible] sola Custodiam vero et opificium diei et noctis Propterea
dicit esse quia [illegible] solis [illegible] partes [illegible] sub-
iectas sibi [illegible] illustrans facit diem facit. [illegible] vero [illegible]
[illegible] aliqua parte solis [illegible] terra ipsa obumbrante
Itaque [illegible] umbris. crassa noctis caligo succedit Similis quia
immobilis terra est significat eam custodem noctis et diei cog-
nominant Neque enim [illegible] diem nox [illegible] vel noctis a
[illegible] dies [illegible] sed utraque succedit alterna [illegible] vero [illegible] sit
[illegible] [illegible] in sua sede spectatricem
[illegible] eorum que velut [illegible] conspectu suo geruntur [illegible]
custos [illegible] vero deorum dicit [illegible] vel quia solus

No

No

est medium caput regio porro et locus prerogatiue hijs que in
loco sunt notum est vel quia pueri Rome oportet hoc porro an
tiquius esse cum magnitudine arta omnibus quantitatibus naturali quadam me
tis conceptione pronosticatur. velud dicit Hesyodus Astrea quam
hec caligo dicitur hinc post terra rata est spiramen sedibus firmissimam
pectore nasto. Tertio post eum chaos quam greci hylenmos siluam vocamus
substitisse terram dicit in medio. mundanam absque ut fundata sit firma
immobilemque. Nobis autem non tribuendum est id quod stat. prius hijs que
mouentur modis superare. Dii quippe motus post stationem sunt ex
ordine stellarum vero errantium opera que propter modulata et conso
na celebrantur ~~ago~~ agnomen. quam et appellat choream cum
progressibus et anfractibus earundem stellarum perspicue videntur
ut quod apparet minus quod mutatoque cursu promoti longius
vel eodem stare in uno eodemque loco et etiam retrorsum ferri
putantur. in initiis quoque et effulsionibus et absconsionibus vel in
ortis vel in occidentis conversationibus quoque et equinoctijs omnibusque con
figurationibus hoc amplius in defectionibus et reparatis illustrationibus
Demumque ceterum huiusmodi si quis dedita opera disputet hunc frustra
dicit terere superuacuum laborem. Propterque excusat prorsus tractatum
istum ad astronomiam potius quam physiologiam pertinere. Parabolas eum
quasdam appellat. que comitatum sunt sideris. ut [illegible] solem
undecimum semper mercurijs et luciferi retrogradus cursus quos
astrologi regradationes vocant. Progressus etiam ad [illegible] per
fectionem et eius coniugationem. Duplex vero coniugatio est alterius per
cathetum altera per diametrum alterum. que per cathetum fit
significat cumulum stelle qualibet cedant vel coeant que necesse
earum coitus significo. Per diametrum vero [illegible] distancia a se
stellarum ponunt vel [illegible] eo medio stelle ad alterum [illegible]
positi stelle medietatem [illegible] linea conectit et continuat utraque
Hanc vero defectus mathematici vocant Plato obstacula appellat
ipso [illegible] et aliquando significandum in quo sibi inuicem obsistant Sed
quo nobis a terra spectantibus inferioris obiectu visus arceatur
stelle superioris Propterea defectus ac laborare propter obiectum inferiorum
superior constituitur. Item inquit Qui longo interuallo rursus
apparent metus et quedam portenta faciunt vel magis futura vel signa
Significacione vero pertinet ad eos qui de hijs rebus contemplari pos
sunt putat. Ex quo ipse dat nobis stellas facere que pronunciant
sed futura prudenciam. Quarum rorem scientiam esse vatis homines
Dicunt caniculi [illegible] appellat. Ad hanc eandem stellam
astrothinon quam egyptij vero [illegible] vocant. Annus [illegible]
[illegible] qui cynicus vocatur. [illegible] [illegible] autem homines

Hesiod.

de hoc fecerit Harting isti quod clarius sed extra facta minuatur
Iuno opior non fuit intervallo temporis mensus / videtur porro quadri-
ennio interposito sed non in hyst(er)o loco. quae porro zbl quadre-
nio completur. annus Aegyptiorum quoque prophetae stellam quandam
aliquot annis non visam redire. quam vocant Ahc porro sidus hoc
exortus morbos populorum interitusque obtinuarum mortes denuntiat.
Homerus denique qui et fuit Aegyptius siquidem Thebanus fertur
quae civitas est apud Egyptum nobilissima eiusque latenter meminit in Ilia-
dis exordio cum dicat iram Achillis causa pro pollens
Irae vero fuisse materiam dicit morbum atque interitum non modo clariorum
virorum sed aliorum quoque animalium et pecorum bello vicinorum contigisse. Ea
quam supra exordio terra poetica licentia fingit. Est quoque alia
sanctior et venerabilior historia quae perhibet ortu stellae cuiusdam non
morbos mortesque denuntiatas sed descensum dei venerabilis ad huma-
nae conservationis rerumque mortalium gratiam. Quam stellam cum nocturno
itinere suspexissent Chaldaeorum profecto sapientes viri et in con-
sideratione rerum caelestium satis exercitati quaesisse dicuntur recentem ortum
dei repertaque illa maiestate puerili veneratos esse et vota tanto
deo convenientia nuncupasse. quae tibi multo melius sunt comperta quam
ceteris. Dicit vero necnon daemonum praestantiae rerum maius esse opus dicit quam
ferre valeat hominis ingenium. Non quo disputo haec dicta philosophis
aliena sit quibus in aliis magis conspectat. sed quod inquisitio ipsius re-
fugiat supervacuaeque contemplationis sit quae appellatur epoptica altior
aliquanto quam physica propterea quoque nobis qui de rerum natura nunc disse-
rimus nequaquam congruens esse videatur. Idem tamen breviter et strictim de
his potestatibus quae dii putantur locutus. Credo propterea ne mun-
di constitutio imperfecta relinquatur. in quo tamen potius se fecit de huiusmodi
rebus credulitati magis quam persuadenti. et prohibet credit oportere
credulitati in omnibus doctrinas praedicatio magis. Cum non prohibet mag-
norum et ... divinorum virorum sit assertio. Denique non frustra de
Pythagora dictum ipse dixit. propterea quaerere non oportere.
Ergo inquit neque prohibens est adhibendi nec persuadens asserio
his qui dicuntur a priscis divina quadam sapientia praediti fuisse ex-
posuit atque Orpheus et Linus et Musaeus de divinis potestatibus
vaticinati sunt. Non quo delectaretur aut crederet sed quod tanta est
auctoritatis vaticinatium ut his asseverantibus penitus credi non opor-
teat. Dicit vero in illo libro quem Philosophum inscribit summa diligentia
propriaque cura omnes expugnentur huiusmodi quaestiones peritorum
hominum generis omnium quae ad usum hominum vitaeque agendae facultatem
divino consilio providentiaque demanat auxiliantibus atque operantibus
Tam potentibus quam rectoribus hic ipse qui auxiliatur deos existi-
masse propterea quod rudibus animis munus insedisset veri dei

sessitaret. Erat enim pastoribus et silvicolis ceterisque huiusmodi summe studiis
humanitatis quam rudi publice suspicis fierat oportuna habitatio corporis
pessimaturam atque illuminationis quomodo Qui poeti postea blandientes humanis
passionibus etiam cupiditate luxui versibus suis fortia vibratoque
effigiata amplius et reddidere nominibus exornaverunt usque adeo ut celi visio
sub hominum illecebris transfusos quam actus deos cognosceret obnoxios
passioni. Itaque factum est ut pro gratia quam ab hominibus deberi sibi providerent
origo et ortus sacrilegio panderetur. Cuius erroris opinio tunc in
consultorum hominum vanitati haesit ad prebendo plo quod de demonum
genere afferunt disserunt. Nos tamen omnia et si non usque quaque verarum corporum
breviter explicare rerum que est humor. Cumque regiones vel locos
id plo dicit in mundo esse capaces animalium habitationi aequaliter ut
se deorum ponunt ab deorum corporum qui inhabitant celestes locos. Sed
una enim esse locorum dicit ignis fervens. Hunc philosophi ethereum corporum
esse ignem eumque sive aliquanto crassiore quam est ille altior celestis.
Demum aer post hunc medietate superiore quem Greci [illegible] appellant quem
humecta secunda aer est crassior ut si aer iste quem homines spirant. Imus
vero atque ultimus locorum terre quod [illegible] in locum deorum est secundum celi in mag
nitudinibus [illegible]. Celestis machine gradus quod omnia intus complexa sunt
redigat brevissimum terre quam ceteris omnibus corporibus ambit. Iuxta
rationem continue aperiunt ceteri medii. Cum igitur extremi limites
in summis atque imus celebrentur convenientibus animalibus nec sine ferarum ro
[illegible] celestis [illegible] stellis. Terrestribus autem hominibus. Consequens est
etiam ceteros locos regionesque intercetas placet esse rombus animalibus
compleri ne quis mundi locus desertus relinquatur. Etenim est
ob [illegible] homines qui infima mundi regione inhabitant fragili cor
pore. Cum anima et summe sanctitati pleno pulcritudinis ob [illegible]
tam commotionem suam [illegible] alias atque alias placentibus rationabiles
animantes putant stellas vero prudentibus nature ob eternam actum sicut
constat in nulli pulcritudinem obnoxias [illegible] minimeque dissolubili
corpore utpote que extimas ignes contra abiuntes regiones mo
lant sive [illegible] forte raro celestis vita putant. In quod rei hebreorum
quoque fama continet, qui perhibent conditorem mundi deum magna
fecisse luminaria Solem quidem ut diem regeret lunam vero ut noctium me
ret. Ceterasque stellas disposuisse tamquam limites temporum dierum mensiumque
iudicia [illegible] futurorum [illegible] Celum [illegible] certe [illegible] modicati [illegible] pru
denter [illegible] continueque agere summe rationis quem potius sine sapien
tissimo rectore non posset. Ratione [illegible] sit deum quod et immortale genus
animalium celestem sedem temporalem vero et occiduum passionique obnoxi
um terrenum necesse est esse. Inter haec duo medietatem aliquam quieti
in extremos limites. Sicut in harmonia videmus et in ipso mundo
ut enim sunt in ipsis mathematis medietates que interponit totius mundi.

Diffinitio de[illegible]
[illegible]

Nota hic

corpus continuat ingens. Ditisque ingenio igne et terra duo medie-
tatis aeris et aquae quae medie tangunt quaeritur quaeque extremos limites.
Sic ergo sit immortale animal et impassibile deinde rationabile quod
caelesti convenit contentum cum alio mortali passionibus quoque obnoxio quod
terrenum. Necesse est aliquod genus medium fore quod tam caelesti quam terreno ne-
sit participes. id est et immortale esse et obnoxium passionibus. Tales por-
ro nam demonum esse opinor. habent enim divinitati consortem perpetuam immorta-
bilitatem. habens etiam cum occidentibus cogitationem quae est passibilis ut in-
munis a passionibus. cum affectibus nobis quos consulit. Hinc porro
genus est aliud aethereum quod in secundo loco quidquam esse posito quos
Hebrei vocant sanctos angelos. status est divini atque dei venerabilis contempla-
tione summa atque arti intelliguntur. mira etiam mediocre tenuantur rebus
quae divinis obsequium novatis summa sapientia habemus vel prudentia
et opitulandis deinde speculatores et excusatores demonis opinor
tertium daemonis dicti. Demonas porro Graeci scientes omnium indi-
cantes. Hunc quem persectos sibi mundo summo quod varium numi-
tari aliquem putaverit. Ut enim deus nuntius angelus dicitur angi-
lus nuntius hominum. Di hinc quoque visu nobis sunt inspectores et indicatores
deo rerum fratres. et item hominibus dei voluntatem intimantes. Illi
nostram indigentiam porro ad nos divina ope descendentes. Quam
ob causam appellati angeli ob assiduum officium nuntiandi. Testis
est hinc beneficii cuncta gratia omnis ~~latium~~ latium omnisque barbaria
gratulationesque populorum. liber ... ad mediam perpetuitatem
indigit quamquam natura genus habemus munimen imbecilla suffragio me-
liores praestantioresque nos. Una ob causam creator omnium et conservator
deus. voluit esse hominum genus praefectos his per quos regi-
rentur. Angelos sive demonas. Nec nos terreat nomen promiscue
bonis et improbis positum quod nec angelorum quod terret cum angeli
praeter dei sunt ministri et qui ita sunt. sancti vocantur. partim adver-
santes satellites. ut oportune nostri loquuntur more usurpata penes
graecos loquendi consuetudine. tamen sint ipsos demonis quoque pollu-
ti et infecti. De quibus more erit aptior disputandi locus quod praeterea
dicto est quia sit summo quod aut plus communicabile quod esse prae-
dicta mediocritas et docilitati ~~...~~ sibi. quod omnia sciat co-
gitationesque hominum introspiciat et bonis quidem quomodo delectetur
improbos et deterit coniungunt se tristia quasi nascitur et odio dis-
plicentes. Solus quippe deus utpote plenus perfectusque divinitate neque
tristitia neque voluptati contingitur. Cuncti quoque caeli regionibus sortiti de-
monas inquilinos. agi natura est mutuos continuatus mediam mun-
di sedem incolentibus praecipue obsequium caelo praebentibus et est te-
ram curantibus. quae partes aetheris aerisque sunt demonis re-
moti a visu nostro et certe spiritibus quoniam corpora eorum neque tactu

igneis sunt ut sint prospicua. neque tamen rare ut soliditas eorum tac-
tum renitatur. totaque eorum compago ex etherea serenitati et aeris
liquori quedam indissolubilem coangit superficiem Ex quo nonnul-
li regionem hanc ... in aere quod sit aeros hore ob-
scura cognominatam putant Multos porro esse demonas eorum hesio-
do placet dicit enim ter esse eorum decem milia. eosque esse tamen in ob-
sequio dei. qui in tutela mortalium. non certam summam efficiens numeri eorum
sed infinitam per unum plurimum numerum. tamen multiplicans decem milia Erit

No. de

ergo diffinitio demonum talis Demon est animal rationale immortale pa-
tibile ethereum diligentiam hominibus impendens Animal quidem quia est
anima corpore utens rationale vero quia prudens Immortale
porro quia non mutat corpus aliud ex alio sed eodem semper utitur Pa-
tibile vero propterea quia consulit. Neque enim deorum ... sed sine affec-
tus ~~perpessione~~ perpessione. Ethereum item ex loco vel ex quali-
tate corporis cognominatum Diligentiam vero hominibus impendens ex dei
voluntatem qui custodes dedit Eadem hec erit et diffinitio aereorum quoque
demonum nisi quod hic in aere inhabitat et quanto ethereis propin-
quior eo passionum affectibus accommodatior Reliqui demones neque
ita probabiles neque ita commodi nec invisibiles sunt sed interdum
conspicabiles tamen in densas conducti figuras ex sanguineo quoque si-
mulachorum umbratiles formas induuntur obesi corporis illuvie
trahentes ... enim scelerum et nequitiarum ultores impendunt divine
iustitie sanctionem ultro et nonnumquam plerumque ledunt/ Dicuntur
enim ex vicina terre terrena libidine huiusque nimia ut silua co-
mmunitionem quam malignam animam veteres appellabant hos quod
et nunc demonas iste vocat desertores angelos quibus nulla
quod referenda est super nomine Plerique tamen ex platonis magiste-
rio demonas putant animas corporis munere liberatas laudabilium
quoque virorum ethereos demonas improborum non nocentes eas denique
animas communio demum nullissimo terreno corpus referunt/ Em-
pedocles quoque non aliter longevos demonas fieri has animas pu-
tat Pythogoras vero in suis aureis versibus Corpore deposito
cum liber ad ethera perges Evades hominem factus deus aetherius
alium Quibus plato minime consentire videtur cum in politia Er-
ram animam faciat rediviviam post mortem ab occultioribus Ex quo
apparet aliam esse animam aliam ... in demonem Sed quod animatur sed quod
et item quod creatur diversa esse noverit/ Quodque opifex deus
ante demonas instituit quam certas animas canit quodque has in-
geri angelis demonum illos hic volunt prebere tutelam quasi tamen
animas que vitam communem per terrenam incorporationem egerunt utrisque
aereis vel ethereis plagis conferri putat a necessitate incor-
porationis immunes Hactenus de natura demonum deinde de mor-
talium que differentia dicit primo de hominibus eorumque ipsorum semper virili ro

nabilem priorem ac duplicem vitam praeditam docens alteram
quae contemplatur eadem semper immutabilemque naturam ex qua intensior
mentis qualis sit sapientia alteram item quae mutabilem generationem pro
optimatibus cum ceteris corporibus coniungit. Utraque porro haec
ac pro potentia a summo et intelligibili deo per universi corporis
mundi sensibilis verum ac data civitatis rectoribus et ordinatis ac
portionibus vel appetitu sensuum. Circulare motum quo corpora moventur
toto quoque corpore iussu et ordinatione architecti dei a quibus ab ipso
protinus assignata cum moralibus propria ut si haec essent ab opifice et
intelligibili deo universitati forent unius et sicut fortunae omnia
innumerabilibusque existentibus cunctis. Nullo existente mortali semine
claudicaret universitatis perfectio. Cum in exemplari hoc est
intelligibili mundo in [illegible] rerum semina intelligibiliter existant.

Videamus nunc sermonis textum. Dii deorum quorum opifex idem
paterque ego. Dramatica est dialogi ratio et ad dispositionem per
tinet adumbrationis. Sermo vero spei augustioris. Dicit enim
hoc in genere orationis arcanorum interpretatio fabulosa nihil aut
ignobile facit auctorem quod opificem deum audiat generationem sapi
entiumque a se genitis qui observari vellet multis rebus praemo
neri rationibus legentium causa quippe res difficiles lepido sermoni
condita facilius ad intima mentis admittitur. Deinde copiosae
allocutionis varietas iniectam religionem rapit rapitur animus ad
imaginem concionantis patrem laborem sentiri non sinit. Tum
immutata magistri novo instituto operis exordio. Novas vi
res expectat audientis. Offenditur siquidem et deficit omnis au
ditor adversa molestia uniformis eloquii. Porro attentior
fit cum novae speciei dispositionis ostenditur. Hoc in loco dogmata
ita studiose asserit ut non tam a se inventa quam a deo prodita
esse videantur. Prodit autem non illo sermone qui est positus in
sono vocis ad declarandos motus intimos propter humanae
mentis involucra. Deus enim nullo obstaculo prohiberi potest
ab [illegible] sicut omnium rerum lege divina quam plato mentabilem
appellat promulgationem. Quid ergo dicit deus? Dii deorum

Ca. 6

quorum opifex et paterque ego. Praeclare facit cum regem op
timatibus sancientem ut lex illis data sit ad civitatis po
testatis atque [illegible] generaret opificemque se et patrem corporis eorum
commemorat. Opificem quidem a quo facti sunt. Patrem vero ut
qui consulat providentia aeternum ac beati sint. Opera siquidem vos
mea. Eminet pater est et opifex non substantiae solum sed generationis
illi cum optimatibus vel stellis intelligibilibus et sensibilibus

At vero fabricator eorum intelligibilis apponit Dii deorum dicit
nos cum neque sint quodque ex compositione subsistunt porro quae composita
non subsistunt dissolubilia sunt hiis rationibus quibus subsisterunt ip-
si tamen indissolubiles autem non enim sunt ex ullo ortu temporario sed
ex voluntate summi dei emensa omnium temporum antiquitatem Quia
vero indissolubiles esse censentur sine ullo quod ortu coniciat non
est Quod vero initium non habet sine fine certe est Et quod sine non
habet sine ortu est Divinum autem et immortale cognomentum vocat
rationis potentiam pro ratione mortalia porro et associata ymmo ut ipse
ait attributa quae sunt opiorum in viribus iram videlicet et voluptatem
Atque in genitura animarum consequitur Quadnarum ut narrationem eius liquido
comprehendatur et persuerat in fabula quam imposuit Propterea ut
quae dicuntur maxime sunt Rursus enim crateram componit et mixturam tem-
perationis eandem potestatem ex quibus mundi animam contemperat · Reliquas
quoque earum nostras machinatur vero ex illa deteriori natura eiusdem et tam
dulcius diminutiusque sibi quae non ut anima sincera puritatis erat Neque
enim alia quae ex sincerissimis conpenderetur et tanta mora subire posset
mundi corporis ut congruere ad mortalis corporis fragilitatem Miscebat
autem inquit eodem ferme modo quae nectendo eas ea sorte ba
puritatis serenitatisque promiserunt Merito quoniam in hiis animis quae vivificant
tantum morti obnoxia genera aliud non pura ratio · intellectus
non sincerus · sed aliquantum tamen iracundia et libidinis inest Mixtas
inquit animas ipsa etiam in longum secuntur · coniungique una per integra re-
linquit Innuens quod voluit earum coniunctionem et quo intelligunt divina
omnia sapientibus quod sunt qui intelligunt Dimensas vero nunc partium
secat scripturis mixtis motus rationabilem planetarum armonice ut a-
rithmetice et geometrice mediatis ut superius demonstratum est Hoc dicit
et autem utrique quae opus dei qua dicit quod nascuntur et occidunt nostri
mundus Sine constitutio anime propterea factum est ut esset eadem anima sua tam
intelligibilis quam sensibilis sibi corporis quae rationis utrumque non habeat
in semetipsa Hoc est enim anime rationabilis institutio a venerabili
deo facta in hominibus incipiat multa ad occasiones viciorum propter
eandem legis providentia moderationis Dimensas dicit delegisse animas
stellarum numero pares singulasque singulis comparasse · easdemque
vehiculis competentibus superpositas · vim scilicet rationis non spectare iussisse
Denique semet ipsum facit animas supposuit singulis singulas
animas Quo hiis vehiculis usus in contuitu stellarum certam mundi
naturam consideraret illud docuit / quod sine divinitatis adminiculo
ipsa per se anima nichil valeat spectare atque intelligere divina Leges
quoque immutabiles decreti docuit Hoc etiam magnam et difficilem
rerum commonet dicit qua multa descripta hactenus nec veritatis persuadet /

esse ut perfunctorie. Ergo veritatem habere non queunt. Iuxta Pla-
tonis dogma longe est enim secus. Ceterum quorum plerique nihil
nisi fato fieri putant, alii omnia vel quaeque arbitrio ac voluntati
nostrae; est quaedam quae fato, nihilominus alia quae voluntati fiant.
Igitur iuxta Platonem praecedit providentia, sequitur fatum. Dicit enim
deum post mundi constitutionem divisisse animas stellarum numero paribus
singulasque singulis comparasse universique mundi monstrasse naturam atque
universam fatorum seriem revelasse. Horum enim quae prima sunt pro-
videntiam indicant, secunda leges fatales. Propterea iuxta
Platonem praecessit providentia. Ideoque fatum quidem est ex pro-
videntia, fore non tamen providentia ex fato. Fatum ergo iuxta Pla-
tonem duplex intelligitur. Et dicitur unum in substantia esse, animo intuemur
alterum vero ex his quod agit et est dei et cuiusmodi vim habeat re-
cognoscamus. Idem fatum in Phaedro quidem sanctio inevitabilis. In
Timaeo leges quas deus de universitatis rerum natura dixerit caelestibus
animis. Porro in Politia Lachesis appellat orationem. Nostra igitur
secundum modum theologizantes possumus enim inevitabilem quidem sanctionem in-
terpretari legem minime mobilem ex inevitabili causa. Leges
vero quas de universitatis rerum natura dixit animis deus leges
mundi scilicet naturam et qua reguntur mundana omnia. Legem quidem
vero hoc est necessitatis orationem divinam legem qua praeteritis et in-
stantibus quaeritur futura. Dicit vero in substantia positam fatum mundi animam esse
tripartitam in aplanem sphaeram, in eam quae putatur erratica et in
sublunarem tertiam. Quarum elatam quidem ad superna dici Atropon. Atropon
mediam Clotonem, imam Lachesin. Atropon quod aplanes in nulla fit
deflectione. Clotho propter varie complexa tortuosamque originem quam
provenit ea quae diversae naturae deinceps motus importat. Lachesin vero tertiam
forsitan quod nimirum est omni prodeunt opera effectusque suscipiat. Ita
quod non nulli putant praesumi deam providentiae fatique curam re ab-
sumat sit. Principium dei providentia, fore voluntatis. Voluntati porro eius
seriem esse causarum et ex eo quod quia voluntas providentia est. Porro quia
eadem series causarum est fatum cognominatum. Ex quo fieri ut quae fato
fiunt esse ex providentia sunt. Eodemque modo quae fiunt providentia
ex fato ut putat Chrysippus. Alii vero quae quidem ex providentia aut
auctoritate fataliter quaeque providentiae necessitate quae fataliter ex providentia
ut Cleanthes. Sed Platoni placet neque omnia ex providentia fore neque
enim uniformem naturam esse rerum quae dispensantur. Itaque quaedam ex
providentia tantum quaedam ex decreto. Nonnulla ex voluntate nostra,
nonnulla etiam ex varietate fortunae, pleraque ex casu quae ut libet
accidunt. Et divina quidem atque intelligibilia quaeque his propria sunt secundum

providentiam solam. Naturalia vero et corporea magis fatum, ea por-
ro que nostri arbitrii nostreque mentis sunt. Spiritualia vero porro que extra
nos posita sine ratione discursus contingunt accidunt. Siquidem ex nostro
proposito recepta erunt fortuita, si sine nostra institutione causa pro-
veniunt dicuntur. Que gesta manifestius in Thimeo digerit ita dicens:
Quibus ita ordinatis, cum in proposito rerum sator maneret, quem nati ordi-
nem noscentes filii quod universe rei atque corporis omne modulamine apto
organicavit, intelligentes inquit iussionem patris filii eius mandato
fabricationem immortalis supposito initio mortalis animantis ex mundi
materiis igne terraque et aqua cum spiritu foenus elementarium mutuati
quod redderent cum opus foret ea que arripuerant conglutinabant non
indissolubilibus illis nexibus ex quibus ipsi cohaeserant. Et eum deus iussit
cui parerent dii sub deo opifex genitus perpetua ordinatione que fato
vocatur. Itaque trahit originem ex providentia. Quod etiam [illegible]
meditata per mentem universe rei machina deligit animas stellarum im-
paribus singulas per singulas comparavit easdemque vehiculis vehiculis
competentibus superpositas universe rei naturam spectare iussit legesque immu-
tabilis decreti docuit. Mundi quippe machinatio absoluta deligenti
animas stellarum imparibus vehiculis apte superpositione universe rei mon-
strare naturam leges immutabiles decreti docere. Gesta hec opera
providentie sunt. Ipse vero leges que dicte sunt fatum est atque divina lex
est mundi anime insinuata salubre rerum omnium regimen. Sic fa-
tum quidem ex providentia est, nec tamen ex fato providentia. Nunc
iam de fato quod in munere atque actu positum est loquemur. Est
porro de hoc plurimas disputationes habent moralis naturalis logice.
Nam cum omnia que fiunt infinita sint et ex infinito per in-
mensum tempus infinitum proveniant, certa undique complectens fa-
tum ipsum tamen finitum est ac determinatum. Itaque ipsum manifestatur
ex statu et conversione celi sub eo tempore quod perfectum annum vocant,
de quo Plato sic dicit: Est tamen intellectu facile quod perfectus temporis numerus
perfectum annum compleat tunc demum cum vanorum octo circumactionum
cursus pari velud ad originem et caput circumactionis alterius re-
dierint, quam scilicet idem atque uniformis motus dimetitur.
Hoc quippe annum tempore finito ut in denario certo finitus
spacio continetur. Omnia que in celo vel in terris proveniunt rursus
de integro ad pristinas conversiones redeant necesse est computata quam vim
est harum constellationum. Post perfectum tempus sic rursus restaurabuntur
eodemque modo quam sunt dimensa. Est hoc scilicet ex quo apparet natura
posito fatum in finita varietate accidentium et ex infinito in
infinitum tempus que accidunt, ipsum tamen esse determinatum et immutabile. Scilicet

fatum

Nota de reditu constellationum

ea de effectari. Ut enim circulares motus et item tempus quod dimetitur
eorum utrique sunt circuli sic ea omnia que in gyros corripiuntur circuli sint
necesse est. Ergo fatum immutabile vocat ille fatum inevitabile quasi
unam potentiam que intelligentie principalis est omnium que in mundo fiunt
quorum continens sunt. Hec porro est anima mundi tripertita quam in substantia
positum fatum in superioribus diximus. Sorte porro dei lex est que in-
excusabilem pro asserimus ob causam rationabilem. Hec porro lex et oratio
est et sanctio quam sapit deus anima mundi ad perpetua rerum
gubernationem. Neque enim ut esset mundus modo sed ut esset
unus et indissolubilis esse induxit. Cum sapiens deus [illegible] se
contineat. Est alia ex aliis consecutio sive theorema vero secundum processi-
onem consecutio quandam sequens. Ut noti et item huius ceterorumque huiusmodi verorum
originibus elementis que theorema secundum consecutionem appenditur quasi qui ha-
beat consequentiam consecutionis processionis. Sic est sanctio ordinis consequens et lex
omnia consequentia rationabilia prudentiisque incliti nostris ut natura quidem. Cum
porro necessitatibus astricta provenit in processione necessitatemque eius
consequentiam exitus. Ergo etiam divine legis vel fati providentia fatum
vero quod et parendi sibi obsequium vim et non parendi continuam
velud edicto complectitur. Quandoque porro vel prima exordium
secundum collationem mediam processionem collocatam aut in alterutrum primum mediam
precessionem quamquam motusque iudicium et consensus earum et affe-
ctum declinatio que sunt in nobis posita. Quod tamen horum quod eorum quae
huius gratia sunt optio penes nos est. Sequitur in hac rerum ordinatione
atque lege antiquissima quod ex processione dignum fore et sunt rate
~~necessitatis~~ potestate. Cum vero per illa sit secundum processionem et neces-
sitatem consecuta. Itaque ut aliud lex est aliud quod lege fit id legitimum
sic aliud fatum et alia que fato fiunt sequitur ex immutabili necessitate
fatalia. Est igitur universe rei fatum in substantia positum est item
data hinc informacio omnem rem regendi lex quod in mundum atque
actu positum fatum continet secundum ordinem et consequentiam talem. Quod hoc est quod
sequitur ergo quod ex hiis precedit in nobis est quod sit secundum fatum quod
alio nomine fatale dicitur differt fato plurimum differens. Ut sunt ea que
in nobis posita et ipsum fatum. Et quod secundum fati legem premittitur inest
Deinde ipsius legis verba posita quasi si commendeo fiet illa eorum que
aliud mediet que non sunt usque ad alterum circuitus tempus erit invo-
lumus sic si hoc faciet sic involumus permanebit. Est igitur hoc
totum lex et edictum quod fatum esse vocatur. Decretum vero sortem legis
edictum deo se commitem prebuisse firmum sortis opus. Porro quod ita
minet sortis decisio eius usque ad alterum circuitus temporis involutus
perseverat ingressu fatale decretum provenit sic si hoc faciat/

quod est in sorte semper involutum erit impositum fatum. Hac racione Laio predictum
est ab Apolline. Cave vetitos liberis sulcos. Scias genitus ille mac-
tabit te impius et omnis aula respergetur sanguine. Huius quippe oraculi
ordinem prius Laium fuisse nosceret quem precessio est / quod porro inse-
cutum est iam non in potestate Laii. Sed positum in necessitate fatali impo-
nendo precessionis. Quod si necesse erat Laio forte illa occurrere aut ea
dudum imminet clades illa ex inevitabili necessitate / nasceretur
sciscitatio. nasceretur ex predicto. Sed ille quod uxori presumens que-
sequeretur similiter impositum fatum fieri vetabat sicut in potestate eius positum
si abstinere vellet. Laius vero ut homo nescius futurorum ab eo quod
sciret quid agendum sibi esset sciscitabatur. Sunt autem non fato electi
sed vetitus interpretata. Eodemque modo Thetis predixerat filio si vellet
ut apud Troiam maneret sibi necesse fatum maturum [illegible] magi-
ni fama futurum. Si rediret ad patriam longa vite spacia portendi.
Sine gloria. Malebant tamen non fati cogente molimine. Nulla quippe
inceptione [illegible] sed tamen vilis violentia. Sed propositum immortalem gloriam
favore. Quibus constat esse illud plerisque causa primis optamen
deus extra culpam. Itaque libera est virtute nec ulli est obnoxiam
necessitati / nec ergo aut animus Lachesis nulla eorum sortito subduci-
one demonibus est ventura. Sed ipsas sponte locatas sibi demonem
quemque putavit deligendum. Itaque invenimus deus primigenius aut
Adam ne edulibus arborum ex quibus notitia boni malique ad eorum obri-
peret necessitati. quia [illegible] abstinendi et non abstinendi potestas pe-
nes eos esset quod consultum hiis vellet / deus quod cavendum esset ovit
prohabiturus frustra. si id fieri esset necesse. Nunc ea de hiis agit
que in hominis potestate sunt. Omnia que sunt in rerum partibus a veteribus di-
visa sunt / possibilia. necessarium ambiguum possibile ut genus. necessarium et du-
bium ut species generis possibilis. vel dubium vel necessarium est. Necessarium
porro dicitur quod necessitate constrictum est / et quod possibilem plerumque obstari
quominus proveniat nonnullis quedam prohibentur. declaratur
his consiliis diffinitionibus adumbrata. Huiusmodi necessarium est
possibile. Cuius contrarium impossibile. Ut est omnia orta occidere et aucta
senescere. Necesse est enim omne quod sit natum emori et quod usque ad
senectutem pervenerit senescere. Nec est contrarietati locus. Sed quod
ortum sit non occidere. Dubium vero diffinitur hoc est. Dubium est pos-
sibile cuius est contrarium possibile. Ut hodie post occasum solis pluviam
futuram. hoc enim possibile cuius est contrarium eius possibile ut post occasum solis
omnino non pluat. Iam vero dubiorum plures dicuntur species. Quedam
enim frequentia sunt quedam pene eque frequentia. Ut balbus utique sortiri loqui

vel agere ~~[illegible]~~ eas desiderant porro sequentibus quandoque
rari exempli sunt. Huius porro quae contingunt / quae non sunt
in nostra potestate. Erit igitur eorum quae contingunt dubia sunt optio penes homi-
nem qui utpote solum animal [illegible] ad rationem atque consilium
ratio vero et consilium motus est intimus [illegible] principale.
Hoc vero [illegible] motusque eius assensus est vel appetitus. [illegible]
assensus et appetitus [illegible] movetur. Nec tamen sine ymaginacione quam
fantasiam greci vocant. Ex quo fit ut per se fallentem imaginem [illegible]
motus ille principalis ac potestatis vel consensus depravetur et eli-
gat viciosa pro optimis. Cuius rei multiplex causa est vel agitis in consul-
tando vel in negligencia vel in ignorancia vel nimium dedita
mens importuno favori vel falsis opinionibus anticipata vel consuetudine
prava vel certe [illegible] tyrannia dominatur. Propterea [illegible] aut violenter
deliniunt [illegible] quam voluntatem [illegible] dicimus. Quae cum ita sint
salva est optima divina non praesagio derogetur auctoritas. Ipse
quippe [illegible] tale facto [illegible] fati consilium dare aggrediendi
[illegible] et [illegible] mathematicorum originem captant instituendi actus
ex prosperitate siderum atque signorum ut si hoc factum erit proveniet
illud. Hec porro et huiusmodi remedia sunt dubiorum proventuum
in quibus consilii salubritas medicina est / habet enim disciplina [illegible]
[illegible] legum lato. Cuius est enim lex nisi mentis sapientis ho-
nesta prohibens contraria decreto quod [illegible] in potestate nostra est
laudisque honor et vituperationis nota [illegible] et suppliciorum
[illegible] contra item exhortamenta virtutis maliciaeque retinacu-
la non prospecta. Sed quod quidem recte sit providendum quod non fa-
ctum in sua potestate et item quod in mente atque actu [illegible] quodam
in hominis potestate sit quod item [illegible] fati dicto provenit [illegible]
sumus. De fortuna deinde huius quae causa proveniunt [illegible] For-
tuna [illegible] omnium in rebus humanis [illegible] casus aliam
[illegible] Quae cum vel rebus [illegible] vel sine
ratione [illegible] accidunt [illegible] vel arte [illegible] omnia causa
facta [illegible] Quae vero [illegible] accidunt vel [illegible] negotiis [illegible] vel
adversa fortuita et ex fortunae arbitrio putantur. Causarum vero
alia principalis est [illegible] accidentis. Principalis causa est [illegible]
vel negotiatio vel ruris [illegible] vel aliqua [illegible] huius [illegible]
ut [illegible] sol [illegible] qui [illegible] multa
et [illegible] quippe non [illegible] instituto. Constat
ergo [illegible] fortunam quam casum principalis causae accidentibus esse [illegible]
ut sit causa quaedam principalis in fato in fortuna vero et casibus causa ac-
cidens

fantasia ymaginacio

ridens Et quia que sunt preter intentionem huius auctoris. preter vis-
tam et frequentem exempli sunt preter rationem raro accidunt Et fortuna et casus
in hijs inveniuntur. que raro accidunt Et fortune que irrationabilis et cum
admiratione contingentibus inopinatis ex hominum proposito sunt originem Casus
vero circa propositum hominis fit. Sed quod raro accidit vel in rebus vita carentibus
vel irrationalibus animalibus invenitur. Dicimus igitur cum due cause unum habe-
ant et ex proposito raro ita concurrunt ut non quod propositum est et longe sed
preter opinionem accidat fortune locus est ut si quis occultum thezaurum
terre mandet deinde huic agricola proposito hanc terram [illegible] aliquando quam-
libet serpentem propaginem thezaurum illum dum scrobem molitur inveniat
Certe neque qui condidit ut aliquis inveniret sed ut ipse cum placito opus esset
reportaret nec agricola ut thezaurum inveniret sed ut scrobem faceret
laboraverat / et tamen utrique usus fortuna est inopina Quare sic

Quid sit fortuna

potest fortuna recte diffiniri scilicet fortuna est concursus sive coincidentia causarum
duarum originem ex proposito habentium ex quarum concursu provenit aliquid preter spem
cum admiratione ut si creditor ab eo fugitivum repetitum debitum procedat
ad forum in fine emendorum gratia patronorum coram debitorem inveniendi cum
De hinc veniens debitor debitum patruus dum totum debitum dare poterit
Dimisa quippe cum utrique providendi sunt / et est illud porro actio quod
propositum non erat quod quidem iam pridem agebatur Erit ergo casus

Quid sit casus

Concursus sive atque una accidentium sine ratione carens vita carentibus
vel irrationalibus animalibus ut cum clause fuerint stabula equi recursu ad
eadem stabula revertuntur. ultro. atque ultro divina fatum conti-
nere / Sic de fato scilicet. Dicitur hiis que in hominis potestate sunt. fortuna quoque
et casibus satis dictum Sed quia sunt aliquanta que contra hec communiter
solo dicuntur. removenda sunt et diluenda scilicet. Dicunt enim firmius esse
fundamentis locata pluribus [illegible] Dicunt ergo Si deus ab eterno

Nota rationes quod fortuna

certa scit antiquitus fiat nec sola celestia que sibi necessario. Ipse
tunc beatitudinis quodam fato tenetur sed illi ex necessitate cogitationes
nostre et voluntates sunt quia illa dubia non tenetur et preterita et
presentia et futura et hoc ab eterno nec potest falli deus omnia certe
ab eterno disposita atque decreta sunt Tamen ea que in nostra potestate
esse dicuntur quia fortuita nec non subiecta casibus porro cum hec
omnia iam dudum decreta sunt certa quecumque eveniunt ex fato provenire
concludunt / Leges ergo et exhortationes et obiurgationes et discipli-
nas [illegible] omnia tamen sunt fatalibus conditionibus. quod si
cui quid accidere decretum est / et una ergo illud decretum sit cum
ope vel beneficio debeat provenire ut si cui salus proventura sit
in navigando proveniat et non alio quoquam sed illo gubernatore
navim regente / vel si cui civitati proventurum est ut bonis utatur

institutis et moribus. ut sponte legum legibus hominem debeat pronunciari Iste
si quis esset in istis futurus ut arisdidis hunc eundem per[...] admineto
sit in instituto atque constanter obtinuit contra quam subiecti decreto necesse mai
fiendo esse aiunt Nam et hunc iam diu esse ortum quis eger quo
medente revalescat denique fieri frequenter ut non a medico sed ab impe
rito curetur ergo non est aliud quam decreti Simul reo in laudem vituperatio
nem animadversionem premiorum. fit enim frequenter ut adversari fato que recte sunt
gesta non modo nullam laudem sed que reprehensionem suppliciaque affe
rat Est non divinationem decet clare demonstrare predictus iam du
dum esse decretus neque enim nisi decreto predicit ad rerum potuisse
eius accidere propter contra nostrorum motus nichil aliud esse
quam missiva fatalium decretorum Siquid non fit agi per nos agitur
fato ita homines intra obtinere eorum quod dicunt sunt quibus agi non potest
sicut sunt loco esse non potest motus aut statio contra dum que ita fug
nant et ipso fato violentius instituta quid respondebimus Quod
deus sciat quod omnia sed unumquodque pro natura sua ipsorum sciat vel
quod subiugatum ut necessitati obnoxium contingens vero ut quod est fit
natura sua proditum cui aliud viam pandet Neque enim ita ambigua
scit natura in deus ut que incerta et necessitati constricta sit enim
falleretur et nesciret sed ita ut pro natura sua vel dubia sciat Quod
ergo divinus deus scit omnia scientiamque eius ex eventu soli
dari potest quod sciuntur proprium divina esse et immortalia proprium ob
scura et ad tempus immortalium rerum scientiam firmam et stabilem
fore mortalium mutabilem et dubiam aliasque aliter se habere ob ne
cessitatem Ergo et dei scientia de divinis quorum sunt certa et
necessitati subiecta munita Certa et vera scientia est ita
est ipsius scire certa apprehensione quod est eorum que sequitur sub
scientia Contra vero in rerum incerta quod sciat quidem incerta sunt
et in eventu ambiguo posita Sed cum potest aliter esse quam
natura eorum Ipsa res in utraque parte possibilia sunt potest quod necessitatibus
subiugata Non ergo et dubia et incerta regi dei
posita atque decreta sunt nisi forte respondeat quod incerta esse
et ancipitio eventu pendere debeant Quam quod ait quod homines
natura sit sors ut modo ad virtutem se applicet modo ad malum
se prodet prout corporis nostri sospitati vel egritudini [...] sunt
planum est decreto et ordine Quis porro malus futurus
sit aut bonus neque decreto neque imperato quia leges ingenio
deliberationibus exhortationibus venerationibus instituta incrementorum
certa observatio laus vituperatio quod hec simulatur quod recte vivendi optio

pertineant nos. Si igitur corporis que sunt ceteraque nostri iuris sunt, alia
ipsa nostra potestati vera quidem appetitus interiora voluntas consensus actio
electio declinatio. Aliena vero divitie gloria species fortitudo ceteraque porro
optare possumus quam ~~mutare~~ moderari. Recte dicitur: Si quis forte velit que
non sunt in nostra potestate viri meus esse presumere nihil sapit. Consequitur
ergo ut hic qui que nostra sunt ipsa sunt putat aliena nihil opere sapit.
Denique nullus laudatur ob adeptionem scelerum que in homine potestate
non sunt si forte putatur beatus prosperitas enim non est in eius arbitrio
sed non in nostris contractibus superatione (?) negociis et in ceteris virtute
observata nec laudabitur. Siquidem virtus libera est contraque agentibus re-
prehendimur quod dicere opera ut petimus existimatur. Dicunt porro
nos spontanea esse delicta ideo quod omnibus a nostro principio simul naturale ap-
petitu bonum quidem sit, appetit errat tamen aliquando in iudicio bonorum
et malorum. Namque alii unum summum bonum voluptatem putant,
divitias alii, plerique gloriam et omnia magis quam ipsum verum bonum. Est
erroris tamen multiplex. Prima quam Stoici duplici perversione vocant.
Nec aut nascitur tamen ex rebus ipsis quam ex divulgatione fame. Ex
re ipsa quoniam natus ex quo matris visceribus defundentibus prodierit or-
tus eo aliquanto doloris perinde quod ex calida atque humida sede ad
frigus et siccitatem aeris eductus est ingemiscit. Adversusque dolorem
fetusque puerorum obstetrices et medicine loco artificiosa observatio pro-
visio ut aqua calida confoveatur. Recens natus adhibeatur que vi-
cem et similitudo matris gremii et calefactione atque fotu amo-
lapsatum corpus tenerum delectatur. Et quievisset ergo ex utroque sensu
tamen doloris quam delectationis opinio quidem naturalis exoritur omne suave
et delectabile bonum contraque quod dolorem afferat malum esse atque vi-
tandum par atque eadem habetur summa de indigentia que et ex satura-
tione blanditiis obiurgationibus que in etate fuerint auctoribus. Propter-
ea ceteraque confirmata eadem etati et anticipata summa permanet opinio
omne blandum bonum esse si sit inutile omne esse laboriosum esse si
commoditatem afferat malum ~~existimandum~~ existimantes. Consequenter
divitias quod potentissimum sit in hiis instrumentum voluptatis eximie
diligunt gloriamque pro honore amplexantur. Natura quippe omnis
homo laudis atque honoris est appetitus. Est enim honor virtutis
testimonium. Sed prudentibus quidem necessarium in constitutione sapiens vir
sentit quam et timor debeat corrole (?) virtuti. Vulgus imperitum pro
ignorantia rerum pro honore gloriam popularemque existimationem colunt.
Pro virtute vero vitam consectatur voluptatibus delibutam potentiam faciendi que
volunt regiam quandam esse eminentiam existimantes. Natura siquidem regium

ē medius ho. et per regnum sit comutatur probus probati quam obsequ(i)
regnum suspicatur sed regnum iusta sit tutela parentum Simul
quod bonum non ē . libenter vinci putat / et eos qui sed voluptati
vincat bonos fore Talis error opinor ē qui ex rebus ortus hominum
animos possidet Ex divulgo aut surrexit errori suo ideo
ex materia et motu nostre de divinisque gloriam et rebus falso putantur
bonis in successu temporis et quibus tenera etas vehementius movet
movet. necnon in solaciis et omnibus quasi probavo Animi enim corro
boratorum mentium delinimenta poetica et cetera scriptorum et auctorum
operum magnifica contra animus rudibus inmiscent neque voluptate
labore quam meditacione favorum Unde pictoribus quam et fictoribus nomine
rapiunt animos ad suavitatem ab industria Magna vero viciorum tem
tacio est in corporis atque animi genere quoniam habundancia nil digeri
oppositionibus ad libidinem aut iracundia sumus Illis accedunt ne
cessitates agendi sortisque distancia egritudo servicium inopia rerum ne
cessariarum quibus occupati ab studiis honestis ad assentancia vite
instituta officia deducuntur. atque in cognicione rerum nocuamur veri
boni Opus ē ergo futuris sapientibus sed educacione liberali
principiisque ad honestatem ducentibus que eruditione a vulgo se
parata videnda quam eius et spectanda omnia laudant omnia que pertinent
ad sapienciam consequendi divino presidio opus ē ad percepcionem bonorum
maiorum que cum sint esse divinitatis sed hominibus sed conceduntur
Corporis quoque obsequium sufficiens ad vitam esse debet ad tol
lerandum continuum laborem Oportet quam sufficientibus principiis bonos
contemporisque id quod sortiti sumus singuli munere Ampsi sorte d.
a puero demo comitis rerum agendarum principium fuisse non
ut hortaretur eum ad aliquos actus sed ut prohiberet quem fiend non
expediret Propterea quoque in hominibus probati sunt si per inprudenciam
agatur sed agi ea sit mutabile qui cladem affirmant
quod a sorte arribat benivolo numine Divinacio vero ne
cessitat quidem subiectarum rerum ambiguarum et quarum
iam fatalis complexus sit eorum vera ē et complexibilis Si
mo divinacio dicenda ē quamque que sibi acciderunt inserta esse
non potest Ambiguarum vero quae eorum ad quas pendet ~~[illegible]~~
modo precedentibus multis ambigua ē et obliqua ut est
Apollinis predicit Croesus Halim transgressus magnum regnum
evertet cum tria erat nisi fallor ambigua unde ulterius ~~[illegible]~~ [illegible]
et persarum regnum esset perituram Altrum an suum crossus poenis et ~~[illegible]~~

lydum Cresum utrumque gdientibus [?] inisse bello deponetur. Hec quippe
fieri poterat et depositorum bellorum aliquot exempla referrem
Sed quia voluntas virtutis adversabatur armorumque depositionem et gravis
fero quadam cede et gloria nativa Cresum qui confidens fortune
qui precipitandus decreto quod sequebatur raro erat factum et utrumque
quodcumque pars ut eos minime profuturam Superat igitur et rele-
quus, alterum id utrumque erat dubium regnum regis id contingeretur propriaque
dubia sorte dubiumque istius pressit oraculum. ut quodcumque accidisset
a phebo ab appolline videretur. Sunt alie predictionis gentilium et
animum simules. que cum sit in nostra potestate deligere et incertis aliis
nec in dubium peteretur et ignorantie sua det hominibus quid sit op-
tandum quemadmodum dimittas ut Virginius per oraculum querentibus contra
adversas partes bellum suscipi conveniret Rursum est vicarius of-
fensa deo missum plebis memorum cohibere minimum corporis
sue Dyscame sola capitis tutabitur umbra Ostendebat enim quod
esset eligendum. quodque optio penes hominem. id vos quod sit optione
penes fatum Hebreis quoque consilium datum est a deo cum predic-
tione rerum futurarum in isto modo Si preceptis meis parueritis
bona terrarum omnia penes vos erunt hec itaque et millesimi fluctus
non decerunt Si contempseritis penarum innumerabilium seriem divina
vos prosecuta est. quippe quod esset dubium id quod erat positum in
hominis potestate parendi vel contempnendi insita electione Deus si eorum exceptione
decreto inevitabili Necessarioque contempnendo esset habundantia
predicto habundantia esset promissa et minus. Est igitur aliquid
in hominis potestate Nec sunt homines ita ut a quibusdam sentientibus asseri-
batur. nec rerum earum que aguntur per quas aguntur sed cum pre-
dicis quod sequitur id quod et fato est deo per se ipsum aut ali-
quanta provenire faciunt et horum omnium duo genera unum eorum
qui per raro accidunt que vel forte proveniunt vel causa ali-
qua importata ut et hominibus portenta nasci dicitur quod frequenter
quod proveniat sed originem sunt et humani ingenii depravati
one tam vel a potentibus iratis vel ab [?] rebus in di-
cta ut accidit forte eisdemque populis in diverso cum vir insisti-
quod depravatis est dissidentes vel cum a [?] a [?] unius
membrorum fetus alter obrutus facies Neque [?] horum eam est
penes fatum Nec intelligunt diversas se esse gratiasque poten-
tias id est virtutum Et etiam vicia sit quod fieri non potest assignari
decreto cum hoc sunt fati essentia esse dicunt Constituant de-
inque quid esse fatum velint utrumque nec divina Sed non esset
causa malorum cum non anima maligna Sed divina a malicia

nichil boni fieri posse a fato dicunt. etsi bona proveniunt. De-
cet fortasse quaedam inepta esse sidera. Et qui fieri posset ut
unum idemque quod malitia sit et bonitati sit perditum, intempe-
rantiaque et castitati, et ceterarumque virtutum vitiorum quae importet
contrarietatem. Qui porro erat de fato contendo. Quod nihil certi
omnia esse bona nec tamen posset. Erit igitur ibi aliud quoddam et
summum viribus deum posse quod nec tamen vult. hoc non iam fera est
quidem et inanis inventa deum non neque vult neque potest. Est hoc
dictum de fato presertim flagitiosum deum aut potest et potest et vult. Erit ergo
tamen bonorum omnium nec malorum auctoritas perhibebit ad fatum ver-
go mala: Motum stellarum sed ipse motus unus. Et utrum volentibus
stellis motus ipse talis sit ut ex eodem motu et mala proveniant et
bona deum inutilis. Si volentibus aliena sit stellis cum impetu propo-
sito movetur. Si invitis nullus est earum actus. Certe autem
dicunt stellae divine sunt et boni nec quicquam faciunt mali. Aut quod
malefici. Sed maleficas esse in illo sancto et pleno bonitatis loco
quatinus queunt. Cumque omnia sydera plena sunt celestis sapientie.
malitiam porro stellarum esse dementia nasci quatinus conicit ma-
leficas stellas esse dicere nisi forte id quod fas non est incitando esse
aliud bonas incitando malignas esse existimando. Propterque et
insignem beneficia et maleficia prebere. Sed hoc absurdum est
putare celestium siderum voluntatem eandemque naturam preditam non in omnibus stel-
lis eadem esse, sed plurasque inter se contra diversa designare naturam. Sed numquam
hoc mentis stelle pariunt. Et quae nam erit illa tanta necessitas
quae invitas cogat delinquere et hoc ipsa utrum quae ad presens agitur
quaeque futura erant proveniret. Sed minimum molesta simile est
divine rationi fieri mala quae multo nimis devient nulla
ratione iniquus est vel etiam libidinosus. Dicitis vero illa causarum
incommutabilis. unde accipit exordium nisi per merita nostra
in quadamque pretium locentur. Illud vero quis ferre posset quod preter
ceteram quae irreligiose dicuntur atque existimantur providentia quoque dei
tollitur hac eorum assertione. Tollitque omnis divinitas existimatur. ¶
Quid enim faciet deus si omnia per hanc necessitatem hominum af-
fectione fiant atque impulsu rapido ferantur. pro necessitatis
instructu constant vero hoc una suspicio facilior cum noctibus
quibus libuit nos animum sui pietatis contemplandi. Sed de fa-
tali violentia conqueri facit bonorum vota impedita laudabilia
et impetus prudentie pigriores. Quare necessario faciendum est cum

hom ex iniusta et bonitate zetend / qui ut ipsi putant aduersi fato
nati sunt quibus hec et talia ab primis fato puenit Nos vero diuina
lege sequentes rerumque ab exordio digesto ordine quod de fato pro
veritatis specie ut in quadam videtur instructione locutus est Deum
pro cuncta que sunt et ipsum mundum gubernari regique principaliter
a summo deo qui est summum bonum altera omnium sperarum deum
tura estimatione intellectusque melior quam cuncta expetitur eo
ipso sit plene perfectus et nullius societatis indiget de quo plura
dicit in exorbitatione Deum a prouidentia que est pro illo su
mmo sede eminentie quam noys greci vocant et aut intelligi
bilis sed eterna innuit bonitatis Hic indefessa ad summum
deum questionem / estque rei ex illo bonitatis haustus quo tota ipsa
ornatur quam tota que ipso auctore honestatur Hanc ergo
dei voluntate tam sapientie tutelam rerum omnium prouidentiam Greci
vocant non ut plerique existimant videre deum / quia preter vide
re atque intelligendo prouectus fuerit / sed quia efficitur diuine mentis

De mente dei

intelligentia qui est effectus mentis actus et est mens dei eterna Est igitur
mens dei intelligendi eternus actus Sequitur hanc prouidentiam fatum

De 2a mente dei

lex diuina promulgata intelligentie sapienti modulamine ad
rerum omnium gubernationem Huic obsequitur ea quod 2a mens dei i. anima
mundi dicta ut supra comprehensum est vt si quis perintelligeret ali
quam legem vocet Juxta hanc legem i. fatum omnia reguntur sunt ut efficiantur
que natura beatam quam nescimus immutabilem per sed cuncta celestium
quippe que sub sunt prouidentie vitam atque ingnua sequuntur vero ac
cidentia natura liter propter que omnia Et occidunt omnia que natura lege
proueniunt Simul que mutationes inuitantur magis ars et disciplina ut
hec que artibus efficiuntur sunt sequentia prouentus que rebus Anima
vero regitur hac lege rationis ordine ac sine vi regitur Nihil
enim ratione et ornatum caret non violentum quod vero tale est
non diu consistere potest quod quam naturam suam destruat Sequitur
ergo deum efficere singula Et ut ait plato Regium creatorem
celi principem agimus et ducem sublimem volucri currum dis
pensantem omnia et moderantem legiones celestium angelorum
prelatum in xi partes distributum Solam sequitur vestam aut
manere in sua sede Vestam secundum animam corporis vniuersi me
timusque eius ac moderationem celi stellatis habenas mundi lege

stans a providentia quam legimus sepe diximus esse fatum seriem
quandam consequentiarum atque ordinem sanctitatem voluntatis vero eius
sub imperatoris dei. Supplanetis intelligenda est quia et prima est ordine
et agilior ceteris omnibus mobilibus sicut ostensum est. ii. vero scilicet spiritus
dinumerat hactenus. Primum aplanes deinde septem planetas no-
nam ethereis sedem quam incolunt etherei demones.
decimam aeream. undecimam humecti fluctus scilicet duodecimam
terram que immobilis ex gyratione mundi manet. Verum hec
fortassis expositio posita. Quibus institutis sermonem continuat quod fatum
sine vi ac sine ulla necessitate inextricabili modo salubri atque
ordine dimissi sunt. Ex hoc ordine rerum demanat illa que rara
exempla sunt quorum partim fortuna predicto est partim imperiosa et
sua sponte promovetur quibus omnibus casus deus imperat que fatalia
quidem sunt dicuntur cum edictis fatalibus Nec tamen sic neces-
sitati violenta prius ut que a nobis fiunt contineantur quemadmodum legibus iuris
nec tamen sic legis proveniunt quibus utimur utputa iubet lex
interfici patrie proditorem. Quid ergo qui proditorem vocatur
eum cum penam statuit necesse est ut lex faciat proditorem. Non
oportet. Nam proditor quidem sua mala mente quam potius amentia
prorupit ad facinus. premium vero … lege contrario lex est
ut qui fortiter bellaverit primus officiatur hec lex iubet non
tamen victorem aut victoriam lex facit et tamen lex premium dat.
Propterea lex generaliter iubet omnibus que facienda sunt prohibet
quod omnis ab inhonestis sed non omnis obtemperat nec omnes fa-
ciunt que iubentur. Animi … optionem quidem est in hominibus
nec eadem est in omnibus ea vero que sequuntur ut legitima vel …
… vel premia ex lege sunt Talis est optio … lex illa
celestis que fatum vocatur. … hominibus … gratia
deinde porro nostrum est et a fato ingo liberum / laudari vero bene
agentium … lege quam imperium … simul …
mentium quod possit agere … dicto et est in homine ar-
bitrio ut … Mali porro … disponentibus …
rerum premium planum est ex necessitate fatali … quod legem
sequatur. Hec porro omnia sedem habent in animo hominum que
omnia libera est et agit ex arbitrio suo. Optima vero pars animi ea
est que descripsit. plo dum hec intus una in … dinatur
… sapientia est … in disponendo rerum … que prudentia
nota. Animus si quis ad … corporis … illa co-
… respiciens plerosque … porro mediatores

plo

homines esse non sunt fato putant et intemperancius quia ipsi suorum
intemperancie laborant morbos aut ipsi felicitati gratiarum lenant
eamque omnia decreto fieri putant. Ita sentit quid est enim natura
bonum ut inbecilla hominum natura vel laborat in prosperitate corrup-
cione / vel admittitur moderata in obtentu honestatis. Deinde ad
usum huiusmodi vita racionis consiliique salubritas opposita est providencia
legis. Denique avaricia libido crudelitas ceterique huiusmodi pestes
nihil in prudencia eorum designent. Sed sunt confirmata iam etati
inopia. Tunc oportet eum esse consilii salubritatis confirmari cum angelica
divine studiorum honestorum prodest benivolorum reprobus medetur
adversis contraque adversis rebus obtunditur gravitas mentis. Atque
insolescit. Deinde ob consorcium corporis est inter homines bestiasque et cetera
vite carnalis societas. Quemadmodumque corporeorum proventuum. Denique nasci
nutriri crescere que est hominibus cum ceteris. Sentire vero et appetere que-
dem hominibus et mutis tamen ac racione carentibus. Cupiditas por-
ro atque iracundia vel agrestium vel mansuetorum appetitus ir-
racionabiles est. Hominis vero cum est proprium racioni intellectum applicare racio-
nalibus comparandi ~~intelligendi~~ sed tamen atque intelligendi sicut
deique bonum appetitus. Quamquam est hominis qui cupiditati atque iracundie plurimum
destat racionis aut perfectio est in nostra contra dei et homines tum atque in-
ipsos homines non sunt equi. Expugnat quippe se in homine quociens
animus cupiditas iracundiaque et eciam racio obtineatque adversa se invicem
pugnando ut apud Homerum cum Ulixes lacrimis ira Penelope pul-
sato mentem castigat ait: "Animi tolerans mala maiora etenim
quemadmodum tulisti Cyclopis in illis antro". Ita et iracundiam subiugat
dispensacionem concupiscenciam continua in medio ait mente serena iracundia racionis lex
contemperat. Id enim nec me latet nunc quod cuncta cogito. Sed
vincit ira sancte pectoris usque a deo salubri consilio ~~cons~~ clauserat sicut in-
immoderatus dolor pelleretur. Ergo in eo conveniet viri ut plus
consilium sit intemperancie imbecillitatis adversus racione viciosis ut-
tibus suffragatur. Sepe est hec ipsa vicia se invicem impugnat ut
in adolescente Terenciano qui adversus acerrimas amoris flammas
resistens honesta iracundia utitur et negat itaque se ad conspectum
amice ultro accersitum ut exclusum indignum revocet lenocinio
blandiciisque meretricis. Ergo hec de quibus in arcana pectorum
descriptionem quoque utrumque facienda nec ne sunt deliberamus et ad
pugnam talis lata sunt determinemus quantumque non sunt contra vera
nisi forte eos qui quondam vel depravati libidine descriptatores omnium

non sumus cum eque medicum curari tam ordo quam genere in se deque anti-
patientibus debeat. Sed predictio inquit futurorum cuncta iam diuinitus dis-
posita atque ordinata esse testatur. Hec porro dei dispositio atque ordinatio
fatum vocatur. Primo hec ipsa predictio fatali necessitate diuinandi
negat vtique quia. Siquidem predictio rationabilis sit contrariorum sortis futuri
que non in rebus certis et necessitate constantibus sed incertis atque ambiguis
preualet. Quibus eum consulat pythagoricum de recens nato vtrum
mortalibus vel immortalibus sit. Sed id potius quod dicitur quem solet quam
complexa vite spacia sortitus esse videatur et vtrum diues an
pauper, clarusque an plebeius sit atque qualis fortuna futurus. Que
cuncta obseruatione sua artificiosaque sollicitudine colliguntur. Aut cum
alium volatu aut cantibus aut oraculis hominibus premonetur
vel secreto aliquo proprio demone. qui sit corpus omnium que
deinde sequitur sensibus promendi ut si medicus morbo desperatum medi-
ci predicat exitium vel sanitatem. Aut .i. gubernator celi condi-
tionem non ignarus ex aliqua nubecula predicit tempestatem futu-
ram que cuncta non fato sed artificiosis rebus vsuque et experientia
comprehenduntur. Atque eum ex motu siderum predictio habetur. Sicut obseruari
solent ortusque et obitus stellarum et tempora dierum ad rerum redacti-
onem quam fertilitas sterilitasque prouenit. Dicimus quidem hic quoque rem nichil
esse aliud quam quietam earum rerum. que vel ad corpus pertinet
vel ad ea que corporis extra sunt vel ad animam sanam corpori sub-
mentium. Unde opere plenarium alterum quidem ex edificatione
domini opificum profuisse dicit sicut non que animus subiciuntur.
Si his diuinis prestat conditionibus animus atque officium esse manda-
tum. Ita ut fuere quamquam animi sinceri et ingentes florentesque rebus
a deo facti sunt viciosarum non prauarum eius auctoribus habentur habeant hec
pietatis quibus ab opifice deo talis cura mandata sit viciosi non
propter animam que subiciuntur. ira est et cupiditas satis idonea viti
agendi instrumenta. Multa quippe sunt que propter vilitatem quoties
nec rite in hac vita fiunt et uendicantur. quoties iusta iracundia
contra se et ampliatoria rei prebet. Multa etiam ex cupiditate ho-
nesta vel mediocriter propter libidinem sordes. Sicut ergo primum mundi
animam regitur in perpetua mundi agitatione permissum est ita huius
animus que hominibus inspirat opus sunt rerum iracundia et
cupiditatibus interpolata ut cum quidem se ad rerum terrenarum curam con-
tulisset curaret vincentur et celestia, cum vero ad ~~diuina~~ terrena
desperaret, despectus eque odiosus non esset. Sed ex eadem tellia.

nota

cura rerum presentium nascitur. Sit igitur breviter ultra complectar
utique rei dispositio ipsi menti conspicienda est diligenter quasi rege ipso qua celsis
orbibus que sunt secundum ministeria / et secundum et ineffabilem deum. Post
que providentia eius secundum deum. latore legis videlicet viri [illegible] et
[illegible] temperari. Tertio porro esse secundam quam secundum mens [illegible]
dicitur quasi quedam custos legis eterne / Huic subiectas [illegible] rationabiles
animas legi obsequiis ministras vero [illegible] Natura fortuna casus et
demonibus inspectatores speculatoresque meritorum. Ergo secundum [illegible]
iubet [illegible] [illegible] [illegible] / Animi vero legem agunt
lex porro [illegible] [illegible] est ut [illegible] [illegible] Cum legi qui pareat /
Sequatur quoque precepta dei veneranda vestigia beatam [illegible] vita agit
[illegible] legis [illegible] sanctione. quod est [illegible] fato dicitur vero qui
dei contrariam [illegible] negligerent [illegible] et [illegible] quod et [illegible]
que secundum fato vita [illegible] donec peniteat eos delictorum suorum
[illegible] carnibus / deinceps ad [illegible] dei et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et ille legis rigor [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad beatam Quod fieri [illegible] non posset
[illegible] [illegible] fieri [illegible] ad [illegible] [illegible] quadam et [illegible] atque in [illegible]
[illegible] omnia constricta [illegible] [illegible] quadam et rigida atque in [illegible]
bili necessitati Ex quo apparet providentia quod omnia [illegible]
[illegible] [illegible] quippe omnia que [illegible] eadem [illegible] administrantur [illegible]
vero fato providentia [illegible] [illegible] [illegible] aut ea que sunt in [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] meritorum collocatione [illegible] [illegible]
et [illegible] que sunt fatalia [illegible] omnia que casu fortuna [illegible] fiunt /
[illegible] igitur sibi volunt tractatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quia
[illegible] igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. et ipsa
multi mala [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fallitur et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quippe
qui ad [illegible] aliqua [illegible] mundano administrationis [illegible] [illegible]
[illegible] de solida atque universa dispensatione providentie / quodque in una
[illegible] [illegible] [illegible] in orbibus que mundi partibus [illegible] Prop
terea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verisimiles [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicat [illegible] aut de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
solido universoque sentiat [illegible] [illegible] Nam fato agi
quedam [illegible] et quod quedam in nostra potestate [illegible] qui omnia
in nostra potestate consistunt [illegible] [illegible] fato relinquunt. falli [illegible]
[illegible] [illegible] ignorat aliquid esse in facto fato et [illegible] [illegible]
Sola igitur illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. fixa et stabilis [illegible] que do
[illegible] quedam fato fieri [illegible] porro [illegible] hominum arbitrio et volunta
[illegible] [illegible] subiecit legibus [illegible] et [illegible] fatalia [illegible]
palem [illegible] legem qua [illegible] [illegible] ob uniforme natura

ad utrumque vescendum aequabiliter facto tribuitur. Facultas sensuum quae
frenationi accedit secunda lege qua sanctum est de animabus quae
comitatui divino agmine spontaneo ierunt aeque neque condicione re-
rum formam hominis induere ad tuenda terrena. Prima natura
animal hominis fecit. Ideo quod in utrumque animabus nulla sit de deo recog-
nitio melior ex his quae rerum instituta sunt praestantissimum quod animal
id est quod rationis caelestibus animalibus similem ex se largiatur colat
aut aliud multo praestantius in quo sit ordo rerum. Sequitur vero quod
per ordinem quaedam inferiores terrenae praestantis quae singulae portionem
quandam venientes numina. Anima igitur ultima est homo ex his quae
rerum utrumque animabus tamen quam melior clarior veniat. In principia
religionis praestantia est decreverit. Cumque duplex sit natura hominis, altera me-
lior, altera inferior, lege opus fuit tertia quae eam distinguet. Est
porro melior sexus virilis, muliebris inferior, in quo sit
aliqua in animis differentia. Una est quippe natura sed diversitas tamen in
sexu est debuit caduca mortalitas ~~prius~~ per substitutionesque
desideratum. Deinde tamen una eademque virtus sit maris et femi-
ne corporum tamen corporum diversa membra sint. Tamen eorum alterum calidius deni-
que alterum sit frigidius et rarius. Sequitur alia lex quae de-
signat hijs verbis: Cumque necessitate dicenti corporibus in-
serentur corporeaque supplementa vadere mutabuntur, quibusdam labentibus
et aliis vicissim succedentibus membris. Necessitatem vocat
vim inexpugnabilem unumquemque incorporandorum. Negat enim aliter
regi posse terrena rationabili anima regente nisi corporis
adhibita commixtione. Corpus vero terrenum hoc non densum constat
sed porrectum? more porosum et ipsum effluit et ab effluentibus
munda. Sunt quippe in eo multi meatus ~~uno~~ multaque
etiam conmissaracula? tamen in promptu et visibilia quam latentia
et occulta per quae fiunt humor et sanguis spiritus aliique superflui re-
liquiae cibi et potus quibus egressus quaedam animalium corpora natura
concreta est et admodum detrimenta digestionis et appetitus non
vero repletur ex humido et sicco cibatu atque continuis commeatibus
aeris respirationis. Meatus igitur angustioribus omnibus pro
modo proque magnitudine corporum naturae fabricata est. Atque ipsum est quod
ait idem Plato quibusdam labentibus et aliis vicissim succedentibus
membris. Hic ergo lex illud efficit ut omnia in se et non
ratione? passionibus concitatam medio vita fit quippe sensus est
non potest dividi in terra quae vivunt et quae vita caret. Hic si
superior deinde ut sentiat hic. Illa sensus fit sine nascendi atque

Tal' cum vim sensu aspicitur et indiscretum corporis et anime federe di-
scutat Certe sive passio sive potentia sive quis effectus est sensus
hominis anime est sensus enim in corpore anime copulatione conflatus Ex violentis
vero passionibus rerum non eadem ac simili facilitate anima contemplatur Con-
templacio quippe facilis est mentis Sensus vero nascitur in concursu corporis atque
anime passionum Et sicud multi corporis pulsacione commoti ut usque
contingat animam et sensum latentesque manifestat qualis est lapsus vi-
dendo vel audiendo Quando enim pulsus corporis violencior fuit
qui ad animam usque permanet Est sensus igitur corporis passio conclusa ipsius
pori et pulsationibus variis eadem passione usque ad anime sedem quam-
de Quando passio cum est levis mollitque palpando poros quam pul-
sando corpus movit consentit anima corporis titillacioni. Sicque hoc
genus sensus voluptas cognoscitur. porro si erit asperitas quadam
predita passio doloris nomen accipiat ut sit principium voluptate
ac dolore sensus cum sensus deinde non prius genus. Ubi porro
talis cupiditas mixta est voluptatis et doloris effectu Consequenterque
amor huiusmodi rerum mixtus dolore voluptateque positus invenitur
Spes quippe faciendi voluptatem creat dilacio tristicia et dolore con-
trarie spes perficiendi lege licet amandi Amor vero conservacioni corporis
plurimum confert utque et auctor successionum Idem homo in tera quam tamen est
quotiens sive recte ac sive non commovent Et igitur quoddam ardoris
mentis commodum quod consistit anima cantionis salubritati que nimia
facta tradit ad formidabilem vicium Itaque cum ad vigor qui factus im-
moderatior progressus est ad tragedie limites et ut cantionis ani-
data obstacula corporis immoderata continencia perturbat animum porro
quam regunt Ceterasque inquit pedissequas earum perturbacionis
diverso effectu pro vita sua promovent. quas quidem si frenaret
ac subiugaret hijs iusta lenemque vitam fore Si vinceretur in-
iustam et tragoediam et victoribus quidem ad comparis stelle contubernium sedem
redituque pari consecuturus deinceps vitam veram et beatam Victus por-
ro mutacionem sexum atque ad infirmitatem venit muliebrem relegari secun-
da generacione ipse vicit a viris interpretamentumque desistentibus tamen pe-
na rectionemque indicitura non cessari. Donec instituto mei
tusque eterna inmanium ferarum induat formas Pedissequas
quidem cupiditatis doloris que cognatas et consentaneas passionis
emulacionem dicit invidiam obtrectacionem. et iram huiusmodi voluptatis vero
in alienis malis gaudium. lactaciam glorie vanitatem Metum por-

porro fugant formidine tragedie inchoaminis de morte fieri
tantum calore quam hiis sunt propria. Dinosophi inquit affectu
pro natura sua promouentis ea videlicet que sunt contra hiis spiritus
virtutum ornamenta que virtutibus sunt. Anime quidem vicia si superaret
inquit iustorum hiis lenisque vite sorte comparate et ita ut dubitare non
queamus sunt in quantum ea docet in delectu atque optione horum omnium
Premia eis constituit mutationibus viciorum animus reddetur ad celeste
sedem perpetuamque immunitatem / Anime vero libidinose contaminaverit
in nimie vite sorte asperiorem grauandaque modis et instituto vite
futuram. Siquidem ex virili sexu transeant in femine formam / non
quod ipsa omnia sexum mutet / sed quod deterioris sexus corpus accipiat
Anime vero meliore temperantiaque delegerit ad meliorem formam
reuocabitur. Porro si deterior sua erit deteriusque vacat [illegible] in-
mensam corporis conspiratione vite destabitur infelicem / quo adusque
ad ferarum non perueniat immanitatem. Empedocles tamen Pytago-
ram secutus ait eas in [illegible] agresta et feram sortiri sed
eis formas varias. Qui ita dicit: Fuimus ego iam dudum puer
et solida arbor [illegible] et ex undis animal tum lactea virgo [illegible]
mox sicut siluarum [illegible] sed [illegible] forum [illegible] ut
ipse aliis restat [illegible] quibus abstinere oportere censet carnibus
consultatores fabulis mactat patrem impius artus. Dat epulis libare
sanguinem patris [illegible] Hostia luctifica famulatur dape
mensa. Natus item ut pecudes [illegible] ver-
sentit [illegible] mandens sub dentibus artus. Item alio loco: Con-
fiunt o genus homicida nonne videtis [illegible] vos [illegible] artus
ac viscera vestra. Sed Plato non putat [illegible] atque os
[illegible] ad viciorum reliquias accidenti cor-
poris incorporandum [illegible] et instituto vite [illegible]
et tragediam quod homini eademque fortium producit usque ad ferita-
tem [illegible] ad proprium [illegible] non [illegible] pro-
[illegible] item. Sed cum sit [illegible] ad formam [illegible]
hoc non fieri non potest nisi sub [illegible] factum est [illegible]
et homini digni instituto rationabilis. Porro conspiciendo [illegible] que
penitudo [illegible] in hiis [illegible] quod homo
numquam tradit ad [illegible] bestias [illegible] plane. Modernis autem [illegible]
malorum non [illegible] secuta [illegible] Similis [illegible]
volueris illa mundi [illegible] et igni et aqua [illegible]
rasque et aere [illegible] omne illumine [illegible]
[illegible] ad modum [illegible] Eadem [illegible]

tione motus intelligentis animae sunt. Similes uero eius cum deliberat
ut intelligat. Hec quippe [illegible] virtutis sunt animae. Iurisconsultos
porro et moderatores animae errores dicit esse quos ex igne terra et ce-
teris corporis elementis obortos. Adiungit quos obtinuerit animas rediturus
ad antiquam dignitatem suam et habitaturas bonis meritis competentem //
Has leges dicit a magno opifice deo animis esse ~~intimatas~~ intimatas.
Cumque tradidisset ne qua penes se deinceps esset iterata noxi-
morum resideret auctoritas nolentis omnino malorum nec ex dicto ac volun-
tate conditoris hominibus sed ipsorum uel imprudentia uel depravatione. Deinde

De semente

post expositionem legum fatalium sementem facit animarum alias quidem partim
in terra partim in luna partim in ceteris quae sunt stellis. Ipse enim dicit iuxta
Pythagoram quod quemadmodum ut in terra sic etiam in lunari globo consistant
homines. Sic etiam in ceteris erraticis stellis iuxta se. Uero quod in aliis
libris idem asserit alterna vice fungi munere animas quibus rerum
terrenarum tutela mandatur. Ita ut quae iam tamque funguntur
munere summo serantur in terra quae post hac in lunarem globum ac
deinceps alios globos consequentur. Deinde iubet factis a se
diis id est stellis fingi humana corpora animarum competentia re-
ceptacula. Hisdemque adhiberi quietam animulam vitalis sub qua ira
cupido appetitus quod dividitur in iracundiam et cupiditatem sunt quibus corpus
mortale animans esse nequeat. Neque uero animus [illegible] per Deum artibus
quae victui necessarium largiuntur. Ceteraque omnia largiuntur iuxta vires
vires non efficientium sed eorum quae efficiuntur propria quod homines tam ad
bonum quam ad malum inclinationes habent. Ex quo fit ut sese sibiipsi ma-
lorum sint auctores. Talis quoque oratio sunt summi dei opificis quod

Cap[itulum]

etiam in corpore mortali animam mortalem sed divinam potius et sem-
piternam ipse construeret porro quae dissolubilia minus essent futura
minoribus efficienda mandavit. Deinde disponens completa in suo
inquit effectu manebat. Quod est minime ut providentia
sua antiquis iam etatibus quam nationis generationesque consulit. Diuinis quidem
et etatibus quam ~~nationis quidam~~ in mortalitatem propagandis tempora-
ribus vero [illegible] et integra sed ex successione.
Deinde docet ipsam humanam corporis edificationem. Descen-
dique eorum et ceteras quae sensum sequuntur. Ex mundi inquit
materiis igne terra et aqua cum spiritu sumens elementorum
munus quod redderet. Cum opus fecit et cetera. Corpora vera ex
eorum materiis esse composita in promptu est. Est enim quedam

in hijs que contiguum quod tactui resistit atque sine terra solidum non
est. Est etiam calidum aliud. Deinque visibile porro que talia sunt sine
igne esse non possunt. Est preterea plenum spiritus ut sunt hee vene que
arterie nuncupantur. Est etiam humor ut sanguis a cetero qui manat
ex corpore. Sed neque humor sine aqua nec spiritus sine aere consistit
umquam. Est igitur in corporibus nostris aque portio et item aeris nec
non ignis et terre. Unde opus hominis mundus brevis a veteribus
appellatus nec inmerito quia totus mundus et item totus homo ex hijs
sunt omnibus corporibus que easdem materias habent. Dicit quod unumquodque eorum
ne. Invisibilibus porro gumtionibus gomphos appellat vel
minorum corpusculorum coacervatione ut Diodorus vel eorundem
similium aut sic conglobatione forcibili ut Anaxagoras vel
supradictorum multiformi implicatione ut Democritus et Leucip-
pus vel aut eorundem concretione / aut eorundem discretione ut Empedocles
concretione quidem amicicia discretione porro et separatione ad
inimicicia vocans veluti storia corporum diversorum utrorumque concretione
quorum omni modo quedam coagmentatione dicit esse in minimis
solidisque corpusculis que gomphos cognominat. Tali igitur huma-
na corporis edificatione etiam anime duos circuitos addidisse dicit
deum quod circuitus opera sunt divine quorum alter intellectiva alter o-
pinio porro et quod apitur / sit necesse est substantiam quoque anime esse
minime ociosam. Undique igitur corpus humanum duabus immortalis
anime circuitionibus obligatum. totum atque ex omnibus regionibus
vitali suscitatur vigore irriguum porro fluiduque corpus vocat
ob perditas egestionis et exsaturationis vices. Circuitus por-
ro inquit in torrentem rapido defluoque obligati neque tene-
bant neque tenebantur. Torrentem vocat silvam corpoream propria
quod fluere non desinit neque umquam maneat incerta et instabilis
instabilis constanter nec teneatur. Dicit autem corpora non tenuisse
nec vero ipsas a corporibus potuisse cohiberi. Anime autem cor-
pora non regebant quia motu suo et velud gubernatione per ar-
bitrio corpora tunc non obsequebantur. Dicit vero a corporibus denuo
non tenebantur / quippe cum ipsa corpora abitu anime destituuntur
et sine complexu eius mox dissipantur. Sed ferebantur inquit ferebant.
et tunc inferebantur. Ferebantur quod ad mota cogente indigentia
corporis. Ferebat vero eadem corpora vitam salutemque hijsdem
procurando quod est proprium munus anime. Hoc autem utrumque non est

sine voluptate / quam nec omnino voluntati contraria in mora retinebat
nec corporibus placebat naturalis indigentia fieret ac sustinere pateret
vero utpote que neque sine dissolutione dissipationeque fieret Eo
trahebat ergo inquit ut totum animal moveretur semper sed et circu
larem circulare Neque enim quod movetur sine eo quod movet mo
veri potest dicere neque enim deinde quod movetur sine movente Sed
ut atque opus est aliud predicta Et est opinio quod quod movet
animam quod non movetur corporis est quibus et animalia constant et motus eorum
Et preterea hec omnia spectant eo ut capiatur ac utique puerilis
anime quorum motus sunt contrarii diversi animalibus Secundum naturam eorum
Sed illi motus familiaris sunt Est quippe in hiis agitur eius
natura prima et altera se capescit Est enim tunc aliquando in quo medie
nature sedem optinet Est autem quedam et hec circa que deo
hinc atque illinc latet et preterea ad omnia naturaliter sua fertur quorum
motu corporis et animalis Melior porro anima puerilis et iniquita
magis quod ob irrationabilem motus mobilitatem modum rationis fere
tota Deinde ob nimium calorem humoremque in illa etate abun
dare dicit ipse ait in legibus pueros non ignis luctam caloris
propriamque irrationabilem sine modo improbeque omnino motus naturales in
pueris celebrari Unde dicit Inmenso quippe gurgite irrigationis
et immoderati effluxus Irrigationis quidem cum nimio calore confectis
cibis reficiuntur semper effluxus vero necessitate magna egestionis //
Testatur hoc ypocrates cibo nimio retrahenda esse puerilia sane
tibus corpora nec consumantur dampnis egestionis Sed adhibito
cibo tamen etatis delectatur In minuto aut denegato dolet /
Ex quo fit ut voluptatem quidem appetat tamquam bonum offendatur aut
dolore tamquam malo Ex quo contrariis accidunt frigus et siccitas
asperior et durior tactus que omnia sensus contrariantur asperos quoque
hiis contraria sunt levores et voluptates in tactu odoratione et
gustatu Omnes quidem sensus aut et nimio et inde usque magis et
violentos motus cieri quippe sensus ampliandi Silva ni
mio mortisque fluxu tota animam artus per eius omnes viole
ta concussione turbant Unde fit aut pars altera sanctior
dicitur que minus atque [illegible] in magis corporibus neque
ullis erroribus falsisque opinionibus dinabilis Hinc quidem
motu cohibuerunt dominationemque eius in tota anima conservarunt
contrarios motus agentis ut esset quidem [illegible] in anima sed
nichil agit cedentibus sensibus Dicitur vero illa altera pars anime
que in opere perdere vero quod omnia non poterat Ita hec quoque

perdita erat diuina potentia. nec solum nisi ab eo solo qui eam
reponeret valebat. Conuenit fatali anime corporisque dominio co-
egerunt tamen aduersus nam sua mente atque agere actus eo-
gnitos cogentes falsis opinionibus credere. Dum admonentes eorum
que in prothogonia dormierat meditationis illas aut et anal-
gias tunc regioni sua et loco pulsas. que quotidianis mox
anime celestibus transitibus dirigebat. Illud preterea quod in pueris
mens quamuis intellectus quamuis eius diuino sit onerosus Et velud constrictis
vinculis motus eius prohibentibus nec tunc agit aliquid Eciam vel
appetit quod tenera etas vel indicat vel imaginatur non re-
linquit ad hec perhibentibus eam sensibus atque eo que describentibus
ob superiora dicas etas rerum quam ob ignoranciam In quo etiam aristote-
les consentit dicens Iuniores pueros etiam nunc lactentis etatis omnes
quidem viros patres putare omnes autem feminas matres. ita
tibi eo accessu describitur et non numquam in discretione falli dicit etiam falsis
captos ymaginibus porrigere ad ignem manum easque omnes opiniones super-
nas vocat eo ea que ledunt commoda quamque prosunt noxia esse arbi-
trantur. Ideo eo ad voluptatem pretiosam sanguinem effundere aut salu-
bri labore. Quod profecto numquam contingeret nisi primum sensibus con-
cederet quam [illegible] plurimum in decrepito vigeret deterius ut toto rerum pla-
cet [illegible] quod veritatis [illegible] claritatibus. Anima igitur demum
est eo quibus non solum ignorerit nesciat propterea falsis consentiat
imaginibus quamque vana sunt falsa esse [illegible] ut eo malicia qua [illegible]
deserit virtute vero obice pertinentem affere arbitratur. Cum qua
opinio usque ad nouissimam etatem plerisque comitatur. qui fallaci
commodissimam rerum dampnosam putant propterea decipiuntur. Hos
aristoteles senes pueros vocat quia mens eorum a motu pueril-
ium non desistat. Exemplum quod dextrum latus et exemplum aduerso stantis in
linea recta circa [illegible] contra stantem dextras partes. Item ille si-
militer recedens rursus quam lineas partes in dextrum. Sic igitur inquit
distincto ex duobus rerum et [illegible] nam stat distincto non ita ut caput solo
figat pedes pro capite sustollat Et sunt ex aduerso tunc sic [illegible]
[illegible] opinabatur. dextras partes sinistras sinistras dextras
tunc. Tale aliquid pati dicit animas quam imprimis rerum generatione plato
in timeo noua et recens incorporatas. Cum igitur ita se
habeat et audiat intelligibile nam et sine corpore est que so-
la vera perpetuoque eadem sit. Rursus de hiis qui nascuntur
Et occidunt verum de corporeis atque sensibilibus que fluida sunt
et mutabilia opiore [illegible] aduersatum sensibus puerilis anima [illegible]

corporis facile credimus intelligibilem quod nam non est gfidet ut
potest quod consequens non sentiunt quia sola aut consilia preteritorum sola
presencia que videt tangit cetera consiliis parari queat Ita quod presumendo
non opinor mentis intellectum corpus esse hoc deoque addidit Nec
hec nullam rerum dure talis pagina. Neque enim istius dure se
prebet ceteris animi pubes quod ut quod non sit ociosus neque illa donata se
anime in quod sunt operaciones quam subigerent atque infinitum re di
girent sensus Usque a deo ut non firmat dudum se putet et
aliquid ex presumo splendore ac dignitatis retinere si non quod eum
putaret de anima cogitabilibus animalis hoc dure addet addet Crescit
vero homini per quasi momenta instructiones tamen eam animo meatque
affluat deinde certum tranquillior motu via sua pagina presse
per tempus sedaciones erunt Melior sit eum melior in diebus quanto
te sit perfectior et in cognicione rerum expectatior Cui nunc consequens
memorie erunt auctoritatis maiores apud eam fidei deprehensa
fallendi consuetudine Magna sit studiis inquit eligendis
erudita animum ei preparacione atque exercitacione degit illum
si negligit clausum atque viti serpens in familiam demum
stultus remorabitur ad infima Consequenter se comparat Namque homines
ex anima et corpore Quoniam quod utrumque eminet est mollius
et fortis Eciam neutrum manens et debilis Cum alterum ex duobus
clausus Ergo invalidus et corpore tum diligenter ipsius clausa
habet vitam procul dubio Clausa quod et quod eam eam fori sed
rem quod sunt operibus per nequaquam facies intelligibilem archanorum
sit ~~mediatum~~ amicitiam Sed quod de toto homine constitucione disserunt
integri pro parte unum membratum sicut in media corporis constitucione se
reat utilitatem eciamque membri reuelat tamque reddit visus una et an
dum desursum quod utilitate perspicitur Et cetera membrorum quod consequenter adiuvat
Dicit eciam de medicina Dicit de somnis eorum quoque causas reddit
quae in speculis simulachra cernuntur et cetera omnium causas reuelat
subdidit Demirari est quod particulis et sunt quae etiam principaliter
accidat quod non sunt ipsa immobilia quidam moueat tamen alia
quae demum quae ab his ipsis mouentur ex aliquo necessitate. Quod
rerum mouet ad essenciam rei utilis causa. Quod sunt racione et ut liber
Ordinetur deinde desciperet quam pre corpore particula quanta eminencia
est dicit Propterea quod oportuisse in excelso atque eminenti loco
tum arcem totius corporis collocari ut domicilium esset paratus anime
particule quod hegemonicon ut philosophus dicit primo eo Cum dixit utrum

scilicet intelligentia · operacio altera. Iupiter quoque sapiencia eius dispo-
sitio et eius prudencia eius tribus operibus qualis sunt Quas
duas divinas concreationes anime ipse auctor appellat Iupiter eas
divinas providentias quia fingebat corpora hominum ad similitudinem mundani
corporis fecisse dicitur. Caput rotundum et globosum cuius ita spe-
cie convenisse rotabilem motum Quam rotabilis motus principalis
anime proprie est Propterea principalem anime partem asserit in capitis
sedes habere. Sed qui de hoc diverse opiniones philosophorum vetitarum
quas non necesse est recensendi nobis singule sunt ut habita
qua de re queritur ad veritatem spectat plenius fiat palam
Quidam dividunt fere sive sparsim censuerunt ut ponderibus vim-
cus in infans meo corpora meo primo quod si viderit sive siles
in athomos vel solidas moles nullum locum certum diffini-
entque principalis anime partem dederunt. Spiritus quippe ut ipsi asseverant
per fauces ad pulmonem meatus in respiratione attinuatusque ad
cordis sedem facit tristem dicunt per arterias que sunt a
corde porrecte pervenit ad carotidas ita appellatas venas quod
eisdem vulneratis mortem afferat soporiferam per quas ille
spiritus ad caput fertur per tenues vero et angustos meatus dis-
tributusque ibi per modum nasci dicunt animam sentiendi et animandi ad
totumque corpus usque sic spiritus est visus auditus tactus gustus odoratusque
sed fit spiritus ob diversitatem membrorum quibus sentimus qualia eius
organa fuerit efficiendi ipse spiritus consistit ut per oculos visus
per aures auditus. distributusque in eundem modum certis vel quibus ipsi est spiritus
si in multis desperant. Aut enim moles quedam sunt leves et glo-
bose eademque ad modum delicati ex quibus anima subsistit.
Quod totus spiritus est ut asclepiades putat aut genera athomi
inquit democritus quo ex hiis corporibus et igne et animam con-
sistit exponi. Vel ipsum athomum tamquam quodam et sine ratione
generibus in unum et animam creari ut epicuro placuit ob simi-
litudinem athomorum quarum una quanta certum spirat animam
moveri ... vero plerumque auditamine candorem simul
et frigus homines recordari vel eum quis edit acerba quedam
qui hoc videt assidue stringit ... salive. et eo osci-
tantibus simul oscitant alii et ... monet nos
inquit sonos Quare ita sunt quando in magis capiti quam pe-
dibus sapiam quod scientia disciplinaque assiduo studio ... cerebro
... prudenti eque ... ex aliquo tormento orsum usque ad

No(ta) Her

Sed secundo promovens procedat ad perfectionem deinde frequens observa-
tio didicimus ita tradit / Rudimenta itemque arte quam tempore atque usu confirma-
ta sit disciplina / Idem negat principalem animae vim consistere
in capite propterea quod plerumque animalia capite secto durant
ad tempus et agant solita tamquam nullo damno allato corporis u-
niversitati ut apes et item sunt quae licet capitibus abscisis
ad momentum vivunt et volant aculeisque scilicet suam de-
fendunt quod non faceret nisi in capite consisteret quae est in anima princi-
pali. Et in corde negat crocodillos enim avulsis cordibus
aliquamdiu vivere et resistere adversus violentiam. Hoc etiam in testu-
dinibus observatum maxime et serpentibus ~~[illegible]~~ capitis
dissectis quae referuntur ab aliis. Nichil est enim si ea tenera
et quasi quaedam fundamenta dogmatis imbecilla et minus idonea cau-
ta sunt totum eorum dogma ruit. Anima est enim corpus de alia
opinione sumpsit quod ipsa [illegible] corpusculis constet ergo corpus
tenue est anima et est anima [illegible] ulla sed species corporis. Eorum
enim animam dat [illegible] ipsius vitam quia quia anima [illegible] ergo si in hac
eorum opinione sit ut numquam sit eadem anima sed diversa habeatur atque
mutabilis. [illegible] enim dicat corpus esse antiquus anima dicat cor-
poris principatum / de porro fit fluit atque immutatur. / Et anima igitur
quae [illegible] eadem paretur quam corpus. Mutabitur ergo
tempore et senio ceteris [illegible] quae fit anima corpus corpus acceptabitur
atque in mali [illegible] honestum [illegible] non [illegible]
Sed vero [illegible] quam magis putat esse silvam et divina [illegible] quaedam
sibi [illegible] Empedocles quam principalis animae vim constituit in
corde sit dicens Sanguinis cordis enim nostri [illegible] viget [illegible]
[illegible] Siquidem [illegible] sensibus nostris sentimus ea quae sunt [illegible]
nos [illegible] cognationem [illegible] dicit Terram primo sentimus at
ethera flammis [illegible] nostro spirabili flatu [illegible]
de his omnibus [illegible] sunt quanta [illegible] sic habeat [illegible] cordis
sanguine [illegible] Hebraei quia videtur [illegible] opinari de
anima principali [illegible] dicitur clamat apud me sanguis fratris tui. Et
in alio loco / non edetis carnem cum sanguine / quia omnis animalium
sanguis anima est. Anima si ita intelligatur ut debeat animam esse
animalium sanguinem quia sit vehiculum [illegible] animae [illegible] sunt [illegible]
[illegible] appetitum habet plane [illegible] assertio. Si autem [illegible]
[illegible] animam hominis [illegible] fore credant [illegible] deus a [illegible]
hominibus [illegible] respiravit [illegible] quo [illegible] quia intelligimus

Vide Empedoclis

e quo veniamus patre deo. Est quippe nobis cum divinis cognatio utpote
cum dicamur et filii summi dei. Quam cognationem cum deo et
divino ratione qua ratiocinamur sanguinem putat esse. Non recte opi-
nati sunt qui nobis omnia adversa Empedocles quoque deum [illegible] Stoi-
ci vero cor quidem sedem esse principalis anime partis consentiunt nec tamen
sanguinem qui cum corpore nascitur. Spiritum quippe animam esse Zenon
querit hactenus quo recedente a corpore moritur animal hoc certe anima
est. Naturali porro spiritu recedente moritur animal. Naturalis ergo spiritus
anima est. Item Chrysippus: Una et eadem inquit certe respiramus
et vivimus; spiramus autem naturali spiritu vivimus autem anima. Naturalis
igitur spiritus anima esse invenitur. Hec igitur inquit octo in partes divisa
invenitur. Constat enim a principali et quinque sensibus etiam vocali substantia et
serendi procreandique potentia. Porro pars principalis anime velut ex capi-
tolii sede cordis manentis per universum corpus porrigitur
octoque membra usque quaque vitali spiritu complet regitque et moderatur
innumerabilibus diversisque virtutibus nutriendo adolendo movendo mo-
tibus localibus instruendo sensibus compellendo ad enuntiandum. Totaque anima
sensus qui sunt eius officia velud ramos ex principali parte illa tamquam
trabe pandit futuros eorum que sentiunt nuntios ipsa de his
que nuntiaverint iudicat. Ex his porro confunditur. Composita sunt utpote
corpora singulaque eorum sensus unumquodque sentiunt: hic colores
sonos alius ast ille sucorum sapores discernit, hic vapores
odoramenti, ille asperum leneque tactu, atque hec omnia
ad presens; neque tamen preteritorum meminit sensus ullus nec suspi-
catur futura. Intime vero deliberationis et considerationis proprium cuiusque sensus
intelligere passionem et ex his que nuntiant colligere quid sit illud
et presens quidem accipere absentis autem meminisse futurum item providere.
Diffinit idem intimam mentis deliberationem sic: intimus est motus
anime vis rationabilis. Habent quippe etiam muta animalia principale
quo discernunt cibos, imaginantur, declinant insidias, preruptum
precipitia supersiliunt, recognoscunt necessitudinem, non tamen rationabilem
quin potius naturalem. Solus vero homo ex mortalibus principali mentis bono quidem
ratione utitur, ut ait idem Chrysippus: sicut aranea in medietate cassis
omnia filorum tenet pedibus exordia ut cum quid ex bestiolis pla-
gas incurrerit ex quacumque parte de propinquo sentiat, sic anime principale posi-
tum in media sede cordis sensuum exordia retinet ut cum quid nuntia-
bunt de proximo recognoscat. Vocem quoque dicunt e penetrali pec-
toris id est corde mitti gremio cordis nitente spiritu qua nervos

opifex limis interiectis cor a pulmone sic erant vero et vitalibus
rectis spiritus quo fauces angustas arteriam forte per linguam et ce-
rebris volubilibus organis articulatos edit sonos. Sermonis elementa
quo quidem interpreti mentis arcanum motum aperiat. Id porro parum ante
notavi. Ergo spiritus animam esse dicunt. Corpus esse animam plane fatentur.
Quod si ita est corpus corpori sociatum est. Societas porro vel ex
applicatione fit vel ex permixtione vel ex concretione. Si applicata
sunt corpus et anima quod ex applicatione compositum horum dicunt qualitercumque totum erit
unum. Vita enim quum ipsis in spiritu solo que applicatur non pervadit ad
corpus interius nihil enim penetrat applicatum. Et totum animal inanimatum
maneret. Non igitur anima ad corpus applicatione sociatur. Si vero permixta
sunt anima et corpus dicunt unum aliquid non erit sed permixta multa
Stoici spiritus per animam unquam esse efficiunt. Non ergo permixta sed
duplex est ut ex concretione maneret. Ergo et per se unum sunt sicut
duo corpora et locum unum quo corpus continetur duobus corporibus prebebit
capacitatem. Et vas quod aquam recipit vinum et aquam simul capere
non posset. Neque igitur ex applicatione applicatione neque permixtione neque non
concretione corpus et anima sociantur. Ex quo consistit animam non esse corpus.
Est igitur utique et potentia caret corpore quodque est in ea parum competere
non suis sedibus habeat nomen est. Dicit enim Aristoteles animam diffi-
nientibus. Dicitur est perfectio corporis naturalis organici possibilitatem vitam ha-
bentis perfectionem appellans nimirum specialem essentiam que est in effigie.
Essentia enim refecta dicitur una que constat ex corpore velud anima
vel que ex arte sunt essentia dicta quod habet ipsa que sunt sunt esse
dicitur qua materiam informe et ad similitudinem materie concedamus habere
compositionem possibilitatem. Omnia est que et si fieri potest effectu aut inde
quodque ut massa eris et inveterata lingua terrena cum par-
ticibus effectus perficiat ea composita que conformis formem (ex qua
forma quam insigniunt artis id quod perfectum est nomen accipit ut sta-
tua que ex similitudine forme eius est statua symulachrum vero
simulitur inquit homo animal certum est et est ut silvestris et mobilis
essentia. Et hec composita est ex materia formaque compositionem ex corpore
constat et anima. Ergo corpus eius materia est. Dicitur vero speciebus sive for-
mam quam speciem per animam animal est cognominatum. Habet ergo
speciem que formatur singula qualiter Aristoteles Endelichiam per ab-
solutionem vocat. Habet .n. admittit que solum fuerat in sola possibilitate
perveniat ad effectum. [11] Tertium quod vult quod duplex est animam et corpus

operis ut qui dicitur duabus rebus constat: doctrina et anima. Sed
primus doctrina qua ipsa anima erudiatur. Iterum salus humana sa-
lutis et corporis. Sed prius saluti per quam corpus incolume est sic
namque prius anima, post corporis. Siquidem vita [deleted] corporis in anima
locata est propriaque anima endelechia est corporis. Quaedam corpora
primum dicuntur mathematica ut sphaera et cubus post artificiosa ut navis
et statua pluraque naturalia quae motum gignunt ut sic hic vita vi-
vendo. Naturalis anima corporis endelechia est [deleted] est. Compositum
alia est divisio illa corporum quaedam simplicia ut elementa, quaedam
composita ut [illegible] quae ex simplicibus augmentantur. Compositorum post organica
inducuntur primum sine motu. Aliorum alius genus est inmobili-
um nimis organica. Consimilia vero et stirpium et omnino cunctaque
vita vivendi organica sunt quippe modulata et habent membra per
quae agitur aliquid aut patiatur opportunitate ut ad sumendos ci-
bos et ad gignendam prolem pariendamque necnon etiam ad efficiendo
amplectenda magis desideria et appetitus ut animalia quae sunt firmiora
ex quibus gaudet. Aristotelis endelechiam animam esse corporis naturalis
organici. Tale porro est quod [deleted] corpus carere [illegible] et est inquit illa
sunt plura quaedam possibiliter animalia ut ova vel semina quaedam ad
effectum et operandum ut quae adhibito foetu ex his conceduntur. ani-
ma ex quo apparet endelechiam fore animam talibus corporibus. Sed eius
quod per animam sumunt inceptionem eius vivunt [illegible] motumque vita-
les [illegible] in agendo. motique passionibus [illegible] proprietasque diffinitionis
addita possibiliter vitam habentis. Et diffinitio quae dicitur a peripateticis
[deleted] auctoribus ita est. Omnis non ex ea constat manifestatur pri-
mam neque corpoream quantitatem esse vel [illegible] sed intelligibilem porro
et sine corpore quae non rapiatur a corpore quippe corpus perficere
dicitur [illegible] ipsa dicit sed eius endelechia rebus per semetipsam inmobil-
is sicut artis et disciplinae ex accidenti vero aliquo mobilis prop-
terea quod sit in animalibus quidem vivunt moventur. Non enim natura-
lis motus est anima movetur. animalia vel non agunt aliquid vel
non patiuntur. Quod vero non sit intelligibilis et sine corpore consequen-
ter est sine quantitate esse invenitur quippe eius prolixitas neque. neque
latitudo neque profunditas [illegible] non enim est in ut linea vel super-
ficies illic vero sicut alicubi nulla [illegible] est dividua ut quae constat ex
partibus dividitur non alio quodam quae sit ut ex eadem di-
visione non magis partibus eius ullae quae diversus et potentiae conciduntur
illic non species eius ulla sunt ut generis alicuius species dici solita

ut rethorice discipline que est intelligibilis res et sine corpore dispo-
sita in anima dicitur. ea enim que sunt ad doctrine ostentationem et sic
species gramaticalis vel species oratoris forensis. Sic ergo tota anima quantitatis
sit sine corpore et sine magnitudine. nichil tamen est dicere partes anime
et sic potentias anime vel eam dividi cum ea tota sit in [illegible] dividi
in speciem naturalem [illegible] quam dicunt [illegible] quam habet et sic quod sola
vita fruitur. id est anima et species. Item in eam speciem que loco ex
loco movetur ut species omnis. vel que habet appetitum quod in [illegible]
rebus [illegible] in quibus est cupiditas et iracundia. et item
in eam speciem que est perfectior ceteris [illegible] vocatur que in sola homine [illegible]
[illegible]. Est igitur tota ubique anima in totis partibus [illegible] animalis [illegible]
[illegible] species [illegible] per omne se dividit corpus. Sensus non tactus
quidem per omne corpus. visus autem vel auditus et ceteri in certis membris
que sunt organa sensuum. Principalis vero anime pars sine potentia ad
quam referuntur que nunciat singulorum sensuum et que dicitur [illegible] [illegible]
facit [illegible] cuiusmodi sunt ea que sensibus occurrunt varie //
Hanc vero aristotiles asserit locatam esse in penetralibus cordis ubi aliqui
species anime sunt locati in ymaginatione memoria appetitu [illegible] Ap-
[illegible] anime [illegible] et quasi [illegible] radicis in sede cordis emanat
que [illegible] per venas cordis [illegible] corporis irrigat et motus
corporis qui localis est a corde [illegible] venarum et
nervorum [illegible] et quod motus ipsum cor est [illegible] quo [illegible] agita-
tur et [illegible] igitur. ibidem se [illegible] possibilius. quod
aliter [illegible] esse vero [illegible] conspicitur corporis atque [illegible] qui-
anus. Hec et multa alia [illegible] probationum quod [illegible] a super-
ius [illegible] ad probandum que prima [illegible] in corde sit quomodo
a deo sit [illegible] ut [illegible] vitalibus [illegible] pulsus [illegible]
sine [illegible] [illegible] sustinet. Quod si quis [illegible] [illegible]
tione inductus cardiacam passionem dicat [illegible] esse [illegible]
errat in nomine quippe [illegible] illa passionem non cordis
esse sed stomachi. [illegible] quod ita respondetur. [illegible]
fere omnia [illegible] ut [illegible] platonicis dogmatibus
[illegible] dicta. sed de anima substantia errare videri [illegible]
[illegible] fore anima quam appellat aristotiles [illegible]
[illegible] [illegible] quippe forma est corporibus [illegible] ut [illegible]
[illegible] platho quam [illegible] [illegible] [illegible] et est
ymago [illegible] pure intelligibilis et a corpore penitus
quam est dignitas [illegible] [illegible] [illegible]

Igitur mundus hac forma qua formatur corpora nota ex inposita rebus
unum est similium ac sortibilium. Hanc speciem mundo ei gaudet Hoc
quippe sortibile sit et corrumpitur corporibus solum Aliud non omnis est
corpore antiquior hic olim et ad inquisitionem corporis spatium
constructis qualibus separatur sine effectibus quomodo. Ut quod constat
in terminis ex motu qui habet [illegible] discursionibus ex natura sua motu
Alia est igitur anima et ita ad spatialis eius. Item habet endelechia
in rebus quippe dicuntur qui sunt sine anima. Sic enim est plerumque eius
sensus [illegible] qui magis anima quam stirpibus et arboribus legitimo
tempore accipiunt propterea dicit non anima ortu et crescunt non sine mo
tu quemadmodum endelechia aristoteles formam constituit. Sed in motu proprio
corporis cum natura ubi sit motiva. Propterea dividitur primum in duas
species rationabilis. et ea ipsa qua sunt appetitus Deinde subdividitur
in operationem intellectusque et demum in iracundia et cupiditate Utrisque
hiis ex divisione speciebus singulis apta membra tamquam organa sunt
distributa. Sed ut prius est deliberare videamus quid sit ex
plenis secundum Platonem ipsam quam illustrem genera quae in aqua
observatione versantur. Est igitur anima in primo plenum secundum rationes
corporis semetipsam movens rationabilis. Et de anima re aqua
nullus ambigat movet enim corpus predicti impetu quodam effi
cacis ex potestate. Sed quia genera quae sunt dividuntur in decem quod quod
eorum genus suscipit effectum cuius genus significabitur. Constat porro
inter omnis ex omnibus cathegoriis effectum [illegible] suscipere contrarias
passiones utrasque et ex dignissima [illegible] quam generibus contrarias
Ut igitur corpus utputa hominis [illegible] sine dubio quod
contrarias passiones utrasque suscipit ut egritudinem et sanitatem
turpitudinem et ita deinceps Sic anima [illegible] apte probatur
quia habet quasque contrarias passiones utrasque suscipit ut iusticia
competit porro hoc corpore sanitas et item [illegible] quam
[illegible] corporis morbos sicut pulchritudinem quam [illegible]
contraria turpitudo libido item fortitudo quam magnanimitas
imbecillitati porro timiditas et ignavia et omnino bona
quia valitudo corporis comparatur ad bonam valitudinem quam v
tus est mala vero corporis valitudo viciositati Deinde ma
sicut in superioribus constat constituit modulata et posita quam in motu
suo. habetque cum nimis cognationem que certa [illegible] quoddam
non sunt sed in primo [illegible] que sunt hiis [illegible] separatur. Si igitur effectum est
[illegible] utrasque contraria suscipiunt. [illegible] Porro

vel dubio ut est anima ana quam concluditur. Certe ridiculum id quod paret
atque obsequitur coudam con gaudere semper corpus quod vero domatur. Et regit
negare in sua potentia cum plato tam dignum quod virtute substantia
venerabilem dicat esse animam et plane corporis dominam. Et etiam quod
forte animam sit corporis dicitur eademque digniorem esse corpore. nec ut
endelechiam esse eo quod perfecta sibi elegit hyle materiam, et ad
perfectionem venire. Sed quia dum sic coudantur est similia corporea similia ca
rebus corporeis. Consequenter dorbimus quid sit anima coudam rarebus cor
poris. Primo quod omne corpus penetrat usque vim suam, ex quo non est hec
eius natura quod est sine corpore ut dulcedo mel quam penetrat nullum cor
pus ut lux quam corpus penetrat aerem. Nam si hec corpore eundem
vel applicata corpori vel mixta vel conjuncta inveniretur. Sed applicata
non sunt hec. nec anima corpori. Nec enim ex applicatione eius mixta
corpori penetrat sed quia anima per omnes se diffundit artus. Nec non ex
permixtione non erit enim unum quoddam anima sed multa conjuncta. Deinde
nec ex conjunctione nullum quippe corpus aliud corpus penetrare valet. [illegible]
Non ergo anima corpus est vel corporeum aliquid ut quidam putant sine
corpore [illegible] Deinde omne corpus vel intrinsecus vel extrinsecus motu mo
vetur. quod extrinsecus sine anima sunt quod intrinsecus cum anima. Quodsi
corpus esset vel anima aliunde vel extrinsecus vel sine anima esset. Utrum
porro horum rectum sit. Est ergo sine corpore cum quod in superioribus
quod motu intrinseco quamvis moveatur et ipsa semetipsa. Sequitur
ergo ut esse immortalis sit sine ulla generatione. Hoc loco calum
niari solent homines quibus non indagandi cura ulla est. Videt
enim plane in Timeo quod ascribit dicendum esse sine ulla com
positione propterea indissolubilem. In Thimeo vero compositam rem
constituit. Siquidem facit eam constare ex individua. dividuaque
substantia et ex diversa eademque alia natura conflatam et velud coniunctam
mediatam ab opifice deo. Male ac insatiabiliter nescientibus compositum
id esse quod ex aliquo initio temporis factum sit ut navis vel
domus. Quod autem quod compositum non sit habeat tamen rationem com
positionis ut in musica symphonia quam diatessaron vocant.
Et item geometria theorema. Similiter ergo et generatum quoddam
quod ex aliquo tempore initio natum factumve sit. ut statua
porro aliud esse longiusque diversum quod habeat rationem generationis
intelligibilis ut ipsa [illegible] [illegible] plato animam et ab opifice

dio facta · compositaqz no ex octo tpe secud spe rhe dicit nec
ut qui aut non fuerit post ee recipit ps qd habeat rocim corpq
et compoinb Secd no sini genitura sine sini compone et apti·
nullo dat et secud nec ulla ordine compoinb Alia igit
significatio diuisa reb guata · et iterq alia diuisa p sini
guatioe aut ee d a plo · q diuisisse viris sint Est
eni quida vtq eiq i ratiocinatio · et alia qd vigor
vegetati | et ite qui recipit qui spes sut appetitq · qui to roi
nat pareat Erit igr optia vtq eiq qui roeat rite sede
ac stie potestatf habet plo de aut sentit qui stricte beatq
a nob descripta sut | Censet vo ea per oes actus ac toq
corpq meare | et per singula mebra velud organa virq
sua ostentare | ppud ut mfficiendo ad ea qd rfri omna q
ppibq ocrrat ea vo qui ppq refirat ee diuisa Quia igr
principales viris ait dui sut vna deliberatiua altera q ad
appetendu quod spellit et e deliberatiua qd vtq ppa roua
ciantq illa vo alia depend maut q sequer qsit a viribq
Et apta mebra demersa sut Racionabili velud arx corporis
et regia Vtpoti Vtute qui regali quida eminencia pollet pdr
domicilio capite in quo habet ait principale qd ad similitu
dinem mudi sit edificatio rereb ut globoso figura separatq
ab ea q rebo alimentiq nascit illumie Jtq quod domicilio ppb
qq habitet q sut ipi comitib reb + ex signis sex ut dr ppio
ppibq mpellantibq statua sup hys qui sentiuntur atz ecl descript
a roe aduocatq facile habeat comune statq eorum omq qui qd
videt + ymaginem recordatioe ad vnd spiritali quiedracione
retractib Omib eni neistat qd quu rocim sensus aduerti de
liberationes haue delibeeat inqd ipt Ex coiectat sicqd nasa
opio ex opione ipr Vt et plo docuit in politia ppacile e
assequi nalia ex hys q fecit accidut Oeb quippe corporei
passionib · qui mete deliberationez eiq impedunt no nisi
in capite proueniut frenesis oblimo lapsus epylentitq furor
· atz acefilkib mrimdia · ex aire capitq ipm tria no quo
mimib deliberacio qq redat ppropriaqz fiat obtusior sz qd organu
no morbo impeditu officiu sui mq nam sua imple nō
possit nec aut mfficib occurre ceterqz sedib nulla omo fiet
passioe · puet eni ppus passionib homib mitq Ex si + ro

plo

hijs que videntur. Et que videntur rationi testimonium tunc prebent
utroque gemina unum sunt fidei et dogma plurimum contra. Quare vis
principalis in cerebro locata sit fide. Illud vero aliud particulare quod fide
dignitatis et per primum non rationalis. animal quidem et ipsum animalis commune
ergo ut animal in corde ac medietate ut non rationabilis animalis in
cerebro. Unde et etiam quod animalia unius videntur principali quodam
corde esse. Sicut ut homo duobus. uno in corde altero in capite
Certe hominis medium sequitur ordinatione mundi corporis. Quanta si
mundi animalis mundi hii sunt ordines. ut sublimitas que sit undique
celestibus hijs que subiecta sunt divinis potestatibus que appellantur angeli
et demones, infra vero terrestribus. Et imperat quod celestia, exequitur
vero angelici potestatis regitur porro terrena. Summa sublimis locum
optinent, regia medietatem, ea vero que subiecta sunt infimum consequuntur.
Eo in natura hominis et quoddam regale et aliud quoque in medio po
situm et terrenum in imo. ~~Summo~~ Summum quod imperat igitur ~~anima exe-~~
~~quitur vigor eius in pectore constitutum regitur~~ medium quod agit aliud
quod regitur et administratur. Imperat igitur anima, exequitur vigor eius
in pectore constitutus regitur et dispensatur etiam pubetenus et infra
Et itaque habet eadem ordinatione invenimus esse in libris politie in quibus
rem ea nostra ... quam hominis ad ... se videtur. Hic porro ta
qualis sit ... potestatis ac opificia sua cognoscunt. Hic aliter ap
petunt ex unius hominis regimine. ad illustrem civitatem et populum co
fingit ... et de generum nostra disputat. Principales quidem urbis
eius viros ut prudentissimos sapientissimosque eminentioris urbis locos
habitare iussit. Post hos militares atque maximis potentiis muniti
quibus subiecit cellularios atque vulgares. ut et illi quod ut sa
pientes precepta dent militaribus agant atque exequantur. Vulgares
vero competens ut utile prebeant ministerium. Sic animam quoque ordina
tamque videmus rationabile quidem eius partem ut sapientissimum principem
partem optinere tamque totius corporis capitolium, vigorem vero qui
est iracundie similis ut militarem munitam in cordis castris
mandare. Vulgaria et cellularia quidem cupiditas sive libido in
inferioribus audit occultatumque natura. Cum igitur hominem ... omni con
sit ... ... quidam conspiciamus ut quod ex ... officium
suum compleat et hinc imperat quidem dignitatis ... postremum vero
atque ultimum more gaudet melioribus. Tunc non solum hominis vita
sed etiam civitatis et generum est laudabilis ad finem et beata

Plato

Ex quibus credit Plato verum hominis effectorem in capite constituisse eius
speciem sit mundi forme simillima. et germana sustentetur ara
vivificatur ac corpus vivificare rerum celebrum cunctarum cognitionem rerum
instrumenta sensus vix admitta sunt quemque agendi ipso mediante viciniorem
sensum menti assequatur. Omnibus quippe sensibus nimirum sunt opus animo
deo. quippe nichil ipso absente mundi est aut vero. agitur distinctio
preter hominis interiores sunt sensus admodum necessarium quia sicut et quidem
intelligendi sapiendique semina sunt inspirando. Dicendum tamen demerat
cur capiti cetera membra subiecta sunt. Oportebat enim animal inquit
terrenis negociis perfici. terre autem superficies inequalis animalis in qua ex
parte magna declivibus et etiam acclivibus impedimentis erat. Igitur
impossibile motu capitis naturalis hoc in globosa dimensione terras obire
propterea divine providentie vehiculum consilio eius demumque uti capiti et
eorum corpus quod paenitus futura erat omnia membra subiecerunt
quo rationis dominatum ceteris emineret. Quodque ex translationis
motibus quidem est prodeundi ingressus retro quam unde est eorundem
motus demittit aut ad quod sit impetus prodeundi officium quomodo
inquit visum est quam redeundi. Oportet deo quia mundi quidem
motum agitur in anteriore neque animalium gignendum est progredi quam
retrorsum moveri. Eius demumque corporis effectores quandam necessariam sol
licitam sit orta est ora vultumque ad providentiam versus locata
ducibus quoque ad spectandum sensibus prorsus spectantibus. De hinc
subiicit de sensibus et organis sentiendi In capite ab optimo
fabricatis omnium sensuum visus tamen que ubique videmus dissimulans. Sed quam
de hoc plerique alii ... opiniones varias libris auctoribus sunt ex
cuti. eas que sunt in hore perstringam quo perfectior sensus rerum
scientiam habeatur. Democritus qui rerum tota corporea consistere
vel vicem in immutabilium minutorum quippe consisto nomen vel propri
morum consimata predicari dicunt videre nos simulachrorum interventu
inibi fluidi quidem nam fortasse inpendio sui similitudine ex
fundat subtilis corporum fusionibus que sunt visibilium simulachra
rerum. eaque cum visui in terris hausta et recepta meatibus
transmittat ad eam partem qua sentimus sensum Eaque delicatior
simulachri molis erit / separatur panditur quam visus opinor / et
candida a que sensuntur videntur. Si corpulentior consimilit
autem. et videtur atra atque ad eundem modum cetera forma et colorata
pro formarum et colorum cognatione Multaque ab hiis dicuntur
alia in eodem modo quibus singulis non est immorandum Distinctio

Heraclitus intimum motum qui est intentus animi sive animadversio por-
rigi dicit per oculorum meatus atque ita tangere tractareque visen-
da. Stoici vero videndi causam in nativis spiritus intentione constituunt
cuius effigiem coni similem volunt. Hoc quippe progresso ex ocu-
lorum penetrali quod appellatur pupula. et ab exordio tenui quo
magis porrigitur in soliditatem opimato exordio penes id quod vi-
detur locata fundi omnifariam dilatarique visus illustratione / que
quod omnibus nativo modo mensuraque moneatur. Spacii quoque magnitudinis
quod comminus forte. eaque que minus applicata visui nec minima
distantia visibilia clare videri certe tamen ipsum pro modo men-
suraque intentionis augeri et pro ut vasis eius ut directa vel re-
flexa sit mediocris multiplicabilis specierum ita apparere que
videntur. Oneraria quippe navis eminus visa pro exigua
apparet defectu complanationis [illegible] [illegible] nec si pro dia-
ma membra fulgentia spiritu. Turris item quadrata rotunditatem si-
mulat cylindri. Atque eius ex obliquo visa porticus in ex-
tremo deficit in oculorum deceptionem multis partibus que tota minor ut
bipedalis diametri videtur [illegible]. Geometre porro intimum
putant [illegible] ut eum pepulerit spiritus nativus radiatur porrectus si-
quidem velut patefactus candida eum demittat quem videmus
confusus porro et coarctatior obscura et tenebrosa fiat. Sic quoque
passio eius eorum qui mari piscis contagione torpet. Siquidem
per linum et arundinem [illegible] per quod manus serpat meat illud
penetretque intimum sensum. Geometre cum Hipparcho in continuati-
radii effusionem visus operam putant eum per fulgida lucidaque
pupule stolam in directum emicans radius semper porrigit
lineam que gyris oculorum consequenti motibus dispergat undique lucem
complanationis. Namque rectis et levis oculi globus et humor
lubricus velud [illegible]. Sequatur linea visus ubique faci-
le retorquet. Ergo noti geometre comparat quod videtur
et illic necesse fieri censent visus intentione. Sed ob in-
mensam repentinamque confusionem omnem videri per illustre [illegible]
sufficere putant ut eum in theatro aliene quolibet quanto populorum
multitudinis decursis stricti [illegible] partibus totum populum nos
videre. Idem aiunt videre nos vel tactione quam tactum
vocant vel intuitione quam effusam appellant vel demitutione

quam passim notavit. Cur minores quam ut quod sunt et propter vi-
dentur? Quia elementum visum recipiendo minime cum a se repellunt
et flexus quod minimo fractus rursum ad oculos redeat. Intu-
entium vero ut quae fragmento radii reverterit ad oculorum aciem
videntur qualia sunt quae in speculo et aqua considerantur. Cetera
licet quorum rursum est quod superficies, quae ob nimiam densitatem eorum vi-
gore ad repellendum quod offenderit. Ergo cum radius in quo est vis
visiendi fractus in speculo fuit angulum quem continent duae lineae
una quae ab oculo protenditur ad speculum, altera quae a speculo
revertitur ad vultum, quia quo angulus cum est acutus imaginem vultuum
nostrorum facit in speculo videri remeante ad vultum acie atque
inde occulte suppletionis simulachrum in speculi fundo. Ergo quo
fit ut vultus non transversus ad speculum ponitur, quidem simulachrum
in speculo resultans in eundem videtur conversum, prout at si duo contra
se dextras per sinistras. Sinistras vero dextris obvias
habeant. Sic adversum nos imagines nostre dextras et sinistras
partes cum tamen non demonstrant. Idem angulus fractus acutus si
ex aliqua conversione vel immutata qualitate positionis cum acu-
tior et presior fractus longius evagatus contra quam recto nobis sunt
in speculo minora fiunt. At si non acutus et rectus cum angulus
fit ea quae ad directum vigore super nos erunt minora videbuntur. Cum non
habebis et latior ea quam contra nos corpulentiora sunt apparebunt. Nul-
lo porro angulo facto vel fracto radio nulla in speculo deli-
neata ymago procedet ut in globosis et aliis similibus vasis.
Dic non si sit cum speculi figura ut si eius concava superfi-
cies et tornata in modum scaphi quadrati vel umbrosi. De-
hinc intueamur hoc est speculum ita conversum ut rudis conversatur
umbracula marginibus porro eius seu supralia hinc illinc pro
lateribus assistant. Tunc oppositor radius incidentibus et infractus
ob levem speculi rigiditatemque soliditatem in propinquum latus eius dela-
betur in detrimenda apicis effigie. Ita dextri lateris imagines in
sinistro. Sinistri vero in dextro ob eminentiam marginis utrumque
deiecti. Dextre partes nostre cum in speculo dextro sinistreque
item sinistre videbuntur. Et cum imaginis falsi remedium
ymago falsa. Hoc de speculo si demum ita cum adversum
se nos locatum ut eminentiorem marginum alter superior sit alter
inferior. Vel rectus sed obliquus conversatur umbraculo resupinatus conversat
ymagines et simulachra opposita ob simile lapsum fracti radii per

actum. Dicendo quod visus ad speculi superficiem, cum quod sup-
eriore conspicitur eminentia dicitur. simulacrum ad ima resupi-
natum cum non splendore faciat saltum vultus ad imaginem superiorem.
Videat porro tamen pene intuentibus fore in radii fragmine
quietum tale. Etenim si duo specula collocentur ut unum sit
ad vultum alterum a tergo obliquatum vel oppositum obiectu cor-
poris visus radii qui mediatur te occipitium nostrum videtis in speculo
quod habetur a tergo. quod non fieret nisi radii radiis visualis ap-
plicatis se ad speculum adversum fractusque eius obiectu faceret angulum
Ex quo rursum retrorsus in posticum se speculum arcitat rursum
quod illic angulo fracta desinet in occipitum fide. Atque ita quod
vero visu non sentit sentit desursum aciei lumine prodit. Simi-
liter cum in modum scyphi grani ipsi factum sit speculum maiorem veris
vultibus apparet non quod undique se fundenti radii lumine velut ex
aestuans imago porrigitur. Quia autem parafasis ab hiis appel-
latur. Iuvenes quoque non in cute speculi sed interiorem et tamquam penitiori-
bus simulacrum cernitur obumbrare aqua ingredimur ut non
in planitie quod sed fusa intus lamina vel stagnis atque ex alto
profundo. Cum quippe visus incidit non adeo densum cuiusmodi et
vix candora sed non adeo clara infringitur cum radius ob rursum per
lucidam materiam suppositae et obumbratione atri coloris. adeo usque ut
ipsi et nosmet videtis intus speculum nosmet putemus consistere
vel ob rursum in speculo sed intus speculum vide. Quia cum est ut
cum accedimus ad speculum. imago est propinquior et cum recedimus
illa est videtur una recedere. Idem visum est radium quo ex utroque
oculo porrigitur. augmentatur ex ea passione quam ypochisis dicitur
et ex visu eorum quam duplicata videre credunt et haec pupillas
humanas. Etenim cum crassus humor oculos ita obsederit ut non omne
eorum occupaverit et obrepserit albedo sed in medio tantum consistit liberis
huius in partibus suis / tunc scisso radio dividitur. Bis fracta visus
et qui hoc vitio laborat duplicia videre censet. Et est in geminis
pupillis ubi vitium mediocrem detegit experientia Itaque
hinc naturali quod pupilla rara quia sunt videtur. Illa non alia
simulacra rerum Quantum medici quod plus est quam natura dis-
cedat collectum / et illa post naturam pupillam intimumque impositum
cicatrici. quo facto revocatur visus naturalis integritas. Hic
sunt de visu probati sententiae veterum qui in videtur accepit
occasionibus a philosophis suum assertum fecisse dogma Nam cum ille per
fractam rationem attulerit docuitque tamen ipsam tamen videndi quam
certam quam tamen sequitur atque admonat et sine quibus non per visum exsisti-

minoribus sumptis ex pluribus simul partibus de eisdem partibus tamquam
de universitate censetur. Propterea atque ut quam recta dicat
medico monet sed quod nulla parte perfectio est aliquatenus sumen-
dum ut composita pluribus simul rebus ipsa medebit. Censet enim
Plato lucem ex oculis effundi puram et liquatam. quod sit visi-
onis quidem igitur intimum hoc est solstitiali lumine cognatum
non solis porro lumine instrumentum ac fore ad visibilium specierum
contemplationem. Sigla ad oculos fertur. quorum levigata soliditas
et ipsa rotunditas utpote munita tunicis corporis tenui ve-
narum subtilitate fiat facile obvia luci mediocritas porro in
quo consistit videndi vis delicati corporis. Et simili etiam modo
incorporei puritatis amittit contemplationem ingressu. Eaque praeterea
videndi lumine est intimum nec tamen usquequaque perfecta et sufficiens
ad munierum perfectionis perfectionem opus est quippe adminiculo cog-
nati et extrinseci luminis magis quidem solstitialis aliarum tamen etiam
corporum quae solis lumen imitantur. Igitur extrinsecus lux ac cor-
poratum lumen quod ex oculis fluit conformat illud et fiat
videndo obtutum. Fluere propterea dicit ex ipsis corporibus quae
videntur coloris. Colorem porro esse dicit quam nominat
flammam est igitur quidam manat corporum colorem fundens sufficiens
quae tamen est equalis oculorum capacitati materialiter. sive atque tenuem
quae videtur tamen non minor clara et candida ut quam parvulus
et aptus visus admittat. Si non maior est color quod ex cor-
poribus evaporatur quam est oculorum alveus. regitur confunditurque acies
et quae videtur actio coloris videtur. Tribus ergo hiis rebus
visus consistit. Primaque est vis videndi lumine coloris intimum per
oculos mediante principaliter est tamen lumine composito consanguineum
lumini nostro quod simul operatur et adiuvat. Lumine quoque quod ex cor-
poribus visibilium specierum fluit flamma seu color quam primo medio
est atque sic omnia. sine quibus composito opus effici non potest ut simi-
liter quam sit epistolarum nova quorum si quid deceat im-
pedimentum visui notum est. Hoc tamen plenius tamquam diligentius elabo-
rantur. minores philosophi ut nostrorum optimum hoc dicis ... sunt
dissipatis. peritiam atque uberem summam in ... opinionem
las cadere. Quare factum ut ad hanc complexionem pla-
tonici dogmatis quaestionum viventes advertere medicorum ut etiam
physicorum illustrium sane virorum qui ad comprehendenda sane nec
sollicitam artis humani corporis facta membrorum compositione. ...

mati sunt. quod comprobabat ita demum se suspicionibus atque opi-
nionibus certiores futuros. Si tamen res visus quam visum res generet
demonstrandi igitur oculi natura est de qua cum plerique alii tum alcmeon
crotoniensis in physicis exercitatus. quique primus exsectionem aggredi est
ausus. Et calistenes. aristotelis auditor et herophilus. multa
et preclara in lucem protulerunt. Duas esse angustas semitas que
a cerebri sede in qua est sita potestas anime summa et principalis ad oculorum
cavernas meant naturalem spiritum continentes. que cum ex uno initio eadem
que radice progresse aliquamdiu coniuncte sint in frontis intimis separate
in bivii specie perveniunt ad oculorum concavas sedes, qua superciliorum
obliqui tramites porriguntur. Sinuatique illic tunicarum gremio
naturalem humorem recipiunt. globos complent munitos tegmine palpe-
brarum ex quo appellantur orbes. Porro quod ex una sede progre-
diantur lucifere semite docet quidem sectio principaliter /nichilominus tamen
intelligitur ex eo quod uterque oculus moveatur una nec alter sine altero
moveri queat. Oculi porro ipsius continentiam in quattuor membranis
seu tunicis notaverunt disparilis soliditatis. quarum differentiam proprietatemque
si quis persequi velit maiorem proposita materia suscipiet laborem
tamen in dictis ploris expositum et quid sit in hiis naturalium archanorum
comprehensio atque expressio considerimus. Cum de hiis loquitur. quos
capitis istud vitam esse dixit addit. Et quibus primum lucifera oculorum
orbes choruscant. Et more dei sit oportunitas. igitur distinctio corporis
et perimptoria distat multiplex. Tanto lumine lumen igitur est
qua lux diei machinis panditur. cognatum et familiare corporis
oculorum divine potestatis coniuncti sunt intimo sequitur nostri corporis
ignem utpote germanum germanum igitur lucidum serenum et de se
ri liquorem per oculos fluere ac demanare voluerunt. Solis et
oculorum cognationem sat ab antiquis etiam constat anticipatam.
Unde et sol mundi oculus appellatur ab orbis Dicoque inde autor
in policia plato quidem simulacrum ait esse invisibilis dei. cum
lux vero solis et solstitiarum quedam ut sit eminens sol intelli-
gibilis mundo. Lumen sit inspicitur globus igitur lucifer cum
simulacrum et lumen est quo illustratur visus accidens inde ocu-
lus. Sed lumen porro visum per oculos generant philosophi qui ex me-
dio sui ex secti capitis medio secuntur. nam quidam sol
liceat notaverunt fieri binos tramites ignis liquorem. ut
per lineas inquit genitos et cum firmiora solidis firmiora solidis
pandos orbes luminum. quorum tamen esse augusta medietas

subtilior sincerus ignis per eadem fluat meditullia. Quod ergo illud
alii philosophi nebulosum vel aerium humorem soliditis gemini oculorum orbibus
asciverunt, de natura eorum interpretatio videtur. Angusta porro illa
mediocritas quae pervenit usque ad oculorum cavas sedes, quae alia
est quam haec per quam fluit ignis sincerus. Itaque inquit cum diurnum
iubar applicat se visus confusioni, tunc minimis interstitiis semel iunctis
duo similia in unum corporis cohaerent speciem quo geruntur oculorum
aciebus emittantur, quamquam et perpetuo effluxit intimae fusionis aciei congruae
imaginis occursu repercutiuntur. // Evidenter visus fieri docet quotiens divini
coloris luminis quod nostrum per oculos fluit aliquam visibilem
materiam quam congruam imaginem appellat incurrit. Ibidemque ipso imaginis
qualitate formatum et coloratum sensus visus consistit in lumine. Cum vero
igneae imaginis occursu repercussus redivivus fertur ad oculorum fores usque ad
mentis secreta porrigitur. Sic est diurni iubaris applicatio cum igne
interiori lumine manifestat sine solis effusione nihil videri. // Cum
itaque tenebrae in noctem inquit discesserit cognatus ignis desertus
eius auxilio lumine interiori remanet otiosum nulla habens cum propinquo
mutuo aere communionem, videtque desistit factusque illi sibi alienus
seminarium. Obducitur enim palpebrarum quarum tegmine salubri oculorum
acies [illegible] est omnis illa ignis intimi cohaerentia, conspiratque se
fundit per membra quo pacto interiorum motum relapsa mitigatur. Unde
porro quietem animae tum interpellari, noctium visa inquietudine.
Cuius etiam inquit alterius quietis rationi fere unam specie nihil
aut leve quiddam nutriturque perfectorum somniorum. Sin vero remanent
insignes reliquiae quarumdam animi commotionum et quibus in locis
talium visuum simulacra nascuntur expressa et ob insignem imaginis
dum per memoriam residet. Sunt porro reliquiae commotionum vel
compendiis vel ex interpellantibus mutuo turbidis sapientiae vel studiosis
diis cogitationibus sedari vel ad tragoediam citari, propter locum
ut in capite ubi est sedes domiciliumque rationis vel in corde in
quo conditur nobilis illa ~~indignationibus~~ indignationis vigor
vel in iecore subterque demersa porro haec omnis regio libidinis.
Et quia tractatum terminus somniorum de quo vanae conscientiae veteris
fiat magis quam in historia sunt opinionum quaedam. // Aristoteles ut
qui divinationem providentiam usque ad lunae regionem censeat infra vero nequaquam
providentiae satis regi, nec angelorum opera consultum suspicatur. Nec
non daemonum conspiratione putat inveniri. Propterea tollat omnem
divinationem, negatque futura praesciri. [illegible] ad

nuntiat atque approbat quod cum hec que vigilando agimus aut cogitamus
resideant in memoria non impellantur per quietem gestarum de-
liberatarumque rerum conscias animas efficere errat. Est enim etiam hec
progenies somniorum sed non sola ut aristoteles putat. Consulta quippe
per incognita improvisataque necnon unquam temptata animus somn-
iantibus quandoque pronunciasse usque significetur que vel de sue
fama gesta erant vel futura pertinebant, que vel de convenire
Sed hic suo quodam more plenum perfectumque dogmatis clarius. quid vero
sit circa fastigiosa visum [illegible]. Dicearchus consentientibus
stoicis ratione [illegible] divina rerum que actus regunt ac moderantur
mundana propter inseparabilem civitatem consciam dicit naturalis ratio-
nabilis facta quiescentibus animis opere [illegible] futura divinationis eo
quo fieri ut appareat imaginibus ignotorum locorum simulacraque
queque hominum tam vivorum quam mortuorum. Addeque affert divinationis
usum et permanere medios consentientibus divinis prestantibus hujusque pro
abundans sua pro solida [illegible] sua. Sunt qui nostri [illegible] et prono
litatem quippa [illegible] putant inesse [illegible] si divini [illegible] quod gre-
ci [illegible] vocant et velud tamquam divina disciplina immunitas sua mu-
tuatas que summa et eminens magnitudinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mutari ad certam aut nocturni solitudinis oportunitate. Sed tam plerique
ut irreligiosa non verum est impia somnium que imaginari somnia
communesque [illegible] sunt nec sunt promissa. fas non sit putare
falsa eam hanc opinionem hominum liquet. Sed plo magna et cura
diligentia sammaque cura discussis penitus latibulis quoniam videt
atque asserunt esse non vana somniorum genitura. Gignitur quoque vel
ex [illegible] reliquiis cogitationum et accidentium atque rerum stimulo, ut
in nono politie libro dicitur ordo talis. Commutabilis unumque
etiam cupiditas que adversatur legibus videtur quod vel omnium hominum
labefacta remanens omnino tam eam castigatione legum que
salubrioris sobriis et melioribus rerum voluptatibus vel omnino expo
liberatur vel in paucis ad modum ad consulis attenuari reliquias
ociose latere porro aliorum ad excipienda animi conformari que se
excitat in maximis per quietem quotiens ratio sopita que est
rectorum inclementissimam [illegible] pars animi agrestior immanem quandam ebri-
etatem luxuriansque. pulsa quiete pergit ad motus libidinis. Nihil
quippe nihil est quod non audeat velut soluta et libera honesta-
tis verecundieque preceptis. Illa quoque matrem ut putat complexionis gen-
itricem non expavescit nec quemquam dubitat lacessere vel hominum
vel deorum nec ab ulla se videtur cede aut flagitio temperare

Contra eam autem in salubri statu posita castrisque cubitum ibat
rationabili quadam meis industria vigiliis intrans. Eaque prius a sapienti
virtutis indagine atque etiam libidine moderati manifesta ut neque de-
copia quaeri possit ut expletiones nimia generet vel utique modum mi-
nor vel gestus tumultuet impediatur prudentia sed pura virgo
rerum opus effectiva efficere in recitando atque indagine veritatis instituat/
Nichilominus tragedia delinita et nimium sementi dormiat
Tunc etiam rationalibus aures pars nullis sub obstrepentibus libidinibus
aut tragedie virgo praeciet/ ad indaginem veri quem consuevit d pru-
dentia nec ulla existit species nefaria somnorum. Quippe in hiis
professi docuit quod perfinctiones possunt in Thymeo. Sit vero somnorum
quae divina providentia vel celestium potestatum amandatum imperio hominis
oboediat. Eorum rationemque exposuit in eo libro quem philosophos
scribit. Dicit enim divinas potestates consulere nobis quotiens per
somnum ea quae gesta sunt a deo intimat. Neque nimium nimiumque fal-
lacis misis earum quod meam quandam et dicitur dicit medie si-
nacitatis dignitatique et divinitati quandam sapientiam. Quibus enim
cogitationes hominum perspicue sunt / consequenter amorem boni et odium
mali exhibens probationemque afferet de exemplis illustribus mu-
tuata ut in eo libro quem appellant Catonem peragit sortis
providentiam numinis regentis somniorum. // Visa est mihi quaedam
inquit mulier eximia venustate et excandida veste nomine me
appellasse deinde dixisse illud Homericum: Tertia luce petis phthi-
ae fertilis arva. Rursus in Fedrone / Saepe mihi eundem
et idem eius somnium adveniatis in alia atque alia forma me g
nac opera musices. // Id ego mihi visum et necessitatis monendi
admonitus interpretor. Hactenus ut hominum qui eam divinitati con-
stitueram in Apollinem quaedam me prius debitor et non rerum
vita prius finiam. Musicam quippe quaelibet coaglutinandam poeticam pa-
lam esse omnibus. Socrates vero hoc inde solitum somniare arbitror
ex eo quod te corpus qui ... prudentia ... animal vigit. Demumque
vigilanti non deerat excellentia divinitatis qui eius moderaretur actus
ut ipse gemerat in euthiphrone dicens Ita. Est in abe-
cedarii nimie in comes quaedam vox ... ad angustias
quod meam queat significat ab eo quod agere proposui repadit hor-
tatur vero ad nullum actum aliquid etiam si quis familiarum uti consilio
meo nolet aliquid actuus. Hoc quod agere prohibet quarum quod
rerum et significationum fidis certa recta est. Agit enim
imbecilla homini natura consilio meliorum praestantiorumque non ut il-
lis serviant super deorum illa quam sortis perficiebat non erat/

talis qui aere vocem sonaret, sed qui ob egregiam castimoniam vitae
propriaeque intelligentiae animi praestantiam rerum quas solet divinitas revela
re. Siquidem plura plurium angelorum fore unicuique fas sit dubium quia in somnis
audimus nos videmus. vocis sermonemque et expressa verba ut tamen illa
vox et haec vocis officia mutantur significatione sicut vigilantes sortis munus
per praesentem divinitatis signum prospicuum nonnumquam augurabatur. Nec
vero dubitare fas est intelligibilem deum pro bonitate naturae suae rebus
omnibus consulentem opera quidem homini quamvis nulla sit ei cum corpore cognatio
divinationem praestitam in ipso fieri voluisse. Quare quod haec divina satis
clara sunt ipso prodigiis et divinationibus vel nocturna somniorum vel
diurna fama praesagiorum ventilat. Medicis quoque adversus
morbos imminentes et prophetarum inspirationes veridica. Multifor
mis ergo et varia somniorum species sunt quae velut percussa gravi
verberatione menti vestigiis doloris permixtis insigniti per quas
reserentur imagines praedicta conspicuationibus sunt. Utque in per
cogitationibus venerabiles aut partes atque plurimae vel minimae a per
batione vel in passionibus positi oboriuntur. Nihilominus tamen quae
divinis praedictionibus consulentibus praemonstrantur. vel loco pene eorum ob de
licta aliquod forte in atrocem et horridam faciem Convenit
hinc platonico dogmati hebraica philosophia. Distillat quippe il
li varietatem somnium et item visum tum admonitionem et
spectaculum nihilominus revelationem. Somnium quod quadam exprimitur re
liquiis cogitationum animi dispersis oboriri. Visum vero quod ex divina vi
rtute legatur admonitionem ad angelicam bonitatis salutis regimine atque
admonemur spectaculum. ut cum vigilantibus offert se videndam cae
lestis potestas. clara in lucem aliquid aut prohibens forma in voci
mirabili revelationem quaedam ignorantibus sortem futuram immi
nentis capitis scientia pandatur. De somniis satis dictum Sermo
nunc ipse considerandus

∴ De vero simulachrorum inquit quae in speculis oboriuntur. Neque
nunc illa alia visus ratio in quam intuentem dicunt nitentis specu
lum vel stagnorum profundo simulachris resultantibus nec tum corpora
quo acie pleni imaginis. Neque ille sensit radius visualis impactu
in solida speculi superficie. Propterea quod in sedulam muricem ad ob
rutum obviumque vultum factum vultum suum reum et in speculo
putare sibi vulgus apparere simulachrorum dixit vero plato proi
ginem promidentemque divinitate dum lumen eius confluentium in terra
speculi et solidam tutem in divinis lucis et divinum quod per oculos f
herens fundi vultum mandat colore in speculo corporali colo

ratisque ubique lima metalli et forte ac dolmatis coloris simula-
chrorum vultum obumbrat vultus. Sic quippe loquitur. Sed non simula-
chra que in speculis obvidentur facilius asseruntur. Siquidem utrius-
que ignis tam intimi quam expositi gestu intimi sive colorum et exposi-
ti ludus medetur mensa aliqua limique maculata hoc speculum
fortiusque in multas et variabus figuras que ad rem forte speculo
diversas edunt imagines. Simulachra sequuntur ex longati cor-
poris conspectu consultat. Dextre vero partes que sunt sinistre dicit-
ur de immutatione visus et quod specula que facta sunt ad simi-
litudinem dimidiati [illegible] grana si ad eam partem quam umbonis
habet liquore conspicuo dirigatur dextre partes sinistre videbuntur
[illegible] quod et oculi dexteri conspectu levans simulachri pars sinistra
cum aciebus dextras tangit in solito modo. Medio quod cum
in dextrum rigore utriusque oculi visus feratur erat consequens dex-
trorsum visus dextrorum partes dextras tangi / sinistrasque in sinistris
Unde fit ut velud contrarie et e diverso consistentibus imaginibus
Sed non dexter corporis partes dextre quod ita ut sunt in speculis
quoque sinistre persequuntur. Illud duplex imaginationis genus
quod apparet in speculis que facta sunt ad formam chilindri sive
columbaris(?). Rursus cum non in dextrum utriusque rigore oculi visus
feratur / dexter visus dextrum latus eminus ut obliquum
sinistri et sinistrum latus tale intrat(?) [illegible] conformi-
ter in lateribus geminis conglobati obversa et collata prop-
terque lubricam utriusque lateris superficiem labitur in latera diver-
sa que sunt a dextro visu nascitur in sinistrum latus. Que vero
a sinistro similiter in dextrum. Unde quidem quod in diversa la-
tera transitum faciunt et sic e diverso videntur consistere dextras
simulachrorum partes dextris nostras sinistras sinistris
iterum obviam exhibet. Ceteros errores videndi ab hominum
oris(?) philosophi mutuati exposuerunt ita ut supra comprehensum est
Dicendum perficitur quod quinque sensus famulantur artibus opificis dei
summa optimaque et perornata spiritus molitur quia non de
visu loquitur. quod est optimum omnium sensuum corporis cum nominibus
appellatur non ignem non ~~ignem medium~~ lux id est flammam
cognoscentes(?) Nequis putaret se ita expressum quod corporeis opi-
ficis sensus administret, sine melioris incorporei essentie po-
tentia. Dicit hos ipsos sensus famulari divinis artibus prude-
ntie ut opifici famulantur organa. Porro optimum dei opus est

id quod incorporeum. Sed opinioni plerorumque deviat eos videlicet qui estimant nil
esse quod certis corporis quantitate pateat aut fiat. Nichil enim incorpo-
reum fore cum pateat similiter quod corpus utpote minus intellectui non anime
Sed ipsa corpora rerum qualibus quibus effectus creature dividitur. Frigus quidem
terram ut aquam. Calorem vero ignem et aerem. Rursum ad distinctionem
quidem et duriciam terram et ignem. Relaxationem vero aerem et aquam
humiditatem. Unum contra mollitiem pro corporum diversitate modo astringe-
re modo relaxare ut enim vino et eciam calore lumen quod dimissit
cera non liquescit. Hec porro omnia nec sensum nec rerum intelle-
ctumque in rebus rite prudenter quod agenda sunt perfectam sequitur
rationem et intellectum non corporis. Sed anime sensum. Hec porro incorporea
non enim videtur cum corpus sit visibile ac sentiatur. Itaque cum
distincta sint corporis et anime diversitas eorum nam sit dignitas quam corpori
diversa. Motus quoque igitur est amator sapientie dabit operam
ut prudenter non eos … assequatur. Sunt porro hec
deliberatio et intelligens anime potentia quibus deliberat ra-
tionatur intelligit. Illas non sequuntur que ab aliis motum movent alias
alias secundas … passibiles / pro rationalis
anime viciosa que fiat in qua est impetus. Namque impetus proprie
quidem ab ea pro anime movetur qui motum intimo genitus est per se
semetipsam movet. Ex accidenti non et desideriis moventibus
ibi impetus aut impetum movet corpus. Itaque perfecte anime motus
diffinitur. Ex una … semetipsam movens. Hoc non quibus quod
quo motus movens operatio moventis in eo quod movetur ut sentit
operatio secantis in eo quod secatur. Cum quidem motus aliquot diversitates
sint quas demonstrant in legibus octo corporis. Anime duas. Cor-
poream motum localem notans cum duas species translatio
et occultatio. Iterum aliud quod appellat qualitatem eque duas
species generationem et distinctionem. Tercium quod positum est in
quantitate habet duas species / incrementum et iterum diminucionem
Quartum in motu communiter cum eque duas species intelliguntur. Una quando
aliud intellectus … motus. Qui alia movet ipse
a nullo movetur. Secundo … motum aliquid quod alia movet
ab alio movetur. Qui est passibilis habitus anime et egritudo oppositus
… perfecte ergo fiat amator sapientie si … de hiis rebus …
… esse universale … ac principium loco de anima differat

que tamen semper uniformiter movetur quam circuitum in qua est vis deliberandi et
intelligendi. Hunc quidem in illa quam pertractabit que ab alia re
potiore moto quidem movetur. Et quidem motus genus sequitur perit
intellectum est aliquatenus extra ordinem. Sed numquam tamen inquit et ut
libet sine operibus confusa et incerta que agit relinquit et adeo [illegible]
quorum igitur in eodem modo faciendum ac prius de ea loquendum nam que
suo motu movetur. Hic quidem proprie dicitur ordo per quem intelliguntur
et sentiuntur. Cetera que sola [illegible] vero sunt. Tunc demum illa quae
alia demonstrata que ad movendum quidem moto indigent alio
non vero motum [illegible] necessarium sunt que ex hiis tamen impedimentis
expectatur inprobe quam rerum optimarum [illegible] et sunt rationalis fati

¶ De oculorum quoque inspicio satis dictum sit de propria
opis eorum utilitatis dicendum que non in plurimis rebus non in
operatum clarum philosophie prospectum quo beneficio negat quicquam maius
a deo generi humano esse tributum. Dux namque tamquam philosophie spectaculi
consideratur quia ob assiduam contemplationem rerum divinarum et amore
talium monumenta [illegible] vero quam in rationalibus rationabilis
ac deliberationem progreditur in tuendis conservandisque rebus
moralibus videlicet aut officiorum genere usque ac primum con-
siderationes dividitur porro hic tractatu in theologie et in na-
turalem [illegible] in rationis sanctam lege [illegible] cum quis [illegible] deum
quaereret aut ad pietatem aspiraret quod est theologie [illegible]
[illegible] vero [illegible] quidem agimus agendum putaret nisi prius
[illegible] et amore [illegible] scandi rerum [illegible] eorum
est que ortum habent [illegible] Hic quippe demum ad
naturalem perveniet questionem quam quid dierum et noctium vices considera-
ta mensium et annorum et horarum circumvola [illegible] sunt. Numerus
quippe ortus et [illegible] dimensionis introducta. Quod ad tertiam partem
philosophie pertinet perspiciendum est. Ostendit actuose philosophie vis quatenus
sit utilis et necessaria docet ita dicens. Deum oculos hominibus
ideo dedisse ut mentis et providentie circuitus qui sunt in celo nota-
rent eorum similes constituerent in suis mentibus. Hic est [illegible] motus
animi qui deliberationes vocantur, quam simillimos instituerent
divine mentis motibus prudentia ~~placidis~~ placidis tranquillis
perturbatos licet quod est morum vitiis correctio que publicis
tamen prodesse tam ad domesticam quam ad publicam rem [illegible]
salubriter administrandam. Et hic quippe constat tertium philosophie
genus quod activum vocatur. Id porro dividitur trifarie in moralem

domesticam publicam quibus omnibus officiis prodest certe usus videndi.
Medicina neque alia pictura fieri que in variis artibus disciplinis
nisi necessaria. Ubique enim naturam regendi non cultus decorum non
modo pingendi fingendique sollicitia rerum sine visu officium efficere
posset. Opus sola quoque contemplatione est quod inter homines usus ad celi quippe
spectat proprietates [illegible] ab eo querentes [illegible] celo
[illegible] quod nostrum respondisse fertur: ad hoc omnium contemplationem
dixit non [illegible] deum visum vocatus quod optimum putabat. Hic enim
pulchro dei nomine tribuendum [illegible] Theophrastus visus pul-
chritudinem asserens visum formarum nomine appellat, et quorum corpora
[illegible] videndi vultus sunt informes. Et velut in [illegible]
[illegible] Denique [illegible] oculorum habitu [illegible] atque animi indicatur
[illegible]. [illegible] Iracundum [illegible] ut apud Homerum/ quo
[illegible] stabat [illegible] de [illegible]. Et [illegible]
furore [illegible] volunt [illegible] ut fertur poeta de eo
qui [illegible] oculos [illegible] medere [illegible] Ut apud
[illegible] amantissimi sui [illegible] et lacrimis
[illegible] Trasit de [illegible] ab aliis [illegible] dixit enim
[illegible] quorum et auditus [illegible] ad [illegible] visus atque ad plenam vitam
[illegible] hominum instructionem datorum. Sunt ergo duo principales sensus visus
et auditus. [illegible] admirabilis/ quorum alius quod
[illegible] utpote quod [illegible] sua [illegible] dixit [illegible]
[illegible] quod de [illegible] absentibus instruat. Modulatus [illegible]
[illegible] vocis [illegible] et intelligibilis [illegible] ad [illegible]
audientium intellectum [illegible] quod absentia [illegible] auditus [illegible]
[illegible] quod admirantur sic probat. [illegible] vocis [illegible]
capitur [illegible] musica [illegible] hoc [illegible] hominum [illegible] armoniam
[illegible] quia [illegible] armonica [illegible] in [illegible] edificanat
[illegible] [illegible] modisque [illegible] dixerunt [illegible]
[illegible] hoc [illegible] corporis [illegible] oblivionem
[illegible] inmodulatus [illegible] plurimorum. [illegible] [illegible]
[illegible] in musica [illegible] non in ea qua vulgus delectatur [illegible]
ad voluptatem [illegible] vita non [illegible] in illa divina que
[illegible] a [illegible] atque intelligentia separatur. [illegible]
[illegible] a via [illegible] ad symphoniam
[illegible]. Optima porro symphonia est in moribus nostris justicia
virtutum omnium principalis [illegible] qua [illegible] virtutis summum [illegible]
[illegible] atque opus [illegible] ut [illegible] vigor [illegible]
qui [illegible] similis [illegible] nolens [illegible]

Porro hec queri sine modulatione non possunt. Modulos demum
sine symphonia nulla fit. Ipsa symphonia sequatur musica. Pro
culdubio ipsa musica exornat racionabiliter ad angelicam naturam remo-
vet efficacibus tales demum quales mirus deus opifex eam creat. Cer-
ta porro musica in voce et auditu et sonus posita est. Utilis
enim est usus eius propter concordie soni assensionem ad notacionem intelligibilis rei.
Modo vero dicit illud quod certa conscripsit ad modum paucis exponens sunt
que pridem maxime [illegible] intuitus. Oportet de illis esse que necessitas
invenit dicere. Mundi sensibilis explanatione contemplacione
inveniat ipsi causa se pertractasse que providencia mundi dei inpu-
tat efficacibus eo ad corporis et similitudine intelligibilis mundi. Sed
solumque residuum super est tractatum. In quo ea que necessitas
incepit consideranda que providencie necessariis rebus mundi univer-
sitas constare videatur. Necessitatem enim appellat hylen. quam
nos latini silvam possumus nominare. In qua est recepta universitas
eademque natura patibilis quippe subiecta corpori principaliter in qua
qualitatibus et quantitatibus et omnia que accidunt perveniunt. Dicit enim
a natura ipsa non recedat diversis modis et variis corporis speciebus que
mundus se recipit formis vadatur. Quamvis igitur explanacio ipso
sunt diversis describens rebus ob quod nunc sunt tractanda hic
mundi principio. Deinde addidit. Mixta siquidem mundi sensibilis
ex necessitate intelligentieque [illegible] extitit generacio. Quia
igitur de mundi generacione tractatur perfecteque non fieri queunt. Oportet
de utroque generacione discernere in quo de natura silve nunc est tractanda
ordiretur. Mixta non generacione dicit eo quod ex duobus elementis
mixtis constat rebus id est necessitate et providencia. Non enim ex hiis
mixtis est mundus. Sed consultu pridem mentis et necessitatis rebus
constitit operante qua providencia et agente silva non pereunte. Cor-
racioneque se facile patitur penetratam sequendo eam usque quo di-
vina mens formet plene non ut artibus formam tribuentibus in sola
superficie sed per id ut natura atque alia solida corpora penetrantibus uni-
versa vivificat. Deinde consequenter intelligendum necessitatemque demum
ipsa vivificat. Deinde porro e-
strat consortem eam. Ita dicit dominanti ipsius. Deus porro est
domina. Alterum molitor alterum potens. Et tamen similis ipsi
societas alia imperatoria. Dei porro voluntate non deum subiecta
consentat sed facile parit se in quod racionabiliter est regit
et tuetur. Prodest et melius efficitur quod regit. Ut igitur mundus quoque
exstet ipse oportuit silvam eius morigeram parcitamque subdi

nec adeo in comparatione sua resisteret. Sed ita victa ut maies-
tati opificis libens cedat pareatque eius sapientie. Propterea dixit Plato a
libero persuasionis regimine necessitatis assidue trahente ad optimos actus.
Itaque mixta inquit et parata est huius mundi actibus ex necessitate. Prima
rerum mundi concordia consistit. Quia vero est alia minus consulta pa-
rata que errore et facilitate dicitur ut sit secunda parata rerum impera-
tiva necessitatis. Et opus dei tale est ut vim persuadeat vimque iure
gerit persuadendo. hoc est ut persuasio vim et vis adhibeat
persuasionem. Id porro perspicitur in regiminibus virorum iudicum qui pro-
bant se medicis credentes ac sanandos velud prius. Dicimus igitur
imperio mera fide mundi huius constitutione informatumque erit. Hunc opor-
tet errantem quasi per speciem demonstrare. Rursum alio silvam erroris
nomine appellat esse propter motum eius aliquam vacillationem similiter ut ne-
cessitatem propterea quod non est perfecta mundi constitutionis in silva.
Sed necesse fuerit ad sensum et ad speciem corporalem et quippe
silvam per vim ut sint ea sine quibus quod constitutum est effici non pot-
est. Ergo rursum redit ad indaginem rerum et incipit ex eo
tempore quod ortum precedit generationemque mundi / quid erat igitur ignis sin-
cerus et sine presumptione qualitatis quasi eius et passionem nec solum
ignis sed in ceterorum corporum seniorum nec ulla contagione in-
polatorum. Omnes qui de originibus tractaverunt universe rei priores sunt
materias experti // Has que concretione mutua ex maioris atque op-
timatis nomine vocabulo cognominati sunt / quatinus porro eorum
natura et ex quibus aliquibus consisterent nemo usque adhuc dixit / sed tam-
quam notis manifestisque earum. Ignem aera aquam et terram ve-
lud elementa mundi sensibilis esse dixerunt que nec in sillabarum
ordine quidem locanda sunt quasi primordia elementa. Licet sint propri-
sint ordinis sillabe. Recte dixit quatuor hec mundana cor-
pora ne in sillabarum quidem ordine collocanda. Quod vero vere sint elementa
universe rei silva est nunc informis ac sine qualitate. Quod vero
ut sit mundus formant intelligibiles species ex quibus silva vero
et species ignis purus et intelligibilis ceterarumque species eorum est quibus
deinde hec mundi sensibilis ignei aquatilis terrei et aerei.
Ignis porro purus et cetere sincere intelligibiles sunt species species sunt
eorundem corporum ydee ignorandi quorum ad speciem differt comparatione
natione nec queritur una vere sit archetipa species eorum
que sunt corporum omnium immutabilis et pro rerum corporum ...

quarum etiam cum cogitationes universa genuerit molis. Deum non autem
vel potius multa sunt ut docuit in Parmenide que eo desiderabat,
fuit non labore constituto sermonis animi que vires totaliter admi-
rantur. Hic quippe naturalis. illa epoptica disputatio e naturalis qua
ut imago mutans aliquatenus et in veri simul quadam stabili-
tate. Illa epoptica non disputatur qui in suavissime rerum fonte for-
mavit deum esse inquit unum liberatorium animarum in tribuenda philo-
sophia sermonibus lactationum laborat divino et ad agitur. ut constituam
ad pietatem venerationemque divinam ea opere exorat ingredientes philo-
sophie de natura sicut factum est novam atque insolitum esse eum disputatio-
nis genus. Rursus ergo ab exordio dicamus inquit unde Ida
eum de veterum ordine tamquam exterius quam corporum [illegible] continuitatem
sensibilis mundum in eisdem substitisse. Quippe ad quod pergunt et
peccat necesse non [illegible] quando corpora solidum [illegible] ac sue
suscipient in eadem [illegible] non potuit quam non [illegible] aliasque
materia mundi corporum totius generationis genus non magis locum ap-
pellat [illegible] memoris hylem. nos silvam vocamus ut quod dicitur
addet [illegible] totalitatem de silva minorum totalitatem [illegible]
[illegible] dimensione ait a [illegible] ordinanda [illegible] quippe
[illegible] in duo [illegible] mutua [illegible] quorum alterum intelligibilis
[illegible] quam mundi [illegible] divinus [illegible] ideam
cognominavit [illegible] imaginem eius que natura est cor-
poreo [illegible] videbitur. [illegible]
[illegible] ad ordinem [illegible] intentione [illegible] genita
et [illegible] silve [illegible] ergo [illegible]
principalibus materiis quarum [illegible] edificaverit [illegible]
mundum. Sed quia [illegible] genita quam ad [illegible]
ma [illegible] et diligentiore indagine [illegible] posse
asserit subiacere corporum [illegible] capacitate [illegible] [illegible]
[illegible] usque ad intelligere [illegible] diffi-
[illegible] assequi longe [illegible] difficilius declarare ac [illegible]
tale quippe natura [illegible] que nec [illegible] demonstrari ne-
que [illegible] que ad [illegible] apparet [illegible] possit nec [illegible]
aliqua [illegible]. Nichil quippe ordine [illegible] observa
quadam [illegible] non ut quod sit [illegible] sublatis
que sunt singulis. quod solum remanet [illegible] quod [illegible] intelligendo
[illegible]. hoc [illegible] corporibus que [illegible] silve [illegible]
[illegible] formatur mutua [illegible] in aliud resolutione sigillatim [illegible]

celum ipsum varium siue speculacionem multorum imaginum qua racione fac-
tum ut cum nullus de vitre dubitat de vicesimo facta antiqua sicut
ta sit discrepet. corporibus ipsorum qui scripta sunt quadrone posuit
pluribusque quinta. et insuper alia non dicta putet Iherusalem dum
dimidia est constituit primum sine quantitate et informe primum fortiter
est prudenter hic non que insuper continuatque posuerunt discrepet aut
sic de qualitatibus formaque eorum qui ibidem confirmant. et omnium
que ipsis occidunt utrum sic silua putabat aut sic alio potiori
nomine accomodatur. Quorum eum perstringitur opinionis he-
brei silua quadam esse asserunt. quorum sapientissimus moyses non
habuit sagacia sed diuina ut scitur. inspiracione negetatque in libro
que de genitura mundi conscripsit. ab exordio sic est effatus in prin-
cipio creationem autem prudenciam [illegible] in principio fecit deus celum et terram
Terra autem erat inuisibilis et incomposita. Vt vero aquilas capud
verum genuit deus celum et terram Terra tamen porro erat
et uel et vetus summachus / Ab exordio genuit deus celum
et terram Terra porro fuit ociosa quod confusaque et concreta Sed
origenis asseuerat ita sibi ab hebreis esse persuasum / quod in
aliquantum sit a vera effectus diuinata interpretata fuisse .n. in
corpori. terra autem stupida quadam erat admiracione omnia hoc
in verum aiunt quere ut quanta esse ea que subiecta esse vim
usque corporum silua sermonis que ipsos sit interpretatur. In principio
nimirum temporarium dicit ... cum nullum tempus fuisse ante mundi
compositionem diurnisque et nocturnis vicibus quibus temporis spacia di-
mensa sunt tamen tercium multas esse significaciones Vt sicut sa-
piens timore domini forti Salamon dicit Inicium sapiencie timor
cultus dei ... nunc inicium vite optime Iustus actus
atque in principio est sapiencia celestis autor Inicium vite panis et
aqua et tunica inquit domus ydonea ... laudibus prudenter
...in ... non vna tamen sed diuersa et multiplex habetur
Et tamen vnum verum omnium tamen de quo salamon in prouer-
biis Creauit me deus inquit progressionis sue sanitatem
. Sancti effici opera diuina constituitque qui ordinem mundi terreque
et sidera fundacionem. ad tactum sonum. aggressionis moti
mas apte indicatos procedit diuina sapiencia. Celum terraque facta
esse diuina sapiencia forte diuinitatis sensorum Ex quo appa-
ret sapienciam quidem facta a deo sed non aliquo in tempore

Neque enim fuit tempus ullum quo deus fuit sine sapientia quamquam
deum praecipue cogitationibus hominum adaequari sapientiam eius sit necesse ob emi-
nentiam non quia prius erat quam esset deinde ipsa rebus innotuit. Et
de caelo quid sit dicendum quod ante caelum quod vero terram scriptura loquitur
intelligendum. Quidam tumultuario genere sunt in principio caelum hoc quod
videmus et terram hanc subiectam dici putant. Porro qui al-
tius indagant negant hoc caelum ab initio factum, sed secundo die.
Neque ab initio factum hunc neque deinde cognominatum hoc non caelum
postea quod deus appellavit soliditatem (?) ... demissis deinde
motis aquis apparuit sicca. Neque terrae nomine imposito ut sit
immobilis. nec hoc caelum cognitum nobis, neque hanc terram quam sumus
terram ab exordio factam sed aliam esse quemadmodum in principio ponendam quod
speciebus habendam. Aliud ergo vere caelum et aliud quod esse
soliditatem scriptura testatur. Eam quoque non aliam terram ut
aliud siccam. ergo illud caelum quod fecisse initio deus quondam terram
quod philosophi caretis corporibus atque intelligibilibus formis censet praeditas
et contra eam siccam esse in terram quod soliditatis. Denique est horum
prius intelligibilem id est quod archetipum quibus huiusmodi mundum
corporeum factum a deo esse dicat. Alii vero ita sed secundum physicam
duas esse species rerum omnium scilicet intelligibilem, alteram sensibilem
eas dicunt quam utraque namque complexione continet caelum et
terram cognominasse caelum quod incorporea namque terramque vero
substantiam est corporum quam Graeci hylen vocant dissimulat. Huius quae
sequitur Terra autem erat invisibilis et informis. Videtur esse sil-
va corporea videlicet materiae substantia priusquam effecta dei
opificis sollertia sumeret formam. ... tunc decolor et omni
carens qualitate. Quod non tale est invisibilis certe est
et informis. Inanis porro et nihili propterea dicta quia cum
sit omni qualitate recepto [illegible] nulla hoc est una silva
id est ut quae cuncta quae accidunt recipiat nomen sic tamen appella-
ta ut completur magis quam possit videatur. Porro quia sit capabilis
omnium nihil dicta. Otiosa non id est indigesta nuncupatur existimatio
quod quidem per se nihil valeat otiosa. Quod non habet opportunitatem
suscipiendi ornatus ab ornatore semet deo manum mollitur in-
digesta censetur. Stupida vero esse admiratione significationem aeternum
quandam similitudinem declarat, denique opificis et eius artificis sui
maiestate capta stupet. Quod si facta est a deo silva cor-
porea quae informis quam scriptura terram vocat non est operum

differentes corporum quia genus fore intelligibile fiet silva que
ante non sit intercepta facta non et ita facta ut sit que non
fuerit sit probat quod opificibus mortalibus apparata ab aliis opifi-
cibus silva praebeatur. Nihilque ipsius natura sufficientiam nec deus
deo non apparet quia nichil sit deo antiquius Ipse vero silve rudis
impensas mundi fabrice sufficientes utilesque constituit multasque
alias rationes asserunt quas sigillatim persequi longum est. Restat
ut eorum mentio fiat qui quidem corpoream silvam negant fore
eas exsequamur. quorum eque diverse opiniones sunt. Sunt enim qui
incorporalem eam et quasi coagmentatione quadam corpusculis que intelligun-
tur potius quam sentiuntur. quibus sibi assignaret nunc in aliquo modo
positis et aliquatenus figuratis ut democrito et epicuro placuit
Dederunt alii qualitatem ut Anaxagoras. Sed hic omnium materiarum
rationem similitudinesque in singulis materiis congestas esse censet. Alii
propter exiguitatem individuorum corporum quorum nomina (?) in nullo
sine sit subtilitate silve consistere putat ut Diodorus et non nulli
stoicorum quorum sit fortunis (?) eas sicut quasi sequitur (?) quas opiniones
eas sint omnes sine fine precio (?) Qui vero tamen providentie opus
silve quoque constitutionem esse providentiam censet eam una
quadam ab exordio usque ad finem continuatione porrectam Nec tamen
vero eodem modo omnes dixerunt cum Pytagoras et ita dixit plato
Dixit (?) Aristoteles non et non aliquanta eadem stoica Sed hii quidem
omnes informem eam et sine ulla qualitate constituunt. Alii formam
dederunt ut tales quidem fierent eam omnes naturalia esse facta
estimata Initium vero aquam esse dixerit opinor eo quod omne
vertere quo vitimur (?) quod vivum humectum videt Unde etiam
sunt homeri esse verba: Oceanum et Thetim dicat parentes
res esse genitivos. Cuius inscriptione deorum constituat aquam quam
ipse rex appellat Stygem. antiquitati tribuens reverentiam
et iuramento nichil constituens reverentius. Alii vero Anaxi-
menes aera moderatus initium rerum Initium quoque ceterorum
corporum et ipsius aque constituit. Heraclito caput rerum ignem
putavit. Omnes ergo hii qui vel aque vel ignem vel aeri
tribuunt principatum et motu ponunt aut rerum originem censuerunt
Sunt tamen qui immobilem fore dixerunt (?) defendat et eadem
in omnibus diffusionem in una fore ... mole unum omnia

a cunctis immobile sine ortu et sine interitu ut Xenopha-
nes Melissus Parmenides. Sed Parmenides quidem unum esse de se
diffinitum perhibeat, Melissus infinitum et indeterminatum. Empe-
docles varium et informe quod est silva docet, Heraclitus dividi subsis-
tantiam radicibus. Ignis aque aeris terre dixit esse hiis fieri corpus
non concretione non discretione vel discordia. Hiis sunt opiniones que
formatam descriptamque qualitatibus et corporis silvam esse perhibeat
dicit non quod distinctis et qualitatibus informisque constituit ut sine co-
lore corporibus sola per semetipsam inte[?] et intuetur. ¶ Democrito
libus quidem ea minima constituunt corpore esse silvam specie carentia
atque singula sine deum residuorum invicem concidat licet efficacia
altera sine altero esse non possit. Idest vel sine genitura et sine
interitu dicit mundum esse divina providencia perpetuitate propagatum
Cumque sententiarum sit prima et nobilis et ad Platonicam dogmatis
consideracionem satis accomodata non otiose prerecensenda est. Quibus re-
spondendum videtur. Physicorum veterum sillogismi silogismus qui assit
nichil eorum que sunt generari esse nec perire fore. ¶ Formula si-
logismi talis est. Si quid sit id necesse est vel ex eo fieri quod est
erat vel ex eo quod non est utrumque autem impossibile. De esse autem quia
quod iam durat est ad post fieri non potest. Id eciam quod gignitur nichil
est. Nec non de non esse autem quia necesse est id quod fit sub esse aliqua
materiam ex qua fit. Nichil igitur fit neque corrumpitur. Id enim quod
corrumpitur vel in aliquas reliquias corrumpitur vel in nullas.
Nichil igitur fit aliquid nec corrumpitur. Quare igitur fieri et quod
corrumpitur negamus in nichilum posse dissolui. Omne quod est et
quod corrumpitur et perit si in nullas reliquias dissoluatur esse perit
et non esse quod rem non habebit. Rursum si esse aliquid fuerit quod
dissoluitur et perit et non perit. Hoc silogismo veteris physici tollere
conabantur rerum genituram et interitum. Sed Aristotiles hunc
silogismum notata et patefacta duorum hominum vicium solucionis et non
solucionis. Istis uborum fieri et corrumpi. Et omnia que sunt vel
per naturam suam sunt vel ex aliquo accidenti utputa si musicus
egrotus qualis sit. Ex quo ex natura est egrotat et qualis sit,
non tamen quia musicus ex accidenti potius quia musicus est accidit ut
ut musicus esset quod qui egritudinem sustinet. Similiter quod corrumpitur
Sicut candidum per se aliis proprietatis corrumpatur in alium colore

secundum naturam quod et prius patitur invicem secundum quod est eadem et ex ac-
cidenti non quod est perdalis motus. Cum ergo dicamus musicum qualiscumque quod
fit ex accidenti fit quia provenit ut qualis fiat. Porro cum e contrario
cum dicamus secundum naturam patitur. Rursus cum dicamus eandem illud
perdalis mensura corrumpi quia mutatur in nigredinem. Hoc ex ac-
cidenti dicamus fieri cum non eandem cognominandum naturam eius
comprimimus. Dicitur ergo esse dicamus non compositum simul. Impossibile namque
quod est impossibile ut quod musicum sine generatum est ex ea a qua fiat
quod fit. Item ex non accidenti dicamus compositum cum quod fit aliud se
habebit quam erat ante ea. Ut autem plus accidit quam a natura tribuitur est,
ut si fit ex informi massa eris simulachrum fiat informitas quod
prius aeris ex natura est formam vero impressio quam imponit opifex de
non compositi provenit. Propterea ex accidenti dicitur provenire fieri
quod perit ut ex eo quoque quod est fit aliud quod fit secundum hoc ex ac-
cidenti ut si cum gramaticus proveniat medicus sanus. Illa et hec composito
fit aliquod disciplina predicta. Cum igitur esse corrumpetur ad et dis-
solvetur compositum in aliud compositum secundum non prius unum ex accidenti ut
si ex simulachro liberi forma figuras quibus sufficiat simulachrum
appellatus appellus videtur cum hoc quod parte forma in aliam speciem
demigrat secundum non esse. Unde ex accidenti similiter poterit compositum
in non compositum corrumpi ac resolvi secundum non ut corruptibila plenius
efficiatur motus proveniat ut id quod erat musicum sine nec in specie
generatum sit. Una igitur hec ratio est intentio quam possit Aristotelis disputet
et fieri aliquid ex de composito quam de non composito et mutari vel
in compositum vel in musicum. Silva non ratione. esse et non esse dicitur. quod
quotiens nondum adhibito effectu dicitur esse quod procul dubio futurum
erit si adhibeatur effectus quod generata possibilitate dicitur esse per supposita
eorum composita contemplatione possibilis ut cum eris dicamus possibiliter
statuam fore cum ad hoc metallum fit informe. Est ergo statua et
non est et est quod quia fit non est. Ubi est autem quia nondum effectus accessit
eodemque modo aliquatinus est ex eo quod est et ex eo quod aliquatinus
non est per aliquod effectum. Nichilominus nunquam in id quod est aliquatinus
non est per aliquid dissolvi atque mutari. Est generatim et dictis
hec ad presens nobis visa utilia fore ad explanationem Aristo-
telis dogmatis de rerum ortu de quibus est silva in principio eius

sicut igitur aristoteles 2a declarat Dicit enim sic Nobis ergo videbitur
diminutiva esse silua carentie. aut nulla esse substantia aut ut silua
non sit corpus omnino sed ex accidenti Carentia non penitus est omnino
nichil Et silua quidem per se habeat eandem carentiam nulla penitus
substantia Et aliis inquit videtur. carentia et silua esse omnino non
rei spectantibus eo quod bene et gradi cognominat quasi rebus
separatis spectandas in una eademque re redigunt Et unum
aliquod subiacere corporibus putant Quod est si diminat manus et
minus ut sint duo equi ex hac diminuti una rebus significari
alia intendunt Siquidem silua tamquam mater corporum formarum admi
nicto est Carentia vero non admittit formationem sed potius impe
diat ac reiectat quamquam quia eo spectus diversa rebus sit et appeti
bilis contraria est ei carentia Silua non appetit formam et illus
trationem cupidaque eius est in modum appetendi nam Porro carentia si
appetat formam appeteret sui necem est contrarietate sua et omnis con
trarietas interitum affert nimirum quoniam diversa sunt carentia desideraret
Nec non spectus sepernum sit cupiditas Est enim plenum et perfecte bonum
et de quo desideratur vel virgo quod posito est Sola ergo silua est que
cupit illustrationem perinde ut femina sexus virilem et ut de
formitas quod pulchritudinem ita tamen ut deformitas silue non ex
natura sed ex accidenti sit sit Quod silua sit et corrumpitur Certe quodque sit
est aliquatenus et eo dissoluitur non est aliquatenus corruptibilisque
eiusque inde individua carentia fuerit. ipsa vero possibiliter non naturaliter
mortalis est ac sine generatione / propterea namque necesse erat huius
quod nascitur subiacere aliquid antiquius ex quo fieret atque ad
generationem veniret / talis est porro hec natura Necesse est igitur
fuisse siluam ante quam fieret siquidem ex ea fiunt cetera sive quod
dissoluitur et perit / et ad hanc eadem natura postremo redeat
necesse est ergo et corrupta fuerit erit ante corruptibilem dissolutionem
Hec aristoteles assistens fine sui de principiis rerum deque natura
silue loquitur Sed quia obscurior sermo est explanandus videtur Tercio
ab eo ponuntur originis mundi rerum spectus scilicet. silua et carentia
spectum laudat ut fidem dei similem diminutate plenum perfectorum
nequaquam bono cuique appetibilem Quamvis est ergo quod appetitur Neque
ipsa se inquit quia nichil ei deest ad perfectam operationem et est appetens

indigentiam appetitus. Nec non carentia cupit speciem, cultum enim suum cupe-
rit. Quippe ante [illegible] specierum formarumque colligitur indigentia ut in [illegible]
esse [illegible]. Superest ergo ut silua cultum ornatumque desideret,
que deformis est non ex se sed ob indigentiam. Est enim turpitudo
silue cultu formaque indigentia. Sic quippe erit vidua carens spe-
cie, ut carens viro femina, propriaque inquit appetit speciem
ut si dicamus femina virilem quod fit in aliquo [illegible] deformi-
tas formam atque cultum sic cupiens quasi atque expolitionem que eam
ex indigentia vero, contraria sibi et repugnantia species
et ista carentia quorum altera optimum. Alterum porro cupiditatem non
negat esse talem qualis est animalium sed ut eam que captura atque
inchoatio dicitur perfectionem desiderare. Sic optare etiam silua speciem cupit,
[illegible] enim eius flore [illegible] ergo iuxta Aristotelem esse quidem et prin-
cipaliter est species eius. Ex accidenti non esse dicit silua
speciem quia natura eius est ut recipiat formam. Rursum quod minime est
esse quia principaliter carentia. Ex accidenti vero silua patitur esse
per id quod natura atque ex natura non est [illegible] carentia. Ergo si silua
alio quodam genere est, alio non est et fit ex ea aliquod sicud ut
dicitur non contradicit. Unde una [illegible] sed diversa species. Consequens ergo
dicimus malitiam esse atque nomen malorum non siluam sed carentiam. Hec
est enim informitas nullius cultus et turpitudo silue propriaque est
malitia, et [illegible] siluam dicunt sive potius appellat corpus incorpo-
reum ut possibilitate quod fit corpus, effectu vero atque opere nullum corpus.
Hec apud Aristotelem de silua summa nisi quod addit Plato illa [illegible]
[illegible] attigisse effectu aut duo posuisse initia corporis rerum
speciem et minime gradum quod sit silua. Non ergo tria hec erunt
initia sed duo species et silua quia aut ex natura nullam habere [illegible]
aut si inquit gradum [illegible] minime carentiam [illegible] rursum
principia erit silua et duo videbuntur initia rerum species atque ca-
rentia. Stoici quoque ortum silue [illegible] potius [illegible] ut deum
duo rerum initia faciunt initia deum ut opificem siluam ut que
operationi subiciatur. Una quidem essentia [illegible] facultate quod sit
ac patitur corpus esse. Diversa non virtute quia faciat deus quia fiat
silua [illegible]. Quorum ab eo non erit opinione diligens [illegible]
dicunt enim ut enea quidem ex ere sunt argenteaque ex argento
sic corporeas materias a silua fore [illegible] ut ex ere et argento
et similibus ceteris esse quasi magis alias minus silvestres materias

animas quam anime corpulentiores quasi tamen corporeum fore una
quadam antiquiore omnium et generum silva. Atque ut statua que tamen sit
formatum corpus habet tamen subiectum sibi ex antiquiore speciem sic
et in forme corporis compositis tamen qualitates precedunt subiectam precedentem
eorumque speciem. Eadem est corporis cohercens sine qualitate passibile totum et commu-
tabile. Quod silvam Tullius Calcidius appellat hartung differentiis // Calcidius
Et silva est que subiacet corpori gesto vel ex quo gesta sit corporea
vel in quo pervenit rerum sensibilium commutationes ipso statu ipso ma-
nente. Dicitur quod subiectum est corporibus qualitatibus habentibus ipsum ex natura
ipsa sine qualitate. Et aliunque tamen silva separat ab Calcidio ut Zeno et
Crisippus silvam quippe dicunt esse id quod sub est hiis omnibus que habent qualitates.
Essentiam vero primam rerum omnium silvam vel antiquissimum corporum fundamentum
~~[struck]~~ suapte natura sine vultu et informem utputa es aurum et
cetera huiusmodi. Silva est corpus quod ex ea fabricari fiat non tamen Calcidius
dicit non quod tamen hiis que ceteris ut sunt sed est ipsum esse speciem plurimque
ex parte silvam et speciem separat quod asserat Calcidius quod opus est fun-
damentum ut mundi fore mundo dicatur. Atque assumitur Calcidius. Silva
vero contemplatione opificis dicta quod eam fingat ac formet. Calcidius
Zeno hanc ipsam Calcidius finitam esse dicit unam eam communem que
sit esse speciem dividuam quoque et usquequaque mutabilem partes quippe
eius verti sed non interire ita ut de existentibus consumatur. Verum
etiam sed ut cera innumerabilium dimissarum rerum figuratio sit nec
forma nec figura nec est ulla omnino qualitate. Ipsa fore et
sit fundamentum rerum omnium silva quieta tamen esse et inseparabilis a
habere aliam qualitatem. Eadem tamen sine ortu sit quod sine interitu
quia nec de non existenti subsistit nec consumitur. In nichilo nec de ea
in spiritu ac vigore ex eternitate qui moveat eam rationabiliter totam
interdum non uniusque proportione sed tamen sit tamen crebre atque vehementer vi-
missere rei conversionis. Spiritum vero motumque illum fore non naturam
sed animam et quidem rationabilem que vivificans sensilem mundum ex-
ornaverit eum ad hanc quam nunc illustratur vetustate. Quod quod
bonum auctor et deum appellat. Quia corporum universum in primo fortius dicit
medium est et verum totum et Calcidius. Totum quod quia nichil ei
pretermissum desit unum autem quod inseparabiles sunt partes eius et invicem se
coherent. Essentiam vero quia principium est silva omnium corporum propter
quam necesse dicunt rerum solidam atque in universam propriam ut sine
per membra genitalia. Quia quod rerum ipsum quod opifex fieri volunt

#

silvam sine ornatu que vexatur. Quod nec tota minuatur nec tota vel
cum corpore est quod philosophorum omnium. Quod dogma est. Nec quod fiendi ex mutabili
nec in mutabili mutari licet cum corpora cuncta cum aliquo diffluant
silva tamen [illegible] et opifex deus quando ideo scilicet in qua sit fixum quo quod ipse
ea nascitur quod contrahat proprietatemque de corporibus genituram fieri et in
corporis definimus quod firmatur immortalibus perennitatibus a quo fit Et
ut ex quo fit quod gignitur corpus [illegible] etiam quod eo sit in eminenti
[illegible] immortalis corpus a deo factum esse dicat Plato Non enim apud ullos
corpus fuisse quod semina [illegible] aliqua corpora [illegible]
nam toto mundo quemque in eo sunt [illegible] fit [illegible] stoica de silva
deque initiis rerum. Porro a Platone usurpatus primum consimilis sit vel [illegible]
[illegible] sit [illegible] nullam eius [illegible] suspicatus quod potuisse divina virtute
substantiam carentem corpore cunctis corporibus nil ex se [illegible] efficaciorem
proprietatemque factum ut opinionibus [illegible] [illegible] deum scilicet [illegible]
esse quod silva sit nihil ex qualitate inseparabile deum silve [illegible]
per silvam meare vel ut semen per membra genitalia et omnia quasi
[illegible] signum quod ex ea [illegible] non malorum non [illegible]
observatis [illegible] et pati nihil [illegible] Cumque opinionis de
formulas [illegible] dirigitur. Opposita Platonis sententia Pythagoricum
pitagoricum dogma refertur. Numenius ex Pythagorae magisterio
stoicorum hoc de initiis refellens dogma Pythagorae dogmati cui con-
genere dicit dogma Platonicum ait Pythagoram deum quidem singularitatis
nominasse silvam vero duitatem quam duitatem indeterminatam minime
genitam. limitatam vero generatam esse dicere hoc est antequam exornaretur
quamque formamque et ordinem nancisceretur sine ortu et generatione expor-
natam vero atque illustratam a digestore deo esse generatam atque ita quia
generationis sit forma posterior inornatum illud minime generatum equevum
cum deo a quo est ordinatum intelligi debeat Sed non nullos Pyta-
goreos vim sententie non recte assecutos putasse dici etiam indetermina-
tam et immensam duitatem ab unica singularitate institutam recedente
a natura sua singularitate et in duitatis habitum migrante non recte ut
que erat singularitas esse desineret que non erat duitas sub-
sisteret atque ex deo silva et ex singularitate immensa et indeterminata
duitas converteretur que opinio ne mediocriter quidem institutis hominibus
competit. Denique stoicos ~~definitam~~ definitam et limitatam silvam esse
ex natura Pythagoram vero infinitam ut sine limite dicere. Cumque

Ille, quod non sit inmensa nec possit ad ordinem atque modum re-
digi. Denique censeat Pythagoras solius hanc dei fore virtutem atque potentiam
asserere, ut quod natura non negat deus facere possit, ut qui sit omni virtute
potentior atque praestantior et a quo natura ipsa vires mutuetur. Igitur Py-
tagoras quoque inquit fluidam et sine qualitate silvam esse censet nec tamen
ut Stoici naturae mediae interque bonorum malorumque viciniam, quod genus
ipsi appellant indifferens, sed plane noxiam deo esse, ut videtur
Platoni, initium et tamen bonorum silva malorum. At non quod ex specie silvaque
sit, indifferens non quod silva sed mundus ex speciei bonitate silvaeque malitia
temperatus. Denique ex providentia et necessitate progenitum, ut veterum
theologorum scitis haeret. Silvam igitur informem et carentem qualitate non, ut
Stoici, quod Pythagoras asserunt. Sed Pythagoras quoque malignam. Stoici vero
nec bonam nec malam. Dehinc tamen in progressu veniunt malis ad ob-
masse progatur. Igitur mala pusitate seminarium malorum fore tam
sunt nec incipiunt adhuc. Unde ipsa pusitas cum in ipsos duo sit
initia rerum deus et silva. Deus est summum et praestans bonum,
silva ut censet nec bonum nec malum. Sed Pythagoras assistit verita-
ti maioribus licet et quod opinionem hominum opinionibus assertionibus non videtur,
quam dicit convenire, contendens mala quoque necessaria subsistere propria
quod silva sit et eadem sit malitia praedita. Quod si mundus ex silva
certe factus est, desistentibus omni natura maligna proprietate. Numenius
laudat Heraclitum reprehendentem Homerum, qui optaverit interitum ac
vastitatem malorum vitae. Quod non intelligit mundum sed delere placere
dicendo silvam quae malorum fons est exterminaretur. Platonemque idem
Numenius laudat quod duo mundi animas autumet, unam beneficentissimam,
malignam alteram scilicet silvam, quae licet incerte fluctuat,
tamen quoniam intimo proprio motu movetur, vivat et anima tamen vegetetur necesse
est lege omnium eorum quae genuino motu moventur. Quae quidem est passibilis
animae partis in qua est ad corpulentum morale quoque et corporis simile aliquid
et patria, sit rationabilis animae pars auctore vitae ratione ac deo.
Porro ex deo et silva factus est iste mundus. Igitur iuxta Platonem mun-
do bona sua dei tamquam patris liberalitate collata sunt. Mala non matris
silvae vitio cohaeserunt. Una ratione tamen datur. Stoicos frustra cari-
nantes quod pusitatem inde quoque proveniunt ex motu sideris et provenire di-
cunt. Stellae quoque corpora sunt igneis quoque caelestis omnium quippe corporum
silva nutrix. Ut est quae ex sideribus motus minus utile et sed
prava praeterire turbat aeginandi trahere videatur ex silva in qua
est multa intemperies et inprudens impetus et casus atque ut libet

compaginata persuper. Itaque si deinde eam correxit ut in thimeo loquitur
plato regere redegitque in ordinem ex inculta et turbulenta iactatione con-
fusa hec intempestivis eius cum quodam et impresserit fortem habebatur
nec ex providentie consilio salubribus. Ergo mundum pitagoras sil-
va ad nimis [illegible] sine ulla spe ut plerique arbitrantur et adver-
sa providentie. Consulta eius impugnare consensus malicie sine viribus
Deo quidem quare dei opus et officium certa non et fortuitu temeri-
tas ex [illegible] silve. ut sit eiusdem mundi pitagoram dei silveque
nimis providentie fortuneque certe generi rei molem esse constructam. De
postea silve ordo accessit ipamque quod interim esse facta corporeo-
rum et naturorum deorum fortuna vero eius prospera esse ex magna
parte non tamen usquequaque quia naturale vicium limari omnino nequivit.
Deus itaque silvam magnifica voluntate quidem vitamque eius ordinata
corrigebat non destruebat ne natura silvestris funditus interiret. Verum non
permittebat porrigi dilatarique passimque ut maneret natura que ex toto
quomodo habitum ad prosperitatem demorem commutarique posset ornatum
ordinis consessioni modus immoderationi et cultus feditati cunctorum
tamen statum eius illustrando atque exornando quidem. Denique negat
numen [illegible] et boni negat numine a vicio usquequaque gra-
tuita fortuna non in artibus hominum non in natura non in corporibus
animalium nec vero in arboribus aut stirpibus nec in frugibus. Non in aere
sereno nec in aqua tota. Nec in ipso quidem celo ubique interesse
providentie. [illegible] quasi quod tamen quodque in eadem silve
ymaginem demonstrant et velud in lucem [illegible] studeo [illegible]
omnibus sigillatim corporibus que genus eius formas [illegible] mutuatur.
[illegible] Illud quod est generacione variatum esse [illegible] concedere
Iubet itaque silvam et necessitatem cognominat ex qua deo mundi
machina constitisse deo persuadere ob necessitatem fundari. Hec est
pitagore de originibus sententia. Superest nobis ipsa ad sententiam
platonis de silva sententiam quam diversam inspicere videtur auctoritas
platonis. Numenius alii quadratam dixit ab eo putaverunt [illegible]
[illegible] sicut alii non sine [illegible] ad [illegible] quam an
illustrationem quo motu instabili atque inordinato [illegible] fluctuasse
[illegible] motus [illegible] sit [illegible]. Numenius vel [illegible]
alias duas esse mundi animas dicit unam malignam ex silva
alteram benignam ex deo. Contrariis itaque bonis ac malis bona quidem
ex anima benigna mundo tributa, maligna porro ex silvestri ma-
ligna. et divina sapientia intelligentiam opificem dei silve fine atque effectum

persuadet, probet cultum atque corporis sui pactum persuasio non
non nisi credentibus vitam fruentibus adhibeatur. Quibus habitis ga-
vinit tamen dicunt quod ab deo hoc data est animam corporis in corpore celesti
quam rotam et animam rationabilem appellat. Multum vero et agrestibus
corporis silva rotis corporis per missum dei unius et animabus bestiis ra-
tionis [illegible] quorum hominis fuerit esse illa species que primas
gentes hominum malis suasionibus illaqueavit. Nec desunt qui putent
terrenam illam et tumultuantem motum plenum non in silva sed in materia
et corporibus eam notasse quamvis tota mundi atque elementa gesserit.
Quamvis si ea informis et tenebrosa minime est immobilis a natura
sua nec immobilis non vero est immutabilis. Quippe commuta-
tionis non plus accidit quam corporibus in quibus sunt qualitates. Eodemque sensu
est corporis quia qualitas immobilis. Materiam porro animi utrumque esse
rationem ut informitatem corporis imperitiam. Preterea utrumque addita ora-
tionis parte negativa est quia utrius cognoscitur sed imprudentiam in
iustitiam imperiam. Hec atque huiusmodi dissensio est plurimorum philosophorum.
Nos tamen quam ex his putamus potiora et ad veritatem corporis proba-
biliora magisque tanti auctoris prudentia dignam exequimur. Est
igitur sententia quedam duplex sensus describens ex quibus posteri-
ora confirmat quia est sensus illi precedit. Quippe oratione anticipationis
qui elementa vocantur conclusione describit rationem quam posterioribus ad
precedentem indaginem gradatim procedit, quod genus probationis resolutio
dicitur. Nos ergo quia de tenebris sermo est quibus nichil aliquid est verum
invenire probationis remediis ex resolutione manantibus. Certum est quod
apud omnes philosophantes vel qui se non dedigerunt huic studio esse
in nobis sensus esse et intellectum. Et hec esse non esse eadem. Ergo
effectus tamen sensum quam intelligentiam. Siquidem ipsa genera diversa sunt et di-
versos. Cum tamen ita sint non est esse illa quarum sunt tamen ipsorum
quam esse sensus. Sunt igitur tamen sensibilia quam intelligibilia. Et intelligibilia
quidem sunt que ipsis tantum comprehenduntur rationabili indagine. Sensibilia vero
irrationabili opinione presumuntur. Iuxta quod opinionis inventum illa quidem
ex [illegible] nec ullo tamen huiusmodi. Hec talia et ex aliquo tamen
prius a regione vera prima ad nos usque vero sensu intelligibilia
in regione quidem non sensibilia usque nos non sensu sunt. Consuetudo igitur
in disputatione sic exordiuntur ut ab his que prima sunt ad nos
veniat ascendat ad ea que sunt a nobis sensu resolutione. Ergo quoniam
si quidem ab his orsus que vere non sunt sed imagines sunt porro vere ex
[illegible] ratione procedat ad ea que vere existentium initia cause que sunt sunt

De spiritu primo

#

#

igitur vicina nobis omnia que quatuor sentiuntur. Ignis aer et aqua ter-
ra aliquanto magis propriora que ex hiis contexta sunt diversis magis ap-
plicata nobis nostra corpora. Est igitur in corporibus nostris congre-
gatum quoddam quod est solidum est visibile, color et contiguum quod
ac solidum esset nihil sine terra diversum visibile et calidum et
sine igne esse non posset. Est ergo in nobis terrenum quoddam et
igneum. Est etiam spirabile spiritu ipso inbiemus quia aerium dicitur
conductus invenitur. Est humectum quod humectum sine aqua denique
esse non potest nec spiritus sine aere. Quod si hec omnia partibus sunt
et diversis corporibus. Necesse est etiam illa fore quorum hee partes sunt
ut diversis in solidum universum corpus. Est igitur in solido atque univer-
so corpore terra ignis quod terre et celi medium. Deinde horum interventu
congrua et moderata concretio que constat ex formis et qualitatibus.
Ignis quod splendor luminis calor et figura. Terre vero soliditas et
figura gravitas. Similiter in ceteris mixtis que inter ignem terram inserti
sunt aliqua sunt naturalis affectus et cetera. Si ergo habes qualitates et quantitates
et formas et figuras non nominemus rem absque separatione, tunc deinde deli-
berare quod sit illud quod hec omnia inseparabiliter adherens complexum
contineat. Dicimus vel aliud esse quod id quod formamus silvam dicimus tunc
est igitur ordo silvarum et hec que est una duarum probationum generibus
que resolutio dicitur. Unde id est ad compositionem quod corpus cognoscitur. Ceterum
quippe composito resolutionem et discretionem [illegible]. Cum igitur non separa-
bimus videbamur a silva diversis et separetur ac in suum locum
reponamus, hoc est quod genera qualitates figuras nec totam ipsam hec
et inter eiusque sed cum cultu et ornatu. Ordo autem sine armonia esse
non potest. Hec armonia deinde analogie convenit quod analogia ipsa
cum ratione. Deinde vero ratio convenit individua providentia respicit. Nec
non providentia sine consilio et intellectus quod sine mente non est. Mens
ergo dei modulamen ordinavit composuit decorem communia corporibus. Mun-
dana igitur deinde opifex divina origo. Operatur porro opifex et ex-
ornat omnia mixta vim rationabilem maiestatemque operum suorum quia
vero eius recepta eius sunt quam a grecis ydee vocantur. Porro ydee
sunt exemplaria naturalia rerum. Uno parto invenitur ratio exemplarium
ordo rerum quod silva quod mixtum legitur rationemque dissolutionis invenitur
compositionis vero precepta opificium dei ex operibus porro dei opi-
ficis ex [illegible]. Et quod hec singula [illegible] sunt diversis [illegible] de [illegible]
ex mitigato descendendo. Est igitur [illegible] lineis post quod contenta
sunt que ex eo sunt limiti et quod [illegible] ut posteri ordo rerum
procedit ordo motus est/ [illegible] fore sine [illegible] sine qualitate. [illegible]

Si simul non erit prout de antequam ea que sunt ex eius substantia. nec in
dicit quamquam nec ipsum mundum et eternum esse si aliquando in tempore constitu
atur. quod esset illa ex aliquo tempore sit ut que per tempus sunt et mul
la esse dicam non habet. Simul igitur est rerum ordo. Nec quod qualiter
Nam si dicatur qualitas esse prior corporum quedam ex materia et
accidentibus. Dicam quippe hec genus sunt que sunt qualitatis igitur simul
qualitatem mundum quod tempus esse sit ponitur. Nam si non eternum ex aliquo tempore
sit necesse est. Si hoc ita esse tunc quod cum sit principium ortus eius necesse
est ita esse tempus aliquando antiquius. Sed hoc absurdum est tempus tamen sus
picari eternum. Est igitur ordo rerum causeque inmortalis. Nam si non omnia
que dicit esse et generata intelligit. Neque enim in simul aliquid nec in
compositum dissolvetur. Omnia simul ratio quia sola tamen simplicia igitur in
se dissolvetur et recreabitur postquam interibit. Neque in compositum quod
generabitur enim ex composito igitur nec dissolvetur. Quippe omne compositum
ex simul natura consilio subsistit/ nec non in mobilem dissolvi potest
Nec enim quamquam potest esse quod mobile est. Certe ut ait Plato in Timeo
posito nec ipsum ex alio quoque nec ex eodem quod quamquam recreabitur.
Quo parto immortalis rerum tamen reperitur. Quod igitur quomodo et quomodo
sit tamen demum. Confessus esse tamen necesse concedere/ hoc utrumque
ignis sit cum terra autem eterna que dicuntur elementa distribuere quippe
non recte horum quod tamen putant. Nec enim omnia invicem simul talia sed
ex duabus materiis naturis generata sunt corpora. Invicem quorum simul esse
naturam in superioribus constituit Plato ita dixisse demonstrat esse duo
esse terram rerum et hec gratia sibi invicem. Sed quippe non solum Plato sed
antiquiores quod omnes consentiunt ex principiis calore et frigore terram constitu
ut principium humore et siccitate dicunt quod concursu et dissectionem
. vel unum et in multa par et impar ad singularitatem eruntur
quod naturam ut Pitagoras placebat quorum omnium simul dicta generata. tamen
generantur. Sed utrum ea eterna sunt talia et cum incorporea cum cor
porea maneant differunt quorum alterum ut patet alterum ut fa
ctis est. Oportet porro tamen nec ex aliis ullis rebus ordinem esse
nec ex se invicem constare quod quod postquam omnia ex eisdem substantiam mutuant.
Quod igitur factus deficiunt dicitur est. Quod non ut patet silva
corporea. Sed quia ea quod facit aliquid ad ea ex quod exspirant operatur
Tertia quod origo temporum est veritas. Sunt igitur tamen Deus silva
et exemplar. Et est Deus quod principalis origo mobilis et potentia in actu
Silva vero ex qua forma sit quod generetur. Primum ita de silva

recitabitur qua ordine rerum sic constituit Pytagoras Stoica Platonis
Nomen vero ei dederunt plerique auctores. Ipse enim nusquam silve
nomen ascripsit sed aliis multis ad declarationem nature eius convenientibus aut
cupamentis usus est. Cum autem ab viris indicari vellet ipsius eius
neque vel ex natura essentia rei vel ex passionibus commotionibusque ad sensum
nostrorum. Ex natura quidem essentia. sic matrem nuncupans et minime silvam quando
mollis recedensque nature in quandam similiter clam et ex receptaculum
et nutricem matrem atque nutriculam totius generis. Ex passione vero audiendum.
Cum dicat ultimo quondam ipsius recordanda et contigua sine sensu
quondam sese. Quibus non supermemoratis sic placet silvam esse mu-
tabilem totam ut conversibilem per conversionem mutationemque eius diversa
interpretatur. Non alii putant ex sua re essentia quidem sine qualitatibus
eam ex conversione nichil accidat preter variam qualitatem. Unde quia qualita-
te omnium autem esse silvam in alio atque alio habitu. Nobis autem nequaquam
placet eandem silvam esse et qualitatem ipsius quarum altera sit quam quedam sub-
iecta natura diversa accidens. quod eius natura qui eam esse silvam pa-
tibilis esse probetur. Quippe que suscipiat diversas qualitates. ex-
minute sit porro conversio nimirum silvam non ipsa silva proveniat in
accidentium sed earum que sunt in eadem et generantur ab ea qualitatum. Nam
per se ipsa mutabitur in aliud quoddam genus. Non est ut desinat
esse silva quod rerum omnium caret. Namque ut cera que consignata in
multas diversasque formas non ipsa vertitur sed figura ipsa in essentia
nature perseverat tamen figure non sunt quod cera est. Sic oportet silvam
que formis figurisque variata eadem de sua condicione nimirum recedat
rerum patibilem esse et ideo quod ab omnibus comprehendatur silvam sine qualitate
esse ac sine figura et sine specie. Non quo sine hiis umquam esse
possit sed quod hoc ex essentia natura non habeat nec possideat proprie
quam cointelliguntur species et qualitatibus. Denique si mentis consideratione volumus
et hoc adimere sine quibus non est possumus et non effectu sed
possibilitate horum omnium possessionem damus. Possibilitatibus autem genera rerum
intelligitur vera et ea demum in semine demum totius corporis perfectionem ipsius
latent simulque possibilitate esse animal diversa quadam ratione quamquam in se firme
generationis modo hic per quod talis est natura ut ex tribusque accipere
possit rerum formarum et qualitatum possibilitate diversarum forte quod modo
est ut eius informitati [illegible] rerum vero massa informis est antequam
ex arte recipiat formas. Quamvis si ut silvam rerum formarum et
qualitatem lacentem ut stoici videntur habundat opifex moderatio

Sed opus silve opificis nomine // sic quidem ipsi stoici sanciunt Opi-
ficem igitur silve ut eius informitati certas formas insigniret
atque ita constabiliret ob nomen dogmatis Zenonis Nichilominus de eius
ex silve asserunt [illegible] forte [illegible] que sit [illegible] per ordinem recitandum Sed
utrum sit limitata vel indefinita necessario assumit / quia quorum definita habeat
magnitudinem necesse est Magnitudo autem est vel linee vel superficiei vel cor-
poris que cuncta [illegible] figuras habent sive plana sunt sive solida [illegible]
porro [illegible] qualitas est Quare si est limitata silva qualitas predita
est figure corporis erit [illegible] que informis est ~~nimine tacita~~ quali-
tates [illegible] ordo est ordo infinita quod et nimie [illegible] Infinita
porro non ut que undique latens et in [illegible] porrecta sit sed ut
que [illegible] aliquo limite [illegible] [illegible] considerationem vallata
[illegible] ut sive qualitatis sive figure quod [illegible] Sic infinita velud [illegible]
ad [illegible] [illegible] silva est sive [illegible] quod nec
[illegible] nec imminucionem pati [illegible] Meito fit enim et ut
ex nichilo subsistat aliquid et dissolvatur in nichilum quod fieri non
potest Quamquam [illegible] magnitudinis [illegible] et per ipsam
silvam nichil est [illegible] ex quo fiat [illegible] vel in quod id
quod ex silva [illegible] silva minuatur Sunt qui censent
eam [illegible] et [illegible] sed neque [illegible] quod sive [illegible]
nec [illegible] sive [illegible] utrumque [illegible] aut [illegible] non careat qualitate
nec igitur ut [illegible] porrigitur nec [illegible] ut explicabilis
Sunt vero qui putent infinite sectionis partibilem silvam Sed omne quod secatur
corpus [illegible] simplex erit et in aliquo spacio quod est [illegible] cor-
poris quantitatis ergo si silva nimium [illegible] erit quantitatis
[illegible] et qualitatis quamvis qualitatis quantitatisque [illegible] Si non [illegible]
corporea qualitatibus et quantitatibus predita que ab ea [illegible] [illegible]
[illegible] quod una [illegible] non erit [illegible]
abhorrens a [illegible] vel [illegible] [illegible] igitur [illegible] opus nec
ignis nec terra nec aqua nec spiritus est silva Sed [illegible] principale
et corporum prima subiectione In qua non qualitas non forma
non quantitas non figura sit [illegible] sed [illegible] opificis [illegible]
[illegible] sunt ut ex [illegible] corpus et sigillatim [illegible]
et [illegible] varietas [illegible] Quod non sit [illegible] corporum [illegible] et
prima subiectio facile probatur ex elementorum [illegible] conversione mu-
tua et ex qualitatum [illegible] [illegible] et [illegible] terra [illegible]
[illegible] qualitates frigus et siccitatem [illegible] ad [illegible]
terra ex aliqua parte in aliud aliquid [illegible] elementum Similiter

aqua. invenitur in duabus qualitatibus humore videlicet et frigore et contraria
qualitas terre quam siccitas aque vero humor communis vero utrisque natura
frigoris. Cum igitur terra lavi fusa gelatur aliquantum in aqua
est siccitas que eius multa est in humore. frigus vero quod proprie est
presentiat in statu ipso quia non est tenue est in terra non tamen in aqua. In
terra quod propterea quia quod gelatum est dicitur esse in terra. Nec non in
aqua dum eamque mutatur ad hunc et gelatur. ut perfacile mutatum ut
perfecte gelatum est ut tamen in aque naturam migret super est igitur. ut
sit ipsius frigus non eandem potest esse sine eo in quo est. Hic porro
nichil esse aliud esse quam silva reor restatur. Rursum duas aera
duas qualitates habere calorem et humorem. Constitit autem aquam quoque in
duabus qualitatibus inveniri humore et frigore. Erunt ergo et horum contraria
que videtur contraria aque quod frigus. aeris vero calor. Sed
hic quia humor cum igitur resoluta in vaporibus aqua aeri quod quod
aqua gelata fuerit inveniatur ac videatur. Cum opinor frigus quod ad ca
lorem transitum facit humor porro quia manans est non in aqua non in
aeris tamen esse tamen eam ipsius necesse est. Erit igitur silva corpus
in igni due sunt qualitates siccitas et calor. aeris vero ut superius
comprehensum est calor et humor. Ergo est et horum communis qualitas in calore
ignis. Ignis est contraria siccitas aeris humor. Igne ergo aere et ali
quantum gelato in naturam ignis humor quod ad siccitatem facit transitum. Ca
lor autem quia transitus qualitas non in igne nec in aere residebit non
vero in silva erit. Manebit ergo in silva ex quo presumendum est quod in
illa ~~mutua~~ mutua corporum permutatione invenitur silva dicta
aspicio et parcialis obiectio ... ut cera mollis in qua imprimitur sig
nacula aut ut corpus quantum corde animo receptaculo. Ambigi
ita dicens. Dicitur utrum corpus silva sit an incorporea. Nec corpus neque in
corporeum quiddam posse dici sine puto sed tamen corpus incorporeum
Possibiliter ... Quod omne corpus est silva constat ex quali
tate omne ergo est corpus dicitur nullum corpus sine qualitate. Silva autem
per se sine qualitate. Non igitur corpus est. Amplius quod omne corpus habet
figuram. Silve vero natura sua nulla figura est. Non ergo corpus.
Dicam omne corpus finitum ac determinatum est. Silva autem infinita est
et nimie ... Non ergo corpus. Item omne genus corporis sub cathegoria
... redigitur apud ... Omne autem corpus ... Corpori quod diversis
temporibus contrarias suscipit passiones ... in quo altera ex duobus contrariis
inveniatur necesse est. ... hic dicam quantitatem ... est perfectum longi
latitudinis soliditatis quod conceptio ... corpus quali et qualitati

perfectum mancipatur. Ideo hoc ad aliud corpus comparatio maius
est deinde quod minus vel equale quam comparatione grece vocat
proportio. Quippe maius sine comparatione minoris et equale sine com-
paratione alterius equalis intelligi non potest. Ceterum fit de categoria
rerum mutandarum. Dicit enim silvam deterius deteriusque esse quia passio
non per se ipsam que est in ea videtur. Adinvicem ideo quod non magis
in ipsa condicione consistat quam aliis vel corporibus mutuo communicet
illa quorum impressionis patitur. Deinde passio eius huius modi est ut ipsa
quidem et vel aliud convertatur. Sed quia recipit ea que mutantur pati
aliquid falso putatur. Deinde dicit quod per se operatur. Ac sicut ut
genus est ut ulli subiaceat genere. Sicut est quod primus patitur
per silvam ergo aliud neque genus est neque ullum sine ulli subiacens
generi. Quam sit non sit ergo nichil aliquid ea materia corporea
est. Quare non ita sit corpus solum silva sit non est. Silva igitur
non est corpus. Eodemque modo silva sit per se et incorporea corpus
ut sit et composita nimirum ergo silva corporea. Dicit idem hanc
non incorpoream quia quicquid incorporeum est nulla condicione cor-
poris patitur ut corpus unquam fieri potest. Sit non silva forma qualitatibus
quantitatibus et figuris et omni cultu quem instrata corpus. Nunc quia
fiat est effectu opificis atque operatione id est non incorporea quod Deinde
sit corpus est possibile. Est enim possibile non est non corpus quod id est erit.
Si autem incorporeum quiddam est silva intelligibilis quam eius natura est
sic intelligibilis non est non corporea quod Recte id est ad simpliciter et
ex natura sua nec corporea nec incorporea cognoscatur. Sed possibiliter
corpus. Et sic possibiliter non corpus. Nam cum omnia que composita sunt
recipiunt compositionem consideratione dicta sed inquam plenius dogmatis
auctoritate superius est reddita fidei ad orbis expressiones explanationem
dicit ergo. Quod ergo unum eius quod ut est rerum putandum
unum nunc appellat opportunitatem silve vult intelligi eandem
eo vult quod qualitatibus vadat ut non quantitatibus sit ut esset
tu per possibilitatem ob inconstantiam eorum mutandique ex alio in aliud
conversionem. Naturam vero substantiam eius per se rerumque reputandum.
Non enim possumus eam aliqua comprehensione vel ex sensu cognitam vel
ex ratione intellectam de veritate eius presumere. Quippe ut somni-
um quo magis contrectandi cupidius hoc impensius imago effugit.
Opinor inquid omne quod gignitur receptaculum est et quasi quedam
nutricula. Quia que gignuntur ut ex aliquo tempore sit

nature est. Sunt ergo mortalia immortalium quia vel eorum simulachra
imaginibus exprimuntur aut latent in silva proprietatum ut ipsa illic
appareant et silve nobis sunt recordatione. Unde quidem scripta
rum eorum appellat quia non est genus silve generatrix speciebus flo
rescunt ut putat Servius. Sed interserit obvenire ut in celestis
signaculo Virgilio videor quia alienos fructus velut speciebus hu
manis vehat. Quippe non prebet eis aspectum per somnium
Deum exponitur. atque hoc quod dicta dicitur umbra est [illegible] et [illegible] v.
dicitur apertius quia non stare quem vel dicuntur. Apte ergo magis
dicuntur. Multa quippe orationes vel quidem obscura obscure nascuntur
quippe obscuritas vel dicentis non magis voluntati vel audientis vi
cio vel est natura rei de qua tractatur. Juxta dicentem sit
obscuritas cum vel studio data per opera dogmata sua velat
auctor ut fecerunt aristoteles et eraclitus vel ex imbecillitate ser
monis. Juxta audientem vero vel cum inusitata et insolita dicuntur
vel cum is qui audit pigrioris ingenio est ad intelligendum. Juxta rem
porro cum ipsa est talis qualis est ipsa res de qua sunt sermo nobis est
ut non ullo sensu attingi nec ingenio comprehendi queat utpote carens
forma sive qualitate sive fine. Sed nec ymeneus quidem difficit
instabilis orator nec audientis tardi. Restat ut rei ipsa dif
ficilis et obscura sit. Nec silva quantum difficilis ad explanandum
ergo cuncta que de natura eius dicta sunt mera potius veritati est
nec tamen apte dilucideque tractata. Deinceps constat tamen difficul
tatem cum ita sit. Est cum eo magis ardua quam profundi maris
altitudo nota est ut estimari cum de igne quam de ceteris materiis
Deum magis aqua nec aqua dicta putandum quia oporteat quam terra
cum nulla sit terra et stabilis species corporum quem cuiusque in
dicit naturalem generationem. Timeus quoque corpora
de alio in aliud elementorum conversione principio ut de aqua cu
ius inquit faciamus mentionem ordiemur.

d Dum astringitur in glaciem vel saxum vel nivem soliditatis
corpus minimeque fusile apparet acrem et nimium vigilans
quippe quippe non in sua natura [illegible] aqua solidatur ut sit
terra sicca et humida. Sed quidem ea que subiacerit sunt silva [illegible]
narum hoc est [illegible] suspiciens fit ex [illegible] terra. Mutato
repente habitu mutatisque [illegible] apparens quidem non est. Sed aqua

in saxeam soliditatem vertit, quae in glacialibus et gelidis locis
aqua diu constricta mutatur in saxum quod cristallus vocatur. ab alpi-
nis gentibus more retento. Est quod in asia atque tripoli-
aquis immensis caloribus vaporata quae ad missa conformulas
diversas obrigescit forte in uvarum pomorumque aliorum figuras
. id quod hic fiat describi dictumque est. Unde [illegible] quamvis ista
e et quod conversa aqua fieri terra dispiciat. haec eadem aqua de-
mum rarefacta in vaporis aerii in speciem subtiliter vertit,
Rursusque adusta aera vertit in ignem. Deinde gravis anfractibus
genitura corporum conversionem predicte admonet. Tum ignis a
[illegible] subtilitate discedens conversionem aeris accipit. Deinde de-
[illegible] fumo quasi in nebulas nubesque conspiratur. post soluta et
liquefacta sagina in pluvias defluit ex aqua rursus solidi-
tas et saxea subsistit quae sedem hac orbita rerumque continu-
terra quod videtur. In alia elementa mutari. Si enim sola non gu-
[illegible] ad perimendum omnia terra fit. Siquidem terra in speciem convertitur
ipsa autem in nichilum corporum habebit conversionem. Sed quia primo consistit in
visu et neque visa est terra in aliqua alia neque materia conti-
[illegible] obstinant et refugit terrene immunditiis assertionem in-
pugnare adversus [illegible] videtur. Sufficit id quo phisicus tractat de
mutua elementorum ex alio in aliud conversione. Sunt enim atque ita
circumitu quodam vices [illegible] generationis corporibus invicem sibi
mutuantibus nec in una eademque forma perseverantibus quae tale
sit terra corporum et a mutatione sui mota [illegible]. Nulla ele-
menta [illegible] igitur eius hunc igniam semper et sine ullius mu-
permutatione ut putat Heraclitus vel aqua ut Thales vel aera
ut Anaximenes hic inquit. Si sunt eadem immutabilia [illegible]
multos et inextricabiles [illegible] errores quae [illegible] facil-
le de his naturis accommodare [illegible] Nec sit verisimile quod
videbitur statim hic pro certo. Unde est igitur quod errare nos
libet quid est eorum est eius qualitas et haec diversa sunt. Nam
eadem quod atque rei speciem. Qualitas autem quae rebus speciem habet
contingit ac [illegible]. Si observemus ut sunt quotiens ad naturam ita
[illegible] alia eius videmus desinere a se
et in aliam materiam migrare ut puta ignem non ut constans quod
quod et sit [illegible] appellatione monstrum dicitur. hoc
est vel illud hoc quippe [illegible] sunt eadem signum [illegible] illo
[illegible] vertamus in demonstratione quod est certum qualiter. Deinde

non hoc sed porro tale nec illud sed porro eiusmodi vel huiusmodi
Nec eum ignem qui patitur immutationem vocandum esse ignem sed quod qua-
lis cum ignis sit aer et rursus in contraria diversa mutatur sed quod
esse quod censeatur ut in se habere contrarium sibi. Sed porro aera eandem certe
res censenda visa gravitas. Itaque confusio commutationum non censendum sed quale quid
sit in aqua et diversitas et contrarietas tenetur. Eadem ratio est circorum
quoque elementorum cunctorum cum ut eorum hoc species censenda et non simi-
eo consuetudine vel dicenda de nominibus eorum que sint censenda et
litatem accomodatis pronominibus utenda propter quod sit semper eum et sine
intermissione volubilis temporis fluxu hic loco et raro. Huius et confusione mu-
tatur quod erat cognominata more torrentis in rescindibili quod
precum proruentis. Itaque inquit: Ignis etiam qui velut conundas
in aerias auras dissolvitur cum instabilis mutabilisque sit nec habeat
perpetuam firmitatem non est ignis dicendus sed igneus quidam. Nec qui
exhalatis vaporibus in auras aqua convertitur huic est nuncupanda
sed humida quedam semper certa et exequitur. Illud non id in quo fiunt
cuncta sed sigillatim videtur et demum dissolvitur perveniatque ad alias
rursus formas. Silva scilicet solum illud appellandum porro recto
pronomine rerum quod de eo dici possit hoc vel illud. Recte sola eum
hec ut cum nulla sit qualitas nulla quoque forma nec in contrarias qualitates
ut in diversas formas patitur conversionem. Et quia sic erat invicte
recto nomine appellanda firmum per distinctum ut omnis nubilo naturalis discu-
tiatur obscuritatis adhibito splendore illustris exempli iubet comperire
et infingere cogitationem opificem ex uno eodemque auro sine ulla
intermissione innumerabiles formantem figuras. Modo pyramides et
mox ex ea octohedra deinceps vero icosahedra et item cubos
circulos item triangulorum et quadratorum. Deinde ex circulis. Tunc
si quis electa qualibet figura querat quid sit illud aurum esse
respondendum oportere censet. Nec si pyramidem id esse responsa sit
illam in aliam figuram mox et inter ipsa verba responsionis im-
mutari. Cum sit evidenter mutatur. Eodem ergo modo nec ignem
qui est pyramides ignem esse respondebimus sed vel ignitam silve
partem vel igneam qualitatem nec octahedrum sed spirabilem sil-
vam nec icosahedrum ut cubum sed humectam hac terrenam illam silve
soliditatem. Nec non putandum est agere nunc de nomine efficientis plene
que porro dicendi operam ut assuescamus silvam silvam que conversu-
vadorum corporum regitur ab eorundem corporum sumptione sollers

mentis distinguendum dicit enim cera res et consimilis difficultas
que cunctas recipit corporum formas reddit. Hec quippe cum
recedit ex quarumcunque recipit enim cuncta nec ulla de hijs
formam retinet ergo forte quod sunt corpora silue sine forma
utrumque [illegible] formetur nequit que recipiuntur
consequenter supradictis recipiuntur. Quam quippe eam corporum
appellaverat receptaculum ipsa enim informis manet. Est ei
usus silue molli cere quam [illegible] in qua imprimuntur varia signacula
expressum et aliqua alia mollia corpora que recedunt variorum simulachrorum
ad impressiones recepta dum [illegible] imposita signacula ut si ceram quis
vel plumbum vel argentum consignet undique [illegible] in silue ma-
teria informis et habet [illegible] formas non suas. Sed aliud de-
adhibitas [illegible] et [illegible] ipsa silue corporee que consignata
est undique corporum formis non mollis redditur [illegible]. Quam
de cera quem est in theatro loquitur [illegible] hominum memorie
[illegible] et labilem [illegible] hominum ingeniis ut
quedam simillima cere que facit acutos ad intelligendum et celeres
ad addiscendum et eos subinde obliviosos. Item alios qui tardos
ad discendum [illegible] medie quosdam ita ut [illegible] ut
cito discat et diu memoria vigeat. Illa quoque [illegible] illa si-
militudo quam Homerus cere cognominasse dicit [illegible] sole-
nior et facile quam discunt sed cito [illegible] ob nimiam
remissionem [illegible] signaculis. Contra [illegible] quia durior cera
vix recipit formas que imprimuntur. Quia si unquam recipit diu con-
servat [illegible] impressas figuras [illegible] stabili [illegible] Tercia
[illegible] similitudo solida est ut neque
respuat formas nec retinentur. Adversa impressione signaculorum
nec ita fluxa recipiat [illegible] visibiles impressi-
ones [illegible] qualitati silua manet
[illegible] immobilis quoque [illegible] asserens moveri eam
[illegible] multis modis [illegible] ita ut forme [illegible]
[illegible] sed a speciebus [illegible] modo varie [illegible]
[illegible] formam [illegible] in tali forma et [illegible]
[illegible] Archetypum quoque [illegible] idea [illegible]
[illegible] Similiter deus opifex [illegible] archetyporum
typorum exemplorum simulachra que silue obveniunt non permanent
Neque assidue et sine intermissione mutantur. Moris [illegible]
[illegible] successione ob inpensabilem [illegible] mutatur [illegible]

Ydea est a plat. silua posita est ad recipienda rerum signacula
Plat. posita quia cum sit natura inmobilis ingredientium formarumque
earum specierum quae imitatio monetur et easdem intus monens species et progredi
eius decoris decibet. Recte itaque cum eadem sit semper et inmobilis vi-
detur tamen sequitur ob species multiformium earum disparilis. Ideoque
formas dicit non quae obueniunt siluae species et inea dissoluuntur
et pereunt. Aeternarum atque inmortalium specierum simulachra sunt earum scilicet
quas ydeas vocamus formatur quia ab hiis inuicem quod non incepta
quadam difficili atque inexplicabili et tamen mirabili quadam ex ydearum
sinceritate natiuus non rebus similitudo prouenit. Utrum puto ut
mollibus materiis signacula sibi suspendant exemplum ut tamen de-
cor liniamenta in materias tractabiles sufficiant quia in sui tota et
in sui tota sicut videmus. Quare differt ad partes totalitatem
hinc suum reservans locum ac tempore ac distinguit. Primo ipsam ad
descriptionem talem ut ea quam nobis ostenditur quam inter se appel-
lans Uter eius silua ut vero et quam quae sunt, scilicet vero appellatio generis
significet huius secundum has species. Illud quod sequitur quod sit et quod gignitur
generata scilicet species quae in silua subsistit et ibidem dissoluitur. Item aliud
in quo gignuntur in quo est ipsa silua in hac quippe species disso-
lubiles statim sortiuntur. Tertium postrema ex quo similitudinem
trahit mutuatur quia quod gignitur ydea scilicet quae est ex rerum omnium
quas natura progenuit, hic est corporum quae silua quasi quod genito
tenetur exemplorum imaginis est dicitur. Deinde similiter quadam
comparatione atque exemplo quoniam reuelat. Comparat enim quod percipit, in se species
materiae videlicet siluae matri enim recipit a natura proditas species illud
vero ex quo similitudo conueniat patri hoc est idee. Liberis enim siluae
memorati species mutuatur. Quod vero ex hiis duobus est prolis
generati scilicet species. Est enim hic posita materia naturam vero corporis eadem
quia semper minime ydea quae ipsius dei est exemplum etiam et materia ea
naturam quae est quoddam scilicet non eadem semper in silua. Quippe hic natura sua
nichil est corporum quae sunt cum sit etiam in quod materia habet duas
naturas positum est vero corporis non est. Tamen enim sit ymago vero ex
specie rerum videmus est aliquatenus quia vero non vere possideat
partem quia immutationem suam non est corporis vero ut sunt exempla illa
Quippe exempla rata et inmutabili constantia vigent. Erunt igitur ea
haec quod semper est quod semper non est. Deinde quod non semper est nec non quod
mouetur quemquam omnino di exempla exemplis non usquequaque silua videbitur.

corporeo eius modi similitudinem insinuari quae similitudo perpetuitatis diffi-
cultatisque contraria est. Quare si quid in inquirente sensibus rebus vel sunt
tota similitudinem habere videretur, amplecti nos illud oportet in parte una
manifestationis que est. Etenim aiunt fieri non posse ut una existat
facies quae omnes recipiat omnium formas vultusque contineat undique
universis coloribus undique ora demutet nisi subiecto sub informi
aliquo corpore communi prius, ut quae in picturis substernuntur infectio
decolor ad colorum lumina subvehenda, unde constat talem naturam necesse
fuit silvam eo modo qualitatis. Etenim si erit aliquod opus fu-
turum cui vel desit ad perfectionem atque integram similitudinem perditum deerit
eo eiusmodi quod sit vel opificis operis et perfectissimus sed etiam
ipsa silva atque materies ex qua illud opus fieri necesse est. //
Erit porro materia ydonea si habebit opportunitatem facilitatemque for-
mabilem; habebit autem si erit et pura et qualitatibus omnibus carebit. Quippe
si habebit propriam qualitatem, erit impedimento ceteris qualitatibus. Generi- //
na qualitas magis vigebit si recurrit vadens multiplicis que insignienda
vel multiplicis eius modi sed omnis eius formae ac figurae congruit quae omnes
recipit silva figuras omnesque colores et ceteras quot sunt qualitates,
vel autem horum habet ipsa ex natura sua nec eadem modo informe nec omni-
modo figurata, invicem sine qualitate cognoscat nec quod habeat umquam
habet et amiserit, sed ut quae potuit habere ut posse naturam perditu-
ram splendoris atque omnis capacitatis quemadmodum appellatur informe sapo-
rum nudum amiserit, comparticipe formas non possit. Ergo
concludit assensus. Omne quod bene atque fabre recepturum est formas
informe esse debet, quorumque ab his omnibus quae erit recepturum, hoc
sine figura et sine colore odore etiam et ceteris quae corporeum naturam
sequuntur. Etenim si erit, inquit, aeris eorum quae in se recipit similes recep-
taculum eorum quae obvenient, dissimilibus his quibus simile est discordabit
opiorum vultu nullamque continet similitudinem quod dicitur tale est. Si aqua
sit verbi gratia silva sine specie ut tales recipit habebit etiam qualitates
nec sine speciebus quae numquam ab ea recedunt sed si necesse sit eam a natura
sua declinare et aliquatenus ignescendo suscipiet, certe rursum igneas
qualitates ... et ignea contraria sibi sunt. Quippe aliis humor
et frigus propria sunt aliis siccitas et calor; hoc ergo inquit diversa sed
repugnantia non patietur aliis contraria eorum qualitatibus. Eorum calor
quia frigus impugnet, siccitas demum interimat, humorem nihil ut
alio utamur exemplo si sit aliquid candidum ut perhumectum demum quod opor-
teat transferri in alium colorem vel diversum ut ruborem sive pallorem vel quendam
ut atrum. Eius candor non patietur. Intelligentibus colores sinceros perniciem

sed permixtione faciunt interpolos. Quid igitur sibi vult dicere de his ita
diversis diversorum colorum et contrariorum? Numquid contraria sunt ea que a se
plurimum distant licet sint genus eiusdem utpote candor et nigredo que
utrumque genus est colorum? sed hec duo plurimum a se distant. Candido enim
et nigro distat quod dicitur pallidum aliquanto plus quod appellatur lu-
bidum [illegible] color plurimum vero nigredo. Ideoque candida
et nigra non diversa sed contraria quia in transpositione superiore [illegible] contraria se-
parata quanto a se sunt magna quadam separatione ut non omnino aliena
sint faciunt enim ea veluti cognata et prosapia [illegible] eiusdem generis sunt quia
colores [illegible]. Illa vero non distant omnino ea que diversa esse di-
cuntur et candor et dulcedo, nigredo et odor. Illorum enim [illegible] color
horum succus et vapor propriaque diversis [illegible] ut igitur
ea que subiacent [illegible] possit horum facies [illegible]
[illegible] interpolatas [illegible] nullas qualitates
[illegible] assimilat. Nam [illegible] vult [illegible] post
[illegible] in usu [illegible] ut qui odora pigmenta conficiunt non pa-
[illegible] suscipiat [illegible] odora [illegible] vasculorum [illegible] argo
[illegible] signa [illegible] sub [illegible] ut [illegible] figure
formas [illegible] qualitatibus debent [illegible]
[illegible] factum [illegible] quatenus et [illegible] vult [illegible]
[illegible] Materie eius et corporis [illegible] silva vocat ob
[illegible] neque terra hac neque aqua neque ignem vel
aera [illegible] quippe [illegible] sed est que [illegible]
[illegible] invisibilem speciem et formam [illegible] quale est
[illegible] nulla et aliqua [illegible] plane intelligi
potest [illegible] quarum [illegible]
[illegible] similitudinem [illegible] difficilis [illegible]
[illegible] quippe que subtilis fugiat non modo [illegible]
sed est [illegible] investigationem [illegible] Magnum [illegible]
[illegible] corporis [illegible] spectaculum [illegible]
[illegible] videtur [illegible] ut [illegible]
Est [illegible] plane [illegible] quod ut [illegible]
sed [illegible] qui [illegible] et
qui [illegible] quia [illegible]
[illegible] assimilationis [illegible] ut [illegible]
[illegible] parte eius [illegible] similiter [illegible]
[illegible] igitur ista non omnia que [illegible] quod [illegible]
[illegible] est [illegible] aliquid

cum efficitur vel horum utrumque vel quid aliud ex quibus ac-
cedentibus corporibus qualitas non cum aliqua recipit qualitatem tale-
tem ut colorem Quantitas cum corporis est agnitis in minoribus
que variata positum est in aliquo habitu ad comparationem eminentia-
rum vel humilitatem ad diversas alias eminentias constituta vocatur cum de-
videtur et accipit aliquam figuram sic cum in aliquo loco esse putatur
Quando cum certum arto mundi momenta et tempus dedit posi-
ta corpora cum ordinaretur ut prima corporea que dicuntur elementa co-
ntinentibus nobis terra que in medio mundi sita secundum aut ignem
alia omnia undique capiscentem habeo et cum dicimus mundum non solo
aia sed est [illegible] atque intelligentia predictum fatur non cum eadem silva ut
se movet species. patet cum dicit ipsa speciebus similis moventibus q
movetur. Deinde progreditur. Estne aliquis ignis sincerus
positus et incorruptibilis Nunc cum de hiis certat incipit volens osten-
dere quod intelligibilis ignis sensibilis istius ignis simulachrum sit. Si-
militer terra sensibilis ymago que intelligibilis terre sit et sic de ceteris speciebus
Quodque hec omnia que videmus aliarum specierum invisibilium simulachra
sunt illa enim hominum [illegible] exempla [illegible] quo vos est de exemplari
[illegible] que sunt dicenda differenter [illegible] ut de silva dicimus cum de ea
[illegible] habemus cum cum principali subiecto [illegible] valde quidem Sed
est de exemplo [illegible] que sit species principalis Est quippe materia silvarum opi-
ficii subiacet ut eis statuarum artifici naupego et ligna Sed hec
non primum subiacent quia sunt aliarum arcium [illegible] eis que metallicis
ligna vero sectoris sunt putoris // hec demum sub cum terra terrarumque et
silva silve [illegible] [illegible] principalis subiecto cum cognoscatur
Eodem igitur modo est in exemplo et rerum genitarum species consideratur. illa
qua exorta silva et [illegible] [illegible] secunda species ad eius similitudinem
illa species facta est que silve [illegible] est Et est exorta que silve
species secunda prima vero hec illa ad eius similitudinem hec secunda facta est Sed
[illegible] fiet hoc manifestius in aliqua similitudine et comparatione q
[illegible] ut cum sit simulachro capitolini Jovis est una species
eboris Est item alia quam appelles artifex hausit animo ad quam
directa mentis acie speciem eboris poliebat harum autem duarum specierum
altera est dignior altera sicut est species quem silvam exornat // secunda
dignior est Illa non alia impressa quam secunda species absoluta est principalis
est species de qua sermo habetur ad prius [illegible] silvam diximus esse
in opere qualitatis dicimus esse principalis speciem non qualitatem. [illegible] non sine
qualitate. Siquidem [illegible] qualitati habeat in se qualitatem non est
qualitas. Sed non primaria species non est precipue qualitas dicit cum non cum qua
[illegible] non possit [illegible] animi [illegible] posita est in qualitate. Omnia cum

Tractatus de ydeis

carere dicimus quae cum nata talia sint ut habitum habeant non habent
ut cecus non videns intrepidum lapidem quia non est natus eius videndi
vel aliquod possit tunc / sed non formanda quedam species qualitatis dici-
tur ut quia nata eius aliena sit / qualitate et ipsa alijs cadere
tur sunt / predicta qualitas atque ut amare vel amare dicitur nec informatum
non informatum quia non quia omnia ante [illegible] non agit informatum
vero quia ipsa cum est [illegible] ad [illegible] ut silua sed neque siluaticum
putamus nec silua carere siluestre quia non dicimus quia silua silui-
sunt mala quae cum eius sunt [illegible] de [illegible] species [illegible] habet
ut vel qualitatis predicta putamus ut carere qualitate. Rursus silua
dicitur informis sed nec informis forma cum quoddam compositum sit
est participatio et participabile ut statua in qua participat quidem
igitur silua negatur esse forma ut vero nunc est forma illa [illegible]
alia sed omnia quae sunt forma in possessione illorum [illegible] habet
principalis species ut cum aqua dicatur effigiem impressionis. Est igitur
compositis similitudo [illegible] intellectus impressionem [illegible] non [illegible] dei [illegible]
[illegible] materia [illegible] siluestrem impressionem silua
incorporea [illegible] corporum omnium quae ex ea similitudine participat non species
impressionem [illegible] superius omnium quae natura [illegible] accipiet / atque ut
[illegible] dicatur formanda species quae ydea est sicut est diffinitur
[illegible] color figura sine tactu et [illegible] ratione comprehendi
[illegible] omnium quae ex se similitudine muniat. Quod non [illegible]
sit ex [illegible] manifestatur cum ipse dicit Si [illegible] vera
opinio dum res sunt non est ipsa [illegible] cum [illegible] ponere quia
[illegible] assignanda [illegible] ut [illegible] vera opinio ab [illegible]
differt et omnia quae corporea sentimus certa [illegible] sunt [illegible] opere duo
cum [illegible] propria quia utraque magno [illegible] distet quippe quorum alterum
doctrina nobis [illegible] alterum persuasionis assumptum et alterum [illegible]
ratione vera [illegible] sine ulla ratione alterum [illegible] alterum corpori nulla
persuasio non [illegible] alterum mutabile [illegible] et [illegible]
quia [illegible] opinionis [illegible] principis intellectus [illegible] et paucorum
ad modum [illegible] virorum Quare [illegible] dividit [illegible] opinionis
[illegible] cum dicit / alterum corpori [illegible] et [illegible] alterum
sola persuasione [illegible] cum asserit alterum [illegible] corpori nulli persuasioni [illegible]
bile et ad [illegible] alterum corpori [illegible] opinio in quo [illegible] hominum
cadat / Intellectus vero dei solius et paucorum ad modum [illegible]

[illegible]
cum ratione vera [illegible] alterum
sine ratione [illegible]
[illegible] cum dicit alterum

P

si maior tota est quam eius pars est que [illegible] absentium magna esse
non dubitatur. Hunc porro habet intellectus genus et operabile v[illegible]
rem videat una secundum speciem permixtam sine ortu sine occasu
nec quod in se reciperet ut progrederet visa invisibilia insensibilibus
fidei species que ydea dicitur. Est igitur [illegible] ut [illegible] ut in superioribus
dubitat, nec forte frustra persuadetur [illegible] intellectus speciem hanc [illegible]
sunt magicis [illegible] ut [illegible] [illegible] ad [illegible] silogis-
ticus [illegible] rationibus explanande non dum, quippe tamen nec vel [illegible]
natum [illegible] relinquat vel ad [illegible] sua [illegible] veritatem [illegible] per-
timens ad [illegible] verborum agmen addat, omnem dubitationem silogistice
[illegible] dum [illegible] via [illegible] ad sillogismum. Etenim
nec intelligere et nec [illegible] opinari habet [illegible] et intelligens fidem
[illegible] rationes [illegible] magis [illegible]. Opinio porro [illegible] fit fidei
[illegible] ita ut [illegible] se [illegible] quasi fidei non
vel similibus persuasionibus inductus [illegible] sunt, et sic ut [illegible]
[illegible] Aristoteles dicit [illegible] operatur ut [illegible] sola mens
[illegible] sine ratione ac disciplina neque [illegible] ita operetur
[illegible] et falsis [illegible] persuasionibus captus [illegible] mutabilis
et ambiguus ut quasi nulla ratione stabilitus consistit. Itaque [illegible] sillogistice
rationis formulam [illegible] tale: Si fides est vera opinio una est rerum
omnium que corporis sensibus absentia sunt [illegible] dubitabilis veritas.
Si autem opinio nec animus [illegible] atque fides non una atque eadem [illegible]
[illegible] atque diversa [illegible] alia que [illegible] et alia que intelliguntur.
Sed diversa sunt que [illegible] et que intelliguntur sicut intelligibiles species
[illegible] que ydee nuncupantur. Dicit enim non omnia que corporis
sensibus [illegible] et [illegible] sunt [illegible] igitur ydee sed opinio [illegible] dila-
tandus, quia que [illegible] sunt [illegible] augustinus [illegible] intellectum appellat
hoc loco [illegible] ac [illegible] ~~[illegible]~~ opinio
nec [illegible] in pluribus aliis libris [illegible] in [illegible] politica [illegible]
enim fidem quandam in [illegible] scientiam et recordationem. Opinionem
vero in alia [illegible] habet credulitatem et estimationem [illegible]
[illegible] habet [illegible] sibi [illegible] accommodat scientiam quam alius
et sapientiam sola [illegible] probabilibus rebus [illegible] sunt [illegible] et fidei
[illegible] quas ydeas vocamus recordationem vero rebus deliberandis
habet [illegible] que [illegible] artificialibus et [illegible] proprie [illegible]
Credulitatem porro [illegible] que [illegible] ceteris [illegible]
apprehenduntur. Estimationem [illegible] magistris rebus
que [illegible] veris simulata [illegible] corpora tamen [illegible] et vi-
na [illegible] sunt que [illegible] dicit [illegible] fidei [illegible] quibus

Divisio fidei et opinionis

assequendam. quia ut ex hiis quatuor sub [illegible] modo venit sed
eo secundum quod opinione et etatibus diffinita describimus. Dum vero et
quibusdam videtur inquit unam opinionem ut [illegible] ut dicit Medio [illegible]
multi sunt secuti philosophorum quas certum est terram rerum putasse cor-
pora corrupta. Cumque intelligibiles genus in ydeas pene sub ocu-
lo constituisset dedit intelligibiles species se mota a sensibus in
se ipsa locata sine ortu sine occasu que nec recipiat. Nunc
se quatenus aliudve ut ipsa provideat ad ea quidquid invisibile nunc
[illegible] adinvenisset quod perpetua. Tunc addidit
Noys quod ab hoc secundum est materiam sensibilem susceptibilem consi-
tus aliquo in loco. Et in rursum eum [illegible] atque inventu
recedes sensibus et opere nostrimundum. Quo loco vult [illegible]
ra species que nascitur eo opifex concipit futuri operis lini-
amenta effigiesque [illegible] locata [illegible] eadem forte. quod aggressa
est [illegible] consistit aliquo in loco dicit. Et in rursum eum imu-
tacione et inde recedere [illegible] demolicione quippe statur
fore quoque intelligi sequatur non est et non ad aliquod statur vel
locacione renotam ac reddendum sensibus aut nostrendam et hec
species que impressa fore [illegible] spectandum oculis videtur. Opi-
nio vero nostrendam que magis [illegible] non de certo [illegible]
fiat hinc species [illegible] mediante [illegible] Ter-
cium genus [illegible] loci puto [illegible] recipiunt [illegible] genus
dixisse silvam. Cumque secunda species in non mutuatur. sed de spe-
principali que sine ortu est [illegible] nova ydee. Silva
demum [illegible] non loco vocat eam velud
regionem quandam susceptivam specierum incorporearum intelligibilium
simulachrum sed eadem vel que sine generacione est et initium vel que
non est eam locum stacionemque est et velud receptaculum incor-
porearum specierum que sunt membra mundi et videtur [illegible] omnibus in
dissolubilis et [illegible] ipsa ergo immortalis est. sed hiis [illegible] pa
ruit [illegible] in quodam genere dicatur sibi. Dicens progrediendo [illegible]
quandam animi conceptionem [illegible] sine tangibili sensu tangi.
Cumque [illegible] sensibile est et sensibus subiacet quod [illegible]
[illegible] tangitur [illegible] nota est. Quod ergo possumus dicere
tangi aliquid quod ex natura nimirum sua [illegible] est vide [illegible]
alterum [illegible] pectore et brevem elocucione sub suspicione [illegible] sua
de silva renuntiavit. Cum certe quod aliquod [illegible] est [illegible] si

nulli suo recognoscitur. Ut igitur certi rei diffinitique certa et diffi-
nita est comprehensio, sic certi minimeque diffiniti incerta et indiffinita sus-
picio. Sicut ergo cum anima igitur sensus certarum diffinitarumque rerum
sensus est sensibilium figuras et qualitates. Nunc est eius comprehensio carens
certa diffinitaque. Est enim silva indiffinita rebus est utpote in-
formis et figuris carens merito namque sua. Minime ergo non sensu eius
sit ymaginatio. Cum sensu igitur sit tamen emananda quedam eius
attrectio sine contagio vel ipsius magis quam corporum que in ea ipsam sunt
corporum que non sentiuntur. suspicio nascitur ipsam sentiri propter-
rea quod ex hiis speciebus quas recipit formam non sit informis videri.
Itaque sensus quidem specierum in silva constitutarum clarus est ipsius autem silue
que speciebus subiacet obscurus et confusus propterea est quod sensus ergo silua
quam silvaria quidem sentiuntur. silva vero minime sentitur. nam ipsa [illegible]
silvaria non quidem sentiri putatur. Sit huius sensus istius similarisque dictum
silvam sine sensu tangendo tangi et sine sensu minimeque sentitur. Ut si quis
dicat tenebras quidem sine sensu videri. Non enim proprie sonat visus hominis
tenebras intueri ut non solet intueri res coloratas dilucidasque
sed contra passione et affectione atque indigentia eorum omnium que oculi videt
Sed enim tenebre decolores et sine claritudine illustrationem nec per
visus comprehendi aliqua qualitate tenebrarum sed suspicando quod non sit potius
quod quod rerum sit. Nichilque videns videre sibi videtur videre quod non
videt et videre se aliquid putat non ut videat. Cum ergo visus
in tenebris sed quia nam habet oculi ut colores dissipat conatus
apiorem discernendi namque decolores tenebras sentire se suspicatur. Sic
igitur est silva contigua quod est quare contingi putatur non ea que prius contin-
guntur sub sensibus veniunt sed contactu eius procul est actu vero hoc ipsum
sine sensu quia ipsum per se intactu sentitur nec certis sensibus. Nec contra
rerum hac tota diligentia superaddit notha et adulterina que quo ratione
silvam est quod opinabilis filios omnes cum naturalibus nullus ignorat
sed tamen contra quod nos legitimos et item presumptos nominibus discernimus legi-
timos contra genuinos vocat. Cum enim [illegible] se muti sunt mixti vo-
cabulis conferunt aliquid unperimitque genuinum sermo / dicit ac di-
silva infinita eadem et incerta est afferendo certo est Ruth. igitur notha
et spuria ratiocinatione atque opinione propterea quod intellectu certo comprehendi
eadem sensit plus utpote eius nam rerum rotis et non rerum confusi quod intellectus
presumatur consortio. Divisa ergo a se sunt tota illa separatique examina-
ta et est ydea que intelligibilis species utpote que puro intellectu comprehen-
datur. Species enim natura opinione principalis contraque opinabilis. Silva
porro nec intelligibilis quod nec opiniosa quare neque intellectu neque sensu
comprehenditur verum suspicabilis est spuria quedam ratione atque adulterina
[illegible] ulterius insistitque probatione ipsi perfectius ita ait. Deinque

Sed et eos intueamur platonicos qui sempiternas putaverunt esse non
esse ut dicunt quia esse in aliquo sit loco posita regioneque obtineat ulla
Invidentes et caligantes ac veri ratione cum silere non nam considerans
varias species corporis et opinionem qui ex sensibus nascuntur. Etenim cum
corporum aliquod videmus aut tangimus necesse est id a nobis sentiri cum
loco simul et regionibus neque enim sine ullo loco nec vero sine sede
sentimus sensibile corporum ullum. Dicat quoque nos hanc opinionem preli-
brati consuetudine. Ita esse incorporeas et cum rebus intelligibilibus contemplamur
eos putamus esse aliquo consistere in loco ulla vel regione continentur
sensibilia ut inmediate corporum quod situm est loco quem complet in [illegible] molibus
huius regione quem propter corporum [illegible] formas exposita est sensibilia
cum partibus ex quibus constat per distans loco ac regionibus considerandum putamus eas
quem sunt incorporee consistere in loco ac regionibus certis. Deinde denique si quis
dicat formas ideas sine sede ac loco quem neque in terra neque in celo sit
posita sicut dicitur putamus esse vana inerti opinione contemptas.
Id dudum quippe et ab ineunte etate fundamus eas quia sit corporum
esse nec cuiquam formas quia ideas formas intelligibilis careat cogitationibus et velud
affectionibus corporum crederemus sensibus et credimus. Ob quam separatam
rationem atque alias consequentias nec in reputatione quidem et considerandum
vere exponitur vere principalis ne mente consistens propter huius sommia. Ex
sensu principaliter nam intuemur simplicem atque incorpoream quamque quod
est id quod principaliter subsistit sine ortu sine occasu immutabile
intelligibile nulla huius cum sensibus societate prima mente perceptibile
quondam vero et cogitationibus eius intelligibiles atque incorporeas species
has porro esse quia esse negant quod huius visu carent ex alto et profunda
fonda sapore. Denique si quis eos ad contemplationem veram ingenii
saporata excitet etiam et immortalia rerum | intelligenda ac mo-
leste ferunt. Similiter ut in politia dicitur cum perpetuis abditi tenebris
spelunce dedisse umbris operari desinunt quam sint in profunda inopia viderat
laboriose licet ex tenebris ad lucem eruunt et ad solem veritatisque claritudinem
tudinem aspiciunt nec moleste ferunt expellentibus in studiis huiusmodi
viros deinde ac separationes sensibiles intelligibilesque nam deorum ac demum
rerum quem sit rerum [illegible] species architype sine exemplar genera sunt secunda
secundum illas n. ad cuiusque aliorum rerum similitudinem facta atque constituta sunt
quia nichil est ordinibus cuiusque ymaginibus vero corporum quia in principio exemplar facta sunt
aliud dicitur secundum mutuatur ut formata forma sortitur natura corporis
corporalis ymaginis velud archetipa species est. ymago enim ex arte
facta et in principio archetipa spetiem effigiata nisi habeat sicut dicendum
est pictura si aut factura in limo vel ab cuiusque huius supplex ca-
rebit certa perfectione. Igitur quia sensibiles quoque species ymagines sunt
specierum intelligibilium ut sunt in duplici ab intelligibilibus secundum quam

nec spacium modo sed etiam simulitudine opus contra hyle opo opido Silua in-
quit fiat et scilicet sortiatur. Deinde interponit auctoritatem suam dicens
Hec contra unie quid sunt modis et eo ad mundi quod constans compositione
fuisse ea hec Expedit loco gradacione Sua considerit similiter medio
Ut nullus consti. utrum hoc ea etiam quod inaddiderat Quippe quorum ple-
rique sola opinione sunt eo consilia ut conspiciendis solis sola intelligibi-
lia ut predicendis Silua nullus omnino modo inani concipiat ut ipse
ut ipse dixit in supra. Vel autem dicitur Expedit quam ydea sunt ipsi loco
spem loco aut silua gradacio vocantur quantitatibus et qualitatibus etiam comitatur
consilius conformacio et conpedit quod qua sua parte natura sit. Nedum aliis
rebus eo conpendii sit loco non constantia quod silua Receptaculum contra corpora
et qualitatum comitatum quod consilia gradacione porro quod hoc non dum confirm-
arat in uno statu sed alia ex aliis tunc subrogatur. Igitur grad-
acio continet. intitula humida modo modo ignita frigida et acri-
oris suscepit gradacio intitula silua facit quod quod quid nascitur
recursum sed ad maius principalis habet in acriptu fieri. Est enim can-
ones silua multe eoque gestat humida modo modo ignita ere/ Non
enim ipsa silua ul humida. Vel ignita Immutacione ne patitur ulla
Omnino enim contra comminibilis non declinat a natura sua sed ut que recipiat
qualitatibus et quantitatibus horum et uti caloris humidi atque igitur putatur. Ex-
planat eundem eo adduxit frigidi et uti aeris foris suscipiens
contractis prodissequas passiones conprehendit rouabilis. Non enim sole sunt
hec qualitates humidum et calefi sed etiam frigidum et frigidum quod hyle
silua preuenit contrarias prodissequas passiones conprehendit [illegible] quod fortun-
etiam figuratur tandem fortem corporum illa ipsa ex natura sua impertibilis
nec ulla sit professione. Deinde dicit Quod eo priuato non similibus
viribus non consequatur potenciis contraria. Necessibus ea eius equali. Ut
ad velut separato opifici deo sola confirmata ipsam siluam intuitive
duplici consideracione una modo suscepit qualitatibus. Altera per qualitat-
et ad contrarium quod qualitatum Nec stabat opido nec mouebatur.
Erat eo in ea quedam naturalis oportunitas ad motus stacionisque prip-
tione. post qualitatum porro conformi conposita et constituta corporis a deo con-
[illegible] sum motus stacionisque suscepit officia ubique [illegible] temporibus vtitur. gra-
voles motus eius confirmat eam ut silue primitus corporibus uniuersis
et ex consideracione eorum contra illius ingenium substitisse motum sed iactu-
ad et fluctum sole eo contra illius officia modo modo sublimata silue inecul-
litas conparare. Et liquatur turbulentiaque motum per vniuersum eius fluctu-
acit capacitate Ex quo factum ut hunc iactum motum immaque [illegible] sil-
ue et ex natura eius agitacione plerique eius constans resideat ea contra alienum
pulsum est propriam eam [illegible] vitique roperat arbitraretur. Motus gra-
quod in ea fiebat alienus erat. Confusio porro motus et [illegible]. in natura
silue preueniebat [illegible] instabile tremulamque sed deo quod priuati non
similibus viribus neque consequatur potenciis contracta non quod que in ea erat

inequali quadam iactatione succussationeque corporum cohereret, sicut
stagnum cum immobile est et aque superficies videtur aliqua commotione
mollis primo nasci, sicut motus. Deinde agitatione fit totius elementi
non solum agmine aque moveri sed id ipsum quod videtur tamquam motus
prebuit vicissim movet. Sic silva quoque et tanto corporum subito
motu non solum ipsa diffusa movetur verum ipsa corpora que sicut
motus sub [illegible] compellit tali porro motu subiecit eius non ad aque
rerum usum nascendum fieri sed ad solam quassionem commutationemque cor-
porum. Sic quod dicit: Ex quo fluctu turbatas materias in diversa rap-
tum discretaque a se secerni et separari. Quo pacto clarum demonstrat non
unam esse in silva potentiam opportunitatemque formarum recipiendarum sed
multiformem. Nam si una eius esset potentia, unum quiddam ex esse
dicit, nunc quoniam in omnibus signalis qualitatibus contrariis utatur atque omnia fiat
potentiabus eius, ut necesse est opportunitatibus variis commutationibus promiscua multi-
bus. Deinde manifesto exemplo quod dicit complanat cum separat a se corpora
materias primo ignem terramque et ceteras separationes [illegible] in fluctu
in fluctu silve atque agitatione consistere providentie ut instrumentis pur-
gatione. Nominum enim esse quedam vannum dicendum parata ut solet pote-
ri dici arma [illegible] quibus ea que missa rerum sorundtur gra-
na quod seorsum motu et agitatione pale [illegible] aliorsum [illegible] iac-
tatione et lima quod velocitate grana vero residunt. Sic inquit cor-
pora illa prima corporea velud in euripo fluctuantia iactantur et ad proprium
gradum secernuntur. Euripum quod silvam cognominaverit [illegible] vero sed de
elementis [illegible] divina providentia separata. Que ordo est sed nec ex
diversorum corporum cohesione confusio et ordo que ad constitutionem
mundi fuerat preparaverit. Hanc ait fortunam mundi fuisse priusquam
exornata silva splendore et pulchritudine prodiret universitas. Sed ubi
[illegible] inquit redigi ad modum placuit dei voluntati providentia compla-
cuisse dicit ignem primo terramque aerem atque aquam continuasse non
talia ut nunc sunt sed eorum exigua vestigia. Quisque vestigium
igitur [illegible] igitur est nec vero ceterorum corporum vestigia ipsa corpora sunt
vestigium quippe pars rei non res est [illegible] ulteriusque eius numquam corpus erat
vestigium nomine [illegible] silva que eius corporis vestigium sunt ad mundi
comparationem in ea inquit scalone ac deformitati que apparet in
hiis quibus divina dee prosperitatem nunc meliorum. Quamvis enim divina
opera careant pulchritudine ac venustati eius pretio [illegible] ille igitur
[illegible] eius tunc elementis confusis videri. Nunc vero mundum ut clarior
qui [illegible] opportunitati providentie ordinationis accessit. Erat igitur sub
certa silva cum naturali opportunitati suscipiende pulchritudinis ac
venustatis. Erat eius quatuor corporum potentia seu vestigia con-
fusa atque adhuc non ordinata nec vero cum voluit deus disponens eius

ordinatas inenarrabili hac perfectionis mundi ac figuras et qualitates quae
in stabilitate certa et in motu durantur rationibus. Deinde porro quae
sunt aspectu divina mente atque voluntate fieri primum nos iubet
Deus prosequi ut eo verum assequamur. Nunc ad orationem gemi-
natam eorum sigillatim demonstrari inquit novo quodam et inusitato
genere demonstrationis utar vobis tamen omnibus eruditionis ingenue
vias peragraturis non incognito et ex leni admonitione prosequi-
mur. Demonstratur enim primas ergo principalium corporum quae
vocantur elementa ordinationem quae vocatur habitudo eorum inter se ad
rationem et quandam societatem quae nascitur inter analogiam quod
est ut hoc ad illud sic illud ad aliud. Demonstrationem vero appellat
propriam formam et effigiem de quibus secundum geometricam rationem disputa-
turus quae ad numeros multis firmis certis et inexpugnabilibus assertis
probandis. Novo quodam aliis incognito et ex hac eadem ratione ipsis
tamen qui omnes ingenue eruditionis vias peragrarunt minime ignotas
et ex leni admonitione prosequuntur. Etenim quod aderat omni-
bus istarum propriis doctrinis quas ingenuas disciplinas appel-
lamus. Propterea quia a pueris etiam illa hiis veluti quibusdam
aliis doctrine et istis gradibus imbuebantur: geometria musica
arithmetica astronomia de quibus rebus dicuntur sicut philoso-
phia dicitur ut patet eas istis gradibus ad summum culmen philosophie per-
veniatur. Opere philosophie forte si sine philosophia plene tamen dignitatis
fundamenta perfecte liceat eruditionis. Nos igitur istis exortationis in
geometria viros admonet qui scribebat hiis quondam non nisi geo-
metricis exercitiis expoliati. Simul hec exortatione sermo ad
affectionem instructionis ingenue

Finit liber Chalcidii super Platonem

Explanatio super iiijor libros ethicorum venerabilis magistri alberti quam lego per facultatem arcium studii Wrat[islaviensis]

Cum omnis scientia sit de numero bonorum et honorabilium tamen quia una scientia respectu ad aliam una quidem melior est et honorabilior quanto scilicet est de melioribus et honorabilioribus sicut dicit Aristoteles in prohemio de anima, ideo licet omnes scientie ad hoc sint de bonis et honorabilibus quia sunt de hiis que per denominationem et informationem bona et honorabilia dicta sunt, sola autem moralis sit de bono et honorabili per se dictis, cuius ipsa scientia est bonitas et honestas, constat moralem omnes alias scientias excellere in bono et honorabili. Ad hoc etiam scientie excellunt se invicem quia mirabilis scientias [illegible] sunt amabilia autem sunt que secundum suam causam difficultatis ab homine cognoscitur et etiam scientia mirabilior est que altiorum est et difficilius ab homine cognoscitur, constat autem scientiam moralem maxime esse que secundum ultimam suam perfectionem ad [illegible] [illegible] in ipso mirabili contemplativo hoc autem scilicet moralis scientia sola inter omnes [illegible] ad ultimam secundum perfectionem [illegible] est hominis in quantum homo est secundum [illegible] et dominus in polis [illegible] amabilibus [illegible] et [illegible] sicut primo [illegible] communis scientie [illegible] de anima. Secundum autem est [illegible] decimo ethicorum ubi loquens de [illegible] dicit [illegible] amabiliores [illegible] delectationes [illegible] et [illegible]

Hanc causam adiungit Socrates qui dixit quod virtutis omnis honore [illegible] contemplativa scientia est sola que est [illegible] que vero [illegible] admiranda est [illegible] sit [illegible] facultate [illegible] est [illegible] ipsa de ea est [illegible] probabilitatis [illegible] autem [illegible] contemplativa [illegible] ad [illegible] singulas autem [illegible] esse admirabiles [illegible] singularibus [illegible] ad facultatem ad hoc [illegible] omnes [illegible] [illegible] secundum bonum et honestum [illegible] [illegible] et [illegible] sit [illegible] autem [illegible] sola que moralis [illegible] possessio [illegible] esse [illegible] bonum et honestum [illegible] est causa [illegible] dicit [illegible] omnibus aliis [illegible] de [illegible] habent [illegible] hoc est [illegible] ultimam [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] que ad [illegible] [illegible] facit [illegible] moralis [illegible] autem [illegible] dicta [illegible] facit hoc est quod nulla scientia homo [illegible] que de [illegible] homo sit [illegible] [illegible] sola moralis [illegible] [illegible] moralem [illegible] est [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] in ea autem [illegible] de [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] secundum [illegible] bonum et honestum [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Scientia qua est [illegible] secundum [illegible] librum [illegible] nis [illegible] quod virtus non [illegible] necessario [illegible] quod non est [illegible] scientia de ipsa [illegible] non [illegible] sed consuetudine [illegible] est [illegible] que stat ad [illegible] tamen [illegible] omnis autem virtus moralis stat ad opus / sicut dicitur capitulo in [illegible] et [illegible] multis de [illegible] quod virtus autem sit stabilis [illegible] / et [illegible] est [illegible] scientia de ipsa esse [illegible] scientia est de hiis que habent [illegible] existenciam [illegible] / [illegible] autem sit intelligencia [illegible] aut virtutis [illegible] / [illegible] quod multum sit [illegible] / non [illegible] stabile sit [illegible] stabiliendo [illegible] / et virtus [illegible] non [illegible] quod virtus non sit [illegible] ad hoc autem obicitur ad hoc [illegible] quarum due sunt [illegible] argumentum non [illegible] et [illegible] per [illegible] scripta est [illegible] quod stabile est per argumentum [illegible] si [illegible] virtus stabilis est [illegible] quod [illegible] argumentationem ad [illegible] argumentum ad [illegible] non [illegible] / [illegible] virtutis sit [illegible] medium autem virtutis sit [illegible] quo ad nos et non simpliciter [illegible] de [illegible] virtutis [illegible] non [illegible] / et [illegible] syllogisticam [illegible] sit [illegible] constat quod [illegible] argumentum [illegible] non [illegible] de est [illegible] autem [illegible] non [illegible] / [illegible] vel [illegible] vel [illegible] vel [illegible] esse / in [illegible] autem quod [illegible] argumento [illegible] esse [illegible] probabilitate [illegible] esse [illegible] quod stat ad opus et [illegible] est [illegible] in opus [illegible] opus [illegible] est [illegible] autem [illegible] est in [illegible] / [illegible] non [illegible]

quia [illegible] non [illegible] sicut [illegible] et [illegible] accipit virtutem [illegible] iudicio et [illegible] est [illegible] est [illegible] est [illegible] ad [illegible] / [illegible] autem [illegible] non [illegible] quod in [illegible] quo ad virtutis [illegible] / ad hoc [illegible] obicit [illegible] prima [illegible] / [illegible] ad [illegible] / [illegible] autem virtutis multum [illegible] / [illegible] prima virtutum [illegible] sit [illegible] multum sit [illegible] sit [illegible] et [illegible] non [illegible] / [illegible] alii [illegible] / [illegible] et [illegible] non [illegible] / [illegible] non [illegible] alii [illegible] autem [illegible] / prima virtutis sit [illegible] et virtutis [illegible] / [illegible] ad [illegible] virtus [illegible] ut stabiliendo ut ad [illegible] est [illegible] / obicit et [illegible] / [illegible] et [illegible] autem [illegible] fuit [illegible] / [illegible] autem [illegible] fuit [illegible] / et [illegible] / [illegible] autem de virtute [illegible] / [illegible] agendi vel [illegible] facilitate [illegible] facilitas [illegible] esse [illegible] / virtus [illegible] non est [illegible] / ad hoc [illegible] / vel [illegible] / et [illegible] et [illegible] virtutis / [illegible] autem sit [illegible] et [illegible] que [illegible] non [illegible] / [illegible] quod stabilis non sit vel [illegible] virtus / [illegible] ad [illegible] nullam [illegible] / [illegible] scientia [illegible] /

quod virtus nec describilis nec assumptibilis est
sed donum dei cuius quod homo [illegible]
[illegible] ad deos conseque-
retur bona que in due traditiones in [illegible]
[illegible] et hec dona dicit esse virtu-
tes que quidam animas vacuitate sunt in [illegible]
aut [illegible] quod et [illegible] et ordo
instituit eo quod ita dicit [illegible]
sed eorum electio consistit in voluntate deorum.
Alius autem quia de virtute [illegible] intendimus [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] sufficit [illegible] virtute [illegible]
sed tamen scientiam et ea que [illegible] consideratur
sic est quod [illegible]
sit [illegible] et [illegible] que [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] in esse. Si autem virtus [illegible]
[illegible] esse quod [illegible] in virtuoso sicut [illegible]
quod [illegible] ad [illegible] est [illegible]
ut dicit [illegible] vel donum dei sicut dicit [illegible]
et hoc est quod quidam dixerunt quod [illegible] scientia
[illegible] sit [illegible] doctrina et [illegible] doctrina est sic
dico sic [illegible]
informacio a doctore [illegible] autem sic [illegible]
et [illegible] scientiam que est doctrina [illegible]
[illegible] scientiam doctrine [illegible] autem que [illegible]
[illegible] et [illegible] ad doctrina [illegible]
virtute scientia est de [illegible] et [illegible] est [illegible]
Nec obstat quod primo obicitur quod [illegible] scientia stat
ad opus [illegible] stare [illegible] ad [illegible] sicut
[illegible] vel ad finem operis ut sicut ad finem in
[illegible] et scientia [illegible] sicut ad [illegible]
ut ad [illegible] vel [illegible] sicut
ad [illegible] operis [illegible] silogismus
[illegible] stat in [illegible] sicut in [illegible]
sed [illegible] ad opus quod [illegible] virtuosi
[illegible] quod hoc quod dicit [illegible] in [illegible]
[illegible] quod una scientia [illegible] vel [illegible]
[illegible] tamquam finis [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod due scientie [illegible]
[illegible] ad [illegible] una quidem que est [illegible]
[illegible] et alia que [illegible]
[illegible] scientia enim [illegible]
[illegible] et [illegible] ad [illegible]

[illegible] vel actum vel medium [illegible]
[illegible] ut autem scientia [illegible]
est [illegible] cordarum [illegible]
ad [illegible] cordarum et [illegible] acquisita
et est in moribus [illegible] scientia sicut [illegible]
dicta scilicet [illegible] immediata secundum [illegible]
[illegible] theorica et practica
sicut [illegible] scientia [illegible] et scientia [illegible]
[illegible] et in [illegible] scientiis que de ingeniis
[illegible] nec hoc [illegible] etiam [illegible]
[illegible] est sicut enim [illegible] geometria
ad cosmimetriam secundum omnes suas partes scilicet
planimetriam et altimetriam sic arismetica
ad [illegible] sic astronomia ad [illegible]
sic musica ad omnes musicas [illegible]
autem [illegible] obicitur quod [illegible] virtutis [illegible]
sensibilibus non [illegible] quod [illegible]
[illegible] duplex est [illegible] et [illegible] est
[illegible] et [illegible]
est [illegible] demonstrationis et [illegible]
[illegible] virtutis [illegible] est [illegible]
virtus in esse quod [illegible] virtutis et [illegible]
[illegible] virtutis ad [illegible] et [illegible]
[illegible] virtutis [illegible]
virtutis [illegible] in mediate sed
[illegible] non [illegible] in mediate
[illegible] que est [illegible] scientia que [illegible]
[illegible] de virtute [illegible] Quod autem [illegible] ubi
[illegible] quod in scientia de virtute [illegible] bonus [illegible]
[illegible] non tenet nisi de virtute que [illegible] esse
[illegible] quod [illegible] in virtuoso quia et [illegible]
[illegible] quod [illegible] in virtuoso [illegible] et [illegible]
[illegible] disputabat de virtute et [illegible]
[illegible] disputabat [illegible] et [illegible] quod
[illegible] quas in [illegible] et in intelligibilibus
[illegible] quod [illegible] obicitur quod [illegible]
virtutis [illegible] esse non [illegible] medium ad [illegible]
[illegible] ad medium [illegible] quia [illegible] in
[illegible] de virtute [illegible] esse [illegible] in virtuoso
[illegible] sicut [illegible] in modum [illegible]
et non in modum scientie vel [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
sicut forma [illegible] in theorica scientia [illegible]
[illegible] de virtute sicut et de alio [illegible]
[illegible] intelligibilium et sensibilium [illegible]
autem quod [illegible] obicitur [illegible] esse

dicendum est quod absque dubio verum est quod
quoniam eius sit instrumentum quo scientia acquiritur in
eo homo primum quamquam modo adquisitivum
intellectivum / et sic scientia de virtute quoniam
enim que sunt de virtute quaedam sunt accepta
nobis / sicut et prima aliorum virtutum principia
vel de quibus sunt scientie quaedam / nec enim
possemus quod aliquas conclusiones sciremus
scire nisi prima scibilia essent apud nos
quibus tamquam instrumentis ad sciendum veritatem praedictam
et hoc quidem scientia de virtute est licet non sit
generativum primum virtutis secundum esse perfectum / ut et
primum primum et inferendo quod est generativum et in
concedendo quod ipsius virtutis generativum est
quod est intellectualibus conservare secundum regimen
et informationis licet influxivo et sic virtutis
tutis [illegible] et primum est generativum / quod autem importat
[illegible] quod velle et conservare forma in intellectu
finit et regimine efficitur generativum et in intellectu
et ad hoc quod scientia virtus inducit patet per praedicta
quod ante dicta quia licet virtus non dependeat
ut ad acceptam sui secundum scientiam instrumenti in sciendum
agendum quoniam non instrumento acquiritur de scientia dicitur
quia velle et conservare indifferentibus non generat
virtutem in informatam nec ultra quia sapiens
determinavit / et sic scientia dicens prima forma et
cum virtute velle et conservare virtute generat //
Si autem tamen praedicta concedatur
quod scientia de virtute est / quod
querendum est cum sit philosophie subordinatus
seu supponatur / et dicitur quoniam valde diversa
sentiunt expositores / Videbatur enim scientie
quod non esset philosophia nisi moralis tamen [illegible]
sua est quia dixerunt quod haec est perfecta philosophia
qua homo secundum omnes virtutes [illegible] adquisitive se
ipsum / hoc enim est intellectui [illegible] quod sit
[illegible] alia posita est [illegible] / in adoptione
autem virtutis intellectualis speculative et
[illegible] secundum partem adquisitive
se ipsum / quia virtute [illegible] acquiritur perfecta intellectu
[illegible] philosophia / et in adoptione virtutis [illegible]
philosophia / [illegible]
[illegible] est [illegible] est / quia sic
[illegible] in ipso est et non [illegible] intellectus

[illegible] adquisitivus [illegible] ex [illegible] non
[illegible] perfectum et perfecte ex aliis / sic et perfecte
[illegible] ex adoptione [illegible] / quod perfecte bonus
[illegible] sufficiens [illegible] / [illegible]
[illegible] perfecte [illegible] bonum [illegible] / In [illegible]
[illegible] perfecte [illegible] ultimo [illegible] / [illegible]
[illegible] perfecte [illegible] in [illegible] ordinatis ad [illegible]
[illegible] virtute [illegible] / [illegible]
autem et contemplativis perfecte homo in divinis /
sic [illegible] perfecte homo et adquisitive se ipsum in
omni scientia [illegible] / et cum philosophia non sit [illegible]
[illegible] non [illegible] esse philosophia nisi de virtute /
[illegible] non [illegible] est quia [illegible] in perfectione [illegible]
[illegible] scientia / quia [illegible] in perfectio [illegible]
in [illegible] est / et non [illegible]
[illegible] nisi [illegible] scientia perfecti / sicut
[illegible] est quod [illegible] est secundum [illegible] /
perfectum autem [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] quod attingit [illegible]
est [illegible] / sicut ergo perfectio [illegible] est
in [illegible] ita scientia [illegible] virtutis est
[illegible] scientia / [illegible] prima sciendi et [illegible] /
sicut [illegible] in [illegible] Ex hoc obiciunt
ad [illegible] quod [illegible] secundum omnes partes [illegible]
colligitur perfectio [illegible] nisi scientia [illegible]
secundum [illegible] partes [illegible] / existimaverunt sicut
[illegible] opinionis sicut [illegible] / [illegible]
[illegible] intellectus sicut [illegible]
[illegible] perfecte et non tamen esse / et ethica
autem secundum [illegible] quae perfecte [illegible]
et secundum partes [illegible] et secundum [illegible] et secundum
intellectivo secundum [illegible] et esse perfecte / sicut
[illegible] sapientia quod intellectiva et
[illegible] tam in agendo quod in faciendo /
et scientia et in omnibus [illegible] perfectas
[illegible] ad agendum / et sic ipsa sola perfecta
philosophia est ut videtur [illegible] / et [illegible]
[illegible] sicut [illegible] in libro de [illegible]
[illegible] quod [illegible] philosophia [illegible] est secundum [illegible] /
[illegible] dixit quod homo
[illegible] perfecte [illegible]
quod [illegible] perfecte non [illegible] nisi
[illegible] quae sunt in ipso [illegible]

rem ultimum et optimum [illegible] bonus ipsius/
et hoc est quod dicit Democritus/ quod homo
sapiens est inventiva omnium rerum quesitarum/
[illegible] est inventiva [illegible] et [illegible]
est inventiva [illegible]
[illegible]

[illegible]

scientia que verum vere cognoscit [illegible] est
[illegible]

[illegible]

[illegible] delectacio[n]is aut[em] [illegible] n[on] generat si
d[icitu]r [illegible] [com]posicione sicut aug[ustinus] [illegible]
ad h[oc] aut[em] / Et [illegible] n[on] generat
nisi extimacione [illegible] magna [illegible]
sicut fit vocis [illegible] / in o[mn]ib[us] t[ame]n [illegible]
[illegible] // [illegible] ordo [illegible]
[illegible] ad delectacione[m] disponit[ur] ut [illegible]
[illegible] cadat in non [illegible]
[illegible] aut[em] [illegible] est / in h[oc] [illegible]
op[er]us [illegible] / sicut d[ici]t ap[osto]l[u]s q[uod] [illegible] volu[n]tas
stat ad op[er]us / h[oc] aut[em] [illegible] / affectus [illegible] in
[illegible] in op[er]us / [illegible] sola est
[illegible] volu[n]tas / t[ame]n [illegible]
[illegible] movet [illegible] / sicut dicit [illegible]
[illegible] in [illegible] semp[er] [illegible] ad [illegible]
[illegible] ap[osto]l[u]s in 7o [illegible] affectio
[illegible] in forma
[illegible] forma [illegible]
[illegible]

[illegible] est [illegible] / s[ed] [illegible]
ab [illegible] deficit sicut in [illegible]
[illegible] affectus movet ex
[illegible] volu[n]tas / t[ame]n [illegible] affectus
[illegible] volu[n]tas / [illegible]
[illegible] / et volu[n]tas
[illegible] / si [illegible]
[illegible] movet [illegible]
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] / ab [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]

sciencie cum veniunt [illegible] ipso enim sine aliis
ad operandum secundum ipsius et perfectionem autem non
faciunt. et ideo dicit propter de per se differentias
non sunt intelligendi si non hoc sit et volu-
[illegible] differentias quod duobus modis potest in-
telligi / primo quod unumquodque distinctum ordi-
natur in propria sua natura / sicut mortali-
tas in propria natura mortalitatis / et animal in
propria natura animalitatis / et volitio in propria natura
volunitatis [illegible] in [illegible]
acceptas rationis [illegible] quod est si hoc est in
perfectione et confusa cognitione qua non est
[illegible] dicit autem aristoteles in primo physicorum
quod scire et intelligere contingit circa omnes sci-
entias ex cognitione causarum [illegible]
ad [illegible] que [illegible] sunt et [illegible] et sic
[illegible] ad naturam accepta differentia [illegible]
cognoscendum in natura [illegible] / si hoc non sunt [illegible]
enim / primo [illegible] diversa sunt propria [illegible]
sunt [illegible] additio de [illegible]
quod si [illegible] debeat / et distinguere quid est
et [illegible] secundum [illegible] et [illegible] / id autem quod [illegible]
[illegible] modo [illegible] et in [illegible] ponit [illegible]
quod sit et [illegible] ad [illegible] quod est [illegible] et
hoc est [illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] / et [illegible] in-
[illegible] et [illegible]
[illegible] / et hoc [illegible] dicto de-
[illegible] non sequitur quod hoc secundum [illegible] modo
sunt [illegible] videtur / et sic
enim videtur [illegible] non sequitur hoc de-
[illegible] debilis / [illegible]
nis aut dictio habitus
[illegible]
theorica vel practica vel est mechanica vel [illegible]
[illegible] enim est [illegible] opi-
[illegible] ibi quod [illegible] theorica et [illegible]

hoc ex [illegible] et fine dicitur ut quod [illegible]
quedam docens et doctrina docens doctrinalis
[illegible] dicendo [illegible] et [illegible] dicto
concludendo quod [illegible] theorica est quod
[illegible] est doctrinalis et et demonstrativa
hoc est [illegible] / [illegible] est
[illegible] qui non est [illegible] theorica [illegible]
[illegible] aut [illegible] practica / [illegible]
[illegible] et ex fine [illegible]
[illegible] dicto [illegible] quo [illegible] distinguitur in-
ter practicas et [illegible] / [illegible]
[illegible] sicut ad opus et intelligere de [illegible] /
[illegible] sunt [illegible] vel est
[illegible] / [illegible] ad finem [illegible] ordinatur
forma [illegible] attingit et [illegible] ad finem
[illegible] docens aut [illegible] constat quod ad finem
ordinatur operabilis / [illegible] videndo [illegible] in
primis quod in [illegible] operabilis
[illegible] aut operabilem [illegible] / [illegible]
[illegible] docens quod [illegible] practica debet
[illegible] obiciunt quod in omnibus [illegible]
docens est et [illegible] docens [illegible]
[illegible] aut [illegible] vel operabilis
aut [illegible] operabile constat quod non [illegible]
[illegible] hoc est in [illegible] et [illegible]
que nulla [illegible] ad [illegible]
[illegible] operabilis et [illegible] opera-
bilem / [illegible] aut [illegible] practica
vel [illegible] / aut [illegible] practica
[illegible] obiciunt [illegible] practica et [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible] operabile
modo aut [illegible] ad quod [illegible] sicut dicit
tullius [illegible] ad [illegible] finem
tendentem / et hoc videmus in [illegible] modo
[illegible] intelligit [illegible] propria que tendunt
ad finem operabile secundum [illegible] / et ideo [illegible]
quod intelligit [illegible] / et [illegible] ad
finem operabile practica / et [illegible] hoc practica non
theorica [illegible] in [illegible] non

x a

[illegible]

est talis collectio ad finem aliud quam non sit
speculatio [illegible] aut quam dixit/ immediate (mediante)
propter hoc quod mediante medio id quod actus est/
desinens et operis actu constituto/ sicut patet in
[illegible]/ et in edificatione/ et in aliis vero/
in speculatione autem modo operis vero est quando id quod
sit de ea refert ad opus/ mediate operatur
[illegible] ad hoc dicendum quod speculatio non sit
[illegible]/ tamen docens quod debens docere non
docet nisi [illegible] voce operabili/ quia alia vero
[illegible] eius et omnibus ad opus producit non
potest/ ad autem quod speculatio est de mentibus non
[illegible] sicut in aliis speculativis
[illegible] et non quoniam ipsam nisi ad opus//
Et quod primum dixit de in doctrina dicendum quod
non assimilatur talis modo doctrine [illegible]
[illegible] opus [illegible] possunt/ et hoc assimi-
[illegible] doctrinali non est doctrinali/ et quod dicit de
fine [illegible] primo est [illegible] in [illegible]
[illegible] atque in speculatione modo non est nisi
[illegible] consideratio/ hoc [illegible] non consideratur nisi [illegible]
referatur [illegible] ad opus/ quod est finis medium
[illegible] ad autem quod dixit quam media
dixit [illegible] dicendum quod multo mediante est [illegible]
[illegible] hoc patet [illegible] in primo [illegible]
[illegible]/ quod autem est in
[illegible] opus maxime et [illegible] de me-
[illegible]/ medius [illegible] et non
[illegible] et [illegible] speculative [illegible]
[illegible]
[illegible]/ attendendum tamen est quod secundum dicta philosophi
non [illegible] speculatio de theorica ut practica sit
[illegible] patet [illegible] in primo canone/ theorica
[illegible] practica debent [illegible]
de theorica sicut docens/ et practica [illegible]
doctrine [illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible]/ nisi [illegible] operatio/ ut hoc [illegible]
[illegible] docens theorica est et non [illegible]

[illegible]/ omnibus talibus [illegible] ad [illegible]
[illegible] hoc autem [illegible] patet [illegible] in
nono [illegible] [illegible] quam speculatio
et quia intelligit in hoc quod speculatio [illegible]
[illegible] actibus et [illegible] in [illegible]
[illegible] quam [illegible]/ et hoc
[illegible] sit [illegible] sicut [illegible] et
[illegible] [illegible] sit ad
[illegible]/ [illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] et fine et hoc sit
de [illegible] [illegible] et [illegible] ad
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]/ [illegible] et sic
[illegible] [illegible] docens [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]//
[illegible] autem [illegible] speculatio sit
de [illegible] sicut

dicit aristoteles [illegible] in [illegible] quod sit
[illegible] speculatio et in hoc [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible] quod [illegible] +
[illegible] honestum [illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible] et sic [illegible]
[illegible] de [illegible] de honestorum [illegible]
[illegible] debet quod si [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] in speculatione
debeat [illegible]/ [illegible] est [illegible]
non [illegible] honestum autem quod [illegible]
honore [illegible] [illegible] ut dicit
aristoteles [illegible]/ honestum [illegible]
[illegible] debent [illegible]
[illegible] honestum [illegible] honestum
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible]
et [illegible] quod [illegible]
in bono [illegible] id [illegible] sit
de [illegible]/ [illegible] hoc [illegible] patet/ quia
[illegible] in bono in [illegible]
est bonum/ ad [illegible] multo [illegible]
[illegible]/ speculatio autem [illegible] dicit aristoteles.

[illegible]
sit [illegible]

[illegible] honestum
[illegible] honestum
[illegible]

aristoteles

[illegible]

in[tellectu] operatur / quod est virtutis speculative
~~[...]~~ ad hec autem ratio virtutis dicta prima
patet in homine quia quam virtutem quis in bo-
nis suis ultimum possit reducere / ultima
autem virtutum est in bono / speculativo vel
practico sicut quilibet constat modo non patet de
primo ~~[...]~~ hoc dicit philosophus quia bonum patet
quod omnis boni causa est ratio est id de quo
considerat autem sicut scilicet videre in prin-
cipio libri in primo ethicorum / hoc autem de secundo
non patet quia si omnis boni bonum dicatur
per ideam boni hoc deperit primum non patet / id
autem quod considerat ethicus ad hoc considerat
ut in opere ponatur / considerato igitur ethicus
de idea boni non est / si autem bonum non
dicatur ratione boni sed vero bonum indiviso
ipsius vel est divisum et ideo sit virtus speculativa
primum non patet ~~[...]~~ quod arguit Aristoteles Ideo
est quia bonum hominis in quantum est homo / sed
homo est homo autem in quantum homo est in-
tellectualis et volitivus est / hoc autem sicut
dicit Themistius commentator duplex est / est
enim volitivus et intellectualis cum per voluntatem
intellectus est et intellectualis et voli-
quod participat cognitionem vero / et hoc est quod
est voluntas obediens et persuasibilis voluntas
sicut commentator [illegible] quia sic patris
aut amici fuit in dicto participat / id quod
est volens / et sic homo in quantum homo
est et non aliud animalis / hominis igitur bo-
num in quantum homo est est ultimum in
quo stat perfectio eius in bono / hoc autem
est virtutis sue in [illegible] dicit primo / quia
sit animal / intellectus vero rationalis anima //
¶ Et [illegible] quod vivens et sentiens
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sit autem [illegible] quia bonum hominis in quantum homo
virtus sua est [illegible] [illegible] sua secundum bonum
virtus [illegible] / hoc est bonum [illegible] [illegible]

[margin: intellectus]

[margin: nota]

secunda vel ut dispositio perfecti / et perfectum
est felicitas / dispositio perfecti virtus est / dicit
Aristoteles quia virtus est dispositio perfecti ad optimum
felicitas autem est secundum actionem vel secundum contem-
plationem / et declarat quod felicitas est
libro primo / de contemplativa autem deter-
minandum erit sicut de dispositione perfecti
ad optimum / hoc autem est duplex scilicet mo-
ralis ad opus / quia est dispositio ad operationem
vel in ordine ad delectationem / contempla-
tivus non [illegible] [illegible] in delectatione
sua / et ostendit de virtute intellectus
[illegible] [illegible] libro / et de vir-
tute contemplativa [illegible] ad bonum autem
hominis [illegible] homo ordinatur et disponitur
et secundum rationem rectam / et secundum affectio-
nem consequentem / et virtus que est
dispositio affectus ad bonum hominis duplex
est virtus scilicet que est ordinans / et alia
que est [illegible] / illa quidem est or-
dinans est circa passiones delectatio-
num et tristitiarum / et hec est virtus
moralis de qua agitur in secundo [illegible] libro
primo / illa autem que est [illegible] in affec-
tibus ad [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] / et de hac agitur in septimo
et in octavo et in nono / affectus aliquis
dicitur in passionibus et in hoc [illegible]
ordinat eum motus / et aliquis ad [illegible]
sicut dicit Aristoteles [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / bonum autem
quod ordinat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod est bonum [illegible] quod dis-
ponit [illegible] ad optimum virtus est
intellectualis secundum [illegible] secundum [illegible] /
~~[illegible] [illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible]
determinare Aristoteles [illegible] sicut videtur
ubi dicit quod hoc opus in primo ethicorum
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sit si in bono hominis in quantum homo est

[bottom margin, later hand: [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]]

attingimus perfectum et ultimum et hec
attingit homo mediante bono et natura
quod cardinale est ad perfectum / perficit habi(tum)
operandi ea que sunt iusta et recta et
actus attinens moralis virtutis in
quibus in sunt et dicit boecius sicut sunt virtutis
quod sunt in quibus tamen finibus subiectum
tum operatur / quod quod ait dicit / virtus
faciet operari iusta et recta / iusti et
recti efficiuntur / Item tamen bonum in quo
homo sit perficitur et bonum quod bona bo
num migrantem / verum aut tibi bona non
quantum quia ab ea ... vero quod
vero de primo ... et ... / ... et
... / ... non primum ... et in modo
vali Bonum aut quod universale / bonum
moris ... / et ... bona
... ad ... / ...
... / ... omnis
... indigentium / et mattio liberali ...
... / ... superfluo / et ...
... / ... ad bonum ...
... / ... constantia
... et male ... bono aut
natura et ... ad perfectio
ad ... ad actum ... constantia
... in ... non
constantius ... / et ... / et con
... / et ... ad ...
... et ... ea quibus in
... / ... in ...
ad bonum ... / ... in actu
... constantie ... ...
... ad ... / ... pro
constantias ... ad ...
... / et ... attingit
... in ... ...
... / ...
... / ... / ... / ...
... et ... / ...

... homo ad ...
... homo / in ...
... perfectionibus ad ... perfectio
... sit ... de ...
et ... / aut ...
... perfecte ... / ...
... in ... / ... et ...
ad ... ad ... / ...
... sicut ... ad ...
in ... talibus ... est
... et ... est ...
et ... sicut ... / ... est ...
... / ... amicitia / ...
... et ...
... / ... et magna
actione ... / ... et ...
... ad ... / ...
... / ... et ...
... / ... in ... de
... / ... aut ... et
... ad ... / ... aut ...
... et ... / ...
... post ... / ...
... ad ... / ...
homo ... / ...
... / in ... perfectione homo
et ... habet ... / ...
... / ... in hac
... / ... perfectione ... / ...
... / ... / ...
dignitas ... / ... / ...
... / ... et ... / et
... bonis ... / ...
... in ... / ...
... ad ... / ...
... aut perfectione ... / ...
... ad ... aut ... / ... et ...
... / ... ad ...
... / ... et ... et
... in ... / ...
... ad ... bonum ... / ...

et delectationis conclusit quod homo virtuosus
post quorum aspectum secundum felicitatem vite humane
in hoc enim bonum non posset consistere [illegible]
sola delectatio carnalia consisteret quam in diversitate
consistit [illegible] vel pulchritudinem induxit
[illegible] aqua et [illegible]
in ita [illegible] et [illegible]
[illegible] aut [illegible] / et
sic dicit [illegible] anima et voluntas
[illegible] consistit ad [illegible]
et in hoc homo per sciencia est [illegible]
homo et [illegible] capitulo

de titulo [illegible] libri
titulo autem [illegible]
[illegible] / quod non [illegible]
non et [illegible] / quia licet multi tractaverunt
de virtute in opera illorum [illegible] non sic
scriptum [illegible] aut [illegible] in rebus /
amore / [illegible] / [illegible] / aristoteles sicut
nomen [illegible] virtutis [illegible] vel opus
quod [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] / xx annis adhesit [illegible] non nisi
de virtute scripsit et docuit / [illegible]
aut / quia nullus de eo virtute scripsit
nisi ipse / [illegible] quia multa [illegible]
laudavit [illegible] / [illegible] si [illegible] virtutis
[illegible] tractando non [illegible] [illegible]
virtutis [illegible] / [illegible] / et [illegible]
[illegible] effectus virtutis [illegible]
distinxit / si non de [illegible] / [illegible]
et [illegible] [illegible] causa [illegible]
[illegible] tradidit [illegible] virtutum
et [illegible] / distinctiones et antecedencia / et
consequencia / et [illegible] / et effectus
et [illegible] bonum homo in quantum homo est / in
x[illegible] voluminibus complevit / bonum enim
[illegible] dicitur [illegible]
[illegible] bonum et [illegible] et [illegible]
[illegible] consideracionem complevit
[illegible] hominis in libro qui dicitur ethicorum

[illegible] bonum hominis secundum [illegible]
[illegible] in [illegible] et secundum [illegible]
[illegible] secundum quas distinguit [illegible]
sunt aut [illegible] / et secundum effectus [illegible]
et [illegible] et [illegible] distinctio
bonum [illegible] determinatur ab [illegible]
bono hominis in libro qui dicitur de [illegible]
bonis / bonum aut hominis secundum quod homo
[illegible] hominis [illegible] conjugali [illegible]
determinatur ab [illegible] autore in libro qui dicitur
de yconomica [illegible] consideracio hominis est
secundum quam homo per [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] non [illegible] / nisi
[illegible] / ut dicit [illegible] et [illegible]
[illegible] possit / et sic bonum hominis [illegible]
in [illegible] libris [illegible] de [illegible]
[illegible] / in quo [illegible]
[illegible] [illegible] est
[illegible] et [illegible] doctrina / et [illegible]
expulsus est ab atheniensibus / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] / et [illegible] bonum [illegible] in [illegible]
titulus vero istius libri est / incipit ethica
nicomachia aristotelis stagirite / quod exponitur
[illegible] / [illegible] ethica dicitur [illegible]
[illegible] quod latine sonat mores / nicoma-
chia aut dicitur [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] aristoteles fuit
[illegible] sicut [illegible] sit / sicut [illegible]
[illegible] plures [illegible] [illegible] ad [illegible]
scriptus est / [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible]
scripta sit [illegible] in [illegible] ab ita non
dicitur [illegible] aut [illegible] libri qui dicitur magna
moralia / [illegible] scripta [illegible]
si [illegible] de [illegible] tractatus sunt de [illegible]
de [illegible] et [illegible] et [illegible]
et [illegible] / de quibus hic nulla
mencio fiet / si de quibus hic [illegible]
[illegible] de [illegible] et [illegible] in libro

malorum invenitur. Dicit enim quidam
[illegible] in mathematica dicit autem [illegible]
quod nomine [illegible] diffinit et dicit
quod bonum homo [illegible] repugnat
bonum; sed hoc falsum est et non [illegible]
Tercia autem de [illegible] quod sunt ra-
tiones quibus [illegible] sunt [illegible]
quorum solus homo de bono et malo, et non
alia creatura, de bono inquirit. Bonum
[illegible] hominis determinari non potest nisi quid
sit bonum intelligatur. Dicit autem [illegible]
ma quod bonum est quod ultimam sui perfectionem
adeptum est, et bonum [illegible] [illegible]
[illegible] dicitur quod bonum determinatur [illegible]
finis autem bonum est quo addito ad perfectionem
[illegible] nullo indiget. Nichil enim
est ulterius. [illegible] quod sunt singula ad
[illegible] sibi appetunt; si enim addito sibi
appetitur, non suffecit ultimum. Nichil
autem est ultimum, [illegible] id non est [illegible]
[illegible] et sic [illegible] quod bonum est
quod ultimum finem sui naturam [illegible]
[illegible] perfectum bonum non est [illegible]
[illegible] admixtam [illegible] autem est
quod ultimum non est [illegible]
[illegible] et [illegible] de mala
[illegible] est et in bonitate bonum igitur
[illegible] est quod ultimam perfectionem [illegible]
[illegible] bonum [illegible] non
potest intelligi [illegible]
sunt [illegible] [illegible], materialis, for-
malis, et finalis. [illegible] finalis est quia
ultima est [illegible] perfecte, [illegible]
igitur finalis est [illegible] nichil addit perfectionem
[illegible] et [illegible] dicitur
[illegible] nichil autem [illegible] est
[illegible] finalem [illegible] addito sit [illegible]
bonum est quod [illegible] ultimum sibi ad-
[illegible] perfectum est. [illegible] autem [illegible]
[illegible] bonum est.

inquantum est appetitus [illegible]. Hoc autem
[illegible] est ad ultimum quia si non [illegible] ultimum
appetitus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] est ad [illegible] ultimum
non cessat appetitus, ad quod nichil est
bonum [illegible] bonum quod perfectum
est ultimo [illegible]. [illegible] autem, [illegible]
bonum et bonum [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nomine bonus
[illegible] ut dicit Boecius quod [illegible]
[illegible] omnis [illegible] bonum ad
quod perfectum [illegible] [illegible] et
[illegible] quod in [illegible] [illegible] et opera-
[illegible] perfectum est [illegible] bonum et
[illegible] addit quod [illegible] operatio-
ne perfectum sit in ultima sui perfectione
[illegible] [illegible] bonum est [illegible]
igitur quod hoc bonum sit quod [illegible] ultimam ad-
[illegible] finis perfectum est, et hoc [illegible]
[illegible] hominis ad [illegible] [illegible]
[illegible] et nichil [illegible] forme
materie [illegible] aut ad formam
hominis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] natura [illegible] perfectum.
[illegible] [illegible] perfectione [illegible]
[illegible] perfectum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est.
[illegible] igitur in omnibus [illegible] quo bonum est quia [illegible] ultima perfectio
[illegible] perfectione [illegible] quia sunt [illegible] [illegible]
bonum est igitur quod [illegible] finem [illegible] natura
perfectum est, [illegible] [illegible] [illegible] natura [illegible]
[illegible] perfectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum
[illegible] sicut dicit Boecius. [illegible] autem sunt [illegible]
perfectione sive natura ultimam non [illegible]
et in bona sit bonum igitur ab ultima

Boecius

Boecius

[illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible]

perfectionem non dicit ut videtur. Ad hoc
autem faciliter cognoscendum [illegible] verum quod est
quod unumquodque inquantum est bonum est perfectum
licet sit entitatis simplicitate licet in diversa bonum
[illegible] entitas est similiter et in potentia et in
primis [illegible] entitas. Si autem attingit vita
ut perfectionis entitatis per formam licet bonitatem ad esse [illegible] determinata. Si autem
licet entitatem perfectam informa [illegible] in
[illegible] ad formam perfectam, licet bonitatem
perfectam. Unumquodque enim in forma
[illegible] ad formam illam perfectum et determinatum [illegible] quod sit secundum naturam perfectio operatur [illegible] in predicta
secundum [illegible] habitum [illegible]
per formam in [illegible] sunt [illegible]
qualitas et [illegible] in predicto
[illegible] quod unumquodque inquantum est
bonum et in [illegible] licet de [illegible] licet de bono
sicut [illegible] predicta.

[illegible] autem determinare [illegible] ad
[illegible] bonum sit et [illegible]
[illegible] sicut dicit [illegible]
[illegible] non [illegible] est [illegible]
quod non [illegible] ad [illegible] bonum
bonum sit [illegible] bonum et non [illegible]
vel sit [illegible] bonum et non [illegible] ad [illegible]
[illegible] bonis secundum [illegible]
quod ad sit unum bonum quod sit [illegible] bonorum [illegible] non [illegible]
[illegible] ad [illegible] ad
[illegible] quod est [illegible] ad [illegible] quod est
[illegible] bonum quod [illegible]
[illegible] ad bonum est. Ad hoc autem in [illegible]
[illegible] sit [illegible] ad [illegible]
licet [illegible] quod [illegible] licet [illegible] sicut est
[illegible] quod [illegible] albus
habet [illegible] et non habet [illegible]

[illegible] ad [illegible] participat [illegible] in bo
[illegible] sit [illegible] bonum [illegible]
[illegible] bonum participat [illegible] ad [illegible]
quod [illegible] licet [illegible] bonum
Ad hoc autem quodlibet [illegible] ad bonum
[illegible] quod [illegible] bonum [illegible]
[illegible] sit [illegible] in [illegible] si autem est
bonum [illegible] quod participat [illegible] participat bo
num [illegible] unum [illegible] bonum [illegible]
[illegible] bona [illegible] quod [illegible]
[illegible] probat [illegible] plato
[illegible] quod dicit plato [illegible]
[illegible] unum ad bonum participat
[illegible] bona sit [illegible] bonum in
[illegible] vel [illegible] vel [illegible] sicut quod
[illegible] non [illegible] unum sicut [illegible] unum esse
[illegible] non [illegible] bonorum bonitatis unum
in [illegible] sunt bonitas [illegible] vel [illegible]
ad [illegible] vel laboris in [illegible]
vel in [illegible] hoste ad [illegible]
bonitas non [illegible] vel bonum vel [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] sit [illegible] tot sunt
bonitates [illegible] dicit
dicit [illegible] sicut [illegible]
[illegible] in [illegible] unum bonum sicut [illegible]
[illegible] ad [illegible] bonum. Ad hoc autem [illegible]
secundum [illegible] quod in [illegible] sicut dicit [illegible]
in [illegible] licet [illegible]
ad [illegible] ad [illegible] vola
[illegible] unum [illegible] autem
[illegible] natura et [illegible]
[illegible] natura quod sit [illegible] vel indivisibile
[illegible] bonum [illegible] bo
na [illegible] autem ad [illegible]
bonum quod [illegible] bonum [illegible]
ad [illegible] quod [illegible]
[illegible] sit bona [illegible] in ho
bona vel meliora vel optima [illegible]
[illegible] illi [illegible] autem est
[illegible] bonum quod secundum [illegible] perfectam

[illegible] quod sit perfectum bonum

ora consistit secundum species et qualitates attributas.
secundum speciem separatum non in [illegible] / ad propositum
cum illius ens dicitur bonum et multis contrarium
[illegible] solus [illegible] [illegible] vel
[illegible] / [illegible] quod non sit [illegible]
[illegible] et non per aliud [illegible] / ipsum bonum [illegible]
sic et non per aliud [illegible] bonum per ad [illegible]
non sit per ad / sicut per tamen [illegible]
vel non sit per ad. sicut forma sua
bonitatis [illegible] modo primum bonum est
quod non habet tamen [illegible] sua bonitatis
[illegible] forma [illegible] quod [illegible]
[illegible] omne bonum ad bonum bonitatis
quod in ipso [illegible] / et quod [illegible] comparatione [illegible]
bonum et bonum //

naturae aut voluntatis [illegible]
esse primum bonum / et tam
esse bonum in omnibus bonis. [illegible] vero funda-
[illegible] sicut [illegible] quod dicit apostolus in 2o [illegible]
[illegible] / quod [illegible] et in multis non existis
[illegible] [illegible] aliquo [illegible] quod [illegible]
[illegible] omnibus aliis / sicut omne [illegible]
[illegible] primum [illegible] [illegible] aliis
[illegible] bonum sit [illegible] non [illegible]
[illegible] in illis [illegible] quod sit in
[illegible] sit omnibus aliis [illegible] bono /
[illegible] est in [illegible] quod [illegible]
non [illegible] est in [illegible] ad bonum
secundum [illegible] ad bonum [illegible] ad bonum
est [illegible] habitudinem ad bonum
[illegible] et in [illegible] comparatione [illegible]
[illegible] sicut [illegible] naturae ad natura-
liter / sicut [illegible] / nec [illegible] [illegible]
et [illegible] ad [illegible] / [illegible] est
natura [illegible] [illegible] multiplex [illegible]
in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] habitu-
[illegible] [illegible] habitudo
in [illegible] est / [illegible] habitudo in omnibus
[illegible] sit [illegible] sit primum [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] bona [illegible] /

esse bonum quam bonum [illegible]
[illegible] in omnibus [illegible] bonum et [illegible] forma
bonitatis [illegible] in omnibus / [illegible] vero
est [illegible] [illegible] [illegible]
ad bonum [illegible] quod primum [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] bonorum et [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod [illegible]
et [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] nichil aut [illegible]
quod ab bono [illegible] et ad bonum [illegible] /
quod [illegible] est non [illegible] / [illegible]
igitur [illegible] primum bonum [illegible] et [illegible]
[illegible] bonum / et nomine bonum [illegible] [illegible]
[illegible] vero est / quia [illegible] stat
[illegible] / sicut sit [illegible] in [illegible]
in bono / sicut [illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] / sicut [illegible] / [illegible]
igitur bona [illegible] sunt [illegible] non [illegible]
[illegible] secundum [illegible] / nec [illegible]
esse [illegible] in bonum [illegible]
secundum omnes [illegible] / stabit [illegible]
[illegible] in bono [illegible] omnibus primum bonorum
[illegible] vero [illegible] omne quod [illegible] in bono quoque [illegible]
[illegible] vel est primum / vel [illegible] in [illegible]
vel est primum [illegible] bonum [illegible]
[illegible] bonum [illegible] non possit esse primum
et [illegible] non [illegible] bonum [illegible]
[illegible] sit [illegible] / [illegible] bonum [illegible]
[illegible] sit [illegible] / [illegible] [illegible]
sit [illegible] [illegible] [illegible] / Contra
in hoc [illegible] obedit [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] primum quod [illegible]
in [illegible] / [illegible] nichil
aut bonum est / quod sit [illegible] bonorum
[illegible] sit [illegible] / et [illegible] /
in [illegible] [illegible] est vero bona
[illegible] sit est. non [illegible] ad esse primum bo-
num [illegible] et vero omnibus aliis [illegible]
aut est [illegible] quod primum [illegible]

[illegible] primum bonum [illegible] sit primum [illegible] [illegible] bonum in omnibus [illegible]

[illegible] primum quod sit primum bonum [illegible] [illegible] bonum in omnibus bonis

medius secundum suum verum principium et suum verum terminus, primum quod est suum verum terminus de vero est omnis perfectio et est causa veri quia finalis et [illegible] de ipso. Primum autem quod est in vero primum non [illegible] quod sit additio [illegible] sed ipsius, sicut patet quia [illegible] est primum [illegible] ad [illegible] ipsius [illegible] ipsius, sed primum magis est bene inchoatum, hoc est inchoatum necesse sit directa ad [illegible] ad suum, ita et in vero [illegible] natura est primum quod est esse illius terminus et hoc bonitatem [illegible], et est primum quod [illegible] illius terminus sunt sicut inchoata necesse ad esse ut ad suum directa, et hoc bonitatem primum [illegible] bonum principium dicitur [illegible] bonorum quod [illegible] nec [illegible] nec in [illegible] bonorum, et [illegible] omnia dicit [illegible] primum non terminus.

Capitulum [illegible] quod Deus sit summum bonum

Hoc autem quidam dicunt esse summum bonum, aliud est bonum hoc, nichil est, omne enim [illegible] est primum est summum [illegible] bonum in [illegible] bonum [illegible] id summum esse. [illegible] summum dicitur [illegible] per superhabundantiam [illegible] quod [illegible] aut [illegible] quidem [illegible] in bonis, multum aut bonum [illegible] sine additione [illegible] summum [illegible] summum est [illegible] de bonum [illegible] et optimum [illegible] summe [illegible] non potest dici [illegible] ad [illegible] bonitas est [illegible] summum et [illegible] bonum [illegible] bonum est [illegible] summum esse [illegible] dicitur summum bonum [illegible] colligit omnia bona [illegible] collecta [illegible] compositum est.

Quod autem compositum est ex [illegible] et malum [illegible] summum non est quod [illegible] colligit bona summum non est [illegible] colligendo bona dicitur bonum esse, multas bonitates [illegible] esse, et [illegible] bona [illegible] sicut bonum non potest colligi ex omnibus, ita non [illegible] quia multa remanent bona non collecta [illegible] ad esse non potest collectione omnium summum bonum esse, collectum [illegible] summum bonum esse non potest. [illegible] dicit quod summum bonum Deus est [illegible] de est in bonitate omnium bonorum [illegible] est [illegible] nichil [illegible] bonum [illegible] non est [illegible] bonum [illegible] summum [illegible] est [illegible] sit in [illegible] natura [illegible] nulla autem [illegible] natura est que [illegible] bonum [illegible] quia ad [illegible] bonum [illegible] et quia bonum [illegible] compositum [illegible] summum [illegible] bonum Deus [illegible] non potest [illegible] autem [illegible] per distinctionem solutum est, quia bonum [illegible] summum [illegible] summum [illegible] et summum [illegible] summum [illegible] quia sit ad [illegible] in [illegible] bonum sicut [illegible] ad [illegible] et ad [illegible] ad [illegible] sit ad [illegible] bonorum sit in [illegible] quia [illegible] bonitas [illegible] quod [illegible] bonum est, et ut [illegible] bonitas [illegible] summum bonum et optimum, sicut [illegible] dicit in [illegible] quia [illegible] ad [illegible] sicut [illegible] quod est causa [illegible] et hoc dicit [illegible] summum [illegible] nichil habens [illegible] est summum autem [illegible] est [illegible] attendit ad summam bonitatem.

et hoc non simpliciter sed in comparatione ante-
rioris et non simpliciter summum est sed ad ad-
summum. Secundo ad non summum. Continue in-
nititur ipsum dici potest secundum in quantum distinctio-
nis secundum minus bonorum et magis bonum
secundum bonorum gradus. Et hoc dupliciter. Dicitur enim
bonum posse attingi per additionem et sic
summum bonum est cui unus gradus boni addi
non potest et dicitur etiam summum bonum cui
[illegible] per attributionem et non per additionem
unus gradus boni potest et per consequens. Cum ergo
[illegible] dico summo bono divinum nichil
[illegible] summum bonum quod distincte et singula-
riter unus omnium collective bonitates aliquis in
summum quod per additionem attingitur ad propositum unius
omnium bonorum colligitur gradus [illegible] prima
deinde sunt eorum que naturaliter bona sunt, [illegible],
[illegible] sapientia, voluntas, intelligentia, constat quod
summum [illegible] in 20 [illegible] de [illegible], sicut [illegible]
[illegible] et id quod ultimus bonum gradus
attingit summum [illegible] est, quia [illegible]
sunt [illegible] gradus [illegible] bonorum et secundo [illegible]
sed ex additione ad [illegible] bonus [illegible]
additur [illegible], quia [illegible] ad esse de-
terminatur. Et sic ultimum bonum in ordine illo
summum est sed simpliciter summum non est, ut
[illegible] et [illegible] bonum [illegible]
attributionem [illegible] dicitur summum bonum cum bonorum
[illegible] bonitates sicut efficienti et forma-
li et finali attribuit excellenter et eminen-
ter. Et sic summum bonum est deus, quia
licet deus simplex sit in unius [illegible] bo-
nitatis [illegible] formas [illegible] in [illegible]
[illegible] quas [illegible] bona sunt et
[illegible] deorsum [illegible] malum [illegible]. Summum igitur bonum
[illegible] dicitur summum [illegible] comparatione [illegible]
[illegible] bona attribuuntur et unius omnium bonorum
gradus sed per attributionem [illegible]
[illegible] sed simpliciter excellenter et eminenter
simpliciter aut divinum quia sunt [illegible]
[illegible] ad [illegible] nichil [illegible]
sit [illegible] excellenter aut di-
vinum quia bonitates [illegible] sunt [illegible] ad [illegible]
sicut bonitates [illegible] sed excellenter

[illegible] et [illegible] cause [illegible] sunt
et non causata causa aut ut dicit
Dionysius excellenter sed id quod est causatum
[illegible] aut dico secundum [illegible] bonum [illegible]
[illegible] bonum et medio et
bonum [illegible] et [illegible]
[illegible] ad
bonum [illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] secundum quod [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] non potest attribui bonum
summo bono quod est deus et si [illegible]
[illegible] secundum quam deo attribuitur [illegible]
[illegible] nec [illegible] sed
bonum quod [illegible] et [illegible]
[illegible] bonum et [illegible] attribuimus
summo bono quod est deus. Hoc igitur est summum
et secundum [illegible] summum bonum sed hoc bonum ad
[illegible] non [illegible] Secundo dicitur
summum bonum in comparatione bonorum ad [illegible]
[illegible] unus gradus [illegible] bonum attingit sicut
[illegible] de intellectuali. Hoc enim [illegible]
sed [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et bonum [illegible]
[illegible] ad [illegible] deus bo-
norum est [illegible] bonum [illegible]
ultimus gradus boni summum bonum dicitur in compara-
tione aut summum bonum dicitur [illegible] quod prima
dicitur bonum formalis [illegible] et [illegible] quod [illegible]
[illegible] bonitates [illegible] et summum dicitur
quod [illegible] ad bonum [illegible] non [illegible]
[illegible] Hoc non dicitur summum bonum simpliciter sed
bonum in quadam comparatione [illegible] dicitur summum bonum
[illegible] sunt [illegible] bonorum [illegible] aut [illegible]
[illegible] sit [illegible] sit forma
[illegible] et [illegible] et [illegible] omnia
bona sicut forma [illegible]
[illegible] formatos [illegible]
sit forma [illegible] secundum [illegible] que [illegible]
[illegible] non sit [illegible] bona sed [illegible] sit
forma et [illegible] bonitates in [illegible] ad [illegible]

Dionysius

[illegible]

[illegible]

tractatu non continet. Dicitur enim esse r[...]
ter participatione et superiori consensu non autem
sic separatio bonorum sicut predictum est per
separationem que fit in anima naturali
sic in separatis illa tamen natura non sit [...]
vel spiritus si ponitur eius esse separatione [...]
omnibus mutabilis autem natura in qua separatio sit po
et possibile et est in bono et malo [...]
per quod respectu ad [...] et in prima
bonitas est in primo bono quod est deus vel
idea boni sicut dixit plato. Alia autem
bona sunt [...] quod imitantur et respondent
ei sicut illi.

Non autem malum in omnibus non
determinatur per formam sed per privationem
formae vel privationem habitudinis ad
formam non potest esse essentialiter ma-
lum quia privatio non dicit aliquid quod
ad malum sit. Sed ponitur differentia ab aliis
per similia ad esse et bonum esse et sic non est ad
contrarie malum non potest esse primum malum
primum et malum contrarie malum est [...]
bonum non potest esse substantia omnis mali scilicet
id enim quod est causa omnis mali est quod esset
secundum quod que in omnibus formata [...]
[...] malum. Hoc autem probat dyonisius indu-
cendo omne et malum vel de malitia
corporis vel mali animi vel mali angeli
et malum quod corporis est quod non esse
malum autem non est possibile malum autem in
[...] quod differt mali esse contra naturam
autem esse [...] non contingit in aliqua forma
que sit posterior in corpore sed potius ad ab-
sentiam [...] forme vel habitudinis [...]
forme que [...] corporis ad [...] sicut
de [...] in paralisi vel in alio morbo
[...] inquantum [...] quod est
[...] corporis [...] quod
sit [...] mobile et in membris que non
mouentur est forma sanitatis et sustentatio corporis

paralisis autem non est forma sed dissolutio
et defectus [...] habitudinis et perfectionis
et [...] mediatum [...]
appetitus [...] dissoluta [...]
[...] ad [...] suum corpus non po-
test et [...] accipit [...]
et morbo [...] et est in membro
corporis [...] in [...]
malum autem [...] bonum quod
est [...] esse secundum ordinem
omnis [...] malum autem non est
ad positionem sed defectum ordinis vel
in uno vel in alio que ordinem habet
[...] est malum autem [...]
[...] in malo angeli quod est contra
differentiam [...] est differ-
entia est [...] ex primo [...]
[...] in questione [...] accipit [...]
et bonum [...] in questione et studio ma-
lum autem angeli est furor [...] de-
mons [...] proterva fantasia et
dicit dyonisius furor autem non [...]
ex indignatione boni et [...] et hic in
[...] non est nisi ex [...] bonum et
[...] per voluntatem [...] in demone
[...] inseparabiliter
[...] est [...] que [...] mala sit
[...] sit malo quia [...]
[...] et si [...] manet
demonis forma [...] nisi de
demonis forma [...] forma [...]
[...] quia sit [...] forma [...]
[...] bone et hoc est malum
[...] mala
[...] non enim dicitur [...] mala
quia [...] sed quia demonis est
sic est [...] fantasie [...]
[...] mala quia fantasia [...]
[...] que [...] sunt [...]
[...] probatur non est [...] sed ex
defectu [...] et [...]
[...] in omnibus [...] mali
sit [...] est [...] ma-
lum [...] omnis [...] dixit

De malo [illegible] ex pluribus mali bonum est subiectum
malum in subiecto est / et quod malum [illegible]
est [illegible] quod [illegible] et nulla [illegible]
[illegible] nisi in [illegible] / [illegible] autem [illegible]
bonum est [illegible] quod malum non [illegible]
[illegible] in bono [illegible] omnis [illegible]
est quod [illegible] est in eo quod [illegible] ha
bent [illegible] sine [illegible] / [illegible]
que ad [illegible] habent [illegible] sunt
[illegible] [illegible] videtur
[illegible] ad [illegible] ad [illegible]
[illegible] sicut [illegible] figura [illegible]
[illegible] sive [illegible] que sit [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible]
oculorum [illegible] / [illegible] et [illegible]
et [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] que ad perfectionem
[illegible] / [illegible] autem nichil [illegible]
est [illegible] non [illegible] / et [illegible]
non est [illegible] non [illegible] / [illegible]
malum non est in quo nichil boni est /
vel [illegible] boni [illegible]
[illegible] [illegible] dicti [illegible]
quod bonum sit [illegible] / [illegible] aut
[illegible] malum est / quia ad malum [illegible]
non [illegible] quod [illegible] ad
ad quod sit [illegible] malum si [illegible] a bono /
[illegible] ille [illegible] non [illegible]
ad [illegible] sit [illegible] et [illegible] a bono
[illegible] sine [illegible] [illegible] sit
[illegible] sive [illegible] / non [illegible]
[illegible] sit malum / [illegible] nichil
[illegible] ita [illegible] a bono quod non [illegible]
[illegible] possit / [illegible] autem [illegible]
esse malum [illegible]
[illegible] ad bonum et malum [illegible]
[illegible] autem [illegible] esse
[illegible] / non [illegible] ad malum [illegible]
[illegible] que non [illegible]
et [illegible] possit / bonum autem non
sit / [illegible] non nisi [illegible] esse [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] ad bo
[illegible] ad bonum [illegible] duo
habentur [illegible] quod malum nullus [illegible] est
[illegible] / quia [illegible] nichil [illegible]
[illegible] et quod nichil [illegible] malum
nichil [illegible] est [illegible] malum [illegible] possit
[illegible] /

[illegible] autem [illegible] bonum ad
[illegible] [illegible] / sicut [illegible]
Boetius in libro de ebdomadibus / dicit
[illegible] [illegible] / sed [illegible] quod
non [illegible] / sicut
[illegible] / sicut non est [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] que [illegible] sit / et bonum [illegible]
[illegible] / [illegible] bonum non esse [illegible]
[illegible] [illegible] quod ad [illegible]
esse [illegible] / bonum autem [illegible] [illegible]
[illegible] / et sic [illegible] bonum non esse [illegible]
[illegible] quod bonum [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] vero autem bonum sit /
[illegible] in [illegible]
et [illegible] et [illegible] bonum
nichil [illegible] esse / [illegible] Boetius
dicitur quod [illegible] ad naturam [illegible]
[illegible] autem ad [illegible] / et [illegible]
[illegible] est / [illegible]
[illegible] bonum [illegible] non est
[illegible] bonum sit [illegible] a bono [illegible]
[illegible] et [illegible] Boetius [illegible]
[illegible] et [illegible] / quod omne [illegible] a bono
est [illegible] a bono [illegible] omne
[illegible] est [illegible] bonum est / et [illegible]
non ad naturam [illegible] autem
est sic [illegible]
[illegible] bonum [illegible] / [illegible] omnibus
[illegible] et [illegible]
ad [illegible] esse et posse [illegible] /
[illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] potest [illegible] / et [illegible]

Boetius

[illegible]

Boetius

Boetius

est primum bonum simpliciter, inquantum est bonum
inchoatum, et bonitas vero est nature, sicut
ad bonum suum determinata; bonitas autem que
in ipso sicut ad bonum naturale et propter
informata; bonitas autem est in ipso sicut
ad perfectum agens suum effectum; et sic in
eminentia quod simpliciter est ... bonum
et inchoatum, et sic unus dicitur bonum et non
potest esse nisi bonum inquantum est unus; in
bonitate enim sunt bonum ad bonum et de-
terminatum; et sic omne quod bonum est bonum
est in eo quod bonum est. Similitudo autem
boni ad naturam est specificans quod bonum
simpliciter est bono perfectum, et sic idem quod
bonum est bonum est simpliciter quod bonum est.
Bonitatis autem forma specificativa est et
determinata et inchoata [illegible] perficit
ut [illegible] compositum sic habeat operationes
secundum ipsum; hoc est secundum ipsum naturam non in se
dicta operatione; unde ista bonitas que est
in aliis [illegible] ordinis est ad bonum;
secundum quod ordo ad bonum est inchoatum;
et determinatum et specificatum [illegible]
bonitatis in bono est [illegible] perfectionem [illegible]
quod est secundum naturam [illegible]
bonum est [illegible] nature esse secundum naturam quod
[illegible] bonum [illegible] ad naturam et in-
[illegible] est ad ipsum; iustitia autem [illegible]
ad actum operationis [illegible] secundum naturam
sit non est [illegible] nature actum [illegible]
[illegible] nature est [illegible] quod bo-
num est quia a bono est, sicut unus tamen
ab [illegible] inchoatio [illegible]
[illegible] est [illegible] cum est [illegible] quod
[illegible] secundum [illegible] et sic [illegible] quod
[illegible] est [illegible] eminentior [illegible] illa que
sunt [illegible] in bono [illegible] plura est [illegible]
primum bonum [illegible] ipsam [illegible]
[illegible] bonum est, bonum [illegible] diffi-
nitum esse sine opere, et [illegible]

[illegible] diffinitio sine sit; [illegible] tamen
[illegible] constat quod [illegible]
[illegible] quod dicitur [illegible]
[illegible] quod bonum dicitur a bono quod est
[illegible] quia bonum diffinitur [illegible]
[illegible] ad esse; [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible]
quia [illegible] bonum [illegible] simpliciter
bonum simpliciter; bonitas [illegible]
est bonum [illegible]; [illegible] autem [illegible]
[illegible] est [illegible] a bono [illegible] quod
dicit bonum quod [illegible]
[illegible] esse [illegible] bonum esse [illegible]
[illegible] tantum [illegible]; [illegible] non bona, [illegible]
ad bonum ordinata, quia ordinatio ad bonum
in [illegible] et habitudinibus [illegible]
[illegible] illius boni ad esse [illegible]
quod autem [illegible] bonum [illegible]
[illegible] et [illegible] bonum [illegible]
bono quod est secundum [illegible]
est [illegible] significata [illegible] nomine [illegible]
significata [illegible] nomine diffinita non
diffinitur [illegible] que significata [illegible]
[illegible] autem [illegible] nomine [illegible]
significata; [illegible] de [illegible] significat [illegible]
[illegible] diffinitio [illegible]
significata in nomine [illegible] autem [illegible]
[illegible] secundum quod [illegible] in [illegible] et [illegible] secundum
[illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] quod diffinitio
in [illegible] et [illegible] [illegible] diffinitio [illegible]
[illegible] quod hoc est
[illegible] studio [illegible]
[illegible] malum [illegible] quod dicit quod bonum
sit de bono esse [illegible] quod [illegible] esse
[illegible] in naturalibus secundum [illegible]
esse; et sic [illegible] esse [illegible] est; et [illegible]
[illegible] non [illegible] ad naturam; sicut [illegible]
[illegible] ad naturam sic [illegible]
[illegible] quod [illegible] sit in

quomodo bona sunt/ intelligendum de bono quod est debitum esse secundum naturam. Item quod ulterius dicit quod unitas et veritas et virtus cum bono sunt verum est quod sint cum bono quod est bonum perfectum si non sint cum bono quod sit bonum inchoatum nec cum bono quod sit inchoati determinatio nec cum bono quod sit determinati specificatio. Et ideo quod prima bonitas sit in primis unitatis veritatis et virtutis secundum esse et secundum diversam rationem secundum [illegible] modos et additiones [illegible] sicut habet bonum ad ens et unum ad ens/ vero autem illa est ordo inchoati et determinati et specificati ad perfectum simpliciter//

Visa igitur ratione inchoandi est bonum hominis. Dico quod homo est hic triplex/ et cum sic videatur quod sit unumquodque verum bonum/ et cum est perfectio hominis unde homo est/ et ita est perfectio primi/ et cum unumquodque est perfectio ... qui est ad bonum perfectio ... bonum unumquodque [illegible] vero ... et posse est agere quod est quod ... sit secundum naturam/ sicut cum videmus in [illegible] omnibus/ quod primo procedit ex potentia in actum/ sicut lex [illegible] homo/ ... homo [illegible] ... in mediis que motum sunt/ perfectio [illegible] paulatim autem [illegible] attingit in mediis/ et de [illegible] et [illegible] statim [illegible] quod distat in mediis esse perfectum in [illegible] sicut dicit aristoteles quod de primo sit [illegible] ita est in mediis aut [illegible] in [illegible] quod motus qui sunt [illegible] naturalis/ quod in [illegible] hominis perfecta sunt [illegible] bona in quibus bonum [illegible] inchoatum/ quae paulatim [illegible] et [illegible] determinatur ad perfectum/ et tunc ad

[illegible] possit secundum naturam operari. Unde [illegible] perfecto [illegible] quod per habitum vel naturalem vel acquisitum/ inclinatio ad agendum/ hoc autem intelligo de potentiis materialibus [illegible] quae de imperfecto procedit ad perfectum/ et non de potentiis activis que sunt perfecta sunt/ Bonum igitur hominis secundum naturam hominis possit perfecta et operatio perfecta sed sicut dicit aristoteles in 2o de anima quod distat actus primus [illegible] et corporis organici [illegible] primo vita [illegible] et quod [illegible] actus primus [illegible] sicut est perfectio corporis sicut [illegible] ita [illegible] sit perfectio [illegible] corporis sicut [illegible] perfectio [illegible] quod dicit [illegible] et alii [illegible] ita esse in bono hominis [illegible] bonum [illegible] hominis secundum quod hoc et bonum hominis [illegible] determinatum et ad bonum [illegible] et ad [illegible] et ad [illegible] et aliud [illegible] igitur bonum hominis in [illegible] quod homo est [illegible] determinatur [illegible] bonum secundum quod hominis est et secundum quod [illegible] perfecto [illegible] de bono hominis sicut patet in [illegible] et [illegible] bonum hominis et [illegible] bonum [illegible]

[illegible] igitur bono [illegible] determinatur [illegible] omne bonum hominis [illegible] quod homo est/ [illegible] autem [illegible] hominis [illegible] est [illegible] naturae [illegible] [illegible] secundum quod homo [illegible] est [illegible] et [illegible] ad alium/ [illegible] ad alium secundum [illegible] ad alium [illegible] ad [illegible] [illegible] secundum

virtutem operatur circa quedam sunt
(et secundum hoc dicitur [illegible] quod hoc contrariatur
inequalis voluntatis (et secundum virtutes [illegible]
comparatur ad deum et parentes et filios et fa
miliam quibus debetur [illegible] precepta in
ponit / ad finem donum / secundum liberalem
autem virtutes comparatur ad eos ad quos
[illegible] non habet (quia quo in parvo
non habet [illegible] comparatur [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] hoc
[illegible] / dicitur [illegible] in primo [illegible]
quod [illegible] [illegible] natura [illegible] est /
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
ad perfectionem [illegible] [illegible] [illegible] non
ordinatur ad hominem / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] virtutem et liberalitatem [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et in hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / quod autem ita [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hoc [illegible] / quod [illegible] et [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non habet virtutem
[illegible] potius liberalis [illegible] liberalitatem [illegible]
et electionem / secundum quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] autem [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] dispositionem [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] positiva
[illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] liberalitatem dispositionem
[illegible] quod [illegible] dispositio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dispositionem et [illegible] [illegible]
per [illegible] positiva quia sicut dicitur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible]
autem [illegible] dispositio [illegible] ad [illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] ita dispositio
[illegible] positiva est / [illegible] autem dispositionem

[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / et si [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] autem in officio
[illegible] ad [illegible] in officio [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] / autem in officio [illegible]
quod [illegible] [illegible] officium [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum statuta
[illegible] / et hoc [illegible] [illegible] in [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] / [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] beata [illegible] [illegible] non
possit / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / sicut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] (et [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] / vel [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] /
[illegible] [illegible] / sicut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
et [illegible] / (et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] (et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] hoc
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit / [illegible]
autem ad [illegible] / hoc [illegible] ad [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] talis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /

conservativa custoditiva [illegible] expendiva [illegible]
[illegible] et sunt de omnibus [illegible] enim minor-
ibus civitatis et [illegible] sed simulatur
de simili domum / conservativa enim dissolvit [illegible]
et ostendit colorem in [illegible] melior / et
[illegible] abditis [illegible]
et [illegible] domus civitatis / [illegible]
[illegible] motus [illegible] sicut [illegible]
[illegible] civitatis aut [illegible] pondus
[illegible] facit [illegible] / et [illegible]
[illegible] cum arte posset [illegible] sic
est in sibi [illegible] et hoc [illegible] dicit
quod medicina est [illegible] / hoc [illegible]
[illegible] civitatis excludit omnes [illegible]
[illegible] aut [illegible] que vel [illegible]
de [illegible] vel dissolvit / sicut [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] ad utilitatem [illegible] vel [illegible]
facit [illegible] ad [illegible] gubernacionis vel
defensionis [illegible] gubernacionis / sicut [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] sicut est [illegible]
[illegible]
[illegible] factive [illegible]
[illegible] domus [illegible]
[illegible] felicitatis [illegible]
et [illegible] domus non
attingit / [illegible] prima est [illegible] dispo-
sitiva / secunda possessiva / tertia [illegible]
quarta dispensativa / nulla enim [illegible]
ad domum sufficit edificandum / sed [illegible]
[illegible] domus
non edificat / [illegible]
[illegible] admittit [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] ad edificandum domum de-
[illegible] / [illegible] domus nulla [illegible]
[illegible] possessionibus
/ dicit enim [illegible] sicut [illegible]

[illegible] non sufficit sine [illegible] ad [illegible]
[illegible] sic industria [illegible] non sufficit
ad facultatem domus sine possessionibus et sic
[illegible] non sufficit [illegible] sic
[illegible] ita possessio non sic [illegible]
sufficit [illegible] et [illegible]
domum [illegible] industria [illegible]
[illegible] ad [illegible] domus [illegible]
/ [illegible] possessiva [illegible]
possessionum facultates ad [illegible] domus
[illegible] / et domus non [illegible]
[illegible] possessiones [illegible]
/ [illegible] aut [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible] dispo-
sitiva facultas [illegible]
[illegible] possessiones [illegible]
[illegible] domus dissolvitur / [illegible] sit [illegible]
[illegible] superflue [illegible]
et has [illegible]
[illegible]
[illegible] dispensa-
tiva aut est que [illegible] dispensat
ad [illegible]
[illegible] domus
[illegible] domus attingit [illegible]
[illegible] domus [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine
[illegible] / [illegible] est
[illegible] monastica
[illegible] est [illegible] custodia que [illegible]
[illegible] intellectuali
[illegible] / [illegible]
[illegible] sufficit [illegible] satis
dictum est / [illegible] in [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] / [illegible] sit minore
[illegible] et [illegible]
[illegible] / sic [illegible]

contingat [illegible] esse et non esse et
si aliqua corporis [illegible] bona non [illegible] bona
quod in bono sit motus, sed [illegible] natura
est et plus ad esse quam ad non esse
respicit, sed determinata non [illegible] ad bonum
[illegible] [illegible] [illegible] conditionem [illegible]
dicere igitur bonum hominis est bonum id
quod adeptio non impedit secundum [illegible] et
naturale bonum [illegible] est operari [illegible]
et naturales actiones seu operationes quarum
una ipse dominus est sine consideratione [illegible]
bonum est [illegible] sine consideratione sine [illegible]
[illegible] [illegible] est actualitas [illegible] naturali

[illegible] autem talia ad bonum sit
[illegible] [illegible] [illegible]
tali probatur [illegible] ex [illegible] [illegible]
suppositione quod omne quod est bonum ad appetitum
et id quod sicut sine ad [illegible] [illegible]
non et optimum est. Bonum autem [illegible]
quod bonum sit magis homo est [illegible]
bonum per appetitum, sed [illegible] bonum [illegible]
[illegible] [illegible] appetitur [illegible] quod id bonum
hominis sit magis bonum [illegible] [illegible]
non sit [illegible] et operatio, [illegible]
autem quod bonum sit [illegible] ad operationem [illegible]
[illegible] sit [illegible] doctrina [illegible] et electio
est [illegible] [illegible] bonum [illegible] quod autem
doctrina [illegible] et electio [illegible] quod [illegible]
omnis ad bonum [illegible] [illegible] in quinto
[illegible] [illegible] per [illegible] suppositum [illegible]
[illegible] suppositum quod est secundum quod dicit [illegible]
quod nullus [illegible] bonus ignorat [illegible]
sit electio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] ad aliquem finem
[illegible] quod [illegible] in bonum [illegible]
bonus sit et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] igitur bonum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus et
[illegible] et operari bonum et [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] virtutis
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et
formas artificiales in ponderibus [illegible]
autem talis [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
bonum [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad bonum [illegible] et operatio
[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] ethicorum quod [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] officium quod dicit
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod autem [illegible]
[illegible] non sint [illegible] [illegible]
palladius agricultura [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] autem quod autem dicitur [illegible]
virtutes [illegible] [illegible] sicut ad
modum [illegible] operationem forma autem [illegible]
[illegible] ad modum [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] et non [illegible] [illegible]
[illegible] 4 [illegible] [illegible] operationes [illegible]
[illegible] sicut patet in [illegible] et in [illegible]
[illegible] instrumentis et [illegible] et aliis
[illegible] quae [illegible] sine adquisita
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bonum [illegible] non [illegible] bonum [illegible]
sed [illegible] ad bonitatem [illegible] [illegible]
instrumentorum [illegible] sicut [illegible] instrumento [illegible]
adquisita [illegible] [illegible] ita [illegible] bono corporis
[illegible] bonum [illegible] adquisitum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] secundum [illegible] [illegible] potest bonum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] indigentia [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] adquisita [illegible]
[illegible] adquisita [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sint indigentia [illegible] oportet

aliis [illegible] ita quod homo solus cum si-
ipsi non sufficit satisfacere omnibus indigentiis suis
propter quod avicenna dicit quod vita hominis solitaria
periculosa et gravis esse posset / et aliquis dicit
quod homo solitarius sibi sufficit / vel melior
homine est sicut deus vel bestia
est / nullo enim indiget est deus / bestia
autem quia multis indiget / homo autem
quasi medius [illegible] complexionis multis in-
diget / cum igitur [illegible] indigentia non
[illegible] sit. indigentia enim sit appetitus boni
indigentis id est supplentis ~~vel indigentia~~
restat autem omnem [illegible] animum esse opera-
tivum boni / propter quod [illegible] dicit / in ethicis
in libro sexto quod [illegible] [illegible] scientiam
[illegible] / ut ex [illegible] [illegible] / ex facto
autem [illegible] qui [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] est vel
quod omnis [illegible] bonum quoddam appetit vel [illegible]
vel esse [illegible] [illegible] [illegible] malefici
sicut in [illegible] [illegible] vel [illegible] vel
[illegible] vel [illegible] [illegible] / si [illegible]
[illegible] distinguendo / [illegible] est [illegible] facit [illegible]
et ad est quod facit [illegible] [illegible]
[illegible] facit [illegible] [illegible] quod malum sit /
[illegible] et [illegible] [illegible] malum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad fugam / [illegible] [illegible] quod
ad fugam [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] mala bono [illegible] esse non [illegible]
[illegible] non [illegible] malum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible]
malum [illegible] ad [illegible] quod non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] bonum [illegible] sicut [illegible]
[illegible] [illegible] sit causa mali / capitulum

[illegible] ostendimus quod [illegible]
omnis doctrina bonum appetit / [illegible]
doctrina autem [illegible] [illegible] [illegible]
methodum [illegible] / methodus autem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est

[illegible] [illegible] vel [illegible] vel [illegible] /
[illegible] [illegible] vel [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / methodus [illegible]
[illegible] doctrina est que [illegible] [illegible] vel [illegible]
vel in [illegible] [illegible] / [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / methodus
igitur est doctrina [illegible] [illegible] [illegible] vel
[illegible] [illegible] [illegible] doctrina / [illegible] autem [illegible]
[illegible] bonum quoddam est / sicut [illegible] [illegible]
[illegible] / cum igitur doctrina methodum [illegible]
ad appetitum [illegible] [illegible] [illegible] si autem [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / sicut [illegible]
[illegible] / in sexto ethicorum / et sapientia in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] bonum ad appetitum
sicut doctrina methodalis / dicit quod
[illegible] [illegible] sola [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] esse [illegible] /
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] doctrina [illegible]
ad appetitum si [illegible] [illegible] doctrina [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doc-
trina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] doctrine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] methodo [illegible] doctrina
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] affectum
[illegible] affectum [illegible] ut [illegible] ut
[illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est ut [illegible] bonum [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ut
est ut [illegible] bonum non [illegible] quod [illegible] [illegible]
ad appetitum [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] homo [illegible] [illegible]

appetere et operari bonum humanum / secundo
conformatur sine virtus et est [illegible]
[illegible] habitus apprehensivus [illegible]
[illegible] per scientiam boni apprehensio [illegible]
appetitur quam habitus apprehensivus virtute / operatur
bonum habitus expressius et perfectissimus
doctrinalis sive methodalis [illegible] et
magis appetit et operatur bonum scientia quae
est ex virtutibus scientia igitur non ponimus
[illegible] inclinativa ad appetendum bonum
quia ex quo doctrina ponitur ex consilio
relinquitur quod intellectus magis scientia haec
operatur // haec igitur questio respondeo
si quis autem ad hanc questionem [illegible]
et [illegible] respondere volunt dicentes quod dicit
appetitum quo aliquis appetit bonum [illegible]
[illegible] quod tendit ad id bonum [illegible]
[illegible] / et haec [illegible] ab eo [illegible]
[illegible] et apprehendit sine bonum quod
appetit quia [illegible] et [illegible]
[illegible] multos [illegible] / scientia [illegible]
[illegible] procedit [illegible] ad [illegible]
et [illegible] est [illegible]
[illegible] appetitus [illegible] operandi — scientia
[illegible] actionis [illegible] / secundo autem
[illegible] quae [illegible] actus [illegible]
[illegible] sit / et [illegible] est ad [illegible]
quae [illegible] actus [illegible] et simpliciter
quae [illegible] / scientia igitur et
scientia ad bonum ad [illegible] ad [illegible]
[illegible] habitus appetitivus
et [illegible] quibus [illegible] ad appe-
tendum non [illegible] / si [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] / si ad hoc [illegible] est
quod [illegible] est [illegible]
electionem [illegible] electionis [illegible]

regula recta est [illegible] // si autem
[illegible] dans [illegible] ad eligendum [illegible]
[illegible] / sic [illegible] methodica doctri-
na [illegible] sicut [illegible] docet [illegible] doctri-
na [illegible] / igitur quod [illegible]
[illegible] prudentia quae est habitus eligens
sive prudentialis doctrina quae est [illegible]
ad eligendum ostendens prudentia [illegible]
non [illegible] perfectionem ad appetendum [illegible] bo-
num quod separata sit a perfectione doctrinae
methodicae et electivae / sufficit igitur [illegible]
est quod [illegible] bonum [illegible] appe-
titum [illegible] scientia ars et doctrina /

Hoc autem nos appellamus
[illegible] praxim consonat
appellare / [illegible]
et [illegible] quod praxis est [illegible]
electionem hominis [illegible] / et
[illegible] sive operatio est [illegible]
[illegible] habitus et morum / et [illegible]
[illegible] dicunt quod [illegible] est
[illegible] in naturis morum / et [illegible]
[illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] habitus / et [illegible] est [illegible]
et [illegible] habitus [illegible] et
[illegible] naturae appropri-
[illegible] / igitur [illegible] operationis
praxis autem [illegible] est quod [illegible]
[illegible] / [illegible] appetitus
[illegible] quod [illegible] sive [illegible]
[illegible] ab [illegible] quae [illegible]
et perfectio [illegible] et [illegible]
[illegible] quae [illegible] perfectionem
[illegible] ab ipso [illegible] sive [illegible]
sicut [illegible] / ab [illegible]
[illegible] intellectu / a voluntate [illegible]
et [illegible] et quia ab [illegible]
[illegible] [illegible] bonum

que exponitur alibi quod [illegible] in re ergo
quod est opus vel labor / interior enim
opus est quod est de interioribus hoc
est de sensibilibus exterioribus / sed de sensibus
virtutis de vel motus quod virtutis enim a
sensu [illegible] exterior opus / et est magis
sensatum sensibile / enim autem hoc solus angelus
dicitur sit sicut actus et operationem [illegible]
[illegible] autem de [illegible] sit [illegible] quod sensum et
operationem et electionem operatorum [illegible]
[illegible] quod actus [illegible] contraria sit operatio
hominis secundum electionem / si autem [illegible]
est actus quod per electionem est opus naturale
[illegible] autem appetitus [illegible] ad [illegible]
bonum [illegible] ad [illegible] dicitur
constat actio [illegible] ad bonum operari / actus
enim [illegible] actione secundum quod [illegible] quod sequitur
vel [illegible] dicitur [illegible] est
[illegible] actio et factio [illegible] / actio enim est
[illegible] naturalis secundum se [illegible] operatio
[illegible] exterior / factio autem est operatio in
[illegible] exteriorem / de [illegible] secundum [illegible]
[illegible] et factio actio et actio fa
ctio secundum quam [illegible] operatio ex
terior ut loqui ambulare comedere
et bibere et [illegible] actionis dicitur [illegible]
[illegible] exterior [illegible] quod [illegible]
[illegible] naturalis [illegible] dicitur ut [illegible]
[illegible] actus [illegible]
operatio est contraria [illegible] actus
[illegible] quod actus est actio secundum
[illegible] et [illegible]
[illegible] homo [illegible] sit sicut actus [illegible]
actus [illegible] sive electio actus electivus
[illegible] appetitus [illegible] autem appetitus [illegible]
[illegible] ad bonum / actus [illegible]
sive voluntas quedam bonum appetitiva [illegible]

[illegible] quod [illegible] factio [illegible]
[illegible] ad bonum appetere [illegible] / et dicitur
[illegible] est ad hoc / quod factio non est [illegible]
[illegible] sicut actio [illegible]
enim est [illegible] factiva [illegible] ad [illegible] /
et si factio sit sine [illegible] exterioribus [illegible]
factio et non est factio [illegible] / et quia
factio [illegible] ad quoddam bonum [illegible]
[illegible] est non [illegible] non [illegible]
bonum ad appetere [illegible] et [illegible] bonum
ad appetere non [illegible] /

[illegible] bonum ad appetere
[illegible] / [illegible] enim ut dicit da
mascenus est duobus modis vel [illegible]
[illegible] hoc [illegible] et electio ex
duobus [illegible] vel [illegible] et [illegible] et
[illegible] / et appetitus [illegible] et
[illegible] enim [illegible] / [illegible] dicit dama
scenus [illegible] quod per electionem
[illegible] ad opus / et per opus [illegible] et de
inde [illegible] ad [illegible] in quo [illegible]
[illegible] electio ad appetere sit [illegible] in
[illegible] ad actum / [illegible] quod electio
bonum ad appetitum sit [illegible] actus [illegible]
[illegible] est [illegible] quod [illegible]
[illegible] autem et [illegible] actus et [illegible] electio bo
num quoddam appetere videtur / si autem quod [illegible]
[illegible] ad [illegible] sicut in [illegible] sicut [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] quod enim ad bonum quoddam ad ordinat
[illegible] non [illegible] / [illegible] homo
[illegible] ad ad bonum appetitum [illegible]
est quod [illegible] non [illegible]
[illegible] enim quod appetitus bonum
[illegible] autem est [illegible] vel [illegible]
ad [illegible] et [illegible]
est [illegible] ad
bonum [illegible] autem [illegible]

mixtionibus vel unionibus formabus/ et si
in mixtionibus est ars ut in modo ar-
tis/ si autem in motionibus est doctrina
methodalis. Unde doctrina per quam ac-
quiritur quod appetitur/ si autem extra appetitum
sine tunc est scientia sive actus/ sicut
est ex verbis et est electio/ ex qua
[illegible] et finis ordo operis/ electio in-
ter operationem a qua sequitur ut finis
finis autem et ars operationes/ magis ita sic
exquirit operationem operationes ex actu aut
et doctrina/ sic autem operationes electio
qua [illegible] operationem vocatur [illegible]
[illegible] [illegible] est/ operatio [illegible]
bus electio sequitur [illegible] [illegible]
aut [illegible] est [illegible] quam [illegible]
et ars et doctrina sunt [illegible]
[illegible] [illegible] a bono quodlibet autem sicut
[illegible] ad [illegible] [illegible] sunt
sunt [illegible]/ ad [illegible]/ [illegible] aut
[illegible] non nisi sine [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] facultatis [illegible] ars
ponitur ars doctrina in fine quam bonum
appetere videntur/ et hoc est quod dicit
[illegible] quod [illegible] facit habiles ars
facilius [illegible] potentias/ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] actus/ dicit autem [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
facit homines potentes ut non [illegible] [illegible]
dici facit [illegible]/ [illegible] [illegible]
[illegible] assignat ordo [illegible]/ [illegible]
[illegible] ponitur [illegible] ab [illegible] bonum
morem habent [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] distantius ponitur quam actus [illegible] electio
actus aut [illegible] [illegible] est/ [illegible] [illegible] in
[illegible] actus actus/ et [illegible] et [illegible]
[illegible] quod non ita assignat bono sicut
electio [illegible] [illegible] [illegible] bono et
[illegible] electio in [illegible] [illegible] ad bonum
quam actus/ doctrina autem methodat [illegible] [illegible]
ad bonum [illegible] bono quam [illegible] quod ad
[illegible] [illegible]/ sicut ars/ et [illegible]
[illegible] ponitur ars [illegible] aut doc-
trina et [illegible] [illegible] actus/ in [illegible]
aut ad bonum electio

[illegible] aut dictum sit quod [illegible] [illegible]
bonum appetunt/ dubitatur [illegible]
[illegible] quod vel [illegible] sit [illegible] bonum/
[illegible] [illegible] quod bonum [illegible] sine [illegible]
et [illegible] [illegible] appetitum/ [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] appetitum sicut in [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] quod hoc bonum [illegible]
appetunt/ [illegible] bonum sit [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]/ [illegible] bonum
[illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] appetitur
si bona [illegible] [illegible] [illegible]/
[illegible] aut est bonum et [illegible]
bonum [illegible] et bonum [illegible]/ [illegible]
[illegible] quid sit [illegible] bonum quod [illegible]
appetere [illegible]/ ad [illegible] aut [illegible] bonum
[illegible] et bonum [illegible] et est bonum
[illegible] et bonum [illegible] et [illegible] doctrina
[illegible] sit [illegible] bonum quod hoc [illegible]
[illegible] [illegible] appetere [illegible]/ [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
bonum aut [illegible] [illegible] sit bonum
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] bonum [illegible] [illegible]

appetitus nisi per verum bonum [illegible]
quod simpliciter est bonum. Sic igitur bene quod omnis
appetitus est boni simpliciter et non est boni [illegible]
igitur non bonum quodlibet appetere videtur
sed bonum simpliciter. Adhuc dicit [illegible]
quod omnis homo natura scire desiderat. Sed ergo
appetitus naturalis est sciendi et appetitus naturalis
est ad bonum et cuius ratio sit bonum [illegible]
obiectum. Ergo quod id bonum quod ab homine magis
est hoc [illegible] et doctrina et actio et elec-
tione appetitur sit scire. Quod hoc autem et
[illegible] scientia non est [illegible] [illegible] suppono
hoc, scilicet quod non appetitur ab aliquo mala appetitu
et [illegible] nisi quod [illegible] est optimum et propor-
tionatum esse [illegible] naturalibus quibus appetitus
[illegible] optime id [illegible] hoc igitur [illegible] quod
sit gradus entium ita sit gradus boni
[illegible] appetendi. Quodlibet autem entia sit
[illegible] quod [illegible] bonum simpliciter et bonum bonum
[illegible] [illegible] quasi bono et quodlibet
sit distincta ab illo et quodlibet [illegible]
[illegible] et nobilius et [illegible] boni-
tates [illegible] et non tale bonum quod non quod
est secundum simpliciter. Distincta [illegible] autem et [illegible]
[illegible] bonitatis non sit [illegible]
[illegible] bonitatis [illegible] proportionata ad
[illegible] proportio singulorum ad bonum secundum [illegible]
[illegible] diversa et per hoc diversitate diversa
bona efficiuntur et sic unumquodque quodlibet
bonum appetit et non bonum simpliciter. Bene
tamen [illegible] quod simpliciter bonum quod [illegible] bonum
proportionatum. Non [illegible] movere appe-
titum nisi per hoc quod simpliciter bonum est ad in-
[illegible] quia [illegible] bonum [illegible] est
simpliciter bonum. [illegible] autem bonum [illegible]
proportionatum sit bonum simpliciter [illegible] bo-
nitatis est [illegible] in ipso [illegible] quod per
[illegible] appetitum secundum proportionatum [illegible]

de bono honesto vel utili vel delectabili
[illegible] est ad proportionem. Honestas autem et utilitas
et delectabilitas dicunt bonum sub
[illegible] et predicta. [illegible] autem utile [illegible] movere appe-
titum nisi per relationem ad honestum. Similiter ad
[illegible] delectabile non movere appetitum nisi [illegible]
[illegible] honesti [illegible] honestum autem
[illegible] forma [illegible]
esse [illegible] sic [illegible] autem [illegible] bonum
[illegible] appetitum et quod dicitur de bono simpliciter et
per alios de bono [illegible] et sic [illegible] est
[illegible] bonum [illegible] per actum et [illegible]
[illegible] est bonum simpliciter et sic [illegible]
[illegible] appetitum nisi magis est proportionata
[illegible] bonum autem simpliciter [illegible] hoc [illegible]
forma et [illegible] Sic quod dicit
[illegible] quod omnes homines natura scire desi-
derant [illegible] dictum est. Et quod [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] est de potentiis naturalibus que sunt in
organo de potentiis absolutis ab orga-
no [illegible] est. Ille enim [illegible]
[illegible] in 2° de anima
[illegible] igitur bonum [illegible] esse quodlibet appe-
titum [illegible] quodlibet [illegible] esse quod appetitur
est proportionatum et [illegible] appetitur [illegible] quodlibet
appetit bonum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] bonitas [illegible]
appetit in [illegible]
[illegible] bonum per formam bonum [illegible]
[illegible] appetitum. Sic igitur omnis homo [illegible]
[illegible] et omnis doctrina methodalis [illegible] actio
[illegible] electio quodlibet bonum appetere
videtur.

[illegible] bonum
[illegible] bonum [illegible] quod omnia
appetunt. Bonum enim [illegible]
diffiniri non potest sicut ex predictis [illegible]

manifestum est. Si autem secundum bonitatem
primam quod prima causa est omnis boni, eo quod
bonum adnatum consequitur, constat omnia que
ab ipsa sunt bona esse, quia bonitas prime
vel per imaginem vel per rationem a qua
diffunditur in omnibus, ideo que sunt a primo
per imaginem aut derivationem in 1a [illegible]
imaginis secundum quod Boetius in libro de
ebdomadibus quod 2e forme que in materia
sunt ymagines prime [illegible] que
sunt. Est autem [illegible] in omnibus
quod quemadmodum agens dat formam dat et inclinationem
agit tale dat ei de quibus forma
secundum bonum primum de bonitate influit [illegible]
bono tamen [illegible] de quibus forma bonitatis
que sunt 3a de [illegible] quorum prima est
appellatio quidem ad primum bonum, etiam autem 2
prima appellatio est eo appetitum [illegible] dat
ei appetitum primum bonum quem [illegible]
et prima [illegible] appetitus [illegible]
id quod appetitur [illegible]
nomen [illegible] bonum
attingit vel appetitur [illegible] primum bonum
per aliquem modum inchoationis sufficientia
in ipsum. Sic igitur a bono primo secundum [illegible]
bonum appetit et [illegible] bonum [illegible]
et [illegible] finis [illegible] est [illegible]
appetitum est quia [illegible] ex forma et
primum ad de bonitate primum attingit ex primo
est [illegible] quod dicit [illegible] quod omne bonum appe
titum [illegible] bono [illegible] primum bonum
sicut [illegible]
[illegible] aut [illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible]

in hiis omnibus que [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sunt appetitum aut ad [illegible]
[illegible] sit ex forma [illegible]
in [illegible] in ipsum quod [illegible]
[illegible] quod [illegible] appetit forma
sicut [illegible] bonum [illegible]
bonum est per inchoationem et [illegible]
quod [illegible] in bonum et attingit ipsum bo
num. Igitur hoc quod est dictum bonum autem
hoc vel id bonum est quod [illegible] appe
tunt [illegible] primum bonum [illegible]
primum bonum [illegible]
[illegible] appetit primum bonum
[illegible] primum bonum
[illegible] appetitum in omnibus bonis
In hoc autem bonum [illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible] appetitum [illegible] bonum et [illegible]
[illegible] appetitum aut [illegible]
[illegible]
[illegible] bonum per appetitum [illegible]
[illegible] quia [illegible] non
[illegible] per appetitum [illegible] bo
num [illegible] data [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] bonum [illegible]
hoc igitur [illegible]
bonum quod omnia appetunt

[illegible] ad [illegible]
optat ad bonum quod est finis [illegible]
[illegible] aut talia [illegible]
que sunt finis [illegible] bonum
[illegible] esse finis et [illegible] in hoc
quod [illegible] sunt [illegible] in [illegible]
finis et formis [illegible]
[illegible] finem [illegible]

et consequenter dicendum quod fines sunt
operationes consistentes vel actiones fines
perfectiones, ita quod electio hominis nichil
appetat nisi ipsam actionem, sicut in moribus
musicis et gimnasiis et agonisticis
propter actum enim [illegible] non petimus ulterius
nisi actionem quia [illegible] vocatur, sicut
in palestra et tornamento nichil
petimus nisi pugnare et sic in tripudio
non appetitur nisi [illegible] et saltare ad
memoriam eorum etc. et in multis aliis ad
delectationem vel exercitium pertinentibus; alii autem
fines sunt non actiones sed operationes sed
per operationes opera que consistunt, sive opera-
ta, que [illegible] vocantur, sicut
in fabrilibus nequaquam non appetitur fabricare
cum enim sit fabricare nullum delectabile
vel bonum est, sed appetitur maxime id quod
fabricatum est, sicut gladius vel cu-
tellus, cum esse non est in [illegible] sed
in materia, et ad hoc [illegible] unum sunt
[illegible] electionum, sed autem quod
[illegible] in quantum [illegible] sunt
duo hominum unum bonum est et unum
vel esse finis, sicut videmus
in omnibus aliis [illegible]
Dicendum quod quanto actio [illegible] magis est
[illegible] quam [illegible]
aliorum tanto liberior est in operatione
et proprie operandum ex libertate quam
homo dicitur finis actuum [illegible]
quod non [illegible] materialis que [illegible] ad unum
operandi [illegible] vel duo, sicut [illegible]
[illegible] sicut [illegible] fit [illegible] et [illegible]
[illegible] sit [illegible] ad [illegible] et [illegible] materialis
in homine autem [illegible] ex [illegible] ratione
[illegible] facultatem operandi et non operandi

et [illegible] sicut [illegible] et [illegible]
operandi [illegible] sit homo [illegible]
in natura [illegible] que [illegible]
homine et [illegible] homine [illegible] sit [illegible]
sed ponitur [illegible], sicut [illegible]
[illegible] est operandum [illegible]
[illegible] autem [illegible] quam [illegible]
et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] ad operationem [illegible]
igitur homo unum sit [illegible] quod [illegible]
multarum [illegible] [illegible] multas opera-
tiones, sicut in [illegible] in omnibus [illegible]
sicut in [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] igitur [illegible] opera-
tiones [illegible] sed autem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
habet multiplicem duo sunt electionum
[illegible] et operandum, primo autem [illegible]
[illegible] [illegible] sit et non [illegible]
[illegible] actiones autem [illegible] voluntatem non
finis unus sit [illegible] [illegible] duo
sunt et [illegible] est, quod id quod [illegible] ab
homine autem [illegible] [illegible] voluntarie autem non
[illegible] [illegible] [illegible] autem voluntas
[illegible] est, dicit enim philosophus [illegible] liberior
dicimus quod [illegible] sui est talia autem
[illegible] sunt quod sic voluntas [illegible]
[illegible] debeat [illegible] [illegible], sicut
[illegible] agonizare et [illegible], id autem quod
[illegible] appetitur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] superius in [illegible]
[illegible] operationes, sicut [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] homini [illegible]
ad [illegible] [illegible] primo [illegible]
[illegible] in homine sit unum [illegible]
est [illegible] sicut dicit philosophus [illegible]

comparatus quia instrumentum eius quod est
organum quod sit paratum et quia instrumen-
talia desunt ad omnia opera [illegible] quod hoc
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
operationes et finis, et proxima in hiis
et quia [illegible] [illegible] sunt actiones [illegible]
[illegible] et [illegible] et doctrine et actus
et fines. Quidam autem quod ad ministrantia
instrumentaliter et [illegible] indigent
[illegible] [illegible], et hoc scilicet bonis [illegible] opera-
tiones ad felicitatem quia hoc [illegible] [illegible]
[illegible] operationes [illegible] [illegible]
scilicet impeditas.

Quoniam autem felicitas sit operatio et
non operatio autem [illegible] hoc [illegible]
[illegible] quod in finibus quanto hoc est ad
homines [illegible] pertinentibus sit operatio maior
sit, in omnibus enim hiis facultatibus in qui-
bus operationes [illegible] sunt [illegible]
operata meliora sunt quam operationes, me-
liora autem dicit quia [illegible] [illegible] homines
quod et felicitas sit [illegible]
[illegible] felicem definiunt. Ut [illegible] opera-
[illegible] [illegible] [illegible] autem operari [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] vel ad voluptatem [illegible] oper-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quia [illegible] [illegible] ad [illegible] et voluptatem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est, et [illegible] est quia [illegible] [illegible]
[illegible] autem est, sicut et felicitati [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel volupta-
tis impeditur facit operationem felicis, o-
perata [illegible] vel [illegible] [illegible]
vel [illegible] quia [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facit
operationem felicis [illegible] [illegible] [illegible] facit
operationes que sunt [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] autem [illegible] est operatio
operationes [illegible] felicitatis [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] esse non impedita [illegible] quia
[illegible] [illegible] [illegible] autem sunt
vel [illegible] vel instrumentalia, sive [illegible]
[illegible] [illegible] quidam [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] autem
[illegible] non operatur nisi [illegible]
[illegible] hoc quod est [illegible] felicis. [illegible]
autem et [illegible] [illegible] bono est quia [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] hoc quia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem
est id quod non [illegible] ad [illegible] [illegible]
nisi [illegible] et [illegible] ad [illegible] meliora sunt
operationibus [illegible] [illegible] autem et [illegible]
[illegible] operata [illegible] [illegible] sicut domus
[illegible] ab ymbribus et [illegible]
et gladius [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] finis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] finis [illegible] organum
[illegible] ad [illegible] organum est ad [illegible]
[illegible] et ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
gladius [illegible] gladius est [illegible]
[illegible] quia sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia sit instrumentum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non est nisi [illegible] [illegible]
[illegible] finis, et [illegible] [illegible] [illegible] sit
finis [illegible] [illegible] operationes [illegible]
meliora [illegible] operationibus [illegible]

[illegible] autem felicitas [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse.

artes et doctrinas quibus illa conferuntur
que ordinantur de se sunt / maxime hoc non modo
sunt et multis [illegible] ferantur que
a multis [illegible] tollantur et eorum felicitas
impedita / sicut etiam Boethius in consolatione
[illegible] que expedit nimis non est multa
ordinate sibi se firmavit sicut regina
via ars militaris [illegible] equestris
imperando dextrarium ad manutenendum
ordinando omnia etc. Est [illegible] multum
facile considerare ita facilitas artis [illegible]
quod est si non quod fit sine bonis et
potentiis multorum que ordinantur sub fine
ut sic ad tales facilius multiplicanda
unde et ad multiplicationem finis conveniens
etc. contingit quod in ordinatis quod artes se
quod quia omnia bono in bona de sunt
operationis finis est sanitas medicinae
omnibus // Manifestum est autem sicut
quod ad bonum eius vestimenti finis
est navigatio sine in bello cautela
sine [illegible] que omnibus et tem-
poribus sunt [illegible] // militaris bona ar-
tis [illegible] ad bonum eius principali-
ius est [illegible] cum hoc [illegible]
[illegible] bona artis que [illegible] dispen-
sando domum et familiam quod ad
bonum eius [illegible] impedientes [illegible]
principalis finis est [illegible]
[illegible] omnium bonorum impedimenta / et sic
[illegible] in moribus [illegible] multa
talia sunt sine quibus felicitas non [illegible]
[illegible] multis [illegible] artes et do-
ctrinas quibus [illegible] homo [illegible]
[illegible] ad perfectionem / sicut etiam in politicis
[illegible] et [illegible] dicit [illegible]
[illegible] humana non [illegible]

multis [illegible] indigentius est sim-
pliciter [illegible] et omnis qui ex multis ordi-
nantur communionem bonis proponi-
tur ad perfectionem est quod sicut ut multi
laborant in similibus operibus ad hoc
quod quilibet sit perfectus ad actum felicitatis
unde in epistola dicit apostolus [illegible]
bobus omnibus qui [illegible] in
[illegible] et laborans [illegible]
[illegible] ut ex bobis [illegible]
liber / sicut etiam contingit quod homo
naturaliter est animal / civile comparatur quod
ad bonum humanum de se sunt sine
multitudine hoc non potest esse quod dicit [illegible]
[illegible] quod homo ipse solus /
vel deus est cum nullo indigeat
vel bestia cum humanorum [illegible]
[illegible] expeditius quod
multis operantibus omnibus et artibus
et doctrinis [illegible] sine [illegible]
[illegible] / manifestum
bona navigatio militaris bonitas
[illegible] moribus [illegible]
[illegible] ad [illegible] vel [illegible]
[illegible] ad [illegible]
bonum ipse sine [illegible] et [illegible]
[illegible] ordinem / sicut etiam in
[illegible] vel mala humanum bonum impedi-
entia et adiuvantia [illegible] doctrina [illegible]
[illegible] / [illegible] quod nullus
sine [illegible] humanum bonum / malum
[illegible] quod humanum adiuvat et in bonis
[illegible] et gloriam
[illegible] in malis [illegible] sicut est
[illegible]
[illegible]
[illegible]
et sicut est in [illegible] vel

[illegible]

suffossiva domorum et ille quidem actus
hic inducta sunt bonitate [illegible] ona
kathochechimi hoc est bene actus
bonorum que aut male actus kakoche-
chimi dicuntur / bone aut calochochi-
mi [illegible] [illegible] actus non [illegible] maximi
quia sicut mortuus homo non dicitur
homo ita mala actio non dicitur actio et
[illegible] non dicitur bonus ita bona actio
actio mortua non est hoc actio unde ut
dicit Tullius collecta et proprie actiones
non sunt [illegible] / mala aut et
bona sunt non sunt bone //

[S]icut aut ex premissis declara-
tum est quod summum bonum et optimum
est ad cuius respectum omnia alia dicuntur
bona / et sicut se habet finis ad finem ita
se habet facultas ad facultatem et ita
ut est quod facultas que habet finem summum
facultas est et optimum finis ordinatur /
et ordinatur [illegible] est sub superiori
ordinatur inferior aut ordinatur ad
finem et bonum superiorem quod inferior
ad aliquam superiorem ordinatur sicut est
facultas quam dictum sit ad bonum
superiorem ordinatur et superior finis
non sunt boni cum bona inferiorum
actionum diffinit et superior ordinat
ad omnes inferiores [illegible] comparata
et hoc non nisi imperata et principalis doctrina
quia homo consequitur humanum bonum
si [illegible] [illegible] alius sub ipsa [illegible]
sicut medicinalis navatoria mili-
taris et yconomica / sub navatoria est
[illegible] quod sit [illegible] [illegible] et alia na-
tum ad navatoria actum continentes.

ordinat inferiora [illegible]

sicut iustitia bellorum iustitia malorum
compositiva videntur / electiva transitorum
[illegible] navium et alia huiusmodi / et sub me-
dicinali cirurgia electuariorum compo-
sitiva / unguentaria et alia huiusmodi et
sub militari torneamentaria hostium
in bellis / hostium expectativa [illegible]
insidiativa [illegible] [illegible] et
cetera huiusmodi ordinatur // et sub yconomica
dispositiva que est scientia bonorum instru-
mentis ad bene domus et possessiva
que est scientia bene possessionibus /
bene ordinandis [illegible] domus semper
sufficientibus et refectioni / sunt thesau-
rizativa que est scientia thesaurorum con-
gregativa [illegible] [illegible] [illegible] possessionum
possessionis bene custodiendi et di-
spensativa que est scientia facultatum do-
mus distributiva bene convenienter
dignitatem et meritum domesticorum
domus distribuit / sicut ergo in omnibus
una sub alia est et omnis sub alia
et ita ad quam alia ordinatur prior
est et summum bonum sui bonum omnium
aliorum inferiorum ordinatorum quamquam
[illegible] sint finium actuum et [illegible]
et actionum sub una que habet sub
facultatibus sunt quadruplex sunt sub [illegible] que sub
[illegible] et quamquam alie quesitorum
sunt instrumentorum / hec aut operationes
et omnis bellica operatio sicut sunt
[illegible] sustentativa bellica sagitta-
toria et alia huiusmodi sunt sub militari
et sub ea huiusmodi sunt sub alia / regu-
lativa [illegible] est quod [illegible] sunt ad

ad unum bonum ultimum. Secundum vero declaratur
quia sicut ad id bonum quod principalius vel
venerabilius ordinatur aliud sicut miles ad do-
minum [illegible] obedientes contrariis
sicut que principaliter ordinantur exemplariter
vero ultimum bonum intellectus facultates
ipse dicuntur bone et optime et secundum [illegible]
ad id superiores preparabant in scientiis
sub fine de secundum enim vero [illegible]
principium et principio et sic sic finem
et facilitati obsequente. quod enim ordi-
nat et precipit principatum habet invenitur
itaque architectonica fine sit
desideratis cuius finis sit superior
hoc enim finem propter consequitur et
ita quod sit finis inferiori. finis enim
inferioris non desideratur nisi propter finem superi-
oris. nemo enim desiderat gladium
nisi propter hostium bellum. Et ideo quia secundum
spectum unum bonum ad unum omnia bo-
na dicuntur. quod omnis ita facultas
paratum bonorum dicuntur quod omnis ordi-
natur ad unum que est operatio illius
boni ad cuius respectum omnia bona
alia per analogiam bona dicuntur. Tertium
habet ibi consideratione nichil differt
ipsas operationes que sunt in scientia
esse fines sicut in libera his artibus
aut preter has operationes sed ad
esse quid finem quod apotelesma vocatur
quemadmodum in superdictis doctrinis sicut
in factiva medicina artibus ubi sanitas
est aliquis finis ab ipsa operatione hoc
dico enim quod operatio finis sit delectatio-
nis et apotelesma finis sit secundum

vero utilitatis non sequitur quin ut
tamen referatur ad aliud quod prius bonum
est et optimum quod si non potest expedi-
te operationes nisi omnibus conveniens
que sunt de lectatione et utilitate ordi-
navit de sumit ad ipsum et in nichil
quantum ad intentionem presentem operationes ipsas
esse fines actuum orisiorum aut preter
has operationes ad quid quid apote-
lesma vocatur quemadmodum in superdictis do-
ctrinis militaris et [illegible]
victe medicinali et manifestum si
aut sic est quod una ad aliam ordina-
tur omnia ad ultimam. Et quod in operationibus
humanarum omnium est ultimus sit finis
ad quem omnes fines priores referuntur
et ipse ad nichil ad referens quoniam non
sit duo sequeretur in infinitum quorum primum
est quod desiderium quod secundum homo natu-
ralem motibus artibus et doctrinis et
operationibus inquirens omne quod est finis
inito decet perfectum est superatum si
enim ultimum ponatur ultimum ~~infinitum~~
indefinitum procedet. Item enim in singulis
artibus desiderat. Justitia aut ab hor-
ret et ars et doctrina et actus et
electio. Tertium aut inconveniens est quod de-
siderium homines quod secundum ad bonum quod natura
appetit esset inane quia et sic creat
nec habet intentio desiderium ut vanum de-
siderando ut dicitur ad desiderandum vel
[illegible] quod manifeste ex dictis igitur quod ultimum
et optimum facultatis bonum est finis
bonus et optimus hominis. Et hoc est quod
dicit rationabiliter sibi utique quod est opera-
bilium quod propter ipsum volumus alia vero propter
illud et non omnia propter aliud desi-

quod vanum ad desiderandum

Damnis procedit enim ita infinitum
sit ergo bonum et malum desiderium
humanum/ manifestum quoniam hoc utique erit
et bonum et optimum/ quemadmodum enim multi
habent materia desideria et bona
tamen ea desideria que sunt desideria
et ordinatione rationis et determinatione non
sunt materia et bona, sed vere sapiens
ordinata ad bonum et si quis obiciat quod bo-
nus homo magis bonus est omnium hominum
debet querere bonum autem hoc ad quod
alia subserviunt non enim querit sed potius
et qui est ordinator et rector enim
[illegible] quod sicut esse analogice est in uno
sunt et malis secundum [illegible] ad id ita op-
timum id quod sunt singulis bonum [illegible]
uno quod est qui gubernator est in
[illegible]/ malum tamen est [illegible]
ad id et sic [illegible] est [illegible] quod prima
bonitate sit [illegible] et sic primum bonum
ab omnibus est [illegible] secundum [illegible]
[illegible] et dignitas/ capitulum xiii

Expeditis sequitur quod [illegible]
sit ad quod tota intentio dirigitur
Dirigitur autem ad ipsum secundum [illegible]
ita quod [illegible] ex forma [illegible]
ultimum aliud ultimum magis habet
[illegible] ad bonum hominis [illegible]
[illegible] ad id est [illegible] hoc est [illegible]
ad quod omnia que sunt bonum hominis [illegible]
[illegible] et homines [illegible] et homines [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible] operationibus [illegible]
[illegible] et [illegible]
quod est valde [illegible]/ [illegible] ad
[illegible] magis [illegible]
[illegible] ad [illegible]

p. m. [illegible] ad bonum hominis

magis bonum [illegible] quod [illegible]
[illegible] bonum [illegible] ad bonum [illegible] quod
est ultimum et optimum

[illegible] autem quod ad bonum
[illegible] ultimum sit [illegible]
[illegible] quod in [illegible]
[illegible] sit [illegible]
id optimum et ultimum humanum bonum
et quod id [illegible] facultas illa
[illegible] de [illegible] hoc [illegible]
[illegible]/ [illegible] ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ manibus [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] non [illegible] quasi [illegible] non
non [illegible] et [illegible] sed
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] in [illegible] homini [illegible]
[illegible] non sit sed [illegible]
[illegible] que [illegible] autem
ea que [illegible] non [illegible]
[illegible]/ sic [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] de bono humano quod quid
sit [illegible] et [illegible]
autem [illegible] autem [illegible]
[illegible] sic [illegible] ad
[illegible] et [illegible]
[illegible]/ sicut [illegible]
[illegible] autem [illegible] bonum [illegible]
et [illegible] est [illegible] bonum
[illegible] est [illegible] et non
[illegible] est autem hoc quod [illegible]
bonum [illegible] est facultatis [illegible]
[illegible] facultatem [illegible] autem bonum
[illegible] facultat-
[illegible] autem facultas que [illegible]
[illegible] omnibus [illegible]
[illegible] est [illegible] principalis ~~[illegible]~~
facultas [illegible] est [illegible] facultas humanum bonum

civilis / Civilis ergo facultas [illegible]
bonum est facultas aut appetitus [illegible]
et doctrinas preceptis / prima facultas est
facultas preceptis / talis aut doctrine qui
ad bene ut finem constant universis facultates
facultates adaptandas / quod vult / talis
aut ad quas a' artes et finem
architectonice vocantur ab archos quod est
principatum et thectonica quod est doctrina
i. operacio alias preceptio operationum constituentes
vel bonum consideratiua in quolibet genere
architectonica dicitur adiutorio subordinationem
aliarum generis / omnium autem principalissima est que
omnes ordinat omnibus precipit / et hec est
civilis / dicitur enim duplex architectonica
dicitur [illegible] principalis consideratione materie et forme
et architectonica dicitur sibilis et
[illegible] facultas ad militarem [illegible] omnis
ars [illegible] facies architectonica dicitur
ad bene [illegible] / sicut dicit aristoteles in 2o
phisicorum / dicitur enim architectonica considerativa
finis qui est principalissima [illegible]
[illegible] et [illegible] leges et [illegible]
[illegible] omnibus ordinans ad finem
/ et sic hic loquitur de architectonica / Quia igitur
[illegible] finis humanus videtur
[illegible] principalissime et maxime architectonice
esse / et [illegible] civilis apparet
hic [illegible] consideratiua [illegible] bonum omnibus
precipit leges imponit omnes ordinat
et omnibus [illegible] / [illegible] est supra [illegible]
[illegible] quemadmodum [illegible] sicut facul
tates ordinat [illegible] mala [illegible]
[illegible] et [illegible]
debitum est esse [illegible] ad bene

civium et quales facultates sibi [illegible]
[illegible] [illegible] ad dicta et [illegible]
[illegible] vel [illegible] aut [illegible]
studio [illegible] / et [illegible] la
bore [illegible] / hec est principalis et maxime
architectonica [illegible] aut [illegible]
est [illegible] vel bonum [illegible] est opa
[illegible] doctrine sit qui sit [illegible]
[illegible] de [illegible] sin [illegible]
[illegible] magis est [illegible] sit bo
[illegible] est [illegible]
[illegible] mala [illegible] adiuncta [illegible]
[illegible] ad [illegible] magnis [illegible]
[illegible] / sicut est [illegible]
[illegible] nimis [illegible]
[illegible] civitatis templa
edificanda magnis [illegible] et in
[illegible] vel [illegible] sit sine
[illegible] sine [illegible]
[illegible] possint [illegible]
aut et templa [illegible] edificanda sit
[illegible] civitatis [illegible] et [illegible]
[illegible] maxime [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] maxime
[illegible] aut qui omnia [illegible]
[illegible] ad [illegible] feli
citatis [illegible] civitatis
[illegible] / sicut enim dicit [illegible]
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] aut
nisi [illegible] bo [illegible]
bit omnibus [illegible] / [illegible]
[illegible] vel [illegible] vel
[illegible] sine [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] opera [illegible] faciat [illegible] bonitatis

rectoris hoc est civilis providencie
aliarum disciplinarum quibus eciam debet addi-
scere sicut enim dicit plato in [illegible]
te [illegible] sit priorum et
minorum ut illis facultatibus adplicandi
ad quas sint extra magis proniores sicut
sunt fortes bellatores et agiles mi-
nus scribendi ad miliciam fortes autem
et validi in corporibus minus dexteri
amantur ad agriculturam et cetera si min-
mantur inhabiles indigentes [illegible]
in [illegible] retinendi et hoc est dicit
[illegible] ad dispositionem cuiuslibet facul-
tatis in quibus [illegible] sit [illegible]
ad [illegible] in [illegible]
[illegible] habet
humanum bonum [illegible] operatio [illegible]
habent [illegible] et in moralibus studi-
[illegible] hoc quod possint [illegible] bonum
[illegible] labore [illegible]
[illegible] civilis humanum bonum operativa
[illegible] esse debitum est disci-
[illegible] et [illegible]
ad dispositionem debitum est et [illegible]
[illegible] hec providencia [illegible] est
[illegible] disciplina [illegible] ad [illegible]
omnes facultates [illegible] hec est
[illegible] bonorum operativa
humanum bonum est operativa et [illegible]
[illegible] civilis autem omnes tales [illegible]
[illegible] civilis [illegible]
et humanum bonum est operativa [illegible]
dia [illegible] quod civilis [illegible]
[illegible] militarem et yconomicam et rethoricam
[illegible] que est indicativa
[illegible] omnes [illegible] rethorica [illegible]
[illegible] indicativa [illegible]

scribunt ille autem [illegible] sunt in
[illegible] quia militaris [illegible]
yconomica [illegible] rethorica [illegible]
indicativa [illegible] rethorica [illegible]
[illegible] proximas [illegible] facultates
[illegible] civilis [illegible] esse et
militarem yconomicam et rethoricam esse
[illegible] omnibus disciplinis [illegible]
ad finem bonum [illegible] sicut [illegible]
[illegible] est ad hunc autem [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] quid qualibet operari
[illegible] et a quibus abstinere sicut [illegible]
[illegible] est [illegible] quod civilis [illegible]
finis [illegible] omnes fines aliarum facul-
tatum quia [illegible] finis [illegible]
ut ad [illegible] et singularum finis [illegible]
et [illegible] sunt [illegible] finis
[illegible] humanum bonum
est civilis [illegible] finis est humanum
bonum [illegible] hac [illegible]
disciplinarum [illegible] autem [illegible]
[illegible] quid [illegible] et a quibus abstine-
[illegible] finis [illegible]
[illegible] hoc [illegible] et humanum bo-
num [illegible]

Dubitabit autem aliquis si
humanum bonum sit politice
sive finis hoc enim bonum [illegible]
gubernatione civilis autem guberna-
[illegible] est [illegible]
[illegible] autem hoc bonum [illegible] hu-
manum bonum [illegible]
[illegible] autem homines [illegible]
homo [illegible] de bono
civilis [illegible] bonum [illegible]
[illegible] bonum ad hoc [illegible]
sicut [illegible]
[illegible] ita [illegible]

et bonitatis non existit sed predicatio
bonitatis inequalis est secundum prius et posterius
predicatum et bonitatum sicut visus quia
continetur in corpore secundum quod aspicit visus
tum incomparatum et secundum aspicit in
materia sensata / et secundum quod in intellectu
est / in omnibus enim hiis bonis com-
paratio et ad unum relatio considerata bonitatis
et singula tanto meliora sunt quanto
bonitati sunt propinquiora / et hoc ideo
bonum commune a singulis simul
deceptum singulorum aut opera bone
bonum non habent nisi comparationem ad bo-
num bonum inquantum analogice et bo-
num unum et totum commune / non habet
quidem vel species vel unum vel diffe-
rentia bone sed analogice ad unum
est proportio sine quo sunt omnia
singulorum ad unum ultimum / et ideo
dicitur hoc bonum sit proportio ad unum
comparatum dicit ad bonum ultimum sicut
dicitur vel primum aut ierarchia
ubi est unus et ordines secundarii
hec unum ierarchia ab equalibus subito
modo ad angulum despicitur in ce-
teros ordines qui despicit ultimum liberi
ierarchia ascendens et descendens
secundum quod contra ierarchia descendens
descendit infra ordinem qui superior
angulus recto ordinis incommunicabilis
vel unus ut sunt exterius par-
ticipantes dependentibus et sicut bona
tanto magis incommunicabilis habent ad bonum quanto
sunt ab eo distantia / et sic inqui-
ditur melioria / si enim bonum et id
quod per analogiam bonum sunt hoc et ce-
teris magis / quia est perfectius bo-

num quidem est civitatis quam bonum
quod est unius hominis videtur civitas
sicut ad quem omnis actio ordinatur hoc
et autem super proprie perfectionem au-
tem et salvare perfectum operis id bo-
num humanum quod est perfectius et magis
commune sit quam bonum hominis ... amabile
bonum est secundum sua actione et conservatione
et actione tamen omnibus et divinius quod est
gentis et civitatis / divinius divinum
enim bonum est omnia ad bonum utpote propri-
um [illegible] / amabile quidem igitur est
quod est bonum per se bonum est / omnibus et
divinius quod est bonum gentis et civi-
tatis quod dicitur ciusdem quod politica
materia [illegible] / quid enim refert
et quid non est ... / et hoc quod sufficit
et salvat hoc autem abicit et tollit me-
thodus quidem que hec bona appetit
analogia que inducta est quidem prius
sicut est in civilis operis / quod aut perfec-
te [illegible] hoc optimum bonorum sit insi-
stemus locus determinabimus // [illegible]

De hac autem materia sufficienter
nos requirimus dicere si
manifestationem in practico
et [illegible] quas ... scientia de qua
intendimus advertit / materia enim huius
scientie sunt res practice ad vitam secundum
quod ad felicitatem definitur et omnium
bonorum que sunt circa res illas que
bene multe sunt in bonitate va-
riabiles ad bonum sicut supra dictum
est / ad autem omnibus scientiis ex diffici-
bus variabilis et processio ma-
nifestaris veri secundum quod variatur difficile
et in aliis est modus demonstrandi

inferius ubi diffusio de corpore ma[teri]a spiritualibus et aliis in mixtis ubi corporis diffusio ma[teri]al[is] intellectualis et alia in me thauris ubi nulla corrumpit sed corporis sit simpliciter diffusio corporis [illegible] radi [illegible] in motibus et anime ubi pro mina pendet ex voluntate et intelle[ctu] est quod [illegible] in suo [illegible] unde simo modo eundem [illegible] [illegible] vel vero ut sit in suo distinctum [illegible] [illegible] vera natura accepta / [illegible] est vel quam [illegible] forma et [illegible] / et [illegible] quod non [illegible] vero sed [illegible] [illegible] est [illegible] dat [illegible] vel [illegible] ut esse quod [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] sed quod [illegible] / [illegible] forte [illegible] in ubi accepta / sed ille [illegible] est et [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sufficit sed [illegible] ma[teri]a manifestatur non [illegible] de [illegible] sed [illegible] sit [illegible] [illegible] quod [illegible] est que ex [illegible] que in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] quod [illegible] sit [illegible] non de quibus [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod valde [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] ex [illegible] in motibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] est / et [illegible] est [illegible] aut [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] apothelesmata sed [illegible] [illegible] accepta [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible] est que [illegible] [illegible] ad [illegible] que [illegible] ad [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est apothelesmatis [illegible] quod paulo ante [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] sit [illegible] ad [illegible] in modo aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] que [illegible] / [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in illa que [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] que [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

forte autem et aliquid non potest esse subtili-
et ignis et ipsi subtilissimus [illegible]
bilis contra/ Ideo etiam divina est omnino
non divisibilis substantie/ Ex quo non
obstat ad minorem mediorum proporci-
tatem vel adiecturam in sensibus non re-
quiritur cum omnibus reputatione
imaginem faciat sed sufficit quod assistat
aliquam permittit nature et instrumento
maior vel lathomorum magna lapides
quam quantum possibile est/ instrumento vo-
lubilis habentibus angulum [illegible]/ et arte
ad dividere lapidem rotundum/ Ex quo
a lathomis non requiritur nisi quod fiant
imagines aut sit in marginibus reputatur
[illegible] montibus/ [illegible] quod in numeris
arithmeticis quia vere naturaliter non sunt
hic etiam [illegible] deficiunt naturam vere [illegible]
et circularem [illegible]/ sicut etiam
[illegible] in uno [illegible] non [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
naturalem [illegible] bonum
[illegible] quod [illegible] non in omnibus
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
quinarius//

Ea autem que sunt de
homine [illegible]
bus [illegible] bonum humanum [illegible]
tamen sunt variamina/ et [illegible] apud
diversos [illegible] quod ea que [illegible] in
[illegible] non [illegible] naturaliter [illegible] lege
[illegible] videantur esse
[illegible] et [illegible] etiam [illegible]
[illegible] in [illegible]/ et quod

apud istos est calidum ab aliquo in-
tensum reputatur/ non potest esse sine [illegible]
[illegible] quod dissimile est/ et quod [illegible]
[illegible] variamina quod [illegible]
[illegible] non sunt/ et [illegible]
[illegible] non est requisita bona etiam
et iusta [illegible] mutatur/
tantum sunt [illegible] apud homines et [illegible]
[illegible] videantur lege
sola esse/ natura [illegible] non/ cum etiam natura
[illegible] sit apud omnes et [illegible]
constans esset natura [illegible]
[illegible] iusta et casta apud omnes
[illegible] autem diversa sunt et leges diversorum
[illegible] determinantur/ [illegible]
[illegible] etiam et [illegible] ab antiquis legi-
bus non determinabatur quod [illegible]
leges [illegible] in [illegible]
quam apud diversos leges [illegible]
[illegible] statuta sed [illegible] apud
omnes sunt bona/ apud omnes etiam [illegible]
instrumentale [illegible] adoptiva
quod [illegible] vult et [illegible] quod est [illegible]
[illegible] bonum apud [illegible]
valet ad difficiliter operandum/ et [illegible]
reprehensionem/ sicut et ipsa [illegible] valet
ad [illegible] civitatis/ et [illegible]
quod apud omnes bona sunt mala [illegible]
[illegible] conveniunt [illegible]
[illegible] [illegible] multis/ [illegible]
etiam [illegible] [illegible] vel [illegible]
non [illegible] vel [illegible]
vel [illegible] multis [illegible]
[illegible] sunt [illegible]/ et sic etiam [illegible]
bona sunt [illegible] et mala
[illegible]/ sicut et in [illegible]
[illegible] quod [illegible] in bonis [illegible] natura
sunt [illegible] bona

producuntur et vita salvatur quo non
salvaretur si bona non producerentur
ex predictis igitur patet quod tales quod vere
dicuntur bona que apud omnes
bona sunt, quia multa contingit de-
fundata ex ipsis, sacra quidem pro-
pter [illegible] divinas, alia vero propter fortunas
moralibus igitur [illegible] principia et propositio-
nes ex quibus demonstrative concludi
non possunt, sicut enim diximus ea
que esse videntur vel sunt bona, sunt
non sunt determinata, propter hoc [illegible]
probabilibus, quatuor enim sunt [illegible]
precipua bona corporis scilicet sanitas [illegible]
[illegible] pulchritudo robur et [illegible]
que producit magis vires corporis [illegible]
[illegible] sanitas enim [illegible]
pulchritudo [illegible] robur [illegible]
[illegible] adoptatur quia [illegible] in
quibus [illegible] consistit, que
bona sunt tamen ex ipso [illegible]
[illegible] //

[E]t quia principia in hac
scientia esse probabilia sunt, quod
talis erit qui magis ex amore
boni [illegible] quam ex utilitate [illegible]
/ de talibus enim problematibus que [illegible] sunt
[illegible] et ex talibus principiis [illegible] de-
terminamus, [illegible] et grosse et fi-
gurative veritatem ostendere non ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ aut [illegible] / sed [illegible] ostensione [illegible]
[illegible] / grosse autem diximus [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] de moribus [illegible] //

[illegible] tullius et omnis [illegible]
talis enim [illegible] est et non [illegible]
[illegible] figurative autem diximus [illegible]
ex [illegible] que [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] et [illegible] non sunt ad [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] / ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] de [illegible]
ut frequentius contingunt / et si [illegible]
[illegible] et [illegible] ex talibus principiis
et propositionibus procedimus sufficit [illegible]
quod et talia concludamus / non enim omnes
[illegible] sunt in [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / quod [illegible] [illegible] [illegible]
est (6) [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible]
ad esse et ad non esse / et [illegible] [illegible]
[illegible] / et ita quod [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ex talibus [illegible] que [illegible]
sunt [illegible] ~~[illegible]~~ / ita [illegible] autem [illegible]
[illegible] et ad esse et ad non esse quod
non sit [illegible] [illegible] [illegible] sed ad-
[illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ambiguus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / ex quibus [illegible]
[illegible] ad ad [illegible] [illegible] / [illegible]
vel [illegible] [illegible] / ita [illegible] autem quod
[illegible] non potest esse [illegible] nec
[illegible] [illegible] et fortuna quod [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible] fortunas vel
infortunia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] igitur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de talibus et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et figurative [illegible]
[illegible] / et de [illegible] que frequentius [illegible]
contingunt et ex talibus principiis [illegible]

tres / amabile est contra falsa concludere / in moralibus / cum non sit ad oppositum quia aequas leges oppositio in aliis scientiis cuius sequi possit / Et ideo non docet quia doctus assignat causam / Sed posset doceri sicut scitus est / sicut dicit Aristoteles in primo metaphysicae / Sciens autem non est motus / discipulus enim ergo motus prius quam doceatur sed probat si persuadet concludens conclusionem //

Qualis autem intellectus debet esse auditoris qui bene videns audit doctrinam / et persuadens in moribus ex officio suo tenetur recipere propositiones undequaque sumptas diversorum secundum probabilitatem vel estimationem quam habet ut extraneus sumptionum per suasionem / quia si non fuerit proximus est et malus impeditus quia operis / Unumquodque enim bene disciplinatum inquantum disciplina offerunt et ut de unoquoque genere tantum ab opposito requirat certitudinem quantum patitur natura rei cum requirit conclusionem et si plus vult apponenda sunt [illegible] et proximus moribus enim non sunt deceptivus sunt et plus [illegible] communis philosophus recipit [illegible] / [illegible] quod excepte accionis quia bene habet videntem partem est si accipiat persuadendum apponitur in mathematica quia demonstrativa sunt persuasionis ponendo ex probabilibus et si expectat hoc de moralibus quod mathematicus hoc impossibile est / rhetorica enim persuasione et suasione et non demonstratione auditor ergo si bonus sit [illegible] sicut indisciplinatus de moribus auditor audiens [illegible] ad conclusionem [illegible] hoc stat in necessitate quia

[illegible] / et [illegible] nichil quaerit et sicut auditor in [illegible] auditum [illegible] ad [illegible] non [illegible] et stat in qua [illegible] sicut in mathematica index qui auditor auditum [illegible] ad [illegible] stat in [illegible] ita in moribus auditor / cum auditum [illegible] ad [illegible] non [illegible] et stat [illegible] / non enim [illegible] de auditore qui audit [illegible] si [illegible] qui auditor [illegible] / alii enim [illegible] non esset in bonum [illegible] sicut [illegible] [illegible] ex probabilibus [illegible] debent [illegible] ab auditore / de [illegible] disciplinam [illegible] in [illegible] ab opponente [illegible] vel [illegible] natura recipit / et [illegible] cum [illegible] in [illegible] nichil in mathematica persuadens auditor accipiat et rhetoricam de moribus [illegible] / disciplinatum autem [illegible] qui [illegible] conditionis [illegible] et [illegible] de singulis docet et audit [illegible] / [illegible] cum [illegible] et [illegible] / [illegible]

Qualis autem auditor esse debeat / ex hoc accipere possimus si [illegible] et [illegible] conditionem [illegible] / [illegible] cum [illegible] est quod [illegible] indicat conditionis [illegible] qui [illegible] et [illegible] [illegible] bonum [illegible] secundum [illegible]

vel sufficiente

[illegible] auditorem [illegible]

primus vero verum est quod conditio in eo
qui bene iudicat qui ex iudicio eius
dicto in[illegible] unum simplex aut
hoc et illud verum est dicit quod conditio
in[illegible] una ita omnia bene iudicat //
[illegible] eius vero [illegible] simplex
eius proportione ad quadrangulo
apponit simpliciter [illegible] quando est
ita quod habet statum [illegible]
omnis quod illi [illegible] conveniat [illegible]
eius [illegible] quadrangulo [illegible]
[illegible] eius duobus [illegible]
quibus eius conditio [illegible]
sed quod iudicat eius de quibus conditio
est et licet non possit unum [illegible] ita
omnia ex conditione sit in moribus
ita et diversitatis conditio ita omnia
diversum [illegible] iudicat de [illegible] sic ipse
[illegible] habet eius auditor an moribus
qui iudicare debet auditor [illegible]
vel fugam debet esse conditio ita [illegible]
vel iudicare potest in [illegible] conditio
aut non [illegible] in [illegible]
quod [illegible] indifferenter [illegible]
[illegible] eius [illegible] hic de auditore quod
statum [illegible] audit [illegible] eius
ad vero [illegible] potest esse
esse bonus [illegible] dicit [illegible]
[illegible] bene [illegible] sic [illegible] //
si ille dicitur auditor qui [illegible]
[illegible] auditor [illegible] ad electionem [illegible]
[illegible] adeptus / hic eius non iudex [illegible]
[illegible] non [illegible]
quod [illegible] non potest / [illegible]
[illegible] iudicat bene quod [illegible]
et [illegible] bonus iudex / cum [illegible]
ipse bene iudicat conditio [illegible] /
[illegible] aut ita [illegible] conditio et sic

[illegible] ita [illegible] sit in [illegible]
conditio / et hoc non [illegible] / conditio
eius et [illegible] sine [illegible] quod
quod ad ex conditione [illegible]
[illegible] / et hoc in moribus qui [illegible]
[illegible] sit [illegible]
non [illegible] quod [illegible]
in illo [illegible] / et eo
auditor [illegible] finem
[illegible] debet esse [illegible] / [illegible] /

[illegible] politice scientie [illegible]
non est [illegible] auditor [illegible]
[illegible] / hic eius et in [illegible]
sine [illegible] quod sit ita [illegible]
[illegible] aut [illegible] omnis sunt [illegible]
[illegible] et de [illegible] / [illegible] aut
[illegible] / [illegible]
audit [illegible] ad auditor / quia non de
iudicat et [illegible] audit quod au
ditor ad electionem et opus [illegible] non [illegible]
et hoc et in quia [illegible] auditor [illegible] non
est [illegible] / [illegible] et in hoc
sed [illegible] et [illegible] sine [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] ex [illegible] // [illegible]
in [illegible] dicens quod [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible]
aut non [illegible] / [illegible] quod [illegible]
sit in [illegible] et bonis et malis /
[illegible] aut ad hoc duobus [illegible]
vel duobus [illegible] / [illegible] quia [illegible]
[illegible] bonus [illegible] non sit [illegible] ad [illegible]
bonos [illegible] ad hoc [illegible] est quod [illegible]
iudicare statim et [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] // malis aut et si non [illegible]
ad electionem et [illegible] in ad hoc
[illegible] sit [illegible]
[illegible]

~~et experientia~~ et sit omnibus prodest / rationabiliter
quia sicut medicinalis est curativa
corporis ita moralis est curativa anime
vel sicut in medicina est quedam preservativa
et quedam curativa / ita est in moralibus quod
quibusdam curat et preservat studiositatem
ne amittatur et in quibusdam confirmat ne
debilitetur et in quibusdam curat et facit
sanitatem / sic autem alibi sit vnde doctrina
alii operando autem licet dicere omnibus
prodest / vnde doctrina studiositatis vel quid
non prosit omnibus operando / et per hoc est de
virtute / hec custodiri solebat [illegible]
sequitur quod obiectio quia quamdiu per
sunt / vnde doctrina omnibus prodest minor
et sequitur et studiosis et pravis
dicta autem erat hypothesim secundum
oppositum quod iuvenibus et pravis non
prodesset [illegible] quod dicitur quod auditor iuvenis
sive qui est in etate iuvenis est qui
audit et pravus excrementum recipit
auditum quod exuberantie et omnes auditum
ad electionem vertit vel fugam / non ad
eligit quod indicat nisi de quibus est
conditus / conditus autem non est nisi
per reiterationem singularium in quibus est
actus / iuvenis autem pravus auditor non
est bonus sed in quo est in expertus pro-
pter autem inexpertus est / quia sicut
dicit experientia passio est vox leo autem
motus qui alia mobilis ab bruto motor
passivo quia sicut ipse dicit sunt
tristia timor contristatur et voluptuo
tristia cum est mors passio ma-
la timor autem fuga sunt / contristat
autem appetitum boni sunt et voluptuo
mobilis fortis boni passio / talibus
cum passionibus detentis / nec ex

prius potuit opportunitas nec exinde
potuit auditus / et ex hoc patet quod nichil
differt quoad vocem auditoris iuve-
nis secundum etatem qui inexpertus est vel
ille qui secundum mores est iuvenilis quia
uterque inexpertus est / non enim apparet quod
differunt qui est iuvenis quam secundum mores
est iuvenis sed quia vivunt secundum passiones
et prosequuntur singula ad quas passionibus prevo-
lunt / talibus licet est in vitio et inutile
erit quaedam vnde hoc qui incontinentes sunt
incontinens enim est qui vult passionibus ad
illicita compellitur / hoc autem tamen in docendo
recte vocis vnde sua desideria consequi-
tur et operatur multum vero utile erit de
hoc audire et scire / et quod dicam
dicere de eorum iudicio vel secundum oppositione
et quod de modo est secundum auctoritatem vnde
dicitur in ista sua propositione / et quod propo-
nimus dicere et vnde philosophus male tacta
dicta a nobis / sufficiant hoc autem
pro auctoritatibus quod auditor studiosus
est sicut auditor architectonice sed
architectonice de modo loquitur et legitima
dicit quod de necessitate vel utilia esse ad
domum et audiat hoc inexpertus in hoc
qui ad constituendum domum componitur vel
lateritium sunt indicia sicut docebit ex-
perto ut consulat et inducat vel de
architectonice vel sit / si autem expertus
sit statim docebit / propter quod vnde non
dico de auditore expertus vel inexpertus
solo est amendus in moribus

Execrabilis autem hoc quo
est dicit quod dicimus si oppi-
nantur de felicitate secundum sensum secundum
quod ipsa est vnum bonum / et secundum
unum bonum vnde operantur / aliqui
autem vero sunt ergo id quod semper dicitur
sicut quod omnis intentio et omnis electio

[illegible]

bonum aliquod desiderat / regimine
aut dirimi effectus dicitur morale
bonum sicut hoc medicina est quia ars vel
doctrina quia in sanitatem [illegible] / doctrina
autem methodale dicitur omnis ratio vel
quae ab alio est accepta / vel ars et
doctrina non sunt diversa nisi secundum doctores
et auctores / Ex quo ad hoc volumus
loqui de felicitate sicut quia videtur [illegible]
[illegible] non possumus vel arte vel
doctrina / quia multi dicunt [illegible]
quae nec ars nec doctrina est / sicut
illi qui regimine accipiunt [illegible]
experientia / et qui different [illegible] sive
electio [illegible] quia electibilia per rationem
[illegible] secundum [illegible] vel al
[illegible] / [illegible] sine [illegible] ad
[illegible] non [illegible]
[illegible] / [illegible] doctrina
electione et actio per quae probamus
quod omnis homo bonum aliquod desiderat /
[illegible] felicitatis secundum quae
[illegible] bonorum non indigemus
nisi regimine et electione [illegible]
quod omnis [illegible] et omnis electio
bonum aliquod desiderant [illegible]
quia felicitas ab omnibus optata [illegible]
bonum quod ab omnibus est desideratum
[illegible] opinionem [illegible]
[illegible] et diffinitio et [illegible]
[illegible] quod hoc bonum quod in [illegible]
dicimus [illegible] architectonice de-
siderat [illegible] architectonice [illegible]
[illegible] et [illegible] est / et [illegible]
istud bonum sit summum bonum omne
operatum / nisi omne quod dicimus [illegible]
[illegible] et [illegible] non
[illegible] et nisi dicamus quomodo
omne operatum sit summum bonum non
[illegible] secundum [illegible]

[illegible] / summum omne bonum [illegible]
est [illegible] / [illegible]
bona sunt et omne bonorum [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
sunt [illegible] / Ex quo dicit [illegible] in
primo libro [illegible]
quod felicitas bonum [illegible] est ex
omnibus bonis quae sunt [illegible] / [illegible]
[illegible] non [illegible] quod
[illegible] ut [illegible]
[illegible] multas
[illegible] bonum [illegible]
[illegible]
omne [illegible]
[illegible] omne quod [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible]
bonum [illegible] in [illegible]
[illegible] non [illegible] / sicut
[illegible] sed [illegible]
[illegible] secundum [illegible] quod
[illegible] non [illegible] ab [illegible]
[illegible] sed [illegible] appropinquat [illegible]
et [illegible] bono [illegible] sit
[illegible] sed [illegible]
ad [illegible]
et [illegible] / [illegible]
[illegible] est /
dicamus [illegible] quam [illegible]
[illegible] et [illegible] bonum aliquod desi-
derat / dicamus autem [illegible]
quod [illegible] bonum [illegible] et [illegible]
quod dicimus [illegible] architectonice desiderat
[illegible] est et [illegible]
et quod est omne operatum [illegible]

[C]onsequens autem omnes antiquorum opiniones omnes inveniuntur sentire cum ea / sed valde paucis exceptis qui magis de felicitate erraverunt vel ex parte quia ex consuetudine habebant [illegible] non poterat vel non [illegible] vel [illegible] non [illegible] tenuerunt felicitatem ponendo [illegible] bonum quod [illegible] bonum [illegible] bile sicut [illegible] vel [illegible] esse delectabile [illegible] felicitatem ponentes [illegible] qui in hac vita [illegible] / [illegible] autem posuit felicitatem [illegible] ad [illegible] / [illegible] sic autem [illegible] bonum [illegible] summa [illegible] felicitatem / [illegible] in con[illegible] quod summum bonum dicunt esse felicitatem / et in opinione [illegible] sed quod [illegible] et sapientiam [illegible] quae est [illegible] duas [illegible] / bonum quod summum bonum est [illegible] autem in [illegible] ad operationem quia sicut [illegible] operatio [illegible] summum bonum [illegible] [illegible] ab [illegible] omnis [illegible] ad bonum et [illegible] id agit [illegible] esse felicitatem omnis [illegible] nisi [illegible] est [illegible] magna [illegible] bonum dicit esse id [illegible]

quod est ad bonum et ad [illegible] / non autem [illegible] sit [illegible] actus non sit [illegible] nisi [illegible] determinatus sicut in [illegible] [illegible] dicit quod [illegible] et [illegible] sit [illegible] ad felicitatem [illegible] non sit magna [illegible] nisi quod [illegible] / [illegible] quod est [illegible] actum [illegible] / [illegible] in [illegible] quod [illegible] actum [illegible] sicut [illegible] / [illegible] ita [illegible] omnis opinione [illegible] summum bonum felicitatem [illegible] ita felicitatem [illegible] / felicitatem [illegible] / et [illegible] dicunt beatus [illegible] felices / et [illegible] / [illegible] quod [illegible] summum bonum felicitatem [illegible] summum bonum esse [illegible] quod felicitatem [illegible] esse summum bonum [illegible] et [illegible] vel [illegible] est ad actum et ad [illegible] nisi [illegible] / [illegible] et [illegible] et [illegible] quod esse [illegible] esse [illegible] dicit [illegible] dicit [illegible] dicit quod [illegible]

qui aqua viva quam sitiebant venire quo
venire ad habendum sensum admirando quod
esse summum bonum esse dixerunt sicut
cum homo sit animal rationale, rationali-
tas non facit hominem bonum et homo est secundum
rationalitatem, et ideo cum alia sit bonum
hominis ultimum potest esse nisi sit in
vero quod excellentius consideratur, sic ho-
mo quoniam est [illegible] quod summum bonum
felicitatem esse arbitrati sunt et quod humanum
materia bonum bene videtur esse suppositum.

De opinione autem felicitatis secundum suppositum quod sit in uno et

[illegible] et variis alternatim et multi plebeii
ad sapientes quos excellentes
diximus quod non sunt et aliter secundum verum
multi qui dicuntur plebeii tradiderunt
de hoc ad sapientes et excellentes et apparere
debent ex se, sapientes autem ex veri-
tate dicunt plebeii cum ipsa ea que ap-
parent in sensu bona accipiunt in ipsa
apertione sicut aperta delectationis hono-
rum et manifestorum, ideo quod in voluptate se-
quuntur sicut in ipsa felicitate esse di-
cunt et illi in corporibus in terra diversi
sunt, quidam cum voluptatem dicunt quod
sunt aut divitias alii vero honores, hii autem
dum sanitatem tamen prima felicitas quod expertus
medicina [illegible] quod experta autem cum
bonum summum quod modo monet bono
et hoc appetit et secundum statum ac secundum effectum
experti quo humana experientia facit opera-
tionem secundum bonum cum nullus felicior dicitur cum
ad bonum optata sit tenditur, si autem
operatio impedita sit aut experientia minor impedi-
operatione impeditur, aut experientia deficiente se-
quitur, et si minus impeditur non potest impe-
diri nisi ex parte virtutis sive causa operantis
operantis vel ex impositione virtutis potentie non
perficitur ad actum et vero iterum modorum

natura operantis et statuens et constringit
et constringitur ab opere retardatur. perfecta
autem est remoto hoc impedimento laxatur et
dilatatur et diffunditur. dicit autem quod
prius quod voluptas nihil aliud quam
naturalis diffusio et effusio sive laxatio
et operationis expeditio et quasi virtualis
hac ratione multi voluptatem summum
bonum dixerunt. si autem ab exterioribus
expeditur homo ad operationes non
potest esse nisi aliud duorum modorum vel
ab hiis qui organa deserviunt aut
ab hiis que potentie, nihil autem
[illegible] de summo organum omnis expe-
ditionis adiunctio, nisi divitie quod bene
et sufficienter reperiuntur et cum
nutrimentum sanitatis medicamentum sunt
secundum causas, et ideo divites opinionem
acceperunt quod esset summum bonum quod facit
esse felicem. si autem expeditio absolute
operatione est sicut modis multis
qui facit sicut quod quidam tenere facit
non potest, et sicut totum nam quod nullus
singulorum movere potest sed omnibus volentibus admittitur
protractio perficitur, et sicut medici-
norum et virtutis quod ab eo virtus sponte
appellatur sicut virtus et potentia expe-
ditus habet operationem, ex quo omnis potentia
ad voluntatem deservit et tales dixerunt
honorem esse summum bonum honorem
gradus dignitatis et potestatis appella-
tus, ex quo honos summum bonum est
ipsius autem dignitatis sicut dicit ta-
lis Boetius quod primo Boetius olim
attribuebat ut potest ad virtutem, et
quod ad omnem expediat operationem velocitati
expeditionis medicorum vel expedit
velut infirmum et primum ad superio-
rem vel organum, medium autem ex
parte non est laxatus potentie ad operationem
ex magno quod summum bonum quoniam ad

voluptatem alii divicias alii honores posuerunt
et alii alia diversimode et contrario quia
plura videntur dicta sunt sicut vel fortunam
multam volentes et alii alia [illegible] vere
eligit et operatur [illegible]
[illegible] secundum primum autem apparentem
[illegible] ad operaciones [illegible]
[illegible] philosophus [illegible] infelicitatis
[illegible] distinguit secundum quod ad duas species sunt
impedimenta operacionis et sic exterioribus ab-
tus impeditur sanitatem accipiunt felicita-
tem infirmitatis autem quam dicit quod manu-
[illegible] impedimentum manum [illegible]
ad quodlibet felicitatem dicit esse divicias
non quod secundum quod [illegible]
ad [illegible] secundum quod sit [illegible]
[illegible] qui autem sibi conscii sunt
ignorancie et [illegible] ab operationibus [illegible]
predicare omnes eos qui magnum aliquid et
admirabile quod supra [illegible] est
dicit [illegible] felicem et beatum admirantur
ut [illegible] colligamus dictorum quia magis
[illegible] esse felicitatem esse posuerunt dica-
mus quod de felicitate quod secundum seipsam [illegible]
et non per se multi sicut plebeii sa-
pientes qui [illegible] tradiderunt
de se et felicitatem plebeii [illegible]
[illegible]
[illegible]
felicitatem ut puta voluptatem divicias ad
honores alii autem alia dicunt [illegible]
[illegible] de quibus non [illegible]
quia [illegible] media sunt [illegible]
autem [illegible] ad [illegible] diffinierunt in
[illegible] felicitatem secundum quod ad [illegible] sunt
[illegible] et sic [illegible] sanitatem dicit
esse felicitatem [illegible] divicias aut divicias //

Conscii sibi ipsi ignorancie eos qui magnum
aliquid et supra eos ipsos dicunt admirantur //

[illegible] autem
de quibus supra diximus
[illegible]
[illegible] quod summum bonum quod est felicitas [illegible]
bonum est divinum et separatum quod est per se
hoc bona [illegible] quia in [illegible] existunt
alia quidem separata ab eis quod [illegible]
ipsum et secundum se ipsum separatum bonum est
et prima bonitas a nullo sine bonitatis
[illegible] et quod omnibus bonis [illegible]
sine bonitas [illegible]
[illegible] omnia que [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
sunt dicti Stoyci qui dixerunt quod nichil
est bonum nisi bonum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Pictagoras
qui admirans [illegible]
per ambos illos bonitatis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
motor autem est [illegible]

cum vero aut quod habet ad instrumenta musica cum motu
stellarum corporibus et figuris et radiationibus
et impressionibus eleyctorum et similibus quibus
que formatur species sit eius articulata
et determinatur. Et insuper continuata per
impressionem earum ex parte ea quibus ad ultimum
effectum per omnia materia articulatam
et determinatam aut tempore fatum vocatur
[illegible] et per continuato adhibet ad successivam
felicitatem ex huius talium impressione vocatur
eufortunium. Impressio autem opposita
infortunium vocatur quod per causas multas
fortunam solent esse dicunt. Omnis
autem aliam [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bona [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] est [illegible] bonum de
[illegible] [illegible] dicta sufficiat
[illegible] omnis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel nulla [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] vel [illegible] adeo
[illegible] aut [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] superficialis
sit sufficit [illegible] [illegible] opponens
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] electione [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] omnis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
quia [illegible] [illegible] [illegible] electioni
sufficiens aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vires aut moribus [illegible]
[illegible] sit quod vires [illegible]
primus adiuncta [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
habet [illegible] [illegible] est habet adiutandum
[illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] quod
vires que [illegible] [illegible] ad [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
et [illegible] [illegible] sunt accepte et de-
monstrant [illegible] et in hoc loco [illegible] fuerunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vires aut
que sunt [illegible] ad [illegible] manifestanda sunt
[illegible] que ad nos [illegible] et [illegible]
et non [illegible] [illegible] quia non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
fuerunt [illegible] que sit omnis quia [illegible]
quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et pro [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et pugnat [illegible]
[illegible] [illegible] stadium vel [illegible]
[illegible] vel pugna [illegible] et sic [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] ad primum [illegible]
[illegible] [illegible] sedit athletica aut [illegible]
[illegible] athleticus in stadio [illegible] vel
pugnat [illegible] [illegible] et [illegible]
dabat et [illegible] [illegible] [illegible] et
pugnat [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sedit athletica
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel pugnat et hoc [illegible]
[illegible] [illegible] vel pugna [illegible]
[illegible] ad [illegible] athletica [illegible] [illegible] ad
[illegible] quia [illegible] [illegible] et [illegible] dat
athletica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est felicitas [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et ex [illegible] [illegible] ad determinatum

bonum et delectabile ad opus de mane
et delectamur tamen quia bonum consequentes
mentis generat nobis beatitudinem et ab ex
ercitio operis virtutis et sic bonum adi
piscitur et ad operationem bonum perfectum feli
citatem acquirere prima enim bona magis de
serviunt operationem nobilium bonorum sic
autem in moribus primum et magis movens
est ipse ad hoc quod ab effectu et ideo secunda
bona bonum est ad hoc quod ab effectu bo
nus sit autem ... de monstrare quod
quod hoc ... ad felicitatem ad ...
... homo est
imago dei et instrumentum intellectivae et
... felicitatem ... bonorum ...
sicut ... possit videri ...
non ... in hac scientia ...
[illegible]

... terre et ... terre considerat
... altitu
dinem considerat ... fundamenti
quod tantam altitudinem possit sustinere
in speculativis finis ... est et ...
speculativis primum ... quo ...
aliorum ... speculari ...
quod ... magis et minus
... fundam
ta ... ad ... et sic
... ... et ... fundo
... quod est ... perfectio
in hac ... sit ...
ad finem et hoc ... quod finis
est primum ... in operationibus
... finis ...
primum ... primum ...
omnia ... ad primum ... autem ...
[illegible]

assuetus non sit abhominabilis quin audiat
et consideret / Philosophus quod ceteris dictis sapientis
quod non recipit stultus verba prudentis nisi
ea dixeris que versantur in corde
suo talis autem confessio [illegible] ad [illegible]
contrarium consequens [illegible] [illegible]

Ex tali autem processu inquirit
contra in moribus perfectis quin
assuescit in operibus ex assuetudine magis
quam instructione. Philosophus quod virtutes et virtuosus
[illegible] efficitur [illegible] et talis sit
consuetudo perfecta sit iam [illegible] operatione prima
virtutis et si consuetudo perfecta non sit [illegible]
in [illegible] libenter audit et facile
suscipit [illegible] virtutis doctrina [illegible] primum
operationem et sic talis [illegible] suscipit
[illegible] fieri potest [illegible] in [illegible] per
[illegible] in virtute et doctrina [illegible] indigens
[illegible] et [illegible] non [illegible] ille perfectus
si autem [illegible] primum ut patet
[illegible] potest quod suscipiat / inhabilis
est ad honestatis [illegible] quia nihil
[illegible] perficiat / [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] audiat
[illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] est qui [illegible] primum bonus autem
est ille [illegible] qui [illegible] obedit qui et
ut ipse intelligit [illegible]
in [illegible] potest [illegible] est [illegible]
animus [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] ab [illegible]
[illegible] [illegible] sit etiam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] /

[illegible] [illegible] [illegible]
doctore [illegible] et auditore
et non [illegible] dicere [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et
argumentationem [illegible] determinatis

[illegible] non potest et [illegible] doctrina
[illegible] [illegible] [illegible] sufficit
ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] omnes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
felicitatem [illegible] bonum humanum [illegible]
[illegible] [illegible] quam estimavit [illegible]
[illegible] humanum et felicitas est ad [illegible]
[illegible] [illegible] humana vita [illegible] autem
est [illegible] quod [illegible] omnis et [illegible]
et [illegible] operationes humane [illegible]
differunt [illegible] in [illegible] ab excellentibus quam
[illegible] [illegible] sit et [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bonis [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] medicina [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
quam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] animum [illegible] [illegible]
[illegible] bona [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] autem in [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
sit qui [illegible] bonum humanum [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] vita [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] operationes suas ad [illegible]
[illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bonum [illegible] et felicitatem non [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sit et [illegible] humana
[illegible] [illegible] estimare / [illegible] [illegible] sit
[illegible] [illegible] estimatione [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] autem estimatione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

humanum esse dicimus id est vitam dia-
[illegible] contemplativam est autem hec [illegible] philosophorum
quam epicurum dicunt quem vicia ad magis [illegible]
[illegible] / alii autem oppositum sunt a-
liorum [illegible] omnibus viciis hominum [illegible]
[illegible] hic sunt que secundum sunt [illegible]
[illegible] quia non sunt vere [illegible]
[illegible] autem divinum excellentem [illegible]
[illegible] bonum humanum omnis attingit
[illegible] excellentem [illegible] hec [illegible] probatum di-
cit / horum [illegible] est [illegible]
audita [illegible] hoc [illegible] est [illegible]
[illegible] hic non experimur / secunda autem
continua et 3a est quod plurimum temporis
autem hec deo est quod semper quo homo
perfruitur ad humanas operationes intellectiva
[illegible] et operari sine [illegible]
[illegible] quod nulla magis in uno [illegible]
[illegible] sit [illegible] / separa-
tio autem ab aliis omnibus [illegible] humana [illegible]
[illegible] autem secundum sui [illegible] autem
secundum sui reflexionem autem [illegible]
[illegible] ad alterum secundum quod homo [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ut [illegible] operatio
est ad [illegible] hoc [illegible]
[illegible] perficit [illegible] contemplativus
et 3o similis ad hoc autem bonum [illegible]
quod [illegible] est [illegible] hominis [illegible]
est [illegible] ad alterum et quod [illegible]
[illegible] autem secundum [illegible] autem secundum [illegible]
est / sufficiencia quod bonum est contemplativum /
intellectualia autem bonum [illegible] placet [illegible]
[illegible] ad alterum bonum est [illegible]
[illegible] felicitatem [illegible] epicurum [illegible]
[illegible] contemplativam esse summum bonum et [illegible]
[illegible] bonum summum bonum [illegible]
[illegible]
placere [illegible] ut [illegible]
ponat esse summum bonum / in [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] / vita [illegible] humana ad [illegible]
[illegible]
[illegible] quod sine [illegible]

philosophia sua [illegible] attingere / attendit autem
[illegible] contemplativam summum bonum dicit [illegible]
quod [illegible] esse possit
[illegible] sicut que [illegible] est secundum epicurum
in [illegible] / sicut autem [illegible]
attendit bonum [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] bonum [illegible]
[illegible]
sicut dicit aristoteles [illegible]
[illegible] ad intellectualia [illegible]
autem supponit hic dicimus [illegible] in
[illegible] quod multorum [illegible] bestialem
que forma bestiarum sunt [illegible]
et sicut [illegible] forma que est [illegible]
[illegible]
ad formam bestiarum et [illegible]
[illegible]
[illegible] est quod si [illegible]
[illegible] quod homerus dicit
de talibus quod [illegible] est [illegible] labor
[illegible] plus laboris [illegible]
[illegible] quod [illegible] / 2o igitur sic
dictum est [illegible] excellentes
[illegible] a paucis audita [illegible]
[illegible] plurima
est [illegible] bestiales [illegible]
[illegible] vitam eligentes / ta-
les autem potius [illegible]
sunt [illegible] quod [illegible] ab
ipsa [illegible] videntur [illegible] quam in
dignitatibus sunt [illegible] a vulgo [illegible]
[illegible] et [illegible] sunt [illegible]
[illegible] summa [illegible]
est [illegible] quod vita [illegible]
[illegible] sit / videntur autem quod contemplativi
[illegible] et tales [illegible]
[illegible] assistunt [illegible] et sic omnes
[illegible] parum sit sardanapa-
lus de quo in [illegible]
sunt hic [illegible] sardanapalus [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible] quod [illegible]
in palacio [illegible] quod [illegible].

[illegible] de sardanapalo

dicit ad bestialem [illegible] quadam
antiqui [illegible] aut similiter et
[illegible] ad [illegible] de
[illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicit quod duo fuerunt sardanapali
unus bonus et alius malus bonus quidem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] malus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible] sicut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem
malus [illegible] habuit [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] et [illegible] [illegible]
et sardanapolo [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] aut [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sardanapolus aut [illegible]
[illegible] et de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible]
sardanapolo / [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fuit ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse honor [illegible] [illegible]
honor est finis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] honor quod [illegible] [illegible]
[illegible] si non [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
primum [illegible] ad [illegible] si [illegible]
honor dicitur esse dignitatis [illegible]
[illegible] / dignitates aut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] primo [illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] [illegible] honor [illegible] [illegible] gloria [illegible]
aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
homines [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible]
[illegible] et dat [illegible] de [illegible] [illegible] in
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] honor [illegible]
[illegible] bonum [illegible] [illegible] / [illegible]
aut honor [illegible] [illegible] est
bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] sit
[illegible] et [illegible] ad [illegible] / [illegible]
[illegible] honor et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ad honorem [illegible] / bonum aut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
est [illegible] [illegible] est et non
[illegible] [illegible] est bonum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est quia bonum [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] si
[illegible] [illegible] et non [illegible] non [illegible]
bonum [illegible] [illegible] [illegible] honor
[illegible] bonum [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

diuiciis et quietitudo et non honore
sicut patet / amplius autem hec vires qui de
honore loquendo concedit dicunt quod ille
qui dignus honore quem dicit propter hoc quod
ut credant se ipsos bonos esse / similiter
signum est quia honorari querunt a pruden-
tibus qui sunt quos honorari ab il-
lorum sibi constitui sunt de operatione virtu-
te querunt honorari apud eos a quibus
cognoscuntur in honore imponunt hiis quod
eorum vel propter cognoscendum eam imponit
magis autem querunt honorari ab hiis cogno-
scendo in virtute in virtute autem cognoscendo
qui in virtute et probitate ab illis testimonium
quod sunt honorare sunt eorum dignitates sue
honore a quibus / manifestum igitur est sic hoc
propter quod virtus est melior honore quia ipsi
appetentes honoris ut sint ad testimonium
virtutis sunt virtus sua autem quod dat / igitur bonum
quod eciam id magis bonum si honor appetitur propter
~~honorem~~ virtute virtus magis appetitur / ultimum
autem bonum nichil propter aliud appetitur honor ergo
non est ultimum bonorum et cetera.

[Qui]bus autem opinatur quod virtus
finis summum bonum esse in
vita dicit quod quidem homines / virtus
enim eciam ... in aliquali salutem et specula-
tiva operatur ad felicitatem quod non facit honor
et in virtute imperfectius est quod sit
summum bonum / virtus autem dicitur sicut forma
secundum quam virtus est habitus autem virtus dicit
autem quam ... propter finem qua causa id a
... ... volunt / ultima autem perfectio non
est in habitu sed magis / ultimum enim
in esse et posse non potest ampliare quod
autem in habitu est ampliari potest et
perfici et dicit virtus perfectio est sicut sopor
/ actus autem sicut vigilia / manifestum
autem vigilia melior est sopore igitur
dicit autem aliqualiter in 2o decimo quod dicit
diffinicionem virtutis quod perfectio est

perfectio corporis ordinata potencie virtus
virtus quod et perfectio sicut sopor et disposicio
sicut vigilia / actus autem quod actus et perfectio
et ideo virtus virtus sine actu et opera-
cione et perfectio virtutis actu est / sicut
vigilia et disposicio sicut de nocte dicit
igitur quod sit eam actione virtutis vivit
et imperfecta magis sicut secundum ... comitit
virtus et committit omnem imperfectionem virtutis
quod habet et in dormiente et non in operante
felicitas autem eius operacio sit uti quod ultimum
bonum non potest esse nisi operacio eius sicut
perfectio sicut vigilia quod virtus non est
felicitas / sed secundum est quod virtus in eodem
esse sine operacione imperfecta / felicitas autem
sine imperfectione non operatur et ideo non bene
et ideo opponitur virtus et felicitas quia
quod virtus et felicitas non sunt idem / virtus
enim est et imperfectionis et imperfectio et
potest salva virtute esse / primo enim
non impedit virtutem / nec corpus bonum ut
similiter impediunt virtutem vel imperfectio
talis autem talibus imperfectionibus fortunatus
dicitur esse infelix et felicitas cum
felicitas in eodem et non potest ita nullus
dicitur felix talibus imperfectionibus fortunatus
infortunatus et sunt et in ipso amore virtutis
aliqualiter defendi potest hoc et opinio
sed contra autem bonorum sunt perfectum sicut
evacuatus omne malum esse dicit et differt
deinde autem multe malum esse in
bonis talia aliquas extremas defendit
opiniones non quere verum sufficientes sed
propter ipsis quod maxime propter veritas propter ignis
ex omnibus inducitur quod fortuna magis
bonis sicut summum bonum videtur
ultimum bonum hominis vite existimet
quod honor virtus et virtus in perfectione
quod quod sit humanum bonum tamen circa
virtutis quod hominis virtus dormiat vel non
operatur ad propter virtus humana operationibus /

q felicitati non convenit que est opatus p-
fecta humane vite et cum hiis que dicta
sunt est ad summum quod convenit boetius
boetius presentium huius mala pati et in
fortunia tamen esse et plenius immunis
dampnis et penis ita aut [illegible] ins-
ipsa infelicitas/ nullus itaque felicitatibus
hoc solum ei dicit nisi pomodo ex
me opinionibus custodiat. bo. dicit
sit est opinio eorum qui in felicitate
pure dicunt sed de more ad summum aliquid
secula solatio et de hiis opinionibus
satis dictum est/ sufficit cum de hiis in
eutropolus est determinatum eiusdem libri
aut dicitur [illegible] in multis sis
ideo convenit cum primo et dicitur aberr-
in et [illegible] quod [illegible] hoc in
cacionibus consilium in quibus determinatum
est quod felicitas et in sua modo [illegible]
pius/ quod [illegible] ex dictis quod boetius et ho-
mo non sunt beatum et summum bonum
non non sunt [illegible] vera vita est [illegible]
humane vite/ [illegible] bonum tristicie aut pessimum et
de qua bonum [illegible] in [illegible] libro
in de ipsa in [illegible] sermonibus [illegible]
[illegible] [illegible] presentacionem sermonem [illegible]

vocabilius aut de
[illegible] qui divicias [illegible]
divicias summum bonum esse dicunt
divicias omnibus querere [illegible] est quia
[illegible] [illegible] et acquirere et amittere
potencia [illegible] et acquirere et amittere
[illegible] cum [illegible] quia
[illegible] acquisitum est [illegible]
amittere/ summum aut bonum in vita
nec acquirere nec amittere nisi [illegible]
bona dicitur ergo non sunt bonum
[illegible] quia dicitur divicias [illegible]
nisi aliquid [illegible] summum aut bonum
non acquirere [illegible] ipsum dicitur
ergo non sunt summum bonum [illegible].

[illegible] quod audita sunt de [illegible]
et [illegible] et [illegible] vocabilius dicitur
sunt quia [illegible] ad [illegible] sunt [illegible]
desiderant bonum aut divicias in
[illegible] sua claudit quia summo esse
non sunt [illegible] divicias cum bonum
est [illegible] de [illegible] bonum
[illegible] videmus [illegible] aut [illegible]
[illegible] ad [illegible] et ita [illegible]
esse non sunt [illegible] summum
[illegible] videlicet [illegible] esse
quia [illegible] ad omnia [illegible]
[illegible] et [illegible] bonum [illegible]
dant nisi illa que [illegible]
[illegible] et [illegible] tamen
in [illegible] quia [illegible]
[illegible] nisi [illegible]
aut amat [illegible] in ipsis sit summa
beatitudo et [illegible] non tamen
[illegible] sed etiam in [illegible]
[illegible] et [illegible] sicut
fabule [illegible] de mida
rege frigie et pactolus flumen
[illegible] ei amor [illegible]
[illegible] quod quidquid tangeret in aurum
[illegible] sed [illegible] sicut ita
[illegible] summa [illegible]
[illegible] dedit ei aurum
[illegible] quia non nisi [illegible]
divicias possunt esse summum bonum cum
summum bonum [illegible] et [illegible] dicitur
[illegible] desiderans non cum [illegible] bonum
[illegible] sicut est [illegible] et [illegible] ad [illegible]
quod [illegible] cum sit ipsum optimum
et [illegible] ipsum [illegible] non [illegible] ad aliquid non
[illegible] sit [illegible] sed [illegible]
[illegible] in [illegible] tamen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illustres et [illegible]

de [illegible]

de spiritibus quibus conveniebat sedentibus
in spelunca et abeo solitudinem ubi vi-
dentur speculari / quos virtutibus va-
cat [illegible] ethica eiusdem in principio.
quod dicitur sunt contrariorum bonorum et inesse
mala secundum sunt et bonum vo-
lunt autem quod quicumque ministerium est et
est semper omnibus bonum etc. / Et ex hoc colliga-
mus quod dicta sunt pertinentia circa vo-
luntatem aquinas est et ad divinam non
sit bonum quod quaerit / Videlicet autem sunt
et aliqua ista quaerendo / adhuc autem in
contrariis contrariis oppositio sunt bonum et
malum / ut inquit quia prava dicta sunt
de visu et honore et venerabiles sed
humanae vitae cum [illegible] consistunt
tamen vel honesta vel honesta-
tis partes [illegible] diligendo / si [illegible]
[illegible] consideret [illegible] ista sunt humanae
vitae [illegible] multi sermones ab
[illegible] et [illegible] ad hoc [illegible] possunt
sunt / hoc quod ista relinquimus quia
[illegible] ad propositum modicum sufficit sicut
dictum est de hoc etc.

Scitis autem huius vi-
tae est potissimum
de illo vita de quo propter dicemus
quod constituunt partes tamen multa bona
[illegible] et [illegible] esse secundum se bonum
ab omnibus istis separatum quod omnibus [illegible]
[illegible] bonum / hoc enim [illegible]
[illegible] vitae et [illegible] quod de [illegible]
[illegible] differentia quod [illegible] quae sunt bona
vel voluptuosa vel pretiosa vel ho-
nesta vel [illegible] esse possunt quod
autem [illegible] divinum non divinum [illegible]

[illegible] dicit mortuus animus [illegible]
[illegible] voluntas videmus
quod hoc [illegible] per [illegible] [illegible]
quod si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] est / ab [illegible]
videmus hoc [illegible] ad doctrinam vitae //
audire [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] et vi-
tam doctrinae [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod non sunt [illegible]
[illegible] voluntas non [illegible] / adhuc
autem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
quae anima nos sunt / non autem in hac
[illegible] [illegible] quod [illegible] in [illegible] est
[illegible] [illegible] et in nullo [illegible]
[illegible] et [illegible] anima est doctrinae
doctrina offendens / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] videmus / [illegible] dicimus [illegible]
animus ad [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] vitae [illegible]
vitae [illegible] et in [illegible] sunt [illegible]
[illegible] anima divinum quod [illegible] vel
quod [illegible] et [illegible] [illegible] sunt
[illegible] vitae quod [illegible] [illegible]
quae [illegible] / sunt autem [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] si [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] vitae / multo [illegible] magis sunt [illegible]
[illegible] quae [illegible] sunt si [illegible]
[illegible] vitae / [illegible] est [illegible]
[illegible] quod [illegible] sunt hoc [illegible] anima
[illegible] et [illegible] [illegible] vitae et
[illegible] vitae non debet offendi
/ [illegible] est quod ambo anima sunt et
vitae et [illegible] et [illegible] anima in
[illegible] a quo [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] quae est [illegible] ut
illius fundat anima vitae / [illegible]

capitulum de bono separato

Beatitudo ergo mihi autem adherere deo [illegible] quia hec beatitudo dicitur est [illegible] tamen et non impeditiva/ [illegible] igitur et [illegible] quod [illegible] est [illegible] sententia [illegible]/ [illegible] dicit [illegible] omnes sancti [illegible] sunt omnia et [illegible] omnia autem sunt [illegible] amicos [illegible] sine quo anima [illegible] sunt [illegible] dixerunt/ videbo autem [illegible] esse et [illegible] anime [illegible] beatitudo [illegible] et [illegible] de [illegible] non tamen aliena/ alio modo [illegible] quo [illegible] et ad [illegible] ambobus [illegible] amicis beatitudo [illegible] sanctitas est [illegible] beatitudo beatitudo enim [illegible] est sanctitas autem ut dicit [illegible] in libro de [illegible] bonus est [illegible] status [illegible] quo ad deum [illegible] iusta sunt et [illegible] et in [illegible] beatitudo sanctitate ca xii/

[illegible] autem [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] dicebat [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible]// ad [illegible] autem [illegible] [illegible] est quod [illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible] et [illegible] et quod id est agens et forma et [illegible]// [illegible] est quod [illegible] potestas [illegible] et [illegible] et [illegible] ad [illegible]// [illegible] quod [illegible] debebat esse [illegible] et [illegible] [illegible] tota

autem [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] ad [illegible] et ad [illegible]/ [illegible] est quod [illegible] dicit et non [illegible] [illegible] illustrans ad [illegible] id quod illo [illegible] illustrans et [illegible] possit/ [illegible] est quod [illegible] dicit esse [illegible] et [illegible] [illegible] habebat [illegible] que non sit [illegible] ad [illegible] si [illegible] quod [illegible] [illegible] et in [illegible] et [illegible] non [illegible] autem et [illegible] et [illegible] dare [illegible] et [illegible] ad [illegible]// [illegible] quod dicebat [illegible] esse [illegible] ad [illegible] ad [illegible] dicebat quod illa [illegible] sit [illegible] et [illegible] dicebant eas esse [illegible] si dicebant [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] dicitur [illegible] quod [illegible] quod [illegible] est [illegible] et [illegible] et [illegible] id quod [illegible] est/ [illegible] formalis [illegible] formaliter/ id autem [illegible] est [illegible] est sicut forma [illegible] si ab [illegible] est [illegible] et ab [illegible] [illegible] quod est [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]

Prius vero autem bonum est abstractius, id enim est bonum nisi per attributionem non abstractius [illegible]

[illegible]

nunquam possit restringi / dicitur secundo
dicit quia dicta virtus que prius erat vir
tualis est facta quod fuerit et non corpo
rea per mixtionem vel virtus radicalis
et dicta dicitur esse quia omnis dicta
aut forma est omnium corporum que sunt in materia
sunt aut preexistunt virtute aut sunt in natura
corporum / ad hoc omnes etiam dicit Auerroes omne
enim quod continue vertitur ad ipsum quod prim
tus / forme autem que sunt in materiis
sunt in materiis sunt ab ipso dicte ex quo
prius venit non respondet ad prius formas que
sunt in corpore / que autem in secunda parte dicit
que sunt celestia / intelligentia celestia que sunt
in ea que non de numeris et in intellectis
si sunt intellectus sicut speculum non sunt
enim nisi / celestis forma est ad omnia
que suscepit ad ipsum et ab ipso / sicut
pittagoras dicit / masculinum vel celi
et femina prima quia sunt masculus
et femina / femina autem superiorius
ab celo et sunt omnes virtutes materiales
Tertio autem dicit ex quo prima forma re
ta particulare ad se toto materia est
et disponit et ordinat et terminat ita
quod ut remanerat de materia quod non de
terminatur in forma terrena et propria / quod
autem in sexta parte dicit ex similitudine quod
non intelligentia sicut enim lumen solis
luna vel Jouis vel Martis vel alia stel
la per influxum quod est actiue / perfectio
materiale autem ad actum in luna vel
Jouis vel Martis vel alia stella. In
omnibus tamen est lumen et in illuminato et non
illuminatum / intellectus autem est lumen deo
est sicut illuminans et non sicut illuminatum
[illegible] non [illegible] nisi sunt
[illegible] quod est illuminans et illuminatus.

ita forma que est prima est ad re
ceptum est in eius prima causa vel ad a
lium illa sicut est ipsum lumen in modo
in et non intellectum et intellectus
intellectualis autem est quod ab eo lumine
illustratur vel intelligitur / quod autem secunda
parte dicit esse dicimus quod omnis cau
sa prima [illegible] causa [illegible]
tiua autem [illegible] in libro de causis
quod prima [illegible] / hec autem de [illegible]
causis [illegible] quod [illegible] dicit quod
que sunt inferiora et que [illegible]
non [illegible] dicit quod in [illegible] et [illegible]
[illegible] sunt [illegible] dispositiones primas
formas secundum [illegible] vel [illegible] facientes
si quia faciunt [illegible] in forma
vel quia forme [illegible] cum [illegible]
fluunt in intelligentia prima ordinis et [illegible]
[illegible] prima [illegible] et per ordinis intelligentie
[illegible] fluunt [illegible] ordinis [illegible]
[illegible] et [illegible] plus distat [illegible]
[illegible] secundum [illegible] / [illegible]
[illegible] autem sunt secundum quod sunt [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod [illegible] in [illegible]
[illegible] capacitatem recipiendi inferiora
secundum [illegible] quo sic [illegible]
[illegible] distantia [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] materia [illegible] formatur et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] est [illegible]
[illegible] ita formatur [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] dicit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

.6. quod celum non sit nisi tangibile et divisibile quia tunc sequeretur esse dependet a[liquo] et non eius separata sunt anima non differt hoc dicit [illegible] mensura et modus [illegible] ubi ex hoc quod formam recipit et distinguit et in [illegible] posuit [illegible] et distinctio et dispositio ita sunt [illegible] mensura autem dicitur in proportione materie ad formam quia non indigent [illegible] ut si [illegible] [illegible] sit [illegible] ut terminare [illegible] hoc autem [illegible] sua forma sive formis [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] modo autem datur in [illegible] et passivis quibus materia comparatur ad suum [illegible] [illegible] ille autem [illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible] agunt [illegible] sui ipsorum si [illegible] in [illegible] forme [illegible] sit [illegible] sunt talem [illegible] in [illegible] et non in [illegible] //

[illegible] autem [illegible] dicit [illegible] quod sunt [illegible] vocat [illegible] quia [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] non sunt dicit [illegible] et [illegible] sit in [illegible] non [illegible] [illegible] forma si [illegible] non sit [illegible] quod mutatur et [illegible] [illegible] in [illegible] quod sit ad [illegible] [illegible] dat [illegible] [illegible] in nobili statu [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et inferior [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mutationis quod sit [illegible] [illegible] omnis ille [illegible] quibus [illegible] et [illegible] [illegible] et inferior [illegible] et [illegible] [illegible]

et absens non est [illegible] multitudinis [illegible] que sit [illegible] si [illegible] [illegible] que est [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ipsa natura [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] quia [illegible] sunt sit [illegible] forma autem [illegible] et [illegible] [illegible] et quod dicit quod [illegible] [illegible] ad [illegible] non est [illegible] [illegible] quia sit [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] //

hoc [illegible] dicit esse [illegible] [illegible] forme [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma est [illegible] et [illegible] [illegible] quod autem [illegible] hoc non esse [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] qualitas [illegible] non est [illegible] [illegible] forma [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] forme [illegible] ad [illegible] [illegible] non sunt [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] ita sunt [illegible] [illegible] autem quod forme sunt [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non sunt [illegible] si [illegible] et [illegible] quia [illegible] [illegible] ad formam forma est [illegible] quod [illegible] est quia sit [illegible] [illegible] [illegible]

cum et ex hoc intelligitur quod omnia creata
et creatura est de magis participata que
forma est et secundo ad primum accipitur
[illegible] ex hoc autem sequitur quod formaliter
[illegible] participat [illegible] participatio est [illegible]
forme / omnia autem [illegible] que per bonum bonum
[illegible] participant participatio est [illegible]
[illegible] ita quod ut [illegible] magis et minus
ut [illegible] et possibilius [illegible]
[illegible] in diversis ad [illegible] et participatio
[illegible] ad [illegible] [illegible] est plenius
[illegible] adparitio sufficit [illegible]

Ex dictis colligitur quod [illegible]
[illegible] omnia [illegible] bo-
na participatione [illegible] forme [illegible]
[illegible] et sic omnia bona in [illegible] et
ut bonum [illegible] quomodo [illegible] cum
participatio est [illegible] forme [illegible] participatio
in [illegible] sit omnia participabit [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible]

quod est ad [illegible] / ex hoc [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] in participatione
[illegible] [illegible] si [illegible] bonum
est et [illegible] et in [illegible] ad bonitatem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] bonitas [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] autem est [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] bonum quod [illegible]
[illegible] [illegible] bonum [illegible] est [illegible]
[illegible] autem bonum [illegible] forma bonum [illegible]
bonum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] forma bonum que est [illegible] omnibus bo-
nis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

nis est mos quod quandoque dicat et sua interpre
tacione legum et intellectum sine intel
lectum naturam bona et mala dicit uult
bone inquisitor incestuatur sine consuetu
tudo debet bonum et malum ad uelle debet
bonum et malum sine magnum debet tempus
sine quod bonum aliquid est astronomi studi-
intellectualibus honorum et in loco sine
esse ubi dicta sunt sicut ad uirtu
sine plus bonum esse et alia talia sunt
secundum omnia puritas bona et mala. Contra
quod bonum simul de omnibus hiis non contrarium
quod uel consequens sine conditio ipsorum
et unum itaque sit natura una inter se
una forma specie inter se de quibus predicatur
contraria si sit esse non dicatur aliquod in
ambobus partibus sed in uno solo que cum
puritas sit unum nomen et una natura
et una ratio communis partium et contra
partes partium nisi de hiis que sunt in
non contrarie et non bonum ad naturam uel quod
est bona priuacio sicut nos dicimus in
primo huius libri determinauimus
et quod bonum conueniens de natura sua
sit / sed secundum sua sit et bonum contrarium
contrarias sit earum diuersorum natura non potest
ad forma una quod contra contrariis sit
omnibus / sed autem uia in quarta contrarie
pro contraria medio participatione bonum
non possunt diuisio et contraria formas
possunt in eadem materia sed aduerte
et contraria que duo sunt non possent
in esse in eodem inuenirent bonum
cum primum sit contra contrariorum quod in
ex se non informat esse bonum sed
potius quarta contra in scientia in 2° et primo

et contra in 3° et hic 3° in 4° et sic ergo
ad uirtutes elementares que primo mouent
et generat / uirtutes autem elementares infle-
xa sunt motorum et motum superiorum sunt
mouent sunt informatio abille et adeo
tamen non primum motoris sed forma in face
que imprimit motore contra mediata et bis
et sic patet recepta in motoribus secundum
uirtutem / recepta autem in uirtutibus et contrariis
generantibus habent uel contra materia propria et
propria et contra in secunda prima sed sicut in eo
inquo est secundum proprietatem sic non est mea
proprietate impressio sicut in primo et in primum
non tamen prima arbitrium contrariorum sic primum
differet ergo de ipsis illuminandum dis-
positiones tanto melior et limiorum sic in uero
cum contra ad primum quod uno lumine causa
huius autem exemplum est si facta clara et
lucida opponamus speculo adamantino
quod omnibus speculis pulcrius est et
speculo ad speculum opponamus quod sit
de uitro puro et illa sordida speculo
uirosa opponamus 3um quod sit de ferro
fuliginoso et in toto et illi uirosa
ad quod sit de lapide nigro polito et
est reflexio in omnibus hiis primum adfor
ma et in reflexa adamantino quod
est clara albior autem reflexa iam
incipit obscurari et alibi autem plurimum
uero reflexa multo obducta et a la
pide reflexa turbulenta nulla repre
sentat sed quod facta resonancia est sicut
tamen propter scintilla parum uel multo
per tunc // sic si possunt dema-
dua formas secundum per possunt quod
formas aut diuersitas secundum diuersitatem

corporum que sunt in materia et non omnia corpora [illegible] ab una forma genere vel specie [illegible] [illegible] obmisisset ingenia que indigent non tangit ea [illegible] quia secundum platonicos quod omnium bonorum [illegible]

amplius autem quia et in corporibus que sunt secundum unam ydeam sive formam est et una scientia quia eorum sit scientia eadem et considerativa sicut in primo posteriorum probatur dicit autem plato quod omnium bonorum est forma una et secundum hoc omnium bonorum esset una scientia quia sicut forma una non autem multe sunt et quod non videbatur eorum que sub uno sunt predicamento bona non enim scientia una [illegible] sive [illegible] bonum in bello [illegible] [illegible] bonum [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] vel [illegible] sicut [illegible] [illegible] et in laboribus [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] laborum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est in [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] omnia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] forme [illegible] [illegible] [illegible] que sunt [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible]

[illegible] autem [illegible] [illegible]

[illegible] dicit [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] sicut dicit [illegible] et [illegible] bonum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] bonum et in homine [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] que [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] quod homo [illegible] est nichil [illegible] [illegible] [illegible] si autem sic est in bono [illegible] et in bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod bonum sit [illegible] est quia [illegible] [illegible] [illegible] non erit magis bonum quam [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia si [illegible] sit alba [illegible] albedinis et [illegible] [illegible] non est magis albus quam [illegible] est [illegible] quod est [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] quia [illegible] ponunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] quod [illegible] bonum sit formam omnium [illegible] in forma [illegible] dicit sicut [illegible] [illegible] [illegible] in forma dicit [illegible] et [illegible] vel [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] sicut [illegible] [illegible] ad forme [illegible] [illegible] autem [illegible] quod [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt [illegible] que omnia [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ab ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et

salvare diversa autem abiit et dubita-
bilius et in bonorum coordinatione
unum ponentes pitagorici pitagori-
ci autem speusippus secundum quem videtur et
hic speusippus platonis philosophi consangui-
neus erat cum sororis filius
quasi fuit platonis nam [illegible]
ne quae soror platonis fuit platonis at-
auditor fuit et successor achademie
[illegible] olympiade hic
autem [illegible] plurima et maxime philo-
sophorum secundum affectum et ad similitudinem
[illegible] et de hiis quae communis fit
aliquis finis [illegible]
[illegible] et de hiis tunc videtur [illegible]
sit doctrina ad de hiis dicendum
cum igitur unum bonum sit [illegible]
[illegible] attingit quae hic [illegible]
est ad [illegible] secundum [illegible] pitago-
rici [illegible] bonum [illegible]
coordinatione autem bonorum dicendum ponunt
[illegible] unum decem [illegible]
[illegible] tetragonus [illegible]
bonum ad [illegible] quod non
determinatum non [illegible]
non sit [illegible] ad unum [illegible] quod in
[illegible] et [illegible] remanent [illegible]
[illegible] est [illegible] est et
[illegible] attingit [illegible]
autem unum est et [illegible] unus
unum [illegible] indivisum et divisum
ab aliis quodcumque [illegible]
[illegible] et [illegible] autem ad

[illegible] relata finis est decem [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] monetus(?)
[illegible] autem [illegible]
et determinat masculum [illegible] est
est non [illegible] autem
[illegible] et [illegible] autem [illegible]
in [illegible] et [illegible] masculum ad
[illegible] dependens est [illegible]
[illegible] nullo in
[illegible] stans [illegible]
itaque [illegible] circumdant
[illegible] simplex non consistit [illegible]
[illegible] ab [illegible] unum
quod hic bonum [illegible] in [illegible]
[illegible] in simplex et [illegible] et [illegible]
ad [illegible] omne quod [illegible]
[illegible] autem ab [illegible]
[illegible] enim [illegible]
[illegible] et questiones non consistit [illegible]
[illegible] unum quod est finis motus [illegible]
sit autem [illegible] distat ab
[illegible] distare fecerunt et [illegible]
[illegible] bonum quod [illegible]
[illegible] pitagorici unum
dicit [illegible] et videt [illegible]
[illegible] ad unum [illegible]
[illegible] salvare et bonificare
[illegible] probabilius dicit [illegible] bonum
[illegible] qui posuit [illegible] unum [illegible] bonum
[illegible] in [illegible] et [illegible]
non [illegible] diversa bona
participat bonum [illegible] autem [illegible]
[illegible] quia [illegible] assignant
quia [illegible] et bonum in unitate
consistit malum autem et [illegible]
[illegible] sit in [illegible]

et uos uenabilis bonum uestrum ad
eum sicut ad primum melius adipisci
bonum cum uos assequi non potestis consortium
diuise uestre bonis exemplis confortat bo-
ni participacione ita quod ipse extra
multiplicacione boni operis plenius superet

Non autem que optime dicta
sunt dubitatur quod sequitur
Supponere autem dicimus quod extra
uestre plenius sit operacione/ est autem
dubitatio contra que sunt omnes plenius non
dicunt bona secundum quod bonum multiplicatur
dicitur/ sed autem secundum doctrinam plenius
non omne bonum uel se participacione bonum
perdere bonum/ secundum eius eum plenius non
dicunt nisi ipso bonum quod compositum
bonum secundum bonum forma per se bonitatem
uidetur dicit dicitur secundum se et ad secundum
se ipsum autem uidetur bona secundum eum
illud secundum bonum quia bonum dicit quod per se
et non secundum aliud bonum est per se autem
et non secundum alia bona sit consequenter per se
secundum se et non per aliud propter amicitiam sunt amor
et delectatio/ sicut autem ut dicit tullius
sine quibus uita non est et sine quibus
dignitatis nulla non attingit et non per
aliud/ ideo bona quia in dicitur bona
quia bonorum aliquid propter se diligimus sunt
sicut sine comparacione aliquid quia sunt
[illegible] propter hoc in dicta [illegible]
in relata ad hec quia secundum se bona
sunt et hec secundum modum aliud aliquid
sunt bona alia autem mala quia
relata ad ea sunt bona sicut intrinseca
et extrinseca relata ad sanitatem bona

dicuntur// manifestum est quod dicitur bonum
de bonum est eum quod secundum se primo
quod propter se diligimus ad autem quod principa-
liorem bonum dicitur illud quod diligimus
optime sicut bonum sunt et medium
[illegible] sicut [illegible] et [illegible]
[illegible] ita eum non diligimus nisi
propter hoc quod propter se diligimus/ si eum ita non
fuerit uel [illegible] illa/ ista non
diligimus [illegible] quia prima que propter ad
diligimus uestre bonitatis attingit ab
illis que propter se diligimus et non [illegible]
[illegible] uel participacione/ si
[illegible] distinguimus ea que
sunt bona secundum se sine quibus absolute bonum
que propter ad bona sunt et in bona dicuntur
et [illegible] si secundum se [illegible] bona
dicuntur secundum [illegible] uel forma
[illegible] quia [illegible]
[illegible] secundum se ipsa eum sine per ipsa
bona sunt [illegible] bona [illegible]
[illegible] solitaria [illegible] adiuncto
ut [illegible] est [illegible]
[illegible] et sicut [illegible] est
[illegible] et sicut [illegible]
et simpliciter [illegible] sicut et
[illegible] et [illegible] que
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] est [illegible] est
et [illegible]
eum sunt per [illegible] dicitur
dicit tullius quia [illegible]
[illegible] ad aliud propter [illegible]
[illegible] bonorum que
secundum se bona sunt/ [illegible]
[illegible] propter se [illegible] ad [illegible]
et propter ad [illegible] quod propter se [illegible]

et non participatione nichil prohibet ad
ad rem quod ipsum universaliter obiciatur
vel ipse sit univocum dictum bonum in
eis omnibus quod per se bonum est quorum
in appetimus unde bonum ita nostra
pluralitas bonorum aut erunt dicta multa
ea bona per se preter ideam aut nichil
dicitur esse bonum per se preter ideam. si enim
multa per se preter ideam dicantur sint sicut ea
bona maxime erit idea quia per se
preter ideam. ratio boni ab idea in altera
erit bona et sic bona ut idea
quod ponebatur causa quare erit
bonum. si autem dicatur quod hec que sunt
per se bona sint dicimus eorum quorum
sicut ipsa bona sint quia per se ex priori
ratione boni participat. tunc opporte-
bit unam et eandem rationem apparere in
omnibus aliis sicut una est albedi-
nis in nive et cerusa cum quod alba
sunt. sed hoc falsum est. honoris
enim et prudencie et voluptatis ac
rationes alie sunt et distincte
eo quod bona sunt. et igitur
bonum quod est per unam ideam commune
non per ideam participatur et ab omnibus bo-
nis dicitur quorum enim hoc est una
ratio horum et una forma per se et
una ratio diffinitiva in omnibus eorum
quam in bonis per se predicatur ad unam

non autem multipliciter
dictum bonum multipliciter, a
et predeterminatur quomodo ergo est bo-
num dicitur sed secundum genus multiplicitas

non enim videtur multipliciter sicut equivoca
quia multiplicitas bonorum non assimilatur hiis
que dicuntur casu equivoca tamen non est ista
dictionum quia a casu equalis imponitur unum
nomen accipiunt quomodo enim equivoca ad
unum reducuntur non tamen ita reducuntur quod
secundum quod sit sicut et moderata
esse videntur ad quod respiciunt quod
nomen imposuit unum nomen dantes
celesti et marino et latrabili quod est talis
moderata tamen in eadem latrabili quod
et marino quando proprie dicitur et differentia
non latrabili aut primo et tanta dicitur
sed alia celesti aut marino sed tamen
per nominum impositionem et hec non sunt
nisi sed esse intentionem ad illam nominum.
talibus istis equivoca bonum multi-
plicitas non assimilatur sed enim assimilatur
multiplicitati que est inter ea bona non
quod sint ab uno quod modo tamen dominatur
vel in quod est multa ea bona quia conside-
ratur ad unum bonum quod eius est sicut
in causa exemplari et quod medicina propter
vel medicina dicitur medicina ens
dicitur apothecarius sanus convenienter sicut
sed medicina medicans est
dicitur principaliter medicus et medicus dicitur
vel instrumentum. omnia autem sic
medica attendunt nomen principaliter
ad unum medicum quia hec medica est
sunt non tamen diverso modo ad actus illius
respondeo ita tamen quod simpliciter medicus operatur
dicitur actus sunt ad quem ...
omnia autem omnia quorum possunt ...
medicum non autem si diverso po-
... quod dicitur principaliter. quorum autem ...
quorum convenientia ad unum et sanum dicitur

cialis et proprie homo cum [illegible]
magis in contemplatione consistit / sana enim dicitur
bona et sana dieta medicina et sani-
tivo et sanitas finis est quia propter quod
homo et medicus sanitas autem propter se et
primo est in homine sicut in subiecto / in urina
autem est sicut in indicante / in medicina
autem sicut in agente vel movente / in ci-
bo vero sicut in faciente vel conservante et
sic dicitur secundum similitudinem simpliciter
ad analogiam secundum [illegible] sicut se habet
[illegible] sicut [illegible] est [illegible] ita [illegible]
[illegible] ad bonum enim [illegible] quod et ille
Eustratius [illegible] sufficit quod [illegible]
intellectualis autem [illegible] enim
[illegible] in bono posset in bonum
[illegible] quod [illegible] sunt bona quia sunt a bono
et [illegible] bonum [illegible] ad bonum [illegible]
[illegible] / [illegible] enim [illegible]
ipso [illegible] et magis [illegible] proprie secundum
de quo loquimur secundum [illegible] quia [illegible]
de [illegible] loqui est de [illegible]
[illegible] / si [illegible] de [illegible]
[illegible] est [illegible] in
hoc enim illius [illegible] de quo [illegible] / [illegible]
[illegible] autem de [illegible] est /
in [illegible] enim [illegible] est loqui de
illis [illegible] autem quae [illegible]
[illegible] / [illegible] illud bonum quod
[illegible] de omnibus bonis [illegible] et quod est
[illegible] illorum [illegible] / vel [illegible]
si id est separabile quod secundum se ipsum
[illegible] et non [illegible] sicut
[illegible] / [illegible] quod [illegible] bonum
[illegible] operatum et ab homine [illegible] possessum

a [illegible] / separatum enim [illegible] non [illegible]
non [illegible] possidet non [illegible] quod
[illegible] / [illegible] autem [illegible]
bonum [illegible] et possessum [illegible]
ab omnibus [illegible] et [illegible] et [illegible]
et [illegible] et [illegible] bonum [illegible]
[illegible] separatum secundum se non est / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] operabile
[illegible] et [illegible] sit quod bonum [illegible]
[illegible] esse de [illegible] bonorum quae
sunt possessa et operata [illegible]
[illegible] operantur et [illegible] operatio
[illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] sicut quod sunt secundum ipsius bona
[illegible] enim [illegible]
[illegible] sibi [illegible] sunt
ad quod omnes [illegible] operationes et [illegible]
et sunt secundum ad [illegible] esse quod [illegible]
et si [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] habet [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] quod [illegible]
bonum non est ad bonum separatum et quod
separatum bonum ad [illegible] est
in [illegible] et [illegible] de [illegible] et in
[illegible] [illegible] [illegible] /

Cum [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] sed probabilita-
tem probabilitas enim [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod autem et non [illegible] probabile
est quod [illegible] et non [illegible]
sed probabilis / si enim [illegible] probabilitas
esset [illegible] et [illegible] non
[illegible] / [illegible] autem [illegible] [illegible]

tibus dispensare, unus enim actus
et doctrine et electionis et actionis
quidem bonum simpliciter et apparens
ens bonum cum indigeret ad suum perfec-
tionem de simplicibus tamen sibi in bene
providendo requiritur enim bonum separatum
quod posuit Plato. Si autem est bonum ut
cumulum et magistri et amplius in
cognitione ipsius ad [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] a perfectionem, et non convenit
quod talis amplius omnis [illegible] auctoritas
et non requirit cognitionem ipsius, et
ipso ergo quod [illegible] videtur quod in
bonos eius cognitione ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ergo bonum [illegible] quo
non potest dici plus [illegible] [illegible]
fabros [illegible] ad scientiam autem [illegible]
tionem bonum separatum videatur [illegible] possi-
bile quale [illegible] [illegible] et ma-
gis [illegible] est quam [illegible] [illegible]
sicut bonum militaris [illegible] [illegible]
est, separatum in [illegible] [illegible] quia [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] ad
finis [illegible] et bonum [illegible] [illegible] in
[illegible] in [illegible] [illegible] bonum [illegible] bonum
[illegible] cumulum [illegible] et non bonum [illegible]
separatum, hoc autem et [illegible] [illegible] [illegible]
bo, quod enim medium [illegible] [illegible]
[illegible] sanitatem et separatum sicut
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed magis
[illegible] que est [illegible] [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] vel [illegible]
vel talis [illegible] in loco ta-
li vel tali [illegible] et secundum
has dispositiones [illegible] medium

enim secundum [illegible] et dispositiones
[illegible] [illegible] [illegible] et sic
est in aliis actibus, cumulata ergo bona
[illegible] sit et [illegible] separatum [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] de bono [illegible]
[illegible] et [illegible] secundum optimos [illegible] in
[illegible] dictum sit, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quid sit et [illegible] felicitas et
que media [illegible] sicut [illegible]
[illegible] [illegible] quod felicitas est optimum bonum

Dicimus autem quia dispositio-
nes [illegible], ad optimos [illegible]
[illegible] ad [illegible] in [illegible]
[illegible] aptius [illegible] liber quem [illegible] [illegible]
[illegible] quid sit et diffinitiones
hec autem [illegible] valde [illegible] esse
quia [illegible] in [illegible] bona [illegible]
[illegible] quod sit optimum [illegible] quod [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
ad et ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et
quantum bonum [illegible] ad [illegible] in
mediatum est et ad [illegible] [illegible]
et in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
est [illegible], quia [illegible] ad et ad [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nos [illegible] [illegible] [illegible] cumulata
quia [illegible] [illegible] sit [illegible] medium
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad cumulata [illegible], [illegible] [illegible] quia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] sunt [illegible] et [illegible] secundum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
hoc [illegible] similis est quod [illegible] [illegible] [illegible]

Deinde removet [illegible] quo ad hoc in-
stituit in politica est ordinativa/
quaerendo utrum sit [illegible] bonum
aut operatio et quaerendo quod sit
illud bonum cuius gratia alia operata
sunt omnia quaecumque exigendo ad illud
autem vel doctrina sic aut in medi-
cinali quod autem sanitas est omnia
enim quaecumque fiunt medicis [illegible]
tando [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad finem [illegible] sa-
nitatis quae forma [illegible] [illegible]/
in militari vero finis est victoria quo-
ad victoriam omnia militaria negotia
[illegible] quaecumque fiunt equos [illegible]
sellando armando hostes impellendo
acies ordinando hostes [illegible]
[illegible] [illegible] ad victoriam ordinantur et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] domus quia quaecumque sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fundando ele-
vando [illegible] et quaecumque talia sunt
ad structuram domus [illegible] et gratia
[illegible] [illegible] operationem [illegible] [illegible]
aut ad finem gratia cuius alia operantur
et [illegible] operatio/ ergo si aliquid est
omnium operationum ultimus finis ad illud
[illegible] omnes operationes [illegible]
[illegible] operatum bonum homini ultimum
et optimum ergo primum est [illegible] fe-
licitatis si [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ordinem [illegible] ad a-
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ultimum in
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ultimum et
optimum/ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] si ista bona sint homini
animo [illegible]/ [illegible] enim in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] operationis [illegible] [illegible]
intellectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible]/ [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible]/ [illegible] enim [illegible]
et si omnes sint [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agitur
et [illegible] sit [illegible] [illegible] enim [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fuit et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] agens in [illegible] [illegible] aut
est sit in [illegible] [illegible] enim [illegible]
[illegible] homine [illegible] ad [illegible] si ad in-
[illegible] [illegible] et [illegible] ab
ipso et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et in omnibus [illegible] [illegible] ab
intellectu accepta homo solus dominus
est suarum operationum intellectum autem
[illegible] est [illegible] ad intellectum [illegible]
[illegible] [illegible] intellectiva ad [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] quae est ad [illegible]
[illegible] [illegible] ab ipso forma [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] sit
[illegible] [illegible] [illegible] intellectus [illegible] [illegible]
[illegible] et ordinatur et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible]
intellectus [illegible] est [illegible] duo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] operativus et aliud
contemplativus/ [illegible] aut felicitas opera-
tiva [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
a passionibus [illegible] ad [illegible]
[illegible] intellectus [illegible] passionibus
[illegible] et [illegible] passionibus

non speculativus sed adiutus ab eis et deprivatus a libris perfectius sit ad contemplandum. Constat quod felicitas civilis operativa ultima ordinatur ad felicitatem contemplativam que est ultimum omnium bonorum etc. Hoc autem probatur quod omne bonum virtutis purgatoria ad perfectionem purgatorum ordinatur. Felicitas civilis est purgatoria virtute vero ordinatur ergo ad perfectionem purgatorum. Hoc autem quamvis satis patet ex se quod omnis virtus moderativa vel virtus passiones et non abstrahentes purgativa vero virtutis. Civilis autem moderativa et non abstrahit passiones ergo purgatoria virtute vero. Politicus autem abstrahit non per passiones bonos ad bonitatem et maturitatem sed excellentias passionum sufficientibus moderare ad id quod ad singulos est medium bonum ergo magis non quid est purgata sunt. Autem bonum ultimum et optimum, etc. Commentum de dua felicitate.

Et autem adhuc magis explanare temptandum est, videlicet bonum unde quod felicitas optimum operationum sed in homine quod perfectissimum est quam omnia plura videntur esse operationum nostrarum fines ex premissis patet manifestum est omnium illorum finium hoc unum dubitatum est quod propter se eligimus quid sit et propter quod [illegible] alium ut divitias et fistulas et omnino organa felicitatis et non eligimus et sit eligimus fistulas et omnia sunt universaliter organa manifestum hoc omnium ad quod respondet [illegible], [illegible] ergo quod omnis autem finis ad quod relata non sunt perfecta

in vero bonum, optimum autem finis bonus esse, perfectum ad quod nichil extra quam respondet ad id est finis optimus quia non est perfectum in vero bonum, quamvis sit quidem ad bonum solum in vero bonum perfectum. Hoc enim erit quod querimus bonum sit vel plura tamen in operationibus homini perfecta tamen quod est magis perfectissimum in bonum vero hoc est quod querimus bonum et optimum, videamus ergo quid sit in hominis perfectum finem bonum vero perfectum autem dicimus magis bonum quod finis sit ipsum ex sua natura diligendum est et perfectius quam id quod propter alium diligimus et perfectius et item dicimus hoc esse perfectius magis quam per diligendum et eligentur propter se ipsum. Hoc autem dicimus esse perfectius quam sunt illa bona que aliquando sunt eligenda finis sed ipsa et alterius [illegible] gratia ad. Videtur ergo vero finis et universaliter loquendo perfectum est quod finis sit ipsum semper eligibile et non magis propter ad tale autem perfectum bonum inter omnia bona humana maxime videtur felicitas, hanc enim eligimus propter se ipsam et numquam propter aliud, sed enim dicitur propter ad eligitur et autem quod propter ad eligitur ad quod ultimum respectus esset sed impossibile autem talis quod est quod felicitas ultimum, sequitur ergo quod [illegible] ultimus ultimus ad quod ultimum respectus et hoc est impossibile, ex hoc sequitur quod ultimum finem quod sit [illegible] contra erit bona simul quia autem dicimus quod quid sit quia finis sit et propter [illegible]

expetendo sunt diversas vires et opera-
cionis ut manifestum sit doctrina damp-
num homini unde quia primum ultimum
et finis ultimus circulus secundum stoycos et
vel empyreum quod est finis ultime secundum epicu-
reos et [illegible] quod consistit expe-
rientia eius [illegible] ad completionem
et [illegible] quod [illegible] homo status
et secunda eligimus propter se ipsa quia insu-
~~[illegible]~~ [illegible] et prima
quod bonitate quia eligimus esse sine
adiuvamur nobis propter ipsam si tamen ita
eligimus felicitatis gratia sufficientis per
hoc felices fore ad felicitatem unde ulterius
perficit amplius felicitate autem nullus
eligit horum gratia nec universaliter loquendo
felicitatis aliquis eligit propter ad sequendum
unde quia ultimus finis est aliis finis et hoc
alicui in re [illegible] in vobis tamen bonum
beatitas sola perfectum quod est finis quod
quia hoc oportuit [illegible] quia perfectum est
sicut dicit Aristoteles in 3o physicorum quod nichil
deest in quantum unde operationibus nichil
deest [illegible] in quantum
est cum nichil [illegible] in quantum [illegible]
quia imperfectum non sit [illegible] omnia
bona ad perfectionem requiruntur et omnibus bo-
norum [illegible] non possit esse [illegible]
[illegible] unde est qui sit [illegible] et pau-
per et [illegible]
[illegible] quia nemo possit esse perfectus hoc
quod [illegible] persuadere ex dicto boe-
cii qui in libro de consolatione philosophie
dicit quod beatitudo est status omnium bonorum
aggregatione perfectus non est autem
[illegible] talis status sit [illegible] omnium bonorum
aggregatione perfectus [illegible] ergo bo-
[illegible] de perfecto [illegible] hoc [illegible]

non potest adhuc et similia unde [illegible] non
difficile si ea que dicta sunt ad me-
moriam reducuntur est unde perfectio
simpliciter et secundum statum perfectio autem
simpliciter quia simpliciter nichil deest non nisi in
deo est perfectio autem secundum statum est
scilicet per [illegible] et universaliter perfectum quod
perfectus est cui [illegible] impedimentum
[illegible] vel [illegible] vel secundum statum
attingit ultimum nichil [illegible] de-
omnibus [illegible] que ad ultimum ordinantur
et [illegible] perfectum et [illegible]
[illegible] perfectum universaliter autem perfectum
dicimus cum nichil deest ad finem quem
simpliciter ultimus est [illegible] ut patet
dicit boecius quod beatitudo est status
omnium bonorum aggregatione perfectus de-
tali aggregatione bonorum intelligitur
qualiter dicimus [illegible] scilicet quod omnia bo-
na que sunt ad finem ultimum [illegible]
tur in illo [illegible] operatio-
in illo relata ad ipsum sicut ad [illegible]
[illegible] omnia militaria opera non
unde ultimo consequenter [illegible]
ipso [illegible] et [illegible]
[illegible] et omnia
[illegible] que [illegible] ad ipsum ordinantur
que ad finem [illegible] secundum [illegible]
et finis includitur [illegible] sunt
ultimum quia [illegible] non [illegible] et [illegible]
in actu sunt ultimum quod nichil [illegible]
[illegible] et [illegible] beatitudinis
perfectionem sive felicitatem beatitudo
ergo sit [illegible] status [illegible]
omnium bonorum aggregatione per-
fectus et [illegible] perfectionis homo par-
ticipabilis est et ipsa perfectio bo-

unde est operatio ab homine // ergo in
quod felicitas per se sufficiens bonum est //

Deinde autem etiam per se
sufficientia quia si felicitas per
se sufficiens bonum est id autem quod per se
felicitas est ultimum et optimum et
perfectum nec bonum perfectum omne bonum
per se sufficiens esse videtur / per se autem sufficiens
dicimus quo habito non indiget homo
ad bonum humanum operationis bonum virtuosus
humanus propter statum suum non dicitur
quantum in hoc quod iuvat sibi et soli
vite solitarie sed quod habeat sufficientia
et parentibus et filiis et uxori et aliis
longinquis quod iuvat amicis et civibus
ad sufficientiam quia homo est natura hoc est
ut sibi iuvat et naturaliter civile animal
et domesticum et ut parentibus et filiis
et uxori iuvat et ut amicis
et civibus iuvat naturaliter civile animal homo est
sed quia homo restringitur ad multitudinem
ut domum et civitatem et gentem et
assumit tamen aliquam quam facultatem
indiget / si enim extendat ad parentes
et propinquos et amicos amicorum in in
finitum ascendendo et descendendo hic
transgrediendo non fieret in aliquo in
finitum procedere / sed hoc quid universis per
sententiam et in yconomicis et civilibus
per se enim hoc sufficiens dicitur quod omnia ea
habet quae pertinent ad bonum perfectum et ultime
operationem / hoc autem non potest esse nisi in
civitatibus nisi ex civitatibus bene ordinatis
civitatis ultime finem quod est ultimum quae
est civitatis per civitatem naturaliter se
solum quia facit modicum nichil valet
est per se bonum quod est medium operationis

quia civitas habet sic ex ... et
stantibus propter vitam et ultimam et tamen
quod non potest attingi partibus singularibus et per
omnes non potest attingi partibus omnibus diffinitis
et si totum attingitur partibus sic sunt
operationes ut quando multi operatur extensio
navis non potest ei attingi nisi sunt quod sunt
sic unus et sic est de ordinatio ad fe
licitatem ... collectio multorum civitatis
operantur et civitatis ultimum finem quod ultimum
est et simplex civitas ordinatorum ad
ipsum sic civitas sufficiens operatione
... et ... et hoc in mona
stica provincia et similiter in monasteria
quidem sufficienter operantur cives in suo
ordine per ... et ... ob ...
... quidem sufficienter operatur ...
ad ... inimicis autem operatur
... et ... in omnibus
autem hoc organice de ... bona ex
... sic ... corporis et dividere
autem de ... civitas in omnibus ...
et ... civitatibus istis ad ea
sufficiens est felicitas / sufficientia autem
homini non simpliciter quia sufficientia simpliciter
soli deo convenit / ex parte istius sufficientie per
... dicimus quod per se sufficiens esse po
nimus quod enim solitaria vita quantum
ut ad ei ad ... sic eligibile facit
esse et non indigentem eorum que pertinent
ad bonum hominis / tale autem bonum non
indigentis ... estimamus esse felicitatem
quia ... aliquo indiget ad suum bonum
... non attingit statum omnium congrega
tione bonorum perfectum et non talem felicem
esse non dicimus / felicitas igitur ultimum et
optimum bonum est perfectum et per se sufficiens
sed ... quod felicitas ultima per se eligibile
est et nulla bonorum connumerabilis //

a

Amplius autem omne bonorum maxime
eligibile dicimus esse felicitatem
[illegible] bonum non connumeratum [illegible]
enim dicimus esse felicitatem humanam que
contemplativa sed et civilem. Dicimus autem
contemplativam esse ordinatam [illegible] aliud
omnibus bonorum aliquid in se sed bona [illegible]
tuale et potestate et omnia bona quecumque
enim sunt potentie et virtutes et non nullam
[illegible] faciunt compositionem sicut in [illegible]
nos in nostrum determinasse et sit tamen non
est connumerabile preter sed ipsa non est connumerabile
sed connumerabile cum bonorum. Alia autem est
felicitas que connumeratur ad felicitatem
contemplativam de qua maxime est quod connumerabile
connumerabile est cum minimo bonorum et connumerata
cum eligibilior est quod sine illo. Est enim
bonum quod compositum fit quod respectu superhabundantia
bonorum et maius bonum est in
finite magis quod quod attingitur sine ipso
et quod maius bonum eligibilius est ipso, eo
quod perfectum est et sufficiens quod minimum autem
dicimus bonorum quod non [illegible] magis [illegible]
[illegible] est ut ad ipsum deficit [illegible] ut
[illegible] ut [illegible] relative [illegible]
connumeratum [illegible] cum omni [illegible]
[illegible] est [illegible] anime sed ut [illegible]
ad felicitatem ut [illegible] sicut ad [illegible]
[illegible] sed ad decorem et pulcritudinem fit
felicitas sicut est decentior [illegible]
pulcre [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
enim connumerata felicitas decentior est
et eligibilior sed [illegible] melius [illegible]
enim [illegible] quod pollicitis [illegible]
[illegible] [illegible] fallunt pollicitis
[illegible] [illegible] et [illegible] et in [illegible]
sunt [illegible] [illegible] asserentes
et in [illegible] plenum ex omnibus [illegible]
[illegible] concluditur quod felicitas est bonum et
perfectum et per se sufficiens bonum et unde

parte sumus ex [illegible] nullo aliorum bo
norum connumerabile nisi per actus eius
animus est [illegible] felicitatis
ad opus nostrum et quod felicitas est opus
hominis [illegible] homo est

c

[illegible] forte [illegible] quod [illegible] ab
omnibus quod felicitas est optimum
perfectum per se sufficiens et non
connumerabile alius bonis [illegible] manifestius
autem dicit adhuc quid est felicitas
ut si non [illegible] [illegible] [illegible]
si in comparatione ad opus nostrum [illegible] [illegible]
[illegible] nostrum [illegible] felicitatem [illegible] [illegible]
operatio et possessio [illegible] bonum est
[illegible] autem faciet [illegible] [illegible]
[illegible] opus hominis [illegible] [illegible]
ad sit [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] est opus [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] ad opus [illegible] quorum [illegible] autem
est opus et actus [illegible] illorum bonum et op
timum [illegible] [illegible] est [illegible]
et actus [illegible] [illegible] [illegible] est
ad opus hominis [illegible] quod [illegible] est [illegible]
et bonum [illegible] sit [illegible] et actus
[illegible] [illegible] [illegible] probabile sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et illorum [illegible] sunt opera
[illegible] et actus [illegible] [illegible] [illegible] quod homo
nullus sit opus et actus [illegible] [illegible]
est sed quod [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] nullus [illegible] opus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] et in [illegible] [illegible] homo [illegible]
[illegible] [illegible] operatione [illegible] sed
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

facilitas quia tunc cum actio sunt
homo et eius potentie quia actio sunt facile
[illegible] ams [illegible] per inventum [illegible] quia omnis
actionum primum [illegible] aut secunda
homines magis homine [illegible] constat quod
actus indicat quod homo magis [illegible]
est [illegible] aequivocatio et opus [illegible] [illegible]
omnis actus [illegible] sunt aut [illegible]
tamen quod homo non sit [illegible] [illegible]
tamen quod gradibus [illegible] et ma
ius et prius et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corporis [illegible] [illegible] opus
[illegible] sit [illegible] [illegible] et prius
[illegible] ita et [illegible] per naturam quia
[illegible] [illegible] opus [illegible] [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] actio [illegible] [illegible]
abstat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod homo magis [illegible] [illegible]
[illegible] actio et sit [illegible] quod [illegible]
non sit opus et actio [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] et non sit actio
[illegible] et [illegible] operatio est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit in aut
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actio
[illegible] [illegible] motu et [illegible] motu
est [illegible] [illegible] non actio [illegible]
[illegible] est et [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod actio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] natura [illegible]
[illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] operatio homo non [illegible]

[illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] est tota [illegible] homines totius pote
statuum est et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nobilis et [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] homines [illegible] non sunt [illegible]
ex toto et [illegible] [illegible] [illegible] quod homo [illegible]
[illegible] homo est [illegible] et [illegible]
alius [illegible] [illegible] quod sit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] // [illegible] [illegible] quae sit illa natura
qua homo est [illegible] [illegible] quod [illegible]

[illegible] [illegible] quid [illegible] sit
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
ab [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et ita [illegible] ab [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod illa natura
[illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad aut [illegible] [illegible] quod [illegible]
sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] ad opus et [illegible] [illegible]
sit [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] derivatur [illegible] / ad autem quod dicitur
[illegible] obedit [illegible] sicut corpus obedit
[illegible] / quod [illegible] [illegible] [illegible] secundum quod
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] sicut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et secundum [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] secundum nam [illegible]
[illegible] [illegible] quod sit [illegible] [illegible] secundum [illegible]
[illegible] [illegible] non secundum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible]
[illegible] [illegible] sit / si autem quis
obiciat quod non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] intellectuale
dicitur quod [illegible] [illegible] et secundum [illegible]
[illegible] quod intellectuale dicitur [illegible]
[illegible] non intellectuale est non [illegible]
[illegible] secundum [illegible] quod in intelligentia
[illegible] quod [illegible] [illegible] nam est intel-
[illegible] quod intelligentia est [illegible] [illegible] [illegible]
constituit [illegible] / et si [illegible] quo
constituit [illegible] [illegible] quod non con-
stituit nisi lumine intellectualitatis sic
quod non [illegible] [illegible] nam quidem
indivisio [illegible] determinatur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] quod non
[illegible] [illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] formas [illegible] constitu-
tivus [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] constituit
nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] constitutivus est quod autem [illegible] [illegible] [illegible]
forme constitutivum [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] constituit forma

si prima forma in illa constituat [illegible]
[illegible] secundum quod [illegible] [illegible] lumen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / luminis autem [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] lumine secundum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lumine /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] modo [illegible] [illegible] quod [illegible]
sit [illegible] [illegible] [illegible] / et si [illegible]
[illegible] [illegible] ad quod colligitur [illegible]
[illegible] [illegible] lumine modo [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] modo
secundum [illegible] intellectuale lumine est con-
stitutivum unius forme [illegible] forme secundum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] lumine intel-
ligentie / intellectus vero lumine [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] secundum / In-
telligentie [illegible] in [illegible] [illegible] est a
lumine intellectuali [illegible] [illegible] [illegible] intelli-
gibilis / [illegible] [illegible] intellectuale / et ad
intelligentie / intellectus vero est quod
intellectuali lumine intellectualis efficitur /
Intellectuale autem est quod intel-
lectualitate constituit intellectualem / in
[illegible] [illegible] secundum et intellectual-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] con-
stituit // [illegible] autem formas secundum
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lumine intellectuali [illegible]
et si [illegible] in intellec-
tualitatis [illegible] non in [illegible]
[illegible] nisi secundum lumen intellectuale

Litteras que quidem per visum videntur et littera
sunt per eas exterius quam sunt et primum
diffinitionem quam indicat hoc est dicere
est exemplum patet quod anima hominis sit
unius dispositionis quamvis intellectus
nam sicut primum intellectualibus et hoc
quidem dictum est conclusionis eius dicere
nos describimus exponere / ad quam autem
constat quod anima hominis per sensus et organa
corporis organica aut ipsius organica de
constitutione videt et audit et olfacit
primum quoniam sicut talis virtus inest per virtutem
et quia alia diversa operatione sicut non
est primum / intellectuale autem secundum quod
intellectus simplex et unus est anima igitur
hominis de [illegible] intellectualis non est
sicut autem [illegible] [illegible] dicat
quod homo est solum intellectus et quod in homine
est intellectus secundum primum esse operationis
[illegible] secundum preparationem quod [illegible] esse
intellectualis esse formaliter constitu-
tionis sit tunc secundum esse diversitatis constitutionis
in constitutione sic [illegible] [illegible] de
[illegible] et per [illegible]
[illegible] et quod ad imaginationem [illegible] consti-
tuitur quidem autem ad sensum et quod
ad obiectum responsionem / sicut [illegible]
de linea [illegible] quod quidem constituitur ad
imaginationem secundum quod ad sensum quidem
autem ad responsionem obiectum et [illegible]
diversitate animatam dat [illegible] in
intellectu motus sit orbis secundum accessionem
ad [illegible] orbis et recessionem ab
excellentia [illegible] secundum eius diversas
constituunt formas unde in materia
[illegible] in celo [illegible] [illegible]

constituitur secundum naturam intellectualem sicut
[illegible] mobilibus [illegible] / In materia autem
quidem [illegible] [illegible] sicut maior [illegible]
ab excellentia [illegible] ad medium constituitur
secundum modum imaginationis [illegible] In aliis
autem animalibus [illegible] [illegible] ad
constitutionem [illegible] constituitur secundum
modum [illegible] / In [illegible] [illegible]
constitutione [illegible] constituitur secundum [illegible]
nature obiectum [illegible] [illegible]
intellectum et intellectum [illegible] non [illegible]
ab intelligentia quod secundum [illegible] anima
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] intellectu
et [illegible] intellectualitatis
[illegible] patet quod intellectus [illegible]
[illegible] [illegible] intellectus [illegible] sic
[illegible] adipiscitur intelligentia [illegible]
[illegible] et [illegible] dicit [illegible] quod [illegible]
intellectum adeptum et dicit quod secundum [illegible]
[illegible] [illegible] intellectum [illegible]
in [illegible] sicut [illegible] hominibus / [illegible]
[illegible] adipiscitur ad adipiscendum [illegible]
secundum [illegible] [illegible] adeptus et in-
tellectum hominis ad [illegible] [illegible]
et [illegible] intellectus [illegible] et adipiscitur
[illegible] [illegible] adipiscitur [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] quod intellectus hominis [illegible]
sit quod [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] quod est quod dicit [illegible]
quod intellectus adeptus [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] patet quod intellectus ad
[illegible] quod intellectualitate qua
adipiscitur constitutionem ad imaginationem intellectus
[illegible] et [illegible] [illegible] intellectus est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] in

tellectus loquimur secundum quod ad extrema
et minora refert et sic conclusionem
est conclusio solum secundum quod hec 4a ratio
et quod inhibet quod ipse et eo operatio bonus ea
dicitur esse operatio hominis / quod autem
quinto obicitur quod non operatur nisi per
inferiores potentias et sic operatio hominis
immediatum sit inferiorum potentiarum operatio
corporis virtualiter et hec in natura est
bonum / obiciunt tamen plura respiciunt ad bonum
tamen operantur in bonitate illius quia idem
non sunt bona nisi illorum sicut dicit
de [illegible] particularibus ad finem etiam et dicto
particulares cum simplicibus virtutem ad
ipsam naturam spiritualem et sic est operatio
inferiorum potentiarum ad unum modum cum
illius non primum motum est et forma
4a quod operatio bonus esse non cuius quia
per potentiam inferiorem per / potest superior /
sed quod non per superior non per inferior
et quod operatur inferior operatur superior ex-
cellentius et eminentius / constat igitur operatio
non hominis ut hic est operatio eius bo-
nus // et dicitur quod operatio hominis ut
homo est secundum virtutem hominis ut
est hic bona et bene efficitur //

Tamen autem secundum predicta opus ho-
minis ut hic est / et operatio
autem secundum virtutem vel non sunt vere tamen
opus hominis semper et bonus opus quam
vel non primo operatur prima vel inferior
potentie cum virtutem participat secundum quod
per similitudinem est vere / quemadmodum et iste
primo quod illud opus bonum et bene effectum

et optime hoc considerare possumus quando
sunt duo opera sicut autem in libro 11 id
dicimus esse opus huius artificis et huius
studiosi artis hoc cum sunt artis est
hec sicut esse dicat quadam citharista
id est sicut artis dictatum et simi-
liter similiter est hoc in aliis quia
sicut hic operationes proximis unde ta-
libus ad potentiam operativam appropriata sit
habundantia secundum virtutem ad opus talis
potentie operativa ad ultimum sive perfectionis
et tamen efficitur opus eius bene citharista
est hec 11 citharizare studiosi autem
citharista bene citharizare / Ratio 11
cuius hoc autem est ultimum perfectionis eius
quia ad opus perfectum et studiosum
artifex illo 11 modo et in natura tota
aliquid est cum processu ad unum et ad huius
ad perfectum secundum virtutem expressius cum
homo fit hic si homo inquantum stat
talis ad virtutem non dicitur ultimum est
si natura operativa in ipso felicitat et
in multo tempore quod ad perfectum operatio
minus non sufficit et eo prodit natura
et fit de pluribus bonis et constantia
bonitate constantius operationes potentie
ad sive perfectionis bonum reducitur //
et tamen ad perfectum sufficit operationes
et sic dicit Galenum non et contra
potentia est virtus et plus amplius
eo quod in primis et felicitas in
bonis est coadunata et constans quod
quod primum ut operatur exterius videlicet
per bonum efficitur et sic vigent adhuc
animas operationes et per quod multa opera

tunc nichil ad alienum nati accipit secundum ipsius perfectionem ad ultimum de ductus sicut enim in angelis divinum lumen intellectuale emanans a fonte primo rationis et constituens omnem enim ut dicit Dionysius per eos se expandit natura intelligens tria conferens eis nature scilicet forme intelligentie illuminans et constitutiva in esse ipsorum enim primum est esse vel esse illuminatum ad ingressibilitatem et ipsius quo lumen quod indidit eis per differentiam quam stante in bono in quo vita primum est primum actus vita indivisa et vita actus quia est et emanans reductio in unum vita et vita in bono est actus qui sit duo et agens sicut enim duo [illegible] emanans lumen [illegible] in unum ita vita que emanatione est primum beneficium et que emanans lumen intellectuale a fonte primo causante et faciente existentiam eis que emanant emanans non [illegible] deducent emanans in [illegible] fidat et tenet unus sciencia continuat [illegible] bonum et intellectum primum magis illum intellectum alium lumine [illegible] et est unum [illegible] simul sit [illegible] simul [illegible] quod primum est bonum sicut affectus quod primum per intellectum adeptum per intellectum alium lumine primo et [illegible] quod vel perficitur ad ad se dimisso accipit secundum in quo quod ordinatur et depuratur et ad ultimum veniat sive perfectionem et hic est in virtute perfecta operatione et bonum operatione maxime in fine [illegible] intellectuale lumine ex orbe intelligentiis in unitate simplicitatis [illegible] modo autem [illegible]

agimus ad ultimum deductionis non ad formam assimilat secundum [illegible] [illegible] ius et ad [illegible] considerata deputatam secundum omnia sua propria et ad ultimum deductum sive perfectionem simpliciter [illegible] ut [illegible] affectu sunt in bono [illegible] quod non deductum ad ultimum sive perfectionem sicut [illegible] deificatus divinum deductio primum in bono et hoc [illegible] constituere convenit [illegible] non perficiunt animam ad operationem secundum proveniunt [illegible] ut [illegible] impedimentum habeat operari secundum [illegible] [illegible] perfecto bono ut [illegible] operari vel studiose ut studiose est

Iam autem sciendum est ut divinum et proximum [illegible] [illegible] [illegible] operativa vita autem divinum [illegible] operationem et actu [illegible] [illegible] non [illegible] vita bona ut [illegible] studiose bonum esse [illegible] operari bene et optime unum [illegible] autem ad bonum sive operationem perfectam secundum [illegible] [illegible] virtute [illegible] ad [illegible] sive operationem [illegible] [illegible] [illegible] perficiat operatione autem iam [illegible] divinum ad felicitatem et bonum bonum [illegible] bonum est operatio autem secundum [illegible] [illegible] virtutem videamus igitur [illegible] sit illa virtus [illegible] virtus [illegible] ut [illegible] [illegible] illa [illegible] in [illegible] forma [illegible] est ut [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] operatur [illegible] autem non [illegible] iusticia sicut [illegible]

in libro de officiis ubi dignissima
probat esse virtutem iusticia iusticie enim
forma sicut plenius dixit capitulo sex
est ad pacem enim sine qua nihil valet
omnium quod finis est [illegible] hic [illegible]
non est ut fortitudo sicut patet per [illegible]
enim et qualis est circa infirma per
aggredi et fugit sicut ipsum vero autem [illegible]
forma eius sicut consistens voluntas est
et eius diffusionem tertia quod voluntas
et intellectus et tunc voluntas id est ea quod
agit ad ad examinat virtutis sit
quia alia magis fiunt sicut in esse quod
querit et non potest dici quia intellectus ad
ad examinat nisi ad eius intellectualis cuius
consistens enim hoc enim sicut virtute et ap
tu et primum enim virtutis [illegible] quia
prima virtutis ponderatur sicut ponderat enim
finem voluntas et primum actum tamen prima
est sicut quia participant voluntas finem perfecta
stabile et nobile et quoniam participant de
voluntas tamen participat de voluntas operatione
et ex operationibus inferiorum voluntas operationes
non sit et [illegible] hoc non voluntas
virtutum et plus sit virtutis [illegible]
si autem sit plus sit virtutis voluntas
operationes voluntas ut [illegible] perfecte erit finem
optime et perfectissime virtutis perfectissima
autem et finem [illegible] quo [illegible] [illegible]
de perfectione que in ipsa eius et [illegible]
[illegible] voluntate naturam operata ponit in
ultimo [illegible] autem non [illegible] [illegible]
[illegible] virtute non intelligimus de eius
quo [illegible] in [illegible] actio quia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] operatur [illegible] et tunc [illegible]
si intelligimus de ipso eius consistente

[illegible] messe voluntas [illegible] [illegible]
intellectualis eius [illegible] [illegible]
quia intellectum et [illegible] sit amatia
[illegible] amabit si [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] malis [illegible]
[illegible] et [illegible] bono quod ~~[illegible]~~ [illegible]
operatur [illegible] gaudet [illegible] [illegible]
quia operatur [illegible] et finem perfectam vita

Amplius autem in vita perfecta
erit [illegible] operatio bona [illegible]
[illegible] non sit ut bona dies
ita [illegible] beatus et felix facit
bona dies vel parum tempus si enim
bona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] bona [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
si et [illegible] [illegible] dies [illegible]
per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
per [illegible] et [illegible] dies [illegible]
[illegible] [illegible] sit [illegible] in operatione
nisi [illegible] virtutem [illegible] passionem ex
[illegible] impedit bonum voluntas et [illegible]
[illegible] si autem ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sine impedimento [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vita non [illegible] dies
ut [illegible] [illegible] vel bona operatione [illegible]
[illegible] [illegible] vita perfecta dat [illegible]
operationibus finem voluntas si autem [illegible]
in vita [illegible] non [illegible] nisi [illegible]
voluntas [illegible] autem [illegible] passionibus
[illegible] perfecta virtutem [illegible] [illegible]
[illegible] virtutis ut [illegible] [illegible] passio
nes nisi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

dum / purgatoria autem virtutes politicas
moventes vel ponentes ordinatas passiones
in membris non expellunt omnino vim
de incorporatione / purgatoriae autem animi virtutes
vertentes hominem perfectum in vita et hoc ideo
quia non inordinatae passiones tamen non
ordinat sed ita elevat animum ut pas-
sionibus non tangatur et efficacius
non ordinat sed ita elevat passio-
nibus [illegible] quod talem
animum [illegible] impassibilem esse dicunt
quod autem dicimus talem animum nota
quod passionibus de tactu methaforice
intelligitur ad [illegible] tactum [illegible]
secundum tactum ad invicem [illegible]
[illegible] sicut dicit aristoteles primo de generatione
in [illegible] [illegible] dicimus
quod [illegible] non tangit colligendo
[illegible] quae [illegible] dicimus quod [illegible]
[illegible] secundum [illegible] et secundum [illegible]
[illegible] virtute et in vita [illegible]
[illegible] x [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] quid [illegible] bonum [illegible]
[illegible] [illegible] homo [illegible] ita sed
dicimus sed [illegible] sufficit sed [illegible]
[illegible] dare [illegible] et [illegible] de
[illegible] data [illegible] deinde [illegible] de
[illegible] dicimus enim in [illegible] quod in
ista [illegible] [illegible] sufficiunt [illegible]
[illegible] date quae [illegible] sine [illegible]
[illegible] concludit descriptio [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] descriptio [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
non sufficit sed [illegible] id [illegible] [illegible] est
descriptio [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] singula differentia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ista sit et
[illegible] [illegible] moralia [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] ut videatur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
descriptio [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
videtur autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sive [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] descriptio [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sit plena / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sive [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
ut dicit tullius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sive [illegible] sive [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] colligatur / [illegible]
autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
magis in [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit in [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible] sed
[illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sive [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

inquirit id quod est figura triangularis rectangula quam vocant orthogonium dicitur [illegible] quid enim inquirit orthogonium inquantum sit utile ad opus suum facit / geometra autem inquirit orthogonium inquantum sit per distinctam [illegible] passiones de ipso que possunt accidere et sic [illegible] quia geometer speculator est veri / [illegible] autem [illegible] opus et [illegible] orthogonium triangulus eligit rectilineas et [illegible] quia si rectilinea perpendicularis [illegible] perpendicularis autem [illegible] parte superior [illegible] sunt [illegible] et per hoc [illegible] super basim si autem non [illegible] perpendicularis si [illegible] statim [illegible] alium orthogonium super [illegible] basis ab una parte faciens [illegible] acutum et ab alia parte [illegible] et tunc [illegible] non [illegible] si [illegible] superior [illegible] declinat [illegible] / geometer autem non [illegible] orthogonium si [illegible] in quo [illegible] lineas [illegible] parallelas [illegible] triangulus [illegible] factos [illegible] rectis [illegible] / [illegible] demonstrat quod triangulus [illegible] duobus rectis [illegible] quicumque [illegible] ad [illegible] proprie in moralibus [illegible] et moribus [illegible] ut non [illegible] opera [illegible] fiat quia si debemus [illegible] nos [illegible] facere et dicere [illegible] ad opus non [illegible] et [illegible] opera [illegible] assimilari [illegible] ad opus [illegible] exemplo /

[illegible] propter [illegible] rectilinea ad orthogonium et [illegible] quid sit orthogonium per diffinitionem [illegible] nullus [illegible] sit [illegible] ad opus sufficit [illegible] certissime de ipso / [illegible] quid [illegible] //

Impediunt autem non [illegible] non est [illegible] quia [illegible] similitudinem si [illegible] sufficienter [illegible] et sic [illegible] quod [illegible] demonstrative [illegible] in moribus [illegible] sit ita sit [illegible] non [illegible] quia si [illegible] et non [illegible] in [illegible] quod est de [illegible] demonstrativis [illegible] et quia si [illegible] et [illegible] in [illegible] / [illegible] magis ab [illegible] si [illegible] et [illegible] quod [illegible] in [illegible] et [illegible] de [illegible] / [illegible] non [illegible] et [illegible] quia [illegible] in moribus sit [illegible] moribus [illegible] in [illegible] non [illegible] et non [illegible] sit nobis et non ab [illegible] et [illegible]

[illegible] ... operativus ... sit ... [illegible] ... Dico autem operativus ... sit ... [illegible] ... consuetudinem ... [illegible] ... operativus sit ... et sit ... [illegible] ... ad ... [illegible] ... sit colligenda ... ad ... [illegible] ... sit ... [illegible] ... modis ... [illegible] //

Principiorum autem ... [illegible] ... sit ... [illegible] ... consuetudine et alia ... [illegible] ... inductione ... [illegible] ... et ... [illegible] ... sit ... [illegible] ... et ... [illegible] ... consuetudinem ... [illegible] ... et ... [illegible]

... et ... [illegible] ... sit ... [illegible] ... ad ... [illegible] ... sit ... [illegible] ... differentias ... [illegible] ... consuetudinem ... [illegible] ... et ... [illegible] ... manifesta ... [illegible] ... sit ... [illegible] ... ad ... [illegible] ... differentias ... [illegible]

addiscere quia dicto dicens quid
nec mediorum et bonorum [illegible] ab
ipsa felicitate itaque diligenter est de
ista primo non solum ex conclusione qua probatur
quia dicimus ex dicto dicens quid quod
et non solum ex conclusione ex quibus
ponitur sicut dictum est considerandum
est dictis sicut dicimus considerandum
ad omnia que de ipsa dicta sunt
ab antiquis vero enim omnia consonat exi-
stentia quia ea que existunt vero sunt
falso enim cito dissonat verum in
tali enim collatione cito deprehenditur
quid sit / capitulum xiiij de vestigatione cir-
cumstantiis dicte ad divisionem bonorum

Considerando igitur que dicta sunt
de felicitate primo respondendo
dicimus si concordant ad partes bo-
norum bona autem hic accipimus que
ad ea ad que conferunt homini et que re-
ferunter ad homines. Bonorum igitur +
bonum divisio triplex ita scilicet quod quedam sunt
dicta exteriora bona sicut sunt bo-
na fortune que referuntur ad consolatio-
nem hominis et quedam sunt bona
circa animam quia in ipsa anima sunt ad
perficiendum per fortunam sicut sunt virtutes
et tertia bona sunt circa corpus sicut
sunt sanitas robur et pulcritudo
secundum communitatem. Inter hec tria bona
maxime bona dicimus et principaliora ea
que sunt circa animam quia principia [illegible]
tria bonorum referuntur actus enim et opera-
tiones omnes aguntur hec [illegible] que sunt
potiora in istis bonis circa animam con-
stituunt actus et operationes circa
illas de animo principalibus et me-
liorum sunt quia actus et operationes
meliores sunt. Similiter [illegible] hanc
opinionem ab antiquis confessam con-
cordat quod felicitas est actus operativus
quia sunt ponitur in animo bonorum an-
tiquorum hec autem ad ea quod vo-
luit enim optimorum bonorum quod
est dictum in antiquitate quod operationes
actus sunt finis finis autem ultimum
et optimum quod [illegible] quod felicitas est
sit dicta et operatio quod qui ipsa
de animo bonorum circa animam existentium
et optimorum et non corporis
exteriorum sunt bonorum felicitas igitur
benedicta autem et operatio et finis
summe autem vero consonat quod omnis di-
cunt felicem sive quod felix est bene vi-
vit sive bene operatur et operatio
sunt perficiens vite quia sunt predicta
felicitatis bona et opera et sic bo-
nitate dico autem sic aliquorum fe-
licitatem sicut virtutibus et recti-
tudine quod felicitas sit de animo existens
bonorum. capitulum xviij quod dicta de felicitate
consona sunt dictis opinionibus antiquorum
superius inductorum.

Videntur autem sic de omnia
felicitate ut dicimus existere
omnia que sunt quesita que sunt inducta
sunt de opinionibus antiquorum quidem
enim existentiam habuerunt dicere quod
felicitas est virtus et illi de dicen-
tibus in 3° parte quidam enim dixerunt quod
sit virtus sive sic alii autem

quod sapientia eius dicitur in speculabi-
libus et intellectualibus / tamen vero dixe-
runt quod erat scientia quod revocant virtu-
tes intellectuales et illi fuit scientia di-
cebant enim ut est bonum intellectus
et ut malum in vero / viden-
tes autem quod virtutum operationes secundum moralem
eas ut ymago virtutum moralium [illegible]
quae consequuntur ad virtutes intellectuales sa-
pientiam dixerunt esse felicitatem vitae
ad istorum [illegible] sunt quod videat
etiam ad tactum dixerunt esse felicita-
tem et summum bonum / alii autem sic
experimentum [illegible] quod dicta sunt ad eius
voluptatem adiunctam vel non sine vo-
luptate dixerunt esse felicitatem / alii
autem sicut plebeii dixerunt vero esse
felicitatem quod dicta sunt quod dicitur ipsi
videntur exteriorum habundantia sicut
et divitiarum copia et potentatum
et honores / videntes enim quod in
communibus [illegible] operationibus vir-
tutis felix dixerunt voluptate quod
inferioribus bonis esse felicitatem / aliqui
autem videntes quod exteriora bona
organice subserviunt voluptati sine
quibus secundum optimum sunt posse felix non
operatur cum interioribus coniunxerunt exteriorum
habundantiam sed in hoc differebant quod
quidam istorum multi et videntur [illegible]
[illegible] / veteres enim sic dicebant in principio
more omnia in natura [illegible] signifi-
cant patet vero [illegible] quod considerabimus
[illegible] et non simul [illegible] hoc et ple-
beii [illegible] indicabat de felicitate po-
nentes eam esse vel voluptatem
vel non sine voluptate et poten-

tes eam dicimus exteriorum bonorum / quidam
autem istorum felicitatem esse dixerunt paucam
et [illegible] sicut ille qui dixit fe-
licitatem vel sapientiam vel scientiam quae
sit de rebus interiorum bonorum et ab
eis bonorum et neutrorum autem illorum
plurium [illegible] et [illegible] in omni-
bus sed ut [illegible] dicunt
sed [illegible] istorum plurium sunt
unius ad vel sunt plura dicere et unum
dicere [illegible] eius [illegible] non
[illegible] tamen in [illegible] [illegible]
quod possunt [illegible] ad omnibus
[illegible] habentes [illegible]
[illegible] quod de felicitate sunt in [illegible] quod
dicentibus [illegible] virtutem vel [illegible]
felicitatem [illegible] et [illegible] dictis
[illegible] et si dictis [illegible] dixi-
mus enim quod felicitas est operatio secundum
virtutem [illegible] operatio [illegible]
virtutis et [illegible] operatio [illegible]
operatio [illegible] et sunt [illegible] ad
[illegible] non [illegible]
virtutum eius sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] felicitas virtutis et optimum
in possessione [illegible] non [illegible]
[illegible] vel operatione / dicit
autem [illegible] quod possessio [illegible]
ad [illegible] et in [illegible]
[illegible] habitu aut ad
in [illegible] illorum [illegible] aut
ad [illegible] mobilia
operatio vero ad actum [illegible] secundum [illegible]
et [illegible] sit [illegible] quod
virtutis operatio ad [illegible] et secundum
[illegible] vel secundum [illegible] considerationem [illegible]

quod separata duplex consideratur s. secundum
scilicet depravacionem quam facit virtus
vel scilicet secundum scilicet facultatem quam dicit
virtutem vel secundum primum modum virtus est
possessio secundum quod possessio dicitur habe-
tus quod ad unum habitum sine opera-
cione vel inpossibile est ea virtus
habitus in bono in bono unde habitus in
quo fuerit perfectus habitus ad unum quod
habitum volunt operari si refertur ad
potenciam tunc dupliciter dicitur sicut videlicet
sicut exemplum dicit in theorico quod videlicet
dicitur visum visu vel videre visa
actu ita etiam virtus habitus nichilum est
habere et inoperari est habere habitum
est vel in hoc ut pertinant aliquam
quod hoc non dicunt quod felicitatem sic
unum bonum esse possunt habitus ipsi
unde virtutes habentes semper aliquid ma-
lum bonum perficiunt secundum operacionem vel
tunc ut puta si dormiat vel alia
de causa ociosus sit et non operatur non
autem possibile est quod operans non ad bonum
operatur operatur unde operacio exeuntibus
operatur et bene operatur operacionis autem
operacionem dicimus [illegible] quia magis
[illegible] ad [illegible] et [illegible] operacio
operacio bona est quod perficit bonum [illegible]
[illegible] in politico vel bonum prin-
cipium delectacionis contemplativa [illegible]
unde operacio felicitatis exeuntibus ad [illegible]
consistit dicitur felix operatur [illegible]
et dicit quod felicitas est operacio quod [illegible]
[illegible] in colloquendo delectatio
non [illegible] et [illegible] secundum
[illegible] si [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
ita et [illegible] secundum [illegible] quod sit

de uno bonorum et operacionum quod sit
in vita et [illegible] virtute vel
sunt illustres [illegible] et honore ab
[illegible] illustris unde [illegible]
honore [illegible] virtutem [illegible] secundum
[illegible] operacionem non est si operatur secundum
virtutem et [illegible] quod felicitas sic
delectabilis est

concordant omnia cum dicen-
tibus felicitatem esse volup-
tatem [illegible] sine voluptate [illegible]
[illegible] voluptatem dicimus [illegible]
[illegible] ad voluptatem et delectacionem
[illegible] apud nos unde voluptas de-
lectacio [illegible] delectacio autem
[illegible] ad delectacionem [illegible]
et [illegible] [illegible] voluptatem
[illegible] summum bonum ad [illegible]
[illegible] quod delectacio [illegible]
[illegible] ut dicit [illegible]
[illegible] secundum effectum aut effectus [illegible]
[illegible] operacione [illegible]
[illegible] non impedita secundum [illegible] delec-
tacio ut dicit [illegible]
[illegible] et [illegible] in
[illegible] et [illegible] operacio-
nis [illegible] secundum naturam [illegible] fe-
licitas [illegible] felicitas secundum [illegible]
et delectabilis delectacionem [illegible]
[illegible] de uno [illegible]
pertinent ad [illegible] et ad [illegible] bo-
na [illegible] delectabilia ad
quod dicitur secundum [illegible] ab [illegible]
quod [illegible] dicitur et intellectum
[illegible] unde [illegible] philosophus [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] quod est
[illegible] [illegible] ad dicit [illegible] [illegible]

appetit uel amat ad uitam perficiendam
qua uult ad id et ipse omnis amans
amat operationes quas uidet esse de-
lectabiles ut patet ergo delectabilis
amator equorum qui dicitur philippos
unde philippus amator equorum quia est amator et equus
quia est equus et spectaculis delectabilibus
amator spectaculi qui dicitur philotheo-
ros dictus a philos et theoros quod est
spectaculum eodem modo et iustus
delectatur in iustis et uirtuosus amator in-
stans et uelle uirtuosis delectabilis est amato-
ri uirtutis amans unde iste philo-
careus dicitur et amans uirtutum dicitur
philaretos [illegible] unde in [illegible]
aretheos dicitur uirtus sicut philos dicitur
amator sophie et philemos ama-
tor uini sed uirtuosis est delectabile
quod amat maxime delectabile est quia
secundum propria natura et dignum est ad amo-
rem sicut aliter. Secundo autem est oppinio
quod diximus ut felicitatem unde [illegible]
ut uita delectabilis sit in multo
quam plurimis et propter spectus ho-
tant ex quo ad bonum sibi adue-
niunt et in bonis et indiget in bonis
quod quia quod hodie est delectabilis
tu [illegible] et delectabilis indiget
autem quod bonum est delectabile alte-
rius [illegible] autem non congruit quia
talia non natura propria delectabilia sunt
sed ut [illegible] et [illegible] sicut diximus
amantibus autem bonum honestum de-
lectabilia sunt quia natura propria per se
delectant talia autem sunt magis
operationes secundum uirtutem ut operatio-
nes et quia delectabiles sunt
que amat uirtus per se delectabi-

lia et non sunt accidentaliter quia in natura
propria sunt unde delectant et amo-
tus sunt autem propter honestum hone-
stum autem est ut dicit tullius in suo
primo rethorice quod sua natura bonum
est et sua propria dignitate nos alli-
cit ad amandum et delectandum in
ipso in [illegible] autem probatio
quia magis delectabile est bonum quod
est propter quod id quod patitur ad hono-
rem [illegible] uoluptate dixerunt
felicitatem uel non sine uoluptate
uoluptate delectationem ponentes
et ideo quia felicitas consistit in [illegible]
delectationem et non ad [illegible]

Unde que dicta sunt relinquitur
quod ipsa uita felicitatis non
indiget uirtute sicut delectatione
sicut adiuncto propter aliquo uel propter ad
sed habet uoluptatem sicut delectationem in
se ipsa. Et hanc [illegible] uita [illegible]
uera delectabilis ad finem et amati-
ua et hoc probatur quia enim ubi dicitur
de felicitate [illegible] sed [illegible] in bono gaudeant
nullus est bonus qui non gaudet bonis
operationibus et delectatur. Unde iustus
ad dicit non gaudens in iusta opera-
tione neque liberalis aliquis dicitur non gau-
dens liberalibus operibus sicut autem et
malus uiciosus et uiciosis operationibus
et autem gaudium diffusio est [illegible]
tiua boni conuenientis et quod qui
gaudent in istis et istis delectatur
nullus et [illegible] que delectatur in
se ipsis sunt uirtuose operationes magis
autem in operatione que felicitas est

consubstanciata et concepta cum de-
lectacione eius adiuncta quia ipsa op-
timorum optima est ipse et sic sit de-
lectabilis. Sicut autem sit cum bonitate optimus
sic se ipsam eciam delectabilius et confert
quoniam pulchre dicunt [illegible] quoniam sta-
bant scilicet quod felicitas sit pulcherrima et
desideratissima et delectabilissima. Pulcherrima
est quia consonantissima ad naturam homi-
nis quod ipsum est. Desideratissima autem quia
optimorum bonorum est quod in se omne prin-
cipaliter desideravit. Delectabilissima autem quia
convenientissima sic appetitui et naturali
et nature in homine sicut convenit hec ita
delectabilissima desideratum non con-
tinue delectacionem cum in hiis talis opera-
tiones et pulchre et bone sunt et ma-
nifeste est enim quod considerat si bene
eorum diiudicat virtuosus studiosus
Iudicat autem ut diximus in precedentibus
capitulo. Dicimus ergo studiosi quod felicitas
est pulcherrimum et optimum et delectabilissimum
in hiis tribus est. Hec ita concludens hec
enim tria non sunt divisa sicut dicta
superscriptiones Iudeorum enim in sca-
la templi sunt conscripta deliacum
scilicet apollinis in quo templo descrip-
ta sunt epigramma hec tria adinvi-
cem et in hiis coniuncte non dicit
pulcherrimum et optimum dicimus esse iu-
stissimum desideratum autem dicit esse
sanum vel sanitatem delectabilissimum vero
dicit quod quisque optat sibi et potitur
optissima quod est in hiis non dicit
tamen vita enim hec tria existunt con-
substanciata et concepta optimis operacioni-
bus. Autem felicitatem dicimus esse op-

timas operaciones vel unam aliquam
de hiis optimam operacionem optimam
autem intendo id signat meliorem bo-
num est. Autem considerat [illegible]
vel minime sic se optimum [illegible] autem
ut pulchrum et melius est quod [illegible]
quod [illegible] sit [illegible] minime
autem sic corpori desideratum comparatur
quia sanitate bona et iocunda sunt
et amissa sanitate non potest ad
iocunditatem que quidem autem desiderat
sicut ille sic quoniam sine amore de-
siderat [illegible] et hoc ut conveniens
est assumpcio et hic non potest esse
[illegible] tercium vero aliquid de-
lectabilius [illegible] possibile [illegible]
est sicut quod est [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
quod felicitas exteriorum indiget bo-
norum

Deinde autem iam determinavimus
de felicitate sicut regula primo
sicut quod est ipsa optimum perfectum per se
sufficiens non gravatum alicui pulcher-
rimum et delectabilissimum determinavimus
vel de felicitate sicut relacionem ad opera [illegible]
sicut quod ipsa est primum et principium [illegible]
[illegible] et sicut quod autem bonum [illegible]
bona vita sicut operacionem quia [illegible]
est [illegible] in materia et [illegible]
desiderata delectabilis felicitas et sine
possessione bonorum non adiuncta quibus de-
lectacionem ut [illegible] indigemus de ea

finis quod est status et actus omnium bonorum con-
gregatione perfectus sit enim videtur et exte-
rius sit bonorum indigens secundum modum
dictum. Impossibile enim est vel non facile bo-
na perfecta operari ut aliqua operatione enim
cum impotens est tenuis exterius sufficientia volup-
tate facultatis felicitas enim finis quod civilis
politica ipsum ut attestatur [illegible]
constituens civitatem et virtutum ad operationem na-
virtute sit indiget scilicet liberalitate et magni-
ficentia cum tamen dicitur in prologo primo libro
quam politicus non sit speculativus sicut [illegible]
sed liber scientie sicut [illegible] prout patet
enim liberalitas quia sit scientia infinita [illegible]
[illegible] ut scilicet liber voluntate et delectatione
bonorum ad scientiam primo pertinent / [illegible]
aut ad scientiam divinam non extendit sed ad scientiam
mundanam cum virtus speculativa cogitatur ali-
quid / circa autem adversum convenit ad
verum liberatio animo et dispensatur. Patet quod
primus ut divinus et terrenus laude cum
virtus politicorum ad omnes hic quod explicat [illegible]
fiat secundum civitatis bonum hic autem fieri
non potest sine liberalitate et magnificentia
operibus talia autem opera non sunt sine magna
[illegible] bonis exterioribus bona enim exterio-
ra sunt quod ~~[illegible]~~ ab actione
[illegible] non causantur ut sit enim etiam
politicus autem virtus Justicie in judicio
deliberatio ~~[illegible]~~ in quo deliberare virtutem
est quemcumque est non virtus sit est non virtus
[illegible] ad [illegible] id quod [illegible]
virtus est hic est Immo [illegible] quod iusticia
est patet ad liberalitatem autem et magnificentie
operibus virtus ad [illegible] ipsum bonum

felicitatis patet quod dicit aristoteles
in [illegible] domorum quod viri [illegible]
[illegible] sic videtur dona ma-
gnifica dedit et in magna
[illegible] et [illegible]
indicavit ut divinus [illegible]
[illegible] admirabatur [illegible]
dicitur [illegible] felicitatis
[illegible] operata et operatia sit
non [illegible] operatio secundum
modum operatur [illegible] est
instrumentalis [illegible]
amicos et divitias et civilem po-
tentiam [illegible] propria sit [illegible]
[illegible] bona amici aut [illegible]
amici [illegible] comparativo amicus
et sicut dicit aristoteles in octavo ethicorum
sine amicis nullus [illegible]
[illegible] habundet alia bona [illegible]
amicus [illegible] bonum [illegible]
possessio [illegible] sine amicis [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] abbreviatio
[illegible] non potest divinus [illegible]
ad [illegible] et [illegible] et ad [illegible]
[illegible] dicit enim aristoteles in primo
[illegible] quod [illegible] ad [illegible]
et voluptatem libere a felicitate
animi liberalibus studiis [illegible]
[illegible] animi [illegible] felicitati
fieri non potest [illegible] bonum [illegible]
quod est felicitas [illegible] liberalis
sit [illegible]
[illegible] ad [illegible] vel delectatione
[illegible] divina sit [illegible]
ut [illegible] potentie
aut civile dictum sicut est

divitias potestatem et alia talia
fiunt enim [illegible] sicut per instrumenta
sine quibus politica non ordinata
vel per [illegible] adoptatur
ut legis positio ut [illegible]
[illegible] sine quibus nobis felix
vita non [illegible] [illegible] [illegible]
felicitas accipiatur pro uno bo-
norum [illegible] [illegible] status
et [illegible] non solum indiget [illegible]
[illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] requirit
[illegible] c. ii [illegible] felicitas
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quorum exterioribus indiget. //

Ex predictis tamen manifestum
est quod felicitas simpliciter [illegible]
accepta in unoquoque homine pot-
est [illegible] felicitatis vel [illegible]
[illegible] ad felicitatem [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in-
[illegible] [illegible] exterioribus bonis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] amicis et divitiis et pote-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quibusdam [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] ut puta nobilitate
bona prole [illegible] pulcritudine [illegible]
[illegible] [illegible] felix [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]
vel solitarius sine [illegible] [illegible]
prole [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sint [illegible] [illegible] [illegible] sit vel [illegible]
[illegible] sint [illegible] [illegible] [illegible] bonis sunt
[illegible] et [illegible] et [illegible] sunt vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

honoris et [illegible] destitutum [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] exterioribus bonis [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] adeptus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non potest quod [illegible] homo
[illegible] in [illegible] [illegible] honores [illegible]
[illegible] [illegible] quibus [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] honore digna non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicat [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] quia [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et honoratum [illegible] [illegible] in
[illegible] non obstat quia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
sunt [illegible] ut [illegible] in [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bona [illegible]
destitutum [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] destitutus bonis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] bonis [illegible]

mibus vel quia sunt non sunt vel non sunt
expedite felicitas autem exigit quia [illegible] non
suppetat vel [illegible] / adde autem in multis vero
plus requiratur ad constitutionem domus que
sunt bona que non constituunt sicut dicit
apostolus [illegible] autem thesau
ros [illegible] in libro de [illegible] eo quod ad
[illegible] quod scripsit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in liberalibus bonis in quibus feli
citas est non est dubium [illegible] quia
[illegible] [illegible] impediunt ab operibus fe
licitatis et solicitudo de custodienda
[illegible] retrahit a studio bonorum quia
sicut dicit [illegible] [illegible] accepisti si vo
luntarie est / concupisti non tute possidetur
et quia [illegible] concupiscit vel quod ab omnibus con
cupiscitur non tute possidetur tamen thesau
[illegible] [illegible] admittit [illegible] multorum bonorum
expedita operatione nulli sunt felices et
autem [illegible] [illegible] de pulchritudine [illegible]
[illegible] qui [illegible] [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] dicit [illegible] solum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accipit [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
accipit [illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corporis [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] operatione
[illegible] quod dicit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] impeditur ab operationibus felicitatis
[illegible] tamen et [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible]
sunt [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non videbat [illegible] quod [illegible] [illegible]
sunt [illegible] in vita [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aspectu [illegible]

[illegible] sunt / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / et [illegible] que sunt apud
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod dicit [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
que tamen [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] autem vel
[illegible] qui pulchritudine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et in [illegible]
lapidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in lapidem [illegible] / [illegible] autem
et [illegible] [illegible] pulcherrima [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et magna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quia [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tamen et [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] sunt
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ad bonum
[illegible] autem sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] operationes [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et
[illegible] et [illegible] et sicut [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] totum corpus
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et quod [illegible] [illegible] et

et Helena sufficit quod sit fundamentum
[illegible] [illegible] in [illegible] et in natura
[illegible] si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et ut ad [illegible] [illegible] et [illegible]
nes [illegible] [illegible] qui malos
[illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] quia
[illegible] [illegible] vel sapiens in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] illi qui [illegible]
bona [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
felicitate [illegible] [illegible] et illud
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod dicit [illegible] quod [illegible] [illegible]
infelicitatis [illegible] alii [illegible] fe-
licem illi [illegible] magis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] felicitatis et ita
[illegible] magis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fe-
licitas [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
felicitatem [illegible] [illegible] [illegible] quod
dicit [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad felicitatem [illegible] [illegible] [illegible]
fortune [illegible] aut [illegible] ad fe-
licitatem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sit [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] felicitate [illegible] bona
fortuna quod aut [illegible] in [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bonum sit [illegible] vel fe-
licitas [illegible] in quod [illegible] [illegible]
[illegible]

Inde [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod sit felicitas
vel [illegible] vel sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] si [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel ad [illegible]
[illegible] [illegible] fortuna [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ab aliquibus [illegible] quod
[illegible] sit [illegible] bonum quod an-
tiquorum qui [illegible] [illegible] esse
sapiens vel [illegible] [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] intelligentia [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] sapiens
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fortuna [illegible] [illegible]
aut [illegible] aut [illegible] fortuna [illegible]
aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] et
diffinitio [illegible] [illegible] [illegible] et
diffinitum [illegible] sapiens [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]

Et quod cum duplex dicatur volitio s(cilicet) simplex
efficax et simplex complacentie [illegible]
et id quod displicentie [illegible] volitio [illegible]
ad id quod sunt et simplex s(cilicet) volitio
cum 1a sit sicut potentia ad potentiam
ita sicut actus ad actum [illegible]
aut volitio simplex [illegible] ad volitio sine
[illegible]

[illegible]

In medio naturae conservantis
[illegible] et angelos dicit philosophus quod per virtutes
est autem eorum et quod potest inducunt
[illegible] quod non est differens in eo bonitatis
deinde quod differens est simpliciter bonum
quando primo modo enim qui differt dicendo
forma et prima non dat ea quod consequens forma
quod sit anima et corpus et sic aliquando
est quod differens sit vivens et inducunt
forma et dans et differt non in omnibus
valebit bonis philosophus quod non est [illegible]
quod apparenter consequens est [illegible] inaequalem bo-
nitatem talem ostendendo [illegible] virtus
et [illegible] si daret formam vel quod
post formam ab ipso movetur ad ipsum
sicut est [illegible] naturalia vel
vero cum ignis dat formam movetur
ad ignem et [illegible] terra dat formam
movetur ad terram et de similibus aliis
et sic est in dictis. In autem finaliter
vero et per divinis vera stant ad veras
formas. In moribus autem admodum me-
[illegible] quia ad unum sive ad inordinata
[illegible] facientis non est simile bonum
est quod beatitudo sit donum dei [illegible]
sed forte dicetur quod pluribus dicatur
beatitudo est stare et superius philosophus
[illegible] inducta quia [illegible] stare et
superiori ad sit beatitudo philosophus ea quod beatum
est in medio faciendo nec quod [illegible]
dicta vera post superius dicitur
[illegible] tamen [illegible] bonitate ut dicitur
beatitudo non est donum dei desiderabile
[illegible] quod [illegible] ut forma beatitudinis
ad facultatem animae determinatur ad quod
[illegible] non est per [illegible]
nisi primo modo indicatur et ordinatur

et primo modo faciendo et formando
[illegible] beatitudo sit donum assecu-
tabilem

Ut autem alii qui beatitudinem
et felicitatem donum assecu-
tabilem dicunt et illi quoniam vo-
lunt sic [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] beatitudinis in modo non [illegible]
et non in modo virtus philosophus quod [illegible]
in libro de [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
beatitudo in medio non [illegible] et [illegible]
primo modo [illegible] dicit beatitudo non assecu-
tabilem. Secunda [illegible] alii
[illegible] [illegible] quia [illegible] in [illegible]
[illegible] quod [illegible] beatitudinem
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non sit [illegible] bonum [illegible]
[illegible] [illegible] et in [illegible]
[illegible] [illegible] dicit quod in [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et castitatis et [illegible] beatitudinis [illegible]
[illegible] vel sicut [illegible] [illegible] est
[illegible] in autem [illegible] quod [illegible] mova-
bilia stat ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] accipiunt ab
[illegible] ab [illegible] aut [illegible] non ac-
cipiunt nisi per assuetudinem per assue-
tudinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non accipiunt / [illegible] vel sicut [illegible]
quod beatitudo laudabilium bonorum [illegible] lauda-
bilium aut bonorum [illegible] nisi [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] aut quod in [illegible]
[illegible] non [illegible] quia beatitudo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donum

scibilem non sunt. Si igitur supponatur
quod nichil sit ab homine quorum non
domini sumus, quorum autem non domini
sumus quorum principium sunt in nobis
ex igitur quod principium erat in voluntate
et per consequens operatio sive eius fuit
non domini nisi voluntas et liberi
operationes, sic non sunt ex quibus sunt
quia saepe contingit quod similes [illegible] con-
operantur ex principiis autem scibilem [illegible]
operatur [illegible] vel [illegible] ex principiis
[illegible] igitur scibilem non procedit bonum
[illegible] supponamus quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] principia scibilem non sunt nisi
voluntas et liberi sive ipsi videtur
quod ab assuefactione procedit nobis bonum
et [illegible] sit bonum tamen non
[illegible] bonum et [illegible] consuetudo primo
dicitur [illegible] sit tamen in bonitatem [illegible] si
consuetudo [illegible] [illegible] [illegible]
bonitatem [illegible] non [illegible] vel autem
[illegible] sicut forma [illegible] est
et [illegible] forma [illegible] vel [illegible]
vel [illegible] quod [illegible] forma [illegible]
non sit forma [illegible] constituta
bonitatis [illegible] tamen et forma [illegible]
[illegible] ad [illegible] non et [illegible] assuefa-
bilem. [illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] non
et [illegible] in forma facultas [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] autem bene [illegible] et in [illegible] quod
[illegible] [illegible] forma [illegible]
et in [illegible] [illegible] et [illegible]
tas [illegible]. In [illegible] autem non [illegible]

consuetum et ad unum sicut frequenter
ad non facultatem et non intalibus
frequenter ab eodem et cetera bonus et bene
bene tamen, et non quod forma [illegible] si
forma est ordinis accipit actionis, sed
quod dicit de fine quod ad ipsum stant
[illegible] in [illegible] quod [illegible] bonum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sit voluntas et bonum
[illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] non ab assuefactione [illegible]
nisi [illegible] [illegible] sive assuetudo
[illegible] [illegible] et ad id autem [illegible]
[illegible] debet [illegible] [illegible] quorum
non domini sumus [illegible] [illegible] bonum
vel bonitas [illegible] nisi laudabilitas
operantis laudatur [illegible] quod potuit
facere et non facere [illegible] quod bonum
legit bonum autem et bene [illegible]
[illegible] sicut [illegible] forma vel for-
ma [illegible] sit [illegible] et quod sit
[illegible] dicit non sufficit [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
operatur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] forma bonitatis [illegible] et [illegible]
[illegible] tamen [illegible] [illegible] bonum non [illegible]
sive forma [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] bonum [illegible] et [illegible]
[illegible] assuefactibilem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] quod [illegible]
non [illegible] bonitas vel [illegible]
[illegible] [illegible] per assuefactione
vel [illegible].

[illegible] aut stoycorum

Una scientia sunt quas extremas bonas operationes non quid [illegible] virtutum [illegible] si [illegible] quod his [illegible] dicunt unde [illegible] extremum [illegible] et deprivatur [illegible] ut [illegible] et [illegible] virtutum [illegible] sunt in [illegible] et in [illegible] gregorius et Jo. damascenus et [illegible] [illegible] volunt [illegible] [illegible] ut [illegible] et [illegible] passione [illegible] medium et [illegible] in passione [illegible] ad medium [illegible] [illegible] passionis [illegible] aut [illegible] ad [illegible] in passionibus [illegible] ad medium [illegible] ad virtutum [illegible] virtutis et [illegible] passionis [illegible] medium passionis [illegible] [illegible] ad deprivationem [illegible] ad deprivationem virtutis [illegible] virtutum [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible] virtutum [illegible] [illegible] [illegible] virtutis [illegible]

[illegible] sufficit [illegible] [illegible] sola [illegible] plantata [illegible] alterius [illegible] nullo [illegible] virtutis [illegible] augmento et [illegible] [illegible] sola [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sublata et [illegible] [illegible] alterius [illegible] virtutum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virtutis [illegible] [illegible] virtutum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medium passionum [illegible] [illegible] et [illegible] analogice [illegible] ad alterum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medium [illegible] est [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medium et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible] medium passionis

[illegible]

[illegible]

quamvis corporis sit simul actu et sit
in quantitate continua, tamen continuatio
in forma [illegible] sit et actu et non
in forma stabilis quia stabilis sit
non continuabit [illegible] et
infinitum [illegible] via [illegible]
[illegible]
videtur attendendum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Respondit [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]

[illegible]

simul magis [illegible]
[illegible] aliis [illegible]
[illegible] multa [illegible]
[illegible]
quod [illegible] videtur quia sit [illegible]
[illegible] operatur / [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] actu non
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad
[illegible]
[illegible]

dina [illegible] quod [illegible]
[illegible] natam divinam [illegible]
[illegible] et analogia [illegible]
[illegible] quod unde [illegible]
[illegible] et formalis [illegible]
[illegible] dina [illegible] libera [illegible]
et [illegible] in divino [illegible]
[illegible] dina [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
fortuna [illegible] quod sit
fortuna [illegible]

[illegible] nulla [illegible] quod de
[illegible] ad [illegible]
[illegible] quod sit fortuna [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] quod [illegible] fortuna [illegible]
ad effectum [illegible] quia effectum [illegible]
[illegible] ordine [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] de fortuna quod sit [illegible]
[illegible] quod de fortuna [illegible] ad
fortuna [illegible] fortuna [illegible]
[illegible] quod sit fortuna [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sit [illegible] fortuna
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sit [illegible]

[illegible] sit [illegible]
[illegible] et [illegible]
unde et [illegible]
et [illegible] sit [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] aut
sit [illegible] ad [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sit [illegible]
sit [illegible]
unde [illegible] ad [illegible] et in [illegible]
[illegible] aut [illegible] sit [illegible]
[illegible] ordine [illegible] ad
[illegible] aut [illegible] quod
[illegible] quod [illegible]
[illegible] unde [illegible]
[illegible] quod [illegible] ab
[illegible] et [illegible] quod [illegible]
[illegible] sit [illegible] unde quod est
[illegible] quod [illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
sit [illegible] quod [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
quod [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] unde [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ex [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]

tunc natura existens valde variabilis
in quibus enim [illegible] xii in xii
[illegible] sicut ipsum dicitur [illegible]
[illegible] et uniformiter [illegible] magis
[illegible] natura et inequaliter [illegible]
multe sunt variationes [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] autem dicitur inequaliter [illegible] sunt
[illegible] fortune et [illegible] et [illegible]
[illegible] quod una [illegible] fortuna esse
in variabilem sicut enim [illegible] for-
tuna [illegible] [illegible] ex una [illegible] in
pluribus [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod in [illegible] natura et [illegible] ex
[illegible] sunt ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sic autem
[illegible] in [illegible] sunt ad [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] constellatio et fatum et
fortuna [illegible] [illegible] sunt [illegible]
ut [illegible] causa fortune enim [illegible]
quod ad [illegible] natura. fatum autem [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] constellatio autem [illegible] quod
in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] constellatione et fatum fortuna [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fortuna
[illegible] sive fortuna felicitate [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] fortunam [illegible]
[illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] sicut
dicit [illegible] [illegible] fortune et [illegible]
et constellationem [illegible] quod felicitas sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] fortune // [illegible]
autem [illegible] divinum quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

primum et secundum [illegible] [illegible] constellationem [illegible]
fatum aut fortune [illegible] si [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] ut si constellatio bona
fatum bona fortuna [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] ut dicit [illegible] in libro
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] felicitas [illegible]
[illegible] sunt [illegible] quod [illegible] et [illegible]
[illegible] constellationis bona fata bona for-
tune [illegible] [illegible] in felicitatem [illegible]
ad fortunam sunt [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] quod [illegible] sunt [illegible] quod
felicitas sit de numero dignissimorum

Consequenter autem ostenditur quod [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
tam felicitatem de numero dignissimorum
sit [illegible] divinum sunt [illegible] quod felicitas
ut [illegible] [illegible] [illegible] dona sunt data
hominibus / videlicet felicitatem donum dei
esse / si enim bona [illegible] in hiis bona sunt
quia dei dona sunt tunc magis
felicitas dei donum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] optimum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bona [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] si autem non divinum donum
dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
divinum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] bona [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] de numero
dignissimorum et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]

[illegible]

[illegible]

sed hic non optime et na[tura] q[uod]

nata.

p[ro]p[ter] p[ri]ma[m] au[tem] r[ati]o[n]e[m] sc[ilicet] q[uod] p[ro]p[ter] i[m]possibilitate[m] o[mn]i[um] a fortu[n]a sic natu[m] e[st] sic optime fi[eri]
q[uod] e[st] i[m]possibilitate[m] o[mn]i[um] etc. / s[e]c[un]d[u]m rat[ionem] q[uod]
sic fi[eri] optima[m] ca[usa]m q[uod] fi[n]ale est
sic nata q[uo]d sic p[ro]ximus illi[us] etc. / op
ti[mu]m aut[em] h[u]m[a]no felicitas e[st] q[uo]d est
fi[ni]s et melior o[mn]i[um] bonor[um] h[uma]nor[um]
s[e]c[un]d[u]m sic natu[m] e[st] ad n[ost]ra[m] bo[nu]m / p[ro]p[ter] i[n]dustria
opt[imu]m p[ro]pt[er] op[er]ati[on]e bonor[um] q[ue] su[n]t
disciplina et studiu[m] / optim[um] aut[em] h[uma]nor[um]
co[m]mi[tt]ere fortu[n]e sic etc. p[ro]p[ter] q[uo]d adme
mat[er] q[uo]d valde e[st] i[n]co[n]ve[n]ie[n]s q[uo]d
e[st] fortu[n]e q[uo]d no[n] sit imp[er]a[n]ti[u]m ma
... q[uo]d nos d[ic]i[mu]s no[n] p[ri]mu[m] op[er]a[ti]o
ne[m] etc. i[n] bene e[st] q[uod] a[n]i[m]us disciplina
et studiu[m] ponat ad bonu[m] / q[uo]d si
co[n]cedat[ur] p[ro]b[ar]et q[uo]d pulc[h]itudi[n]is studi
u[m] in h[u]mana q[ue]stio[n]e / h[oc] aut[em] ma
nifestu[m] e[st] ex eo q[uo]d dictu[m] est a[n]i[m]o
q[uo]d felicitas est q[ua]lis q[uae]d[am] op[er]a[ti]o s[e]c[un]d[u]m
v[ir]tu[te]m / et reliq[uor]u[m] bonor[um] et q[uae]d[am]
... n[e]c[essariu]m est ad felicitate[m] sic
v[ir]tut[um] / q[uo]d aut[em] co[m]parat[i]a et v[it]a
lia nata su[n]t ad felicitate[m] orga
ni[ca] sic p[ro]fi[ci]e[n]t[i]a i[n] op[er]ationib[us] q[uo]d p[ro]p[ter]
no[n] d[ic]i[mu]s si[mi]l[ite]r et i[n] q[uo] q[uo]d co[n]silia
su[n]t felic[ita]s et v[ir]tu[s] / fortu[n]a i[n]v[e]l
lect[us] p[er]p[e]tuu[m] i[n]g[e]nio aut[em] q[ue]
e[x]t[r]a no[n]va sit / fortu[n]a q[uo]d q[uo]d v[ir]tu[s]
... q[uo]d v[ir]tu[s] q[uo]d est e[st] q[uo]d sit
sic ad felic[itat]e[m] ip[s]a felicitas fortu[n]e
supp[o]n[itu]r i[n]q[u]ir[er]e[n]t[ur] i[d est] felicitas
fortu[n]e supp[o]n[itu]r / s[e]c[un]d[u]m q[uo]d dicta
de felic[ita]te co[n]cordant a[n]i[m]o dictis
et q[uo]d boni et p[ro]p[ter] no[n] sit felicia

b ... q[uo]d aut[em] determ[in]a[n]do de felicita[te]
ca[usa] q[uo]d de felic[ita]te dicta sit q[uo]d
f[e]c[un]da et co[n]so[n]a sit q[ue] a[n]i[m]o
p[re]dixim[us] i[n] p[ri]mo libro an[te]c[edentibus] dicta sit
ibi e[ni]m d[i]c[tu]m e[st] q[uo]d felicitas e[st] fi[ni]s
et opti[mu]m p[ro]p[ter] felic[itatem] et v[ir]tut[em] /
politica aut[em] q[ue] architectonica est
o[mn]i[um] ar[tiu]m m[ec]h[an]icar[um] et dom[est]icar[um]
a[n]i[m]o[rum] p[er]iciu[m] studiu[m] facit leges
pone[n]do i[n]dica[n]do co[n]sulti[vu]m o[r]di
na[n]do q[uo]d fiu[n]t cives et q[ue] sic ... q[u]o[m]o[do]
in bono v[ir]t[u]tis / et q[uo]d fiu[n]t eos op[er]a
tivos bonor[um] i[m]p[er]a[n]t[es] i[d est] bonor[um]
co[n]sistit felicitas et no[n] i[n] fortu[n]a
... si ... ca[usa] q[uo]d dicta
sit de felic[ita]te dic[i]mu[s] q[uo]d felicitas
e[st] a[n]i[m]e op[er]a[ti]o s[e]c[un]d[u]m v[ir]tu[tem] p[er]fecta[m] cu[m]
delectatio[n]e et no[n] sine delectatio[n]e
ne i[n] vita p[er]fecta opti[mu]m p[er]fectu[m] p[re]
sc[ri]ptis no[n] co[m]mu[n]e aliis pulc[h]erri[mu]m
delectabi[lissi]m[u]m s[e]c[un]d[u]m p[ar]ticula d[e]i ...
ad nos no[n] p[ro]ximi[ssi]m[u]m p[er] v[ir]tute[m]
discipli[n]a bonu[m] et studiu[m] ...
... i[d est] ... neq[ue]
bonu[m] neq[ue] eq[u]u[m] neq[ue] ad a[n]i[m]al
bonor[um] felix ... d[ic]i[mu]s nul
lu[m] e[ni]m bonor[um] p[ro]pter ... vita
... op[er]a[ti]o[n]e tali q[ua]lis d[ic]i[mu]s
felicitate[m] etc. / h[oc] h[abe]t i[d est] ca[usa]
... neq[ue] puer h[uius]modi felix
... q[uia] h[uius]modi ... ... me[...]
est ... op[er]atio[n]e tali op[er]a[ti]o[n]e
et si puer dica[tu]r felix h[oc] sp[e]m
futur[e] felicitat[is] ... ...
... dic[i]mu[s] ... felicem ...
i[n]diget et v[ir]tu[te] p[er]fecta / s[e]c[un]d[u]m op[er]a[ti]o
ne[m] et q[uia] vita p[er]fecta no[n] est
... vita ... multis
debet q[uo]d felicitas no[n] ... vita

[illegible] cum instrumentis sunt ita
vita [illegible] fortuna [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] magnus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] qui ad [illegible]
[illegible] et quibus
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] felicissimum [illegible]
[illegible] habundantissimum [illegible]
[illegible] quietissimum [illegible]
[illegible]

[illegible] aut [illegible] vita ut [illegible]
[illegible] vite [illegible]
[illegible]
[illegible] mors [illegible] vite [illegible]
[illegible] et vita
[illegible] vite [illegible]

aut [illegible] operatus [illegible]
[illegible] felicitas [illegible]
[illegible] est [illegible] aut [illegible]
[illegible]
[illegible] mortem [illegible] est
[illegible] mors [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] mortem [illegible]
[illegible] mortem [illegible] homo [illegible]
[illegible] vite ut [illegible] mala
[illegible]
et [illegible] nullum [illegible]
[illegible]
mortem [illegible]
[illegible] mortem [illegible]
mala [illegible]
[illegible]
et [illegible] bona et mala
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] operatus habet
[illegible]

nec sentiunt ut [illegible] / Martis autem
obitur quod [illegible] qui primo fortunam et
fatum et constellationem duas vices
adducitur in quibus [illegible] quasi [illegible]
[illegible] / quod [illegible] est in [illegible]
[illegible] unum tempus autem non [illegible]
[illegible] et [illegible] motum [illegible]
[illegible] ad [illegible] et ad [illegible]
[illegible]
[illegible] in motibus primo [illegible]
[illegible] voluntarie [illegible] in
[illegible] vel [illegible] in signa [illegible]
[illegible] ascendente et descendente [illegible]
[illegible] et [illegible] in tota vita [illegible]
[illegible] vita [illegible] tota vita [illegible]
[illegible] ad fortunam et fatum sicut
[illegible]
indicat de [illegible] mortis et de [illegible]
qualitate filiorum et fratrum [illegible] et [illegible]
[illegible] videtur [illegible]
[illegible] qui [illegible] indicat
[illegible] mensurat [illegible]
[illegible] primo [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible]
de [illegible] mensura [illegible]
[illegible] et [illegible] et ad vitam [illegible]
[illegible] vite mensurare [illegible]
et [illegible] et [illegible] et die et [illegible]
[illegible] quod ab [illegible] primo [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
dicitur [illegible] quod mensurat et [illegible]
[illegible] et [illegible]
motum primum [illegible] motum [illegible]
[illegible] / si [illegible] motum et [illegible]
[illegible] fiet [illegible]
[illegible] et iterato [illegible] duplicatur
[illegible] mortem [illegible] non fit
[illegible] vel [illegible] motibus primo motu
[illegible] tarditate et [illegible]
[illegible] ut [illegible]

tunc ascendentium / sic enim [illegible]
[illegible] dicit philosophus divisio et [illegible]
est [illegible] / sic enim [illegible] diversarum
figurarum in [illegible] vite in spatium vite
et mortis et [illegible] et [illegible]
[illegible] diversarum formarum efficitur in
[illegible] et in [illegible]
[illegible] ad vitam et [illegible]
[illegible] elementis [illegible]
[illegible] vel in [illegible] ad [illegible]
[illegible] mors [illegible]
successiva [illegible] morte in [illegible] et in
[illegible] debent fieri in
[illegible] hominum [illegible]
talia [illegible]
[illegible] est in
[illegible] felicitatem / [illegible] in
ignominiosa morte [illegible] vel etiam
insepultus et abiectus vel [illegible]
[illegible] vel [illegible] sepul-
[illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] quod omnes [illegible]
antiqui [illegible] ut [illegible]
[illegible] voluerunt [illegible] sepultura et
[illegible] sepulture [illegible]
sibi deputatos [illegible] vita [illegible]
ignominiosa morte vel sepultura [illegible]
[illegible] in [illegible] sepul-
[illegible]
et [illegible] sepulcra [illegible]
pyramides et [illegible] sepulturas [illegible]
[illegible] ut [illegible]
sepulcrorum [illegible] / [illegible]
etiam [illegible] hospita-
[illegible] solemnibus [illegible]
[illegible] sibi deputatos [illegible]
[illegible] solemnibus [illegible] et [illegible] sepul-
tura sepeliuntur [illegible] mathematici [illegible]
[illegible] quod [illegible] etiam post

mortem cottidie in prosp[er]itate ppinquorum cognator[um]
et cognacione autem illustrium virorum qui feliciter
in moribus vixerunt. videtur q[uod] qualitatis mor[tis]
et sepultura aliquid sint felicitatis. Sed hec quod dicimus
ma[gis] pertinet s[ecundu]m t[er]minos. fortuna tamen t[er]minorum
s[ecundu]m q[uod] fortuna cadit in genere cause et s[ecundu]m q[uod] effectus
e[st], et est qualitas nata adherere ex fato et
constellacione s[ecundu]m aut[em] q[uod] cadit in genere cause sic
ab ipsa sic infortunia s[ecundu]m o[mn]em diviam infortunii
et infortunii et loquimur nos de fortuna. h[oc] q[uod] vis sunt
hor[um] in nobis est ita q[uod] nos sumus unde qualiter
[illegible] vel mali. Et ideo h[abe]t fortuna ad
felicitatem aliquam h[ab]et relacionem. fortuna aut[em] sic
s[ecundu]m q[uod] est qualitas nata adherere, no[n] e[st] in pote[n]cia
nostra et ideo ad felicitatem et ad opa[ra] nostra nullam h[ab]et
relacionem vel aut[em] m[u]ltum [illegible] dicamus ma[gis]
vel non. n[on] e[st] p[ro]pter nos necessitatis proquirere in s[e]
p[ri]m[o] ad hoc solum q[uod] nostra sit talis qualitas nata
adhereat non facit in operibus aliquam necessitatem
p[ro]pter libertatem intellectus que disponit celestium
corporum non supponitur. Sed quod d[icit] ptholomeus
in centilogio q[uod] sapiens ho[mo] dominatur astris
quia [illegible] virtus constellacionis in s[u]b[ie]ctu[m] stella[rum]
sit p[er] modum nature tamen in complexione cadere
pro qualitate descendit in spa[ci]um actionem passionem
est p[er] modum contingens et valde mutabilis. s[ecundu]m
aut[em] q[uod] [illegible] in actio sumus [illegible]
[illegible] valde contingit et mutabilis
et modo [illegible] p[ro]videncia subtilitate ideo de
[illegible] q[uod] p[re]missa nos unde [illegible] opa[ra] [illegible]
moralis [illegible] n[on] repugnat h[ab]ent que dicta sunt
unde [illegible] concedimus q[uod] [illegible] sepulture mortis
ad pulcritudinis consistit felicitatis, [illegible]
[illegible] q[uod] talis [illegible] non sunt
debitudines [illegible]. Et ideo no[n] [illegible] q[uod] relata ad felicitatem

transmutet eum vel in sensum tristicie vel in
delectacionis [illegible] v[e]l prosperitatis et
adversitatis aliquo[rum] referuntur ad mortem
secundum felicitatem [illegible].

6 Et tamen que dicta sunt quadam [illegible]
questione, et eum qui [illegible] ad [illegible].
et mortuus est, sed s[ecundu]m [illegible] contingit
[illegible] transmutacionem attende de filios et amicos
et contingit hoc quod ipsorum bonos et iporum
vita et honoracionibus [illegible] que s[ecundu]m
dignitatem ipsorum. hos aut[em] contingit [illegible]
[illegible] vel mali sunt vel si boni sunt forte s[ecundu]m
dignitatem [illegible] honoracionibus non premiat
et magnitudinem est q[uod] contingit filios [illegible]
se habere ad [illegible] s[ecundu]m multas dissimiles [illegible]
et tunc [illegible] p[ro]pter videre [illegible]
[illegible] tamen videre [illegible] transmutacionibus
filiorum et amicorum simul sit etiam transmutet
mortuus ad sensum tristicie vel delectacionis
q[uia] nullum sensum h[abe]t, et quia tali transmutacionem
aliquando quod fiat feliciter succedentibus prosperitatibus
et [illegible] fiat infeliciter succedentibus adversitatibus
Et autem non dicamus transmutari mortuum
ad bona vel mala condicionem [illegible]
quia q[uod] ea que sunt filiorum s[ecundu]m affectum no[n]
[illegible] s[ecundu]m [illegible] vel quod [illegible]
est [illegible] dicitur precipua est [illegible]
[illegible] in nullo tempore bona et mala
non [illegible] tamen hic [illegible]
ad [illegible] et ad primam redeunt
qua questionem. Et [illegible] in medio
[illegible] felicitatis et [illegible] quasi illud
solvatur: solutum [illegible] illo [illegible] quod no[n]
[illegible] Et tamen [illegible] s[ecundu]m solon. [illegible] finem
videre et tunc beatificare [illegible] no[n] beatitudine
quia tunc [illegible] beatus [illegible] mortuus est

de beatitudine qua prius erat beatus quesivit interposicione inferret ad mortem
qualis non indicabis valde insipiens si propter
quando felix est et feliciter operatur non debet dici
felicitas in eo transcitur secundum mortem transiit sub
iacet in felicitate vera et perfecta dicimus esse
felicitas ea autem dicta quare hic dicit Solon sunt
quia videt quod felicitas est de numero permanencium
vero veritatem secundum intellectum non potest transmutari
per transmutaciones que contingunt fiunt in ipso dicit
tamen felicitati neque magis et transmutabiles fortunas
aut multorum infortuniis videmus ordinariis
ea coste et magis est quod signam fortunas
ita quod dicimus fortunas etc. de tamen feliciter
tunc homines non dicimus et feliciter et viceversa
infortunium et hoc multociens secundum totam vitam est
aut sit dicamus dicimus felicitas debiliter formata
et in principio felicitatis sicut sit camaleonta ad
omnes actus exteriores. camaleon enim animal est
in nichil potens nisi in formitas quare dicit
novat ad omnia aut animalia ita mutatur quod
potentia congelato super sensus adinvenit et
motu et colore variatur ad omne quod contingit
vitam etc. De solucione indicte questionis.

Dictam tercio questionem solvere dicimus
quod in determinacione felicitatis fortunas
sequi quidem inconveniens rectum est, quia in fortunis
non videtur esse male est secundum modum virtutis humana
vita que est in conversacione hominum adiunct huius
que fortunas subiacet indiget quadam modo dicimus
hoc ostenditur ad melius prevalere operaciones sub
firmiter virtutis aut et virtutis operaciones dicuntur sunt
felicitatis contrarie operaciones ad contrarium. tamen
aut dicimus virtutis operaciones esse duas.

non intelligimus quod supponatur esse sicut dicitur sunt
vel diviciis sicut in honore vel pulcritudine possibilis
quia ipsa felicitas qui stat et actus omni honore
et convertibiliter perficit. hec enim tota sunt de vere
dicta ut dicit dionisius, et supposita causa suppositum
que est pulcritudine et honore perfecta et omnibus perfecto
et virtutis supposita eo supposito que est continencia
subiectorum ut ad bellica et similia declinet. virtutis
enim solida debilis tribuit hic etc. generacio ut de
clinet ad quod secundum est continet enim virtutis potencia
operativa in qua est ut declinet ad similia et per
operaciones suam habent continue conformiter
continuaciam per quod instrumentis dicit quod virtutis dicitur
sunt sicut aquibus est motus aqua enim motus primus est
in quo est potencia secundum ad quod est motus et virtus
sunt in forma, licet diversimode sit de forma illius
quia ad esse ~~in potentia~~ transit in potenciam et ad esse
et quia inest in actu et virtus virtutis est salva
in operacione felicitatis. hoc igitur non est dicenda
felicitatis virtutis et non actus virtutis aut ipsius
in quo dicit quod sit protinus ad dominacionem
et dicitur est non subiectorum transsit tamen sunt
omni pulcritudine et honore omnimoda et perfecte
possessio et in continencie subditorum vera et
non cadere valent fortitudo etc.
virtutis dicitur sunt felicitatis et firmiter sunt in
continencie potencia operativa ut delabatur
ad aliud infirmius se sicut ad tamen et infirma
redditur non potest. fortuna autem infirmior
omnibus est et varia. igitur virtutis et virtutum

operacionis et maxime felicitas que est
operans secundum virtutem perfectam [illegible]
[illegible] autem [illegible] et quod non [illegible]
est [illegible] virtutis laborantes la
borant felicitatem [illegible] operacio
[illegible] sunt constancia [illegible] operaci
ones que sunt secundum virtutem ille enim [illegible]
[illegible] disciplina [illegible] exercitio [illegible]

operacionum autem virtutis que hono
rabilissime sunt permanenciores et consta
ciores eo quod ipsi beati secundum vitam [illegible]
[illegible] vite maxime [illegible]
[illegible] tales operaciones non sunt [illegible]
[illegible] permanencior [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pendet [illegible]
[illegible] permanens [illegible]
[illegible]
[illegible] felicitas non [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] de permanencia felicitatis [illegible]
[illegible] mobilitate voluntatis
et [illegible] ad honestatem [illegible]
[illegible] mobilitas [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] suppositis
[illegible] supposito [illegible]
[illegible] ambulacio [illegible]
[illegible] ambulacione [illegible]
[illegible] vocatur [illegible]
[illegible] mobilis [illegible]
[illegible] mobile [illegible]
[illegible] ab honestate [illegible]
honesta [illegible] et honestum [illegible]
[illegible] audire [illegible]
[illegible] amore honestatis [illegible]
[illegible] racione [illegible] et

[illegible] non alius quam tales [illegible]
requirit ille enim magis admonere [illegible]
[illegible] de monstracione [illegible]
[illegible] affirmant [illegible]
amore honestatis [illegible] mobilis ad hoc
[illegible] honesta sunt meliora et hono
rabiliora honesta enim ut dicit [illegible]
[illegible] nos [illegible]
[illegible] et [illegible]
nos allicit [illegible] ad honestum est
tanto plus [illegible] et allicit in suam [illegible]
[illegible] contemplacionem et operacionem [illegible]
[illegible] ad quod [illegible]
[illegible] et affectum [illegible]
[illegible] ad suam [illegible] contemplacionem
et affectum et delectacionem [illegible]
[illegible] in amore [illegible] ad [illegible]
et mortem deducit sicut dicit [illegible]
[illegible] in medicina [illegible]
[illegible] maxime bonus [illegible]
ut ex amore honestatis honestas in
mobilis [illegible]
[illegible] et [illegible]
ad hoc [illegible] inquisicionem et [illegible]
[illegible] voluntate faciat [illegible]
[illegible] supponimus [illegible]
[illegible] ad memoriam [illegible]
[illegible] memoria [illegible] affectu et [illegible]
[illegible] obliviscens indisciplinis
[illegible] sunt [illegible] non sunt [illegible]
indisciplinatus [illegible]
[illegible] ad suam [illegible] et [illegible]
[illegible] autem [illegible] de [illegible]
[illegible] et honestissime [illegible] bonum [illegible]
[illegible] affectum [illegible] et [illegible]
[illegible] in sua memoria et [illegible]
[illegible] tales [illegible] in [illegible]
[illegible] bona [illegible] et [illegible]
[illegible]

cecidit autem dicta hoc quod quae
situm est secundum quod immobile ratio fe-
licitatis immissibilis sit felicitas et non facile
amissibilis magnae enim felix quia felix
perfecta vita talis erit quod sic vel semper
eius in omnibus operabitur et speculabitur
ea quae sunt secundum virtutem ad felicitatem ordi-
nata et fortunas quam indignum et alie-
quod eodem fortunas feret optime et decen-
tissime et ubique modo autem prudenter
se habens sicut vere bonus et tetragonus
Sed utrumque q. ii. [illegible] sic
secundum virtutem et [illegible] affectum honestorum et
pulchrorum sequuntur vitam ipsorum sibi esse
ab honestis et pulchris. Honesti autem sit
immobilis inassuetam radicatam [illegible]
[illegible] facit sed fortunas et nec infortu-
niis eventus virtutis [illegible] transcende-
re nec inadvertenter declinans [illegible] ex-
cedendo sed in omnibus optime se habebit sicut
vere bonus hoc est vere bonus virtutis in
factis et vere tetragonus ad virtutem. Tetra-
gonus autem dicitur non in figuris quae
non modo lateris firmiter iacent quam
figuras tetragonum super lineam ponitur
indissolubiliter iacet et facile movetur
tetragonum autem magis [illegible] quod
mobile tetragonum habet quod [illegible]
[illegible] quadratum secundum longum scilicet latum et pro-
fundum et ad angulos rectos linea la-
titudinis stante super lineam longitudinis
et angulis rectis linea profunditatis sta-
te super lineam longitudinis et latitudinis
et hoc virtus [illegible] quod modo lateris [illegible]
iacet firmitate sicut [illegible] et in [illegible]
infortuniorum et infortuniorum quidem autem
dicunt quod tetragonum dicitur ex iv virtutibus

cardinalibus quae vitam humanam quae regu-
lata reddunt et intra eas vita humana
[illegible] concludit si quia hoc intellectum [illegible]
intellectualem loquitur sicut dicit expositor in 2o
ethicorum [illegible] in problematibus et non declarat
[illegible] non [illegible] tetragonum [illegible]
proprium modo et sive utrumque quod est in-
mobilitatem honestorum ab affectu [illegible]
se ad [illegible] multa autem facta secundum for-
tunas quae differunt magnitudine et parvita-
te [illegible] prosperi-
tatem [illegible] autem et parva adversitate opera-
tionum [illegible] quod etiam non faciunt incli-
nari vitae [illegible] felix et quia
non sunt tanta quod [illegible] ad [illegible]
[illegible] vel effectum ab honestorum volunta-
te et operatione si autem magnae et multae sint
et si [illegible] quidem sint boni et perfecti se-
cundum beatitudinem faciunt vitam quia ad
multorum bonorum operationem exigitur [illegible]
[illegible] ad vitam [illegible]
nata sint beatitudinem quia [illegible]
bonum et studiosum sit [illegible] ad vir-
tutis [illegible] et si ad virtutem non [illegible]
abusus est [illegible] fortuna fiunt
si magnae sint quae [illegible] constante virtute [illegible]
[illegible] et perfecta sint felici-
[illegible] et [illegible] bonum si [illegible]
quod [illegible] ad virtutis bonum quae habita
[illegible]
[illegible] talia [illegible]
[illegible] infortunia et impediunt
felicitatem multis operationibus quas facit
secundum virtutem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] iusta et magis
[illegible]
quidem quod fieri infortunia non [illegible]

[illegible] sicut [illegible] in infortuniis [illegible] ... sicut [illegible] ... et magnanimus [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Sed contingunt plures [illegible] non
sequatur ad faciendum bonum [illegible] hypothesim
[illegible] ad bonum stetit in [illegible]
determinatum [illegible] et si dicimus felicem qui
in nullo defficit [illegible] felicitatis et circa
[illegible] vite et habundat ad
[illegible] non facile amovebitur a felicitate
nisi circa [illegible]
[illegible] infortuniis que [illegible]
[illegible] talis [illegible]
felix et dignus quod sibi [illegible] non
[illegible] et [illegible] potentiam [illegible]
sibi [illegible] ut moveri non possit
[illegible] in quibus ut
[illegible]
mediocribus infortuniis [illegible]
[illegible] si [illegible] magnis et multis
et [illegible]
talibus infortuniis que [illegible]
[illegible] sicut [illegible] non [illegible]
fiet rursus felix [illegible] infor-
tuniis [illegible]
[illegible] si quando fiet iterum felix in multo
[illegible] et [illegible] tempore fiet [illegible]
[illegible] possit [illegible] magnorum
et bonorum que ante amiserat felix
[illegible] in [illegible] felicitatis [illegible]
in vita et ante mortem [illegible] felix
absque [illegible] mortis felix [illegible]
[illegible] felicitati [illegible]
[illegible] felix [illegible] ante mortem
non [illegible] quia [illegible] magnum
[illegible] infortuniis [illegible] non [illegible]
nisi [illegible] et [illegible] que
ad felicitatem [illegible] quibus [illegible]
[illegible]
[illegible] ante mortem
dicere felicem [illegible]

ante [illegible] felicitatis [illegible]
[illegible] in [illegible] ante mortem et [illegible]
si addamus [illegible] beatum [illegible]
[illegible] bonis sufficienter dignum
esse et habere [illegible] futura
felicitate non [illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] vita [illegible]
[illegible] ipsius ordinator et [illegible]
[illegible] ad [illegible] optimum / ad [illegible]
talis felix dicetur [illegible] ante mor-
tem [illegible] vita divinum
[illegible] ipsius [illegible]
[illegible] et ordinate [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible]
quod felix non [illegible] dicatur ante mortem
[illegible] ipse felix
felicitate [illegible] et vita [illegible]
futurorum [illegible] quod felicitatem divinum [illegible]
finem et ordinem [illegible] bonum quia
ignoramus quod eveniat in futuro [illegible]
quod futura incerta sunt nobis [illegible]
tale [illegible] futurorum [illegible] quod sit
futurorum sit felicitas [illegible]
non [illegible] bonum [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] mortem [illegible]
[illegible] post mortem ad [illegible] felix [illegible]
dicatur [illegible] divinum quod
felix sit ita [illegible] quod si
felicitas sit futurorum ut ita [illegible]
[illegible] nisi [illegible] quod felicitas [illegible]
[illegible] et [illegible] quia [illegible]
bonum non nisi [illegible]
et [illegible] et [illegible] bonum non
[illegible] nisi [illegible] possit [illegible] ad [illegible]
ad felicitatem [illegible]

est quod per virtutem vitae concludat quod autem non
dixit quod felix non transmutatur ad infelicitatem
magis dixit philosophus dictum stoicorum quando dixit
felicem esse sapientem et talis bonum necesse
immutabile esse et hoc quod non cadit perturbatio in
ipsum quod semper [illegible] virtutibus [illegible] quarum
prima est quia cum omnis animus ex passionibus et
passionibus non perturbatur, beatus autem animum
ex passionibus est multo studio bonum ad in
passibilitatem deducit, ideo ipse animus non per
turbatur. Philosophus quod dicit sapiens non contristabitur
nisi quando [illegible] accidit ei. Secunda ratio est quia
beatus inseparabilis nec prorogatur nec pro
[illegible] virtutis beatitudo si virtus prorogari [illegible]
et si aliquid beatitudo virtutis prorogationem ad
aliud bonum et non ad se ipsum. Virtutem
autem [illegible] prorogari in impassionibus est
ut [illegible] primum beatum autem [illegible]
[illegible] autem [illegible] non est inaffectivum [illegible]
si [illegible] ad passiones attingit [illegible]
[illegible] beatum [illegible] felicitatem nature pertur
bationibus incidat sicut et philosophus ad
boetium dicit talia tibi [illegible] quod
nisi prius abiecisses [illegible] non posses//
Tertia ratio est quia felicitatis est [illegible] tamen
[illegible] inaffectivum [illegible] felix non [illegible]
et [illegible] methas [illegible]
tus [illegible] sunt [illegible] / [illegible] methas [illegible]
[illegible] bonum reputans nisi sapientum
bonorum sic ipse bonum [illegible] non perturbatur
nisi [illegible] exteriora ut reputans
nisi in [illegible] ad bona et [illegible] honesta/
sic ipse [illegible] non est
susceptibilis ut per intellectum ut per affec
tum / unde ipse perturbatur quia non nisi

de malo perturbatur. Et hoc [illegible]
non est [illegible] ad bonum [illegible]
autem [illegible] non simpliciter/
Quarta ratio est quia sicut ex omnibus supra
dictis constat quod felicitas operatio est
perfecta secundum perfectam virtutem
non impedita operatio autem non impe
dita est quando [illegible]
impedimento [illegible]
si [illegible] operatio ut impedita sit
operatio felicitatis non est, ubi autem
operatio impedita et [illegible] est
quod in passionibus [illegible] felix in una opera
in passionibus molestatur et [illegible]
ut sit autem perturbatio nisi [illegible]
felix enim in nullo perturbatur// Quinta
ratio est quod felicitas est secundum perfectam
virtutem / perfecta autem virtus [illegible]
[illegible] est / virtus autem moderativa passionum
[illegible] virtutis [illegible]
est moderativa passionum constat [illegible]
[illegible] non tollit [illegible] quod
semper sit separata et inseparabilis est/
ad [illegible] virtus non [illegible]
ut perficit / [illegible] prorogativa virtutum
quod beatitudo [illegible]
[illegible] illa est [illegible]
[illegible] secundum naturam [illegible] est/
perfecta ipse virtutem non est nisi [illegible]
ex passionibus est [illegible] beatus felix
[illegible] est et non turbatur
/et si [illegible] homo dum
[illegible] mutabile est [illegible]
[illegible] instabile in [illegible]
stare non permittit felix autem

proprie mutabile est quia passione
et dicit [illegible] passionumque in-
cipit stare dum dicimus ad quod
enim quod in passionibus [illegible] quod [illegible]
quidem magnus in fortunis tam
prosperis ad [illegible] immutabilis sive non
[illegible] ad [illegible] bene de [illegible]
[illegible] enim vero qui per se
apprehensum [illegible] qui vel sua
virtute destruit in malis prosperitas
et [illegible] satis patent per supra dicta
[illegible] de [illegible] quod dicta sunt [illegible]

Jam autem est ita ut diximus tunc
bonis et voluntate dicimus beatos
esse virtuosos quibus existunt et existent
[illegible] quae dicta sunt et non
sed ut mors expectatur ut bona beati
tunc dicuntur tales autem dicimus beatos
ut homines quibus non competit simpliciter
caelestium beatitudo et divina quia ad
illam homo non potest [illegible] quae homo
sunt. ea autem quae existunt bona sunt
in quo conveniunt secundum perfectam virtutem
sicut enim se habet virtute [illegible] adhuc
[illegible] sic se habet et virtutem. considerat
autem quod [illegible] est quod [illegible]
[illegible] valere sit [illegible]
et [illegible] perfectam [illegible] non
est virtutis quae sunt in illa perfecta
virtute non sunt [illegible] de virtute
humana magnum [illegible] iustitia autem ordi-
nat et [illegible] ad actum et de-
[illegible] et in [illegible] in [illegible]
quae [illegible] et illa per-
fecta virtute non [illegible] in bono homine secundum
quod homo est et quia ut temperantia ut

fortitudo ut iustitia perfecta virtutis
homines autem [illegible] bonum est [illegible]
[illegible] perfecta virtute humana
[illegible] autem et alia [illegible]
[illegible] formant et ordinant perfectam
est formans autem et ordinans in perfe-
[illegible] formans autem et ordinans
[illegible] autem sicut
temperantia et fortitudo et iustitia
formationem et ordinationem et disposi-
[illegible] alias
[illegible] ad [illegible] perfectam non [illegible]
[illegible] ad ordinandum et de-
[illegible] sicut [illegible]
[illegible]
[illegible]
temperantia autem [illegible]
et fortitudo [illegible] ad voluptatem
ad timorem pertinet et audaciam. iusti-
tia autem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] secundum quod ad [illegible] bonum
[illegible]
homo secundum quod homo est [illegible]
determinatum sit quod si bonum [illegible]
perfecte virtutis magnum bonum bonorum et
[illegible] magnum et primum virtutis [illegible]
[illegible] quod [illegible] sit
[illegible] virtutis quae [illegible]
[illegible] de officiis
ubi dicit quod iustitia prima et magna
virtutis sit quia [illegible]
[illegible] sit iustitia [illegible] virtutis
[illegible] magnum bonum
homo [illegible] // [illegible]

[illegible] quod fortitudo principalis [illegible]
dicitur quia illa circa summe terribilia [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non
[illegible] [illegible] ut [illegible] est / [illegible]
[illegible] [illegible] magnificentia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ut homo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] que [illegible]
[illegible] est et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] //

[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] differentias
quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que
[illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] sive naturalis / si autem
[illegible] et tempus sufficit [illegible] et
dicimus quod si [illegible] fortune adverse [illegible]
[illegible] dicimus [illegible] quod fortuna [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] in bono et [illegible] ad
bonum et in malo [illegible] quo modo
[illegible] bonum et [illegible] bona
[illegible] aut fortuna [illegible] bonos
[illegible] quod ut modo possunt bona [illegible]
[illegible] ad [illegible] ut [illegible] ita dicimus
quod [illegible] fortuna [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et dicimus quod [illegible] fortune [illegible]
[illegible] fortune non ad [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut in [illegible] dicto si magne
fortune adverse [illegible] [illegible]
[illegible] et malis [illegible]
[illegible] aut [illegible] reddit laborem quia
[illegible] [illegible] [illegible] ita modo
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de anima
quia si adverse [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] adverse [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible]
adverse [illegible] [illegible] quod
[illegible] adverse [illegible] [illegible]
[illegible] de malis qui [illegible] bona
[illegible] aut [illegible] quod [illegible]
[illegible] non [illegible] sufficit si [illegible]
[illegible] in [illegible] ita quod [illegible]
[illegible] non [illegible] si [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible]
ad [illegible] sit [illegible] / [illegible]

[illegible] sive [illegible] [illegible] malis
[illegible] quod [illegible] bonis [illegible]
[illegible] [illegible] bonis [illegible] et [illegible]
[illegible] quia [illegible] [illegible] et autem
[illegible] [illegible] impossibile [illegible]
quod [illegible] [illegible] in [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible]
[illegible] bonum ad [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] fortune adverse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] /

[illegible] aut [illegible] sunt quia
fortune adverse [illegible] ad
bonos et [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] possumus [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod dicimus [illegible] fortune adverse
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] et in [illegible]
mala [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible] in
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible]
[illegible] quia fortune adverse [illegible] ad
bonos et [illegible] [illegible] bonum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
et in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bonum
[illegible] quod [illegible] si [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] fame
[illegible] [illegible] [illegible] ista
[illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] et [illegible] sunt qui [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] qui [illegible] [illegible] et [illegible]
et [illegible] [illegible] turpia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aut et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] turpia [illegible] sic [illegible] turpia
qui talia [illegible] non [illegible] [illegible]
vel [illegible] quia [illegible] non [illegible] si [illegible]
sive felicitas [illegible] ut qui [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] in
[illegible] fiat ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] fiat [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vel mala sive iusta et iniusta [illegible]
ad [illegible] [illegible] quod sit [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod sit
[illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] ad [illegible] et [illegible]
[illegible] aut non [illegible] ad nos non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] aliquos [illegible] ad eos qui
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] eos qui [illegible] et mortui sunt
si [illegible] [illegible] aliqua bona aliquos [illegible]
[illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] que
sunt mala aliquos [illegible] [illegible] [illegible]

que dicte sunt de [illegible] et [illegible]
[illegible] si ad aliquos [illegible] ad
ipsos mortuos quantumcumque sit illud vel
[illegible] sive bonum sive [illegible] ma-
[illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] vel [illegible]
vel illis quia si simpliciter [illegible] non
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
aut magnum [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible]
vel ad [illegible] [illegible] sic [illegible]
[illegible] simpliciter vel illis [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] ut faciat
[illegible] [illegible] posset eos mortuos felices
esse qui non sunt felices
[illegible] [illegible] mortuos qui sunt felices
[illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliquos que sunt bone [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et mortui sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] bona aliquos [illegible] [illegible]
sit et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] possint [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] qui sunt felices [illegible]
[illegible] fiat vel [illegible] possint felices [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] possint quia
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
illos [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post

ita quod [illegible] eos de felicitate [illegible]
felicitatem ut [illegible] quia si hoc esset
[illegible] sicut [illegible] felices
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] felicitatem quod [illegible] bonum
et quod [illegible] [illegible] [illegible]
quod felicitas non [illegible] bonorum lau
dabilium

[illegible] aut hiis [illegible]
[illegible] de felicitate [illegible] sit de
[illegible] laudabilium bonorum [illegible] sit
[illegible] bonum [illegible] [illegible] et
[illegible] quod non [illegible] laudabilium
[illegible] in [illegible] laudat [illegible] laudatur
quod [illegible] quod [illegible] et quod [illegible]
[illegible] ad aliquid [illegible] laudari [illegible]
[illegible] laudamus [illegible] et [illegible] et
[illegible] [illegible] quem bonum [illegible]
[illegible] tales laudamus [illegible] quod
[illegible] sit et [illegible] laudamus
ut bonum ad aliquid laudamus et [illegible]
et actum [illegible] aut [illegible] forte
[illegible] et [illegible] et aliorum [illegible]
[illegible] laudamus quod [illegible] natum est
[illegible] laudamus [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible] quod
ad [illegible] et ubi [illegible]
[illegible] laudamus [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] laudamus [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] non [illegible] in
[illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] laudamus aut tales [illegible]

ipsius sit in hoc quod nata sunt
[illegible] aliqualiter ad id bonum et
ad aliquod studiosum in vita sint
[illegible] bonum [illegible] et [illegible] bona
[illegible] [illegible] qualitas sit [illegible] quia quales
dicimus [illegible] qualitates sit sit
et [illegible] [illegible] bonum laudatur in
[illegible] quod [illegible] facit [illegible] ad
bonum et [illegible] [illegible] sit quis quia
[illegible] ad id agit [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] differentias ad
operationem et actum et laudatur
[illegible] et in formatione
operationes et actum quod [illegible]
[illegible] laudatur laudatur [illegible]
quod et ad id et [illegible]
aut [illegible] quod non [illegible] quod [illegible]
forma [illegible] quod [illegible] quod
et ad [illegible] quod [illegible] ipso [illegible]
forma [illegible] quod quia [illegible]
[illegible] et forma [illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible] aut non facit [illegible] quod
quod et [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] in ipso [illegible]
[illegible] [illegible]
ad id non [illegible] quod [illegible] ad id
[illegible] ipsum [illegible] ad [illegible] quia [illegible]
ipsa [illegible] ad [illegible]
vel operantur [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] non
ad id [illegible] ad id [illegible]
[illegible] quia [illegible]
laudabilia laudatur [illegible] quod [illegible]
felicitas [illegible] et non [illegible]
[illegible] non laudabilium ad
[illegible] laudatur [illegible]

ad aliud et felicitas est finium ut ultimum bonum nullius referibile ad aliud felicitas non est laudabile bonorum tamen mirabile. Secundo quia laus est virtutis [illegible] non felicitatis / laus est propria [illegible] actibus virtutis / laus est [illegible] in operibus aliquis dicitur [illegible] aut [illegible] actibus [illegible] bonum est [illegible] non [illegible] / aut quod [illegible] actibus [illegible] in [illegible] [illegible] fiat [illegible] fiat et quod [illegible] virtutis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

quia ordinantur ad felicitatem. Non enim laudabilia sunt nisi secundum quod bona sunt. Igitur laudabilia non sunt nisi secundum ordinem ad felicitatem. Ex quo patet differentia virtutis [illegible] quod virtutis est differentia [illegible] ad [illegible] [illegible] quod laus [illegible] scilicet laudis et honoris / honoris [illegible] laus est propria et [illegible] actibus [illegible] / laus autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est ordinatus [illegible] laus [illegible] / quod laudibus [illegible] memoria [illegible] [illegible]

[illegible]

139
140

contra deos et sanctos [illegible]
insignia [illegible] sicut pretiosorum
corporis aptatur talis [illegible] laudis sunt
quae sunt summa bonorum et illi in poli-
tica non bene si bonus sunt ut [illegible]
bonum alterius talia summa [illegible]
[illegible] non enim sunt [illegible]
iste laudis si sunt in ordinatione [illegible]
quae sunt dicta [illegible]
[illegible]
[illegible] summa [illegible]
[illegible] et quod dicitur [illegible]
[illegible] talis laudis
[illegible]
[illegible]
[illegible] et quod [illegible]
et non [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

et sic sunt summa
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] optimus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] laudis non sunt [illegible]
[illegible] laudibus [illegible]
sunt circa deum laudis [illegible]
[illegible] laudis laudis [illegible]
[illegible]

[illegible]
laude laudamus [illegible]
[illegible] laudamus [illegible]
[illegible] laudamus ad alterum [illegible]
[illegible]
[illegible] ad alterum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] laude [illegible]
[illegible] beatificamus et
[illegible]
[illegible]
[illegible] beati-
ficamus et non laudamus et [illegible]
[illegible] laude [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] felicitas non laudat
[illegible] laudat [illegible]
[illegible] beatificat
[illegible]
[illegible]
[illegible]
laude [illegible] honore [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
laudis [illegible] honore [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

manifestatis [illegible] in consideratione spe-
cialis [illegible] felicitas [illegible]
[illegible] ut [illegible] et [illegible]
et appareat [illegible] bonum [illegible]
[illegible]
[illegible] alterum [illegible]
[illegible] laus [illegible]
bonis et ad aliud et melius [illegible]
[illegible] auditor [illegible]
[illegible] laudatorum bonorum [illegible] et in
[illegible]
[illegible] et
[illegible] bonum
[illegible]
[illegible] bonum [illegible]
[illegible] bonorum [illegible] et [illegible]
[illegible] quia sicut [illegible]
[illegible] ita [illegible] bonis nobilis
[illegible] bona et [illegible] bona [illegible]
et [illegible] differre [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] differt [illegible]
[illegible] materia
[illegible]
[illegible] intendit et
estimat [illegible]
[illegible] bonorum [illegible] laudamus
[illegible] laudabilium [illegible]
[illegible] bonum [illegible] et [illegible]
[illegible] bonum [illegible] et [illegible]
sicut felicitas ad deum [illegible] et [illegible]
felicitas [illegible] ad
deum sicut ad [illegible] et [illegible] ad
felicitatis [illegible] et
[illegible] bonis [illegible] et [illegible]
in bonis et operationes sunt [illegible]
bonum [illegible] ad operationes lau-
dis [illegible] et [illegible] sunt
operationum et [illegible]

per assimilationem sicut enim in corporalibus
bonis sic ita se habet in bonis anime [illegible]
tionalis [illegible] et
virtuosum et robustum ita laudamus eos
operationes virtuosas et pugnare et [illegible]
et pugnare laudamus [illegible] et disponimus
virtuosos et robustos et ita etiam in bonis
anime [illegible]
[illegible] laudamus et [illegible] lauda-
mus [illegible] faciunt ad opera [illegible]
quod sit laudabile et quod non [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad
[illegible] nobis [illegible]
[illegible] felicitas [illegible] et
[illegible] bonorum et non laudabilem [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
et [illegible] felicitas [illegible] et [illegible]
[illegible] bonorum quia [illegible] felicitatis
[illegible]
[illegible] et [illegible] bonorum [illegible] et ad [illegible]
[illegible]
[illegible] et non [illegible]
tractatum [illegible] de felicitate tractatur [illegible]
tractatur de bonis et [illegible]
quibus [illegible]
[illegible] tractare de bonis [illegible] felicitate

[illegible] felicitas [illegible]
[illegible]
[illegible] et nobis de
bonis [illegible] tractandum [illegible] et [illegible]
[illegible] de felicitate [illegible]
[illegible] bonis sunt [illegible]
felicitas et sic [illegible] ad felicitatis
[illegible] felicitas [illegible]

et est virtutis et sic felicitas
primum est cognoscendum virtutis. Aristoteles quod et
felicitas et felicitatis etiam et pream-
bulis est virtutis et similiter felicitas
enim contemplativa que perfecte proportionatur
virtuti ex quo ad hoc [illegible] convenit nisi omnibus
virtutibus secundum optimam perfectionem felicitas
autem civilis perfecta operatio secundum virtutem
virtute que ponderatur est que omnis virtutis
civilis primum est et forma et ideo op-
timet perfecta illum providet studium de
virtutibus. Quod autem ita sit hoc videtur per
civitatem vere enim ex officio civilis
qui politicam veram politicam ordinat
virtutem maxime videtur instituere quia ipse
omnia intendit vult et intendit
cives bonos facere virtute et legum ob-
auditores hoc est exauditores et
observatores exemplum autem Cretensium
et Lacedemoniorum legislatores et si
aliqui tales fuerunt. Legislator enim
Cretensium fuit Minos, Lacedemo-
niorum Ligurgius, sicut Athenis
Solon et Grecis et Macedonum et alia-
rum et ipse plus Athademicorum quorum
omnium primus fuit Pitagoras qui primus
maribus castitatem induxit et ci-
vibus iustitiam et pietatem docuit
colere. Aristoteles quod enim ut dicit plus in
Thimeo Pirum et Deucalion quia
pietatem coluerunt et iustitiam [illegible]
[illegible] pereunte fuit ne [illegible]
[illegible] et omnibus dicis [illegible] quia
de [illegible] iustitia colere et pietatem
adiungere ad deorum [illegible]
assimilentur, quia [illegible] legislatores
studium et intentio est cives bonos facere

sunt virtutum / politicus autem circa
illum est felicitas perfectio virtutis
est ultima ad contemplandum felicitatis
secundum hoc politicus est perfectio quo
de virtute maxime est quia iustitia
de virtute [illegible] fit quomodo et
quomodo de aliis quia est sive [illegible]
[illegible] que [illegible] est sic quia si
[illegible] et contemplativa et non solum
sit virtutem de virtute sicut etiam
illum de felicitate. Sed est in quod
[illegible] quia [illegible]
[illegible] non admittit / [illegible]
autem de virtute de virtutum [illegible]
[illegible] maxime et est [illegible]
omnibus quia [illegible] [illegible]
bonum [illegible] et felicitatem
[illegible] aliquam enim [illegible]
[illegible] virtutem [illegible] politica
[illegible] intellectualem
et contemplativam / politica autem in-
[illegible] et ponderatam [illegible]
[illegible] et iustitia quia enim
politicus secundum iustitiam [illegible]
iustitiam [illegible] est [illegible]
est quia legum observator legis autem ob-
servator [illegible] virtutis [illegible]
[illegible] autem [illegible] ab
[illegible] enim [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible] et pro-
[illegible] est politica [illegible]
[illegible] abstrahere
[illegible] est [illegible] partes

[illegible] aut et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] intellectum
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible]
[illegible] et in [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible] quia
[illegible]
[illegible] est
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible] quia [illegible]
et [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] et
qui [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]

[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] aut [illegible]
aut [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] est
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
et [illegible]

auctoribus intentio(n)e sermonibus sermones nat(ur)ales
q(ui) ad applicatione(m) intendunt non pertinet et eam
non ad eorum auditu(m) nisi sola e(pistola) epistolariter
ad alios descripta sunt q(uonia)m ea(rum) adeorum
auditu(m) missa epistola sunt e(ius)m materie
exigentia sufficienter p(er)tractata sicut ea que
in physico auditu dicta sunt [illegible] q(uo)d ea que de
physico auditu nomen acceperit q(uod) aut(em) ad
alios descripta sunt ad quas libros aliorum
sufficienter s(ed) non s(ecundu)m exigentia(m) materie sic et ea
q(ue) in epistola de aia descripta sunt ad ex(ercitati)o(ne)m
alicuius ad eorum auditu(m) s(ecundu)m ea non pertinebant
que s(ecundu)m exigentia(m) aie p(er)fecta non sunt
tu(m) quid(em) deficiunt aie sufficienter ibi tractata
sunt et ipso ibi acceperit l(ibr)o intellectu(m)
[illegible] habent adaptio(ne)m [illegible] q(uod) h(oc) q(uo)d [illegible]
in volu(n)tate q(uo)d h(abe)t vo(lun)tate(m) [illegible] et vo(lun)tate [illegible]
aut(em) h(abe)t de causa sunt p(ro)ducam sunt et
sola q(uo)dam modo corporis [illegible] et sicut
duplex in partibus sunt dicta sunt et sciant
non s(ecundu)m sciam et sunt duplicia apta na
ta sunt s(ed) [illegible] et [illegible] sunt in p(ro)p(ri)o so(lo)
sine libera [illegible] q(uo)d [illegible]
[illegible] et [illegible] ut ad p(ro)p(ri)o in
[illegible] / [illegible] / [illegible]
dicebat h(oc) libera [illegible] / vol(untas) [illegible]
sillogismu(m) appellant [illegible] possunt [illegible]
sola intellectu(m) [illegible] / [illegible]
aut(em) [illegible] / [illegible]
ab [illegible] s(ed) [illegible] s(ecundu)m [illegible]
q(ui)a [illegible] sola [illegible] duplex [illegible]
[illegible] sunt [illegible] q(uo)d aut(em) separate
[illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] s(ecundu)m sciam s(ed) s(ecundu)m [illegible] et
[illegible] sunt s(ed) [illegible]
[illegible] s(ecundu)m [illegible] s(ecundu)m [illegible] alius
[illegible] et alius [illegible]
[illegible] et alius aut(em) [illegible]
q(uo)d tu(m) [illegible] in sola [illegible] s(ecundu)m

q(uo)d e(st) [illegible] libera [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] q(uo)d libera s(ecundu)m
[illegible] duplex et [illegible]
[illegible] et a(nim)a [illegible]
s(ecundu)m [illegible] et [illegible] ad p(ro)p(ri)o in
[illegible] diff(erentia)e [illegible] q(uo)d [illegible]
[illegible] sunt [illegible] s(ed) h(oc) [illegible]
[illegible] et [illegible] simplex sunt
[illegible] et sola [illegible] et
s(ecundu)m [illegible] et in [illegible]
[illegible] sunt a(nim)a [illegible] intellecti
[illegible] s(ecundu)m q(uod) [illegible] in [illegible]
e s(ecundu)m aut(em) q(uod) [illegible] duplex [illegible]
[illegible] et sic duplex [illegible] potentiarum p(er)
[illegible] obligata [illegible] potentiarum
ad unam [illegible] facultate
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] vegetativum s(ecundu)m [illegible]
[illegible] natiue obli
[illegible] non [illegible] a(nim)a s(ed) [illegible]
[illegible] aut(em) [illegible] non [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et s(ecundu)m [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] q(ui)d ab
[illegible] et [illegible]
et [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad altru(m)
sunt [illegible]
[illegible] sunt [illegible] stabilia q(uo)d [illegible]
[illegible] et sic [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] potentiarum sibi [illegible]
[illegible] a(nim)a q(uod) [illegible]
[illegible] simplex [illegible]
[illegible] et s(ecundu)m [illegible]
q(uod) [illegible] s(ecundu)m [illegible] q(uo)d [illegible]

[illegible] et melancolici videbant ut antiquitus / postea autem videntes quod ante tempore de tali et de [illegible] ut alii mutaverunt dicentes et [illegible] quod [illegible] ut antique vocaverunt videntes per materiam / alia autem [illegible] ut alii vocaverunt etiam in somno quod viderunt quod etiam per se in [illegible] persone super alios [illegible] [illegible] / quod sane [illegible] deceptum vocavit hoc quod ipse [illegible] [illegible] in magnis quod vidit [illegible] [illegible] et in statu et per [illegible] apparet quod non [illegible] cum [illegible] quia [illegible] [illegible] quod [illegible] et [illegible] magis [illegible] in somno quia in somno virtus spiritus et caloris ad loca digestionis et operatur calor similiter in somno operatur digestionem et intrinsece [illegible] diffusionem et additionem ad [illegible] [illegible] planetarum boni autem et mali [illegible] manifestari / proponit [illegible] [illegible] operationes exteriores voluntarias [illegible] dicit [illegible] studio [illegible] ut a [illegible] differentia [illegible] [illegible] autem de [illegible] in somno [illegible] [illegible] et operationes [illegible] studiosa ut prima somnia autem [illegible] ligatur et si sit [illegible] [illegible] [illegible] organis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ut simplex ut [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] probabat [illegible] quod [illegible] [illegible] qui sunt [illegible] / prima [illegible] fantasia / [illegible] / et [illegible] ad formam [illegible] sicut ad [illegible] quod [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] probat somnia [illegible] in somno fit [illegible] et [illegible] fit ad [illegible] sicut [illegible] et [illegible]

[illegible] quod expeditius operatur in somno non propter studiositatem et puritatem [illegible] [illegible] magis quod [illegible] fantasmata [illegible] [illegible] ad operationem [illegible] in somno [illegible] sic vera fantasia iustorum et studiosorum [illegible] quod fantasia quorumlibet / et sic etiam in somno studiosi dicit philosophus / [illegible] autem [illegible] [illegible] fantasia [illegible] [illegible] sicut [illegible] et [illegible] et in [illegible] quibus [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible] nisi bona et in fantasia somniorum [illegible] [illegible] in visu et auditu et sic [illegible] somnia [illegible] / [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] sunt et in [illegible] [illegible] ad somnia [illegible] [illegible] quod ut bona faciunt [illegible] somnia ut [illegible] / quia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt [illegible] ut [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] et in [illegible] quod in somno expeditius operatur [illegible] [illegible] ut sit [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] / [illegible] ut [illegible] secundum formam vocis [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] per formam vocis//

Dicitur autem etiam alia quod in sunt [illegible] [illegible] / quod [illegible] [illegible] per vocem / et hoc [illegible] [illegible] et [illegible] vocis [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] passionum [illegible] quod [illegible] forma vocis [illegible] [illegible]

expulsione facere non potest / ideo cum in ... [illegible]
... [illegible] ad ... [illegible] ... in
[illegible] ... quod ad
[illegible] et ... [illegible] ... non
... [illegible] forma ... [illegible]
... [illegible]
[illegible] et ... [illegible] forma
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
et ... dissolucio ... [illegible]
ad eligit ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et sic ... [illegible]
... [illegible] et sic ... [illegible]
ad formam ... [illegible]
et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et sic ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ad ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
quod non ... [illegible] forma ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
est ... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] quia ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]

... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] est
... [illegible] ab
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] est ... [illegible]
... [illegible]

Obligationum ... [illegible] et
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ad ... [illegible]
... [illegible] et ad
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] mathematicorum
mathematicorum ... [illegible]
... [illegible] est ... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] et ... [illegible]
... [illegible] est ... [illegible] et
... [illegible] et ... [illegible]

fessivam confirmatiuam dispensatiuam quibus vocetur vtitur ad domus gubernacionem. vocatur autem quod est in familia subiecta in indiscretis temporibus filius. vocatur et sicut exaudientiua quo ad formam ipsius voluntatis patrisfamilias obedit ad gubernacionem domus. tercio vocatur operatiua id est pietas vel patientiua que circa bona et consilia ad vitam et vocatur patiua quod est primum gubernatiua secundum vocatur prima et vocatur obedientiua exaudientiua quod conat ad formam voluntatis patris. et etiam vocatur speculatiua quod est vocatur mathematica vel quia vocatur quod homines natura ut homo est aut comparatur ad corpora aut ad intrinseca subiecta secundum ad corpora aut secundum finem speculatiui boni aut secundum finem operabilis boni et primo speculatiua vocatur et etiam audiui precta si vero comparatur ad intrinseca subiecta vocatur patris familias. ergo aut per comparationem familie ad patrem tunc est vocatur quod dicitur exaudiendo et obediendo quando tunc est vocatur suadetiua aliquando voluntatis persuasio indicat quod est in se vocatur et hoc idem indicat omnis interpretatiua et omnis deprecatiua que fit ei a voluntate si tamen voluntas formaliter secundum naturam suam ponitur a voluntate vero interpretatiue vel suadetiue sic nec suadet nec interpretatur nec deprecatur sed ipsum adhuc autem sicut naturaliter suscepto est voluntatis suadentis nec interpretantis nec deprecantis nec suadere nec deprecare. et tunc suasio vocatur indicatiua ad consentiendum interpretatiua autem diuina obligatio non obediens ad formam voluntatis deprecatiua autem anima a malo vocari reuocatio et omnibus sunt utimur ad gentilibus et vasis actiua tamen virtus ad tales vti non potest quia labia sunt a corde ipsi monendi voluntatem que est in tali et ideo vtitur persuasione et interpretatione. sicut autem et hoc quod sic obedit dicitur rationem habet. et vocatur deprecatur rationem habet vtrumque primo et

in scripto rationem habet ad aut quomodo admodum a patre audibiliter sicut deprecatiuus quia virtus intellectualis et moralis et hominis secundum ad ipsam comparantur non sic subiectum. sed sicut ad subiectum tamen et ideo simpliciter comparari non potest. E. cum de diuisione virtutis secundum potentiam indicat.

6

6 Notus autem per diuisionem dicimus secundum hanc dictam potentiam dicimus tamen virtutem quasdam esse intellectuales. intellectus potentia que est accepta ad speculatiuam et practicam quasdam autem dicimus esse morales que sunt ad formam voluntatis formate et ordinatiue sapientiam quidem et intellectum et scientiam dicimus esse intellectuales secundum intellectum practicum liberalitatem et sobrietatem dicimus esse virtutes morales ad formam voluntatis formatas a quo quod omnes aut intellectuales virtutes sunt. et quod tamen morales quam intellectuales sunt virtutes hoc non probat quia loquentes de moribus non dicimus quia in more laudabiles sunt sapientes vel scientes sed qui in more laudabiles mites et sobrios et hoc est quia operatur mansuetudinis et sobrietatis etiam si sapientis et intelligentis scientis non sic ad formam perfecte voluntatis sed etiam laudamus. et qui sapiens est secundum habitum et intelligens vel sciens omnes autem habitus laudabiles virtutes ut deprimus. per hoc tamen intellectuales quam morales habitus virtutes sunt. habitus autem moralis grece dicuntur ethikos sunt autem deprecatiue. et est quod breuiter scribunt figuram qua nos sic scribimus e. et si prima littera in ethicos sit e breue sonat morem in latino e vero longa scribunt figuram que nos ut h. capitalem cum duabus lineis equedistanter descendentibus quare.

in medio sistant, 3a ortganaliada ab una
ad aliam partem sit e.t.l. et sic habitur
nomen mixtum et ethicus tunc sonat latine
consuetudinalis et ideo a quibusdam ethice virtutes
dicuntur morales, et a quibus consuetudinales et in
nobis autem non est haec materia vita quia apud
nos et mos et consuetudo sunt ex parte vo-
luntario scriptis etc. ... simpliciter
... equivocum ... et aliquando
sumit temperanciam et aliqui sobrietatem et
aliqui castitatem. Unde ubi possumus sobrietatem
intelligere et temperanciam castitatis. Propter autem
in latino sobrietas opponitur luxuriae que
est in comedendo et bibendo, temperancia et
in ... superfluitatem diminucionis de-
lectationibus innatis, castitas autem opponitur
incestum quod est in venereis. De hiis autem
dicemus in sequentibus, tractabimus
enim de omnibus virtutibus animam perficientibus
secundum omnem doctrinam moralis contem-
plativae et practicae speculativae et secundum principa-
cionem obedientiae dicti. Explicit liber
primus. Incipit liber secundus.

Iste est primus liber ethicorum secundum
venerabilem Albertum conditum tempore
... Dominicalis.

[illegible] liber 2us ethicorum primus de principiis generationis virtutis in nobis. c. 1. De [illegible] virtutis in genere [illegible]

Multiplici autem virtute existente hac quidem intellectuali, hac autem morali. Ea quidem quae intellectualis est plurimum ex doctrina habet generationem et augmentum, ideo experimento indiget et tempore; moralis vero ex more fit. Unde et nomen habuit parum declinans a more. In primis ergo videndum est quod virtus duplex est, scilicet theoretica et practica, sive et quod theoricalis est duplex. Hec vel dicitur scilicet speculativa et practica, et id quod est practicum duplex dicitur scilicet id quod est factivum et id quod ad sensibilem operationem subiectam, et id quod secundum est practicum activa dicitur et determinans. Id autem quod est practica operationum duplex: scilicet quod est apparatus forma rationis susceptivus, propter quod irascibilis et concupiscibilis a quibusdam aliquando dicitur irascibile et concupiscibile, irascibile et irascibile et concupiscibile simpliciter quae sunt secundum potentias animae sensibiles [illegible] vocantes quod a patre et regente forma rationis suscipiunt. Sed quia quadruplex bonum [illegible] et omnia ista hominis sunt ut homo est, ergo [illegible] [illegible] istorum bonum et optimum in quantum [illegible]. Et hic [illegible] documenta in praecedenti libro habita propter hominis ut homo est sic [illegible] ad [illegible] in [illegible] [illegible] bono et optimo quod est virtus eius. Ergo [illegible] omnes [illegible] potentias secundum bonum et optimum et virtutem [illegible] [illegible] hominis determinetur quia sicut anima hominis [illegible] [illegible] [illegible] bonum hominis [illegible] sed non [illegible] [illegible] hominis est determinetur. Anima autem et [illegible] [illegible] cum diffinitione potestatis [illegible] scientia ut [illegible] et ea. Cum ergo virtutes omnes sint potestates [illegible] et ea [illegible] diffinitionibus et determinantur [illegible] ut homo est ergo quod [illegible] ut homo est secundum virtutes eius [illegible] [illegible] [illegible] denotantur et [illegible] dividuntur et quaedam intellectuales et quaedam morales. Cum autem intellectuales sint [illegible] laudabilium bonorum animae hominis ut homo est non sunt [illegible] et [illegible]. Ergo [illegible] intellectuales quam morales [illegible] sunt ab homine ut homo est. Homo autem [illegible] [illegible] [illegible] non est nisi per voluntatem. Intellectus enim bene [illegible] [illegible] ad [illegible] veri [illegible] [illegible] et [illegible]. Sed in voluntate [illegible] liber est et causa. Oportet ergo quod et ipsa virtutes quae intellectuales dicuntur secundum quod sunt de numero laudabilium bonorum a voluntate sic [illegible] [illegible]. Attendendum ergo ut voluntas ad quod propter honestatem et pulchritudinem [illegible] [illegible] voluntas inclinatur. Talis enim inclinatio

voluntatis laudabilissimum est et pulcherrimum quod hoc facere propter [illegible] [illegible] sicut [illegible] in [illegible] talibus [illegible] non in [illegible] collocamus. Intellectuales quae virtutes [illegible] nomen habere non possunt [illegible] [illegible] [illegible] maxima hominis quia sic non sunt [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab inclinatione animae voluntatis ad [illegible] [illegible] accipiunt et nomen et rationem. Incipit quod [illegible] intellectuales quae ut plurimum ex doctrina habent generationem et augmentum. Ut plurimum autem dicit quia quaedam [illegible] habent, quaedam autem [illegible] [illegible] [illegible] sicut in primo libro [illegible] ostensum est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut docuit [illegible] et ad doctrinam illius bonus et [illegible] propter quod non [illegible] generatur a doctrina, sed secundum plurimum et ex quibus habet generationem [illegible] multiplicatur accipit et [illegible] quod eo nomine augmenti [illegible] sicut et in generatione hominis [illegible] principiis ex quibus generatur homo crescit et fit [illegible] [illegible] agentibus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] homo et [illegible] et experimento fit [illegible] propter quod [illegible] intellectualis experimento indiget et tempore [illegible] sicut ex [illegible] [illegible] [illegible] accipit [illegible] [illegible] autem [illegible] in moribus [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible]. [illegible] est [illegible] [illegible] operationum observatio. Et hic enim [illegible] [illegible] [illegible] primo assumens velut ex quibusdam [illegible] [illegible] [illegible] syllogizat. Omnis enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et bonus ab illustribus [illegible] [illegible] [illegible] diligenter observat magis amplectens [illegible] pulchritudinem et bonitatem [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] sicut principiis, ergo quod [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt et ad se ipsum [illegible] bene [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rationem et honorabilem [illegible] laudabilium bonorum et [illegible] experientia tempore indiget sicut omne id quod procedit ab [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] tempore plus [illegible] ea [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quod est [illegible] [illegible] omne id quod [illegible] [illegible] fiat [illegible] [illegible] [illegible] ea quae [illegible] in tempore talis experientia [illegible] [illegible] tempore indiget, quia ex talibus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. De talibus autem intellectualibus virtutibus [illegible]

ipsius erit tractatus. Moralis autem virtus quoniam more
vel consuetudine fit, propter quod etiam moralis nominatur
vel consuetudinalis. Mos enim proprie in actibus compo-
sitionibus est impassibilibus vel fugibilibus
vel contrariis delectatus et non capit actus in novis
qui sunt cum operacionibus intellectus et si declinat amore
parum declinat. Virtus enim de amore actus. Sed
declinationem eorum circa que operatur in more aliquid
accipit ab intellectu practico, sed hoc est parum quia
ab illo non habet quod sit virtutis secundum nomen nec rationem,
sed potius secundum quod sunt habitus in passione vel operacione
et bene et bene dicitur de motivis nomen habet et ratione et

Capitulum ii. Quod moralis virtus generatur ex assuetudine

Ex quibus autem que dicta sunt in [illegible] neque
una moralium virtutum per naturam nobis infit,
sive generatur. Nullum enim naturalium consuetudine aliter
assuescit, puta lapis qui naturaliter deorsum fertur nunquam
assuescet ferri sursum sed semper movetur, et si decies mille
quis sursum iaciat lapidem et velit ipsum assuefacere
sursum. Neque ignis unquam assuescet deorsum ferri quamvis
enim aliquis ticio ardens descendit ad flammam non
enim propter hoc ignis per se descendit, quod enim ratione dispo-
sitionis hoc est quia sequitur propriam materiam. Talis igitur
motus non per se sed per accidens est igni conveniens sed
aut est materie. Nichil enim eorum que aliter in natura sunt
secundum formam propriam et naturam aliter unquam sine additione
nec sine assuescet. Neque igitur natura neque preter
naturam insunt virtutes in nobis, sed innatis quidem
nobis eas suscipere insunt nobis perfectis per
consuetudinem. Dicendum virtutes morales in
nobis esse velut ex principiis naturalibus non morales
sciam inchoationes quia ex scientia philosophie perfecta circa
dicitur doctrina de ipsis sicut de virtute
oculi et de virtute auditus. Videlicet secundum expositionem
naturalibus in nobis esse virtus secundum de perfectam operacione
virtuti omnino virtus non contra subiacerent sicut
nec operaciones visus vel auditus sonorum. Sed de
necessitate sit auditus et illi unde ne sunt ad visum
de necessitate sit in nimium visus. Videlicet ergo esse in omnibus
virtutibus secundum non eciam demum operacionum morale.
Adhuc autem quecumque per naturalem formam de-
terminatum est et perfectum de necessitate habet ea que consequuntur
formam illam que sunt operaciones proprie et motus proprius
et locus proprius sicut in bene perfectiore est vel
materiam propriam quod nullam consuetudinem transformari potest
ad alias operaciones vel motus vel loca. Si

Si igitur homo ex solis naturalibus perfectionem haberet
virtutum numquam posset fieri malus nec unquam [illegible]
posset operari ad malitiam, sicut nec lapis
numquam prosperari nisi secundum gravitatem nec ignis secundum
levitatem. Ex alia parte si non essemus natura nati
suscipere virtutes ita quod virtutum inchoationes ex ipso
ordine rationis ad bonum non essent in nobis per naturam,
non essemus susceptibiles virtutum sicut nec asinus
nec bos. Nullus enim inest per naturam susceptibilis
est anima hominis virtutum inchoatio per modum eorum que sunt
et ista sunt in ipsa sicut patet in intellectualibus virtutibus
quoque prima scientia sunt lumina intellectualia ab intellectu
prima procedencia. Iusticia autem prima principia que
sunt eorum omnium conceptiones quod quilibet probat audiens
ut dicit Boetius et ista non essent in nobis in
studio efficiens sed in ea sapientes vel scientes
hec enim modum perfectum proprium secundum faciunt virtutum
intellectualium. Sed igitur oportet quod sit in moralibus quod
secundum inchoationes et prima principia in nobis sint per naturam
ut sint susceptibiles earum. Hanc autem probat
satis pulcre ostendens quod in nullo alio [illegible]
in homine statim ab infante etate et tenere invenitur
est verecundia turpitudinis et gloria honestatis.
Verecundia autem hec gloria non procedunt nisi ex
natione appetitus naturalis ad bonum honestum
inclinatio et non nisi per assuefactionem. Assuefactio
non est nisi per convenientem formam ad honestum
et bonus honesta quia et bona per [illegible]
sunt mala. Tale huiusmodi est signum est [illegible]
omnibus moralibus medium declaratur [illegible]
oportet quod ad ex ~~moribus~~ in nobis quod sit prima
mensura medii. Nichil autem mensuratur
nisi per aliud sue nature simplicissimum et primum
secundum ergo quod est in nobis ad est quod de natura
medii virtutis simplicissimum et primum pro
quod innati sumus suscipere virtutes.

Capitulum iii. Quomodo per consuetudinem generantur virtutes

Ex dictis igitur patet quod quecumque quidam
natura nobis adveniunt secundum perfectionem forme
naturalis, horum potencias perfectas per naturales habemus
primo, secundo in nobis ipsis habitus et postea
operaciones perfectas reddimus exponencius

145
146

[illegible] per frequentes precedentes, et per consuetudinem ipsius
non accipiamus quod ostendens [illegible] / Non enim ex multotiens
videns audire sensum auditus accepimus sed econtrario
auditum prius ex natura habentes illum sumus audiendo in
operacionibus auditus / auditum autem habemus non utentes
sumus ab usu sed per naturam. Virtutes autem morales
non habemus sed prius accepimus operantes ab usu
operacionum / Sicut in artibus est ubi operando et postquam
accepto utimur sic ea prius est effectum. Quemadmodum
etiam in aliis artibus quia in artibus ea quae oportet nos dis-
centes facere et perfectionem ipsarum disciplinam quam
non per doctrinam sed facientes discimus usufaciendum
v. g. / Verbi gratia edificatores usufaciendum hedifica-
tores fiunt et citharizantes usu citharizare. Sic
autem et iusta quae operantes usu operacionis iustorum
iusti efficimur / Temperata autem facientes usu
facionis temperatorum efficimur temperati, et fortia facien-
tes usu fortiorum efficimur fortes / Quod enim autem
sit duplex agens, scilicet agens primum, et agens proximum.
Agens primum est intellectus practicus ad morales
virtutes, agens autem proximum est appetitus racionalis
participans voluntarius. et subiectum est in ipso consideratione
singularia in quibus est actus et in forma illorum
primum, scilicet proximum agentis operacio efficiens
generativa est virtutis sicut et calidi et frigidi
et humidi et sicci forma primum informati informa-
ta depositio ducit ad actum eius quod generatur /
Non ergo operacio secundum quod est passione est / generat virtutem
sed prius sit quod informata sit forma primi et actu in-
tellectus, et formam proximo eliciendis operacionem quod est
appetitus forma racionis participans, sic enim generans
univoca efficitur generati et generatis et proprie secundum
ractionem actus, operatum autem formarum talis est generatis habitum
moralium propter formas ad operacionem et in habitibus stantes
sicut in ultimo sue virtutis non habemus ex natura
sed per operaciones actione / Sicut in talibus omnes formas
sit ex natura tamen actus et complementum est ex operacionibus
et ideo operaciones precedit sic ea complementum sequitur /
Sicut in talibus forma precedit actum tempore in eodem quamvis in
diversis actus potentiam precedit et tempore secundum vero
et forma / sic enim ordo non stat ordo [illegible] / Intellectus enim
practicus est in actu perfectissimo et prius sit in distincto, et
appetitus forma racionis participans est inchoativus
actus et ideo inferunt operaciones ad actus generandum
sed in ipso appetitu quam forma accipit virtutis
prius forma quam actus et tempore [illegible] / ideo declarat quam

quam modum natura est ad agens quo est omnia
facere et ad paciens quo est omnia fieri. Ita et in civi-
tas ut artifex dicitur ubicumque autem in eodem propterea est
complexio per actum agentis quod sit operacio ipso habemus
per naturam et complementa eorum non accipimus per
operaciones. Ergo autem est in hiis in quibus complementa
per operaciones accipimus in hiis quorum possibilitates perfectas
per naturam habemus. Sed ad actum et complementum
perducunt operaciones per formam quam accipiunt ab
agente primo et ab agente proximo / Testatur autem hunc
et hoc quod fit in civitatibus quia secundum proprias voluntates
sunt ordinate legislatores enim bonos cives
studet facere assuefacientes eos ad opera bona
supponentes quod ex operacionibus bonis virtus civilis
innascitur quia enim est voluntas omnis legisla-
toris quod in dictis cives bonos per operaciones bonas
faciat / Quicumque vero legislatores non bene hoc
faciunt peccant civilitatem corrumpentes sicut leges
tyrannorum et latronum ad mala assuefacien-
tes suos per malas operaciones. et differt horum
civilitas a civilitate quae secundum civilitas est. Sic
differt bona civilitas a mala, bona enim ci-
vilitas conservativa est et perfectiva est civium in bono
mala autem corruptiva est in omne / Si autem quis
obiciat quod in omni eo quod est / cuiuslibet nature est principium
medium et extremum, sicut patet in omni motu et in
omni generatione, secundum virtutem principium medium et extremum
in generatione virtutis est eiusdem nature eo quod sic dicat
auctor quod motus non est nisi forma post formam
et cum principium virtutis sit in natura [illegible] ~~et forma virtutis~~
medium et extremum erit in ipsa et sic virtus erit naturalis
et non acquisita / Ad hunc autem omne quod secundum
naturam educitur de potentia ad actum eductum non est
additum, sed potius unum cum eo quod fuit in potentia, et sic
hec virtutes morales non sunt addite potentie
sed unum cum ipsis quod multi negaverunt dicentes
virtutes esse in spiritu qualitatis secundum primam speciem
dispositionem et habitus / potencias autem non ponunt in
eadem specie sed potius in alia potentia vel in potentia / Dicimus
ad hoc quod in veritate essentia virtutis una est in principio
medio et extremo sed ea non est unum, et bene
concedendum est quod [illegible] in essentia virtutis in-
choativa est in natura perfectiva, sed perfecte non est in
choativa secundum omnem modum quia per ea potius est unius
sed ex perfectionibus et imperfectionibus accipitur ab operacionibus

sicut et omnis natura forma per essentiam est
intus et esse possibile per se perfectam actionem et perfectum
accipitur ab operatione principiorum nature
hoc eciam modo dicimus per esse additas
potentias sed non per essentiam. In essentia
enim idee est quod sunt ipso et per se de actu
et ideo dicit aristoteles quod est bonum et non multa
et quod dicitur virtutes esse in predicamento
qualitatis quo ad illam speciem que est dispo-
sitio vel habitus. possibile quod esse in specie quod dicitur vel habitus
quo vel in potentia. secundum quam vel est quia
non pluribus idem se diversum esse quod habet in diversis
predicamentis et in diversis speciebus predicatorum
et sic potentia vel possibile est in specie que est naturalis potentia
vel impotentia. potentia autem secundum esse quod habet forme
in characteris vel per se est in specie dispositionis
vel habitus immo quod plus est. ad hoc
quod est secunda et cum esse qualitas est sit
ipsum rationale per id quod est secundum est. sicut
principium speciei secundum est. per esse quod qualitas
est quia per esse quod habet in homine hoc quod est
secundum ipsius hominis est rationalis. ergo habet esse
non pluribus ipsum accipere in diversis diversa
modo intrinsecet perfectionis. cum tamen hoc quod
secundum est hominis ab omnibus equaliter participetur
et etiam in omni forma universali. sic eciam ratione
per id quod est bonum est perfectum et perficiens
et perfectum. virtus autem eius est secundum quod perfecta
est. Et ideo virtus omnis acquisita esse dicitur
vero et non essentia acquisita. Capitulum x. quod omnis
virtus acquisita dicitur per se bene regnat et
[A]d intelligentiam autem philosophorum considerandum
est. Habent dicimus quod ex eisdem operationibus
et per eadem obiecta movetur quo modo
se habeat et fit regnat omnis virtus et
corrumpitur. Simile autem est in artibus. hoc per
per inductionem. Ex citharizare enim
boni et mali fiunt cithariste preterea

aut longo sic fiunt eciam boni et mali
edificatores et omnes reliqui artifices
Ex bene quidem enim edificare boni
fiunt edificatores. ex male autem edi-
ficare fiunt mali. Si enim imbuunt
bis artis principiis quorum collo
ad finem artis recte tendit et operatur
in forma illorum principiorum boni fiunt
artifices. Si autem imperfecte imbuantur
imperfecte erunt operationes eorum et artes in
perfecta. Sed artificiatio et sic omnibus
principiorum imbuantur in operatione
errabunt. et finem artis non consequentur
propter quod in laudibus disciplorum laudes
inveniunt preceptorum aquibus imbuuntur
preceptores autem dicimus eos qui sine
errore secundum imitationis lineam ad finem
artis precepta artis tradiderunt. Si
enim non sic se haberet res. nichil utique
opus esset docente. sed omnes fierent
utique boni vel mali statim ab ipsa
natura. sic utique et in virtutibus se
habet. operantes enim que in contractibus sunt quibus
contrahimus ad homines efficimur. hii quidem
iusti. hii autem iniusti. iusta quidem secundum equalitatem
in lucro et dampno. iniusta autem secundum inequalitatem.
Operantes autem que in periculis assueti timere
vel confidere sive audere efficiuntur.
hii autem timidi. Sed autem et in circa
concupiscencias sunt in iras operantes similiter
hii quidem efficiuntur temperati et mites.
hii autem intemperati et iracundi sicut
mites quoniam a se dum se componunt que
et composuis in moribus alios provocant
et provocantur ab alienis. hii quidem
quod et sic conversati in operationibus efficiuntur
boni. alii autem ex sic. hoc est quomodo

conversantibus efficiuntur mali et e contra boni
utique nullus fuisset doctor. Eodem modo ex similibus operacionibus
boni vel mali habitus fiunt boni vel
mali. Propter quod oportet operaciones quales
reddere ut ad debitam qualitatem operaciones
formentur, quia secundum differencias operacionum se
dant habitus. Non parum ergo differt sic vel
sic .e. vel male ex iuvene consuescere
assuefieri per operaciones. Sed multum differt
magis autem omnem facit differenciam quia perfeccio
et perfectam virtutis totam accipit ex primo.
Sociatum enim ut dicit Victorinus cum perficit
est in omni posteriori operacione quia sicut in rebus
posterius prius incolantur non coordinatis vir
tutibus sibi. Ita est de omni posteriori operacione
quia non coordinato habitui in ipsa frequenta
tes et imperfecte fiunt operaciones. Illius
Sucessivus autem actibus et operacionibus
continue ad unum habitum et perfectiores
reddit operaciones. Et omne quod
pertinet ad habitum coordinacionem
consuetudo facit frequenti operacione etc.

Capitulum 6. Quod qualitates attendende sunt in

Quoniam autem operacionibus que generant
sunt qualitates attendende virtutes
sunt in operacionibus que generant per virtutes
Quarum prima est quod operacio sit ad
rectam racionem. Secunda quod licet medi
stans habeat auxilium ad bonum sit
susceptiva. Tercia est quod sit operacio
ad medium ordinata et excellencia
et defectu corrumpatur. Quarta est
quod talis sit operacio ex qua virtus
fiat et mensura virtutis effectum per
maneat. Quinta est quod talis sit
operacio quod in operante semper crescendum

faciat vel efficiat. Et hoc manifesta
bimus per singula. Quia enim secundum rectam racionem
debeat esse factum propter hoc quia opus negocium
non contemplacionis gracia est quemadmodum
alia negocia ad perfectam speculativam
intellectus ordinata. Non enim ut sciamus
quid est virtus scrutamur, sed ut boni
efficiamur. Quia nullum utique esset perfectum
eius. Secundum enim dictis consideratur et considerare
veritates rerum ideo est principium ~~et rerum~~
sciendi rem secundum veritatem ipsius quod est
principium esse rei et hoc in virtute maxime
est utilitatis. Problematum enim secundum
doctrinam topicorum non fiunt nisi duo dicta
e. quod ad nos referunt. Volumus enim quedam
scire propter se et propter se. Quedam autem propter altera
ut adminiculancia ad ista. Naturalia enim
est et mathematica et methaphysica. Volumus
scire propter se. Logicalia autem volumus scire
propter alterum. Per modum enim quod sunt
logicalia adminiculantur ad illa. Sed consideracio
virtutis contemplativa accepta secundum
principia veritatis in esse virtutis et sciencia
non sunt problemata que desiderent propter se
sciri nec sunt adminiculancia ad alia et
per modum physice non habent. Nullum quasi
esset proficuum in talium problematum per
scrutacione. Quia ergo quod in operacione bonum per nos
operabilis omnis accipiantur in dicens virtutum
accipiunt quasi ad finem bonum et non ad finem
veri. Non quasi contemplacionis gracia querimus
sed ut boni fiamus necessarium est perscrutari
ea que circa nostras operaciones sunt. Quales
hoc est in qua forma qualitatis operandum
est eas. Hee enim operaciones sunt domine
quia eciam habitus ex operacionibus nati fiant
huiusmodi qualitatis quales sunt operaciones

quemadmodum diximus in auditis. Dicamus
ergo quod prima qualitas in operationibus actualiter debita
est recta ratio quod quidem [illegible] communicabis. Hoc enim
quod esse in omni operatione generativa virtutis
et hoc praesupposito habetur, quia hic describitur pro
suppositione [illegible] virtutum.
Dicetur autem posterius etiam de hoc recta
quid est recta ratio, et qualiter recta ratio se habet ad alias
virtutes morales quae medium sunt quo
ad nos. Determinamus enim quod in omni generante
et ad generans primum quod est in actu primo et
simplici a quo generantia praesupposita forma actu
[illegible] agendi ut generatum ad actum conducat
aliquod simile primo agenti. Immo vero
autem diximus hoc ex [illegible] particulariter vel
recta ratio [illegible] quod est forma boni dat ei
quod participat aliquantulum rationem. Operationes autem
per rectam rationem [illegible] sunt quae principia
[illegible] et [illegible] agentia quod
producunt in actu quod in potentia est
in ratione participata. Sed ergo omnia talia non
sunt conducentia [illegible] ad actum in quantum sunt
operantes, sed potius in quantum forma rectae
rationis est in eis. Constat quod forma rectae
rationis prima et communis qualitas est omnibus con-
sequenter generantibus virtutem. Hoc ergo deinceps
pro suppositione teneatur. In sexto autem huius
scientiae libro ibi ex intentione et subtiliter dicemus
quid recta ratio forma prima est generans virtutem
et determinabimus quid sit recta ratio ipsa [illegible]
et quomodo se habet ad virtutes alias participata
ab ipsis. Defectio autem [illegible] investigationis [illegible]
[illegible] sit ex omnibus quae in primo libro de-
terminavimus tam de materia et modo et
auditore istius scientiae [illegible]. Nunc autem
[illegible] de operabilibus est sermo [illegible] et
non [illegible] certitudine [illegible] quemadmodum et
in principio [illegible] sic diximus quoniam
[illegible] materiam sermones expectandi sunt
diximus etiam quod ea quae sunt in operationibus [illegible]
iusta [illegible] et [illegible] que sunt conferentia
nobis ad [illegible] sunt quemadmodum

neque ad [illegible] stabilitatem [illegible] lege
posita et non nata. [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] sermone de moribus
quod sufficiant [illegible] consolationes
sermones. Ad [illegible] autem sermo
de singulis in virtutibus et operationibus
et hominibus et humanis [illegible] non [illegible]
certitudine. Et cum in [illegible] tenuit multo
magis [illegible] qui singularibus ad
[illegible] neque enim sub [illegible] effectum
[illegible] neque sub enarrationem determinata
quae certa sit tale [illegible] quia [illegible] conveniens
alii [illegible] conveniens est. Hoc autem
ad [illegible] magis manifestum est quia
oportet operantes ipsos diligenter
intendere ad ea quae sunt ad tempus et ad tempus
[illegible]. Ita enim [illegible] in medicinis quae magis
valet magis sunt eligenda. In [illegible]
quae est ad tempus [illegible] quemadmodum
in medicinali et gubernativa se habet
ad [illegible] et ad [illegible]
[illegible] et ad [illegible] [illegible]
in quibus [illegible] [illegible] dirigunt
et mutant et ad [illegible] [illegible]
quibus mare in [illegible] navigationis
[illegible]. Sed potius motu naviga-
tionem augeat respiciat gubernator
[illegible] bona navigatio [illegible] navigatio
[illegible]. [illegible] ergo [illegible] sit sermo
[illegible] de moribus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in mare non possimus
ad [illegible] non [illegible] negligere volumus
sed potius [illegible] et [illegible]
ponemus ipsos in bono quo possimus.
[illegible] autem [illegible] [illegible] quod ad omnes
et in singulos [illegible] [illegible] est ad
rationem rectam non in [illegible] sed ad singulos
determinata. Determinabilitas ergo [illegible] motus
ad rectam rationem singulorum [illegible] est
[illegible] in operationibus generantibus [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] corruptiva
[illegible] [illegible] et nullius boni generativa [illegible]

Et quod dicit autem quod cum proinde dictum oportet considerare operationes per quas assuefiamus ut fiat et sit in nobis habitus virtutis. Capitulum ii. de debita et congrua qualitate operacionum c. iiij

Hoc autem primum et principaliter est speculandum quod talia quibus sunt nostre operationes innata sunt et ab indigentia et a superhabundantia corrumpi. Sed quia hoc in virtutibus anime non est manifestum eo quod quedam ~~illa~~ illarum organice non sunt, oportet nos de inmanifestis et occultis locuturos uti manifestis signis et testimoniis sicut patet de virtutibus corporalibus nos in quemadmodum in fortitudine que est robur corporis et sanitate que est complexionalis et corporis temperantia. Cum nimia indigentia ad superfluum superhabundantia cum gymnasia et efficacia corrumpit fortitudinem que robur est corporis. Gymnasia enim luctatio est et pugna quia cum labore fiunt. Ingreco enim gymnos latine luctam sonat. Et si lucta multitudine et molestia excedit vires luctantis cum labor colligativus sit sicut videmus in labore de sompno et vigilia dissipatur virtus et specialiter luctantis. Et virtus corrumpitur si omnino deficiat tunc ad membra interius et specialiter exterius deducitur et congelabitur in se ipsis et emollesceret luctator et deficiet fortitudo eius. Similiter autem est in sanitate que est quedam temperantia corporis quia potus et cibi ampliores et minus sufficientes [illegible] sanitatis corrumpunt sanitatem. Que autem commensurata sunt sanitati faciunt sanitatem si non est et augent si imperfecta est et salvant ab alteratione si iam perfecta est. Ita ergo et in temperantia et in fortitudine que sunt virtutes anime et aliis virtutibus moralibus sic est. Qui enim omnia timet et fugit ex consuetudine et metu periculorum subsistit timidus efficitur, eo enim quod procedit semper ad ea difficilia aggrediendum nec sustinendum retractus congelatur spiritus et efficitur timidus. Et qui nichil omnino timet sed ad omnia pericula vadit intrepidus ex assidua processione caloris et spiritus ad exteriora et periculosa efficitur audax proprie et stulta audacia. Similiter autem et qui quidem omni voluptate fruitur et nec ab ulla recedit propter assiduam processionem caloris et spiritus indesiderabilia efficitur intemperatus [illegible] et amica concupiscentia. Qui autem omnes voluptates fugit quemadmodum illi qui dicuntur agrestes nullo delectabili horum assueti efficiuntur insensibiles radicibus arborum nec aliorum [illegible] immiscentes [illegible] et nullum sensum delectationis et humanis [illegible]. Hoc autem voluit quod temperantia et fortitudo corrumpuntur ab superhabundantia quidem et defectu et a medietate autem salvantur. Notandum quod etiam in operationibus que generant virtutem considerandum est quod ad medium reducibiles sunt medium magis faciunt et augmentativum et salvativum virtutis. Non tantum autem generationes et augmentationes et corruptiones fiunt virtutum, tamen ex eisdem et ab eisdem in genere. Sed quod etiam operationes virtutum post generationem fiunt in eisdem genere erunt. Ut enim in aliis manifestioribus et corporalibus virtutibus ita se res habet puta in fortitudine corporali fit enim hoc ex multo cibo sumere et multos labores sustinere et fortis maxime potest facere. Ita autem et in virtutibus anime se habet experiencia: enim a voluptatibus sine ab expellendis voluptatibus efficiamur temperati maxime possumus.

recedere ab huius voluptatibus. Videtur autem
et in fortitudine assueti enim contempnere terribilia
et sustinere ipsa efficiuntur fortes. et iam fortes
effecti magis poterunt sustinere terribilia.
Ad hoc est dicendum quod ipse sunt operaciones inmutate
generantes. huius expressione non generent
sed operationes que accipiunt a primo generante
quod est intellectus practicus. Operationes autem virtute
perfectes ab ipsa virtute elicite sunt perfecte
secundum formam virtutis. Dubius autem dispone
satis dictum est.

Si quid autem ex
sare virtutum iam generatorum supervenientem
voluptatem seu delectacionem vel tristiciam
operibus. Cum enim recedit a corporalibus
voluptatibus seu delectacionibus et hoc ipso
recessu gaudet est temperatus. qui tristatur
in ipso recessu et ab absencia delectabilium
est intemperatus. Quia voluntarie delectabilibus
fruitur. huius opere molestiis recedat et
quam quidem sustinet pericula et ipsa sustinere
ea gratia boni gaudet vel non tristatur
est fortis. quam autem tristatur itaque tristicia
dominatur vel bonum propter quod patitur
pusillanimem mallet quam tristicias pati
expediens timidus est. Circa volup-
tates enim quas habet quibus fruendo pericula delecta-
bilium et circa tristicias quas habet in delectabilium
absencia est moralis virtus propter
voluptatem quidem enim quia fruuntur desiderius
mala operantur libidine voluptatis
illecti. propter tristicias enim quas concupiscimus
in absencia delectabilium a bonis recedimus
propter eo bonum omne circa difficile est sit
et huius bonum desiderium amicaciam
tam propter sensuum difficultates recte
duruntur ab ipso propter quod oportet ad qua-
litatem virtutis esse consequentibus
ut plus autem Habendum enim simbolum
facilior est transmutatio. et ideo prima

nature habilitas facilius transformatur in bonum
quam nature dispositiones contrarie. et ideo oportet
a iuventute et a teneris unguibus et
gaudere et tristari a quibus oportet. Recta enim
disciplina hoc est virtutis conservativa
diminuta quemadmodum eam poeta dicit. Quo
semel est imbuta recens servabit odorem
testa diu. Habitus enim generatus eo quod de potentia naturali
eductus est et ideo perfectus est illius et ipsa
perfectio est potencie. cum illis autem et ipsa forma
in illo habet impeditam generacionem. Ideo
enim impeditur in eductione potencie
et generationis quod generatio eductionis est tam
ad inmpetione. et si adminstrat adhuc
secundum non est perfectus vidi et primus.
Ideo autem est perfectus et primus quod in meli-
horem ad impetus. Unde quod dicitur perfectam
sit virtus operativus sed in perfectio erit
in omni operacione sua. et quia consona illis
est natura ea gaudet ut convenienti
et ita delectatur operacione. Si non tristatur
generalis non fecit sed potius virtutem intus
vel operatur in qua forma nostra inclinata
est et ideo dissimilem econtra tristatur natura
sicut egrota et corrupta. Morales
enim virtutes secundum potencias sensibiles
insunt. et ideo oportet armonicas esse virtutes
et operaciones ad medium armonice delectatas
et si excellat vel deficiunt ab hoc corrumpere.
Iste quoque sunt qualitates
et natura et virtutes. Iste qualitates sunt
in operacionibus virtutis considerande. Quarum
prima accipitur secundum operacionem relatam ad
formam quam generantis secundum actum. Ultima
autem secundum comparacionem operacionis ad virtute
generatam. Tercia autem media accipitur
secundum ea que consistunt in ipsa operacione. Ut
enim consistit operacio in se secundum possibile
quod est ad formam communis est qualitas secunda.
Et autem consistit secundum relacionem ad
formam medium est qualitas tercia.

Sibero cosideratur vm scitudinem q est
i ea vm qnuenientiam forme pmi qua-
quantis ad quantam et ꝑfectam virte
est quantitas gita. Sic enim secundum forme
scientia sit operacionem ꝛ forma quanta
conueniens sit forme pmi quant
scilicet ratio quod quanta virtus i eisdem
operacionibus sit vm conuenienciam forme
exquibus quanta e vm formam ꝛ actum
pmi quantis. ¶ Si reverteret autem
forte id si existeptatibus corporibus utique
quant. et frequentia opa diuisa sint
ꝛ tempore et secundum. Secundum diuisa sint que
i potencia relinquitur exsistit dispositiones
operacionibus. Sicut diuisa sint virtutes
quamvis videntur esse constituti ex multis
diuisis et disparatis. Si autem unum
sit ꝛ continuum tunc unum ꝛ diuisum
relinquitur ex multis diuisis tempore ꝛ
secundum. quod est contra communem intellectum.
¶ Quod sunt autem cum operaciones omnes
vnum sint i forma pmi quantis
quod e recta non eiusdem forme erit
disposicio que relinquit operacio prima
cum eo que relinquit operacio secunda ꝛ tercia
ꝛ sic deinceps. et omnis ite dispositiones
erunt i eadem potencia anime si id quod est
vm illud vnde forme sint eiusdem specie
que omnis aborret intellectus. hoc autem si
consuetudinata. non e difficile soluere.
Sicut enim dicit auctor. i sufficiencia idem
eo quod erit dispositio ad actum in tempore
continuo ꝛ non secundum est forma post
formam si esse et esse ꝛ non vm essenciam
et essenciam. Et ideo sicut i naturis
principia disponentia naturam superueniunt
sicut sup materiam et non diuisa
complexionis forma ad priorem
et dominatorem actum si esse et esse
conducunt donum i ultimo sic conducit

ad ꝑfectam et priorem. ita ꝛ frequentia
rationale quod dicimus esse et seminarium
virtutum deducit ad ꝑfectam virtutem
Et ideo non relinquit i secundum diuisa vm
essencias. sed vm esse tantum. Et quia
etiam id esse esse est imperfectum exceptis
aliquod actum omnia illa esse videntur
i ultimo et ꝑfecto esse quod esse e vm actum
primum et determinatum. et non e esse excipit
i ipso quod quo modo quod operaciones que i secundum
diuise sint. hoc e verum de secundum
materiale operacionum. sed non e verum
de secundum forme. omnis enim agunt ꝛ
quantum i secundum ꝛ forma pmi quant
ꝛ id quod relinquitur i secundum non est esse
et esse quod diuisum sit ꝑ formam. sed e
esse ꝛ esse ita quod antermos ꝑ eius
ad semper ꝛ ꝑfectum ꝛ determinatum disposicio.
Talia autem sunt sim unum et non
multa n vm potencia. excepto quod ipsi solo
seperatis. quia si hoc non idem vm idem
secundum erit diuisa. sed potius vnus
et eiusdem quod vm continuum exparatur
disposicio ad actum sollicitatur sunt i esse et
esse. ꝛ hoc non est inconueniens. hoc
enim vm eundem modum i omni natura
est quantibilium ꝛ corruptibilium.

Si autem
virtutes
morales
actiones sicut dicimus ad omnem
passionem et ad omnem actum si cum naturalis
sit vel ad secundum cum naturalitatis ꝑ consuetudinem
redacte sequitur delectacio vel tristicia. etiam
propter hoc utique consequens erit virtutem
moralem esse circa delectaciones ꝛ tristicias
ꝛ hoc etiam demonstrat penes ꝑ quas
delectaciones. s. et tristicias. Penes enim
quod sunt medicine. Medicine autem
ꝑ contrarium i nature sunt fieri. repletis enim
i nacuatum et euacuatis impletum

et infrigidatus calefit et eodem modo est in aliis ita faciunt legislatores. volentes enim cives agere delectationibus cives prohiberent tristicias ad operationes delectationis per diversa genera tormentorum. et volentes movere ad operationes que sibi sunt tristes adiungunt delectationes premiorum vel laudum quod non facerent nisi virtutes esset circa tales delectationes vel tristicias. ¶ Adhuc autem sicut in aliis patet paulo ante diximus omnis anime habitus ad quas et circa quas operationibus aptus innatus est fieri deterior et melior circa contrarias formas acceptus ad easdem et circa easdem natura habet operandi. Propter voluptates autem et tristicias omnes pravi fiunt vel boni scilicet in persequendo eas vel fugiendo aliquas scilicet quas non oportet vel quando non oportet vel ut non oportet persequendo vel fugiendo vel quibuscumque aliis modis ratio recta determinat determinant iste circumstancie. Et ideo stoyci virtutes determinantes virtutes esse dicunt impassibilitates quasdam et quietes quoniam non in toto bene dicunt. Propter hoc quod sunt dicunt impassibilitates et quietes tamen virtus moralis non sit privativa ablativa sed moderativa. Nec ergo ponentes sic simpliciter vel impassibilitates sed secundum quod quia scilicet pati non permittit ut non oportet et quando non oportet et quecumque alia talia de circumstantiis rethoricas apponi consueverunt. Supponatur ergo virtus esse talis quod moralis sit circa voluptates et tristicias simpliciter optimorum operativa. Malicia autem contrario apposita quod mala est quod contrariorum malorum est operativa. Delectationem autem hic vocamus omnem appetitus diffusionem et fructum super id quod reputat conveniens. tristiciam autem dicimus contractionem vel appetitus vel quod ex absencia talis delectabilis causatur vel ex presencia contrarii. Virtus

Virtus enim moralis tendit delectationum et tristiciarum moderativa et ordinativa et ex talibus nata est fieri melior et deterior per contrarium modum se habentibus. Nec facit quod sint pravi vel non sentiant sed quod non sentiant ad modum debitum et hoc est quod non sentiant quando oportet et ut oportet et circa quod oportet et de aliis circumstantiis operandi. Virtus igitur eius non sunt operative optima tamen circa illas delectationes etc. ergo est optimorum est igitur operativa. ¶ Hoc autem etiam ex pluribus fiet enim utique hoc manifestum etiam ex hiis que ad hunc dicta sunt. De eisdem tribus enim existentibus circa electiones attenditur et fugis. In electionibus quidem conferente delectabili et bonis contrariis que attenduntur in fugis malo scilicet et nocivo et tristi circa omnia hec quidem bonus et moralem virtute directus est malus autem peccatoris. Et maxime enim eligitur pro bona eligibilia disponit et perficiendi ordinat circa quod perficiendum sit. Hec autem faciens vel inspiciat ad racionem boni sibi et ut nunc vel ad racionem conferentis ad utrumque ipsorum vel ad aliud conferens est autem vel bonum simpliciter vel ut nunc suum vel contrarium. ergo in electione non insit tantum racio boni conferentis bonum scilicet simpliciter et bonum delectabilis et boni conferentis. Et ad fugam non sit nisi mali vel simpliciter vel ad utrumque vel ad aliud oportet quod fugiens in fugiendo autem consideret racionem vel mali simpliciter quod opponitur bono simpliciter aut racionem tristis quod opponitur delectabili. autem

eandem racionem quod opponitur conferenti. Omnis
enim virtus que est electiva habitus est
circa delectaciones boni delectabilis et
conferentis optimorum operativa et
circa tristicias mali tristis et nocivi
inclusive oppositorum operativa. Maxime tamen
circa delectaciones est quia magis difficile
est moderare delectacionem. Cum omnibus enim
hominibus aliis est et in omnibus naturaliter
cum natura radicata et eciam est comis
omnibus quod sub electionem assequitur. Hec est
bono delectabili et conferenti. Inquit
enim horum est delectacio. bonum enim
conferens delectabilia esse videntur
bonum quod ex se ipsa non conferens aut
est fructum boni. Tristicia autem non sic
in aliis nata radicata est. nec sic
electionem omnibus aliis assequitur. et ideo
facilius est moderare quam non secundum naturam
est nec secundum electionem quod moderari delecta
cionem que in utroque istorum secundum omnem
modum radicata est. ¶ Ad hunc autem
experimur omnibus nobis delectaciones co
nutritam. et non tristiciam propter quod
eciam ex consuetudine et non tamen ex
natura difficile est hanc passionem
vite concorporatam. ¶ Ad hunc autem
quia omnes nostras operaciones regulamus
secundum delectaciones et tristicias propter ma
iores enim delectaciones quidam magis
et frequencius et intensius operantur
et propter maiores tristicias magis
ab operacionibus recedunt secundum omnem
vitam humane conversacionis. propter
hoc igitur necesse est quod omne morale
negocium sit circa delectaciones et
tristicias. Non enim parum bene vel
male gaudere vel tristari in operacionibus
delectaciones autem et tristicias moderando
bene facit habere hominem secundum virtutem

delectaciones enim et tristicie incitant
in animam et exagitat appetitum
eius potenciam ad excessum vel de
fectum et ad hoc appetitiva sit
armonica et organica medium de
lectacionum et tristiciarum est bonum nobis
generativum et augmentativum et salva
tivum. Extrema autem corruptiva
medium autem in specie non potest non corrige
re ex extremis. Moralis autem
virtus mediatrix medium est. Est
igitur circa delectaciones et tristicias
corporales optimorum operativa//

Ad hunc
autem difficilius
est voluptati repugnare quam ire
quemadmodum ait Eraclitus quod dicit quod ira
que eciam voluptate est difficilius
expugnatur quam ira semper. quia volup
tas quemadmodum fumus quidam melle dulcior
est in melle fallente in mores peccatoris
ita ut eciam ira quod ipse amaba[…]
dulce faciat reputari. Circa dif
ficilius autem semper et ars fit et virtus
facile enim secundum nomen est facultate dif
ficile autem contrarie nec facultate
est elevativum sed debent sicut facile
vel delectabile vel saltem non triste
alicui indiget principiis quibus
natura innititur ad facilius ut tales
operaciones vel delectabiles vel non tristes
operentur. Et enim bene quod esse forte
in facili melius est et hoc quod est difficile
quam eciam propter hoc quod nec datum est
omne negocium virtutis moralis
et politice totaliter est circa delectaciones
et tristicias quia qui enim bene hiis
delectacionibus et tristiciis utitur bonus
erit, qui autem male malus erit.

...it. Opus enim hore potestate ... per operationes quarum nos domini sumus et quibus ira et imperium impugnet et lege tamen ... nimia ratione delectationes in natura delectationis et electione magis difficile est expugnare delectationem quam iram. Dicit enim quod delectatio legibus non utitur nec intra legibus asseratur. Et ideo a proposito demens vocatur. Est enim ligans et ... et demens ligans quod ex ratione ... ex quo consistere a quo vel quo vel quomodo delectetur. Demens autem ex quo quod nullum recipit legem vel regula vel modum. Ira autem asserat quod legibus utatur. Mali autem legibus utentes placet ut leges ligat et trahant tamen ut male asserere notant electionem. Et ideo iusta voluptas sit ... ut ... vastit et quod suas ... delicias. Ira facile expugnatur. Appetita autem voluptas ut funus omnibus virtutibus funditur ... et ... bitumen et gluten fortissimum omnia ... sibi tenet alligata. ¶ Secundo ... quod virtus circa delectationes et tristitias est et quod ex quibus ... operationibus fit virtus et augetur ab eisdem non sed. Sed per contrarium modum etiam corrumpitur. Et quod ex quibus operationibus fit per generationem circa has etiam in ... operatur actum a nobis dictum sit.

Q|ueretur
  |autem utique ab aliquo
dicimus quod oportet quod iusta operantes iustos fieri et temperata operantes fieri temperatos. Hoc enim impossibile ... Si enim aliquis operantur iusta et temperata iam videntur esse iusti et temperati. Quoniam si aliquis operatur

grammatica et musica grammatici videntur esse et musici. Et tamen ... enim operationibus operatio forma trahit ab operante. Et ideo non videtur forma esse in grammatico ... quod non est a operante. Iusta ergo et casta non sunt in operans iustus et castus sit. ¶ Ad hoc autem magis hoc videtur esse in operibus moralibus quam in artibus. Virtutes enim morales in appetitu sunt appetitus autem in mediatione est operationum quam ... In omnibus autem sit est forma per modum ... actum et operationem ipsius informat. Et sic ideo videtur quod iusta et casta non possunt esse operationes que a iusto et casto non procedunt appetitu. ¶ Autem solvere ... vel ... in artibus. Ita sic ... quod operatio sic sit ipsius operantis. Contingit enim grammaticam ad facere et ... a suppositio aliquid quod per directionem aliquid grammaticam faciat. Vel loquitur sicut ... loquitur grammaticam. In ... autem dico ... grammaticam facere per enim ... loquitur grammaticam quod per imitationem grammaticorum ... facere grammaticam. Contingit etiam facere grammaticam a suppositio ... vel ad ... grammaticam ... ad ... orthographia vel a formare ... In ... grammatica ... enim non sequitur quod grammaticam faciens sit grammaticus. Ideo igitur grammaticus est grammaticam faciens sit grammaticam ... faciat et grammatice. Hoc autem ... est quod ipso est grammaticam ... faciat. ... enim ...

facit et non per accidens quia iste actio
est gratia solutionis obiectionis. Non enim sequitur
si iusta faciat et casta quod sit iustus
sic et castus vel iuste faciat et caste
talis autem est qui iusta facit et casta
propter hoc quod in ipso est iustitia et castitas.
¶ Forte autem et haec solutio non est
sufficiens, necessarium tamen — enim nunc alio
supposito nec omnibus peractis iusta et casta
operatum esse eum qui iustus et castus
non est. Cognitum enim quod operatum
ab intellectu practico quod primo formatur
in omnibus innovatibus et operatur in-
tendens [illegible] virtutis quod non
faciet si tamen vel alio supposito operatur
operatur [illegible] ad [illegible] in ipso quod opera-
tiones conformat et sibi in [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]. Ad hoc
solvendum est ad [illegible] quod necessarium
sicut est in artibus et in virtutibus
innatis. Enim ea quae ab ipsis artibus
sunt [illegible] et operata [illegible] et
optime [illegible] ipsis operantis
et operationibus [illegible] quod aliquid
[illegible] sit in operante. [illegible] enim
[illegible] et [illegible] est armonia
responsoria [illegible] ipso quod non [illegible]
[illegible] est [illegible] ad [illegible]
non est [illegible] et [illegible]
et [illegible] est in gladio vel in aquo
operato. Non enim [illegible] gladius
[illegible] quod ab optimo artifice factus
sed ex hoc quod est ex ferro optime
temperato et figura [illegible] ad [illegible]
optime composita. Apparet quod [illegible]
[illegible] non [illegible] artis
[illegible]
armoniam cordarum et passione

conveniunt. Apparet quod an[illegible]
sit [illegible] qui [illegible]
[illegible] armonie [illegible]
quod ex [illegible] magis quam ex arte [illegible]
Non enim [illegible] est principium [illegible]
[illegible] autem [illegible] modum natura facit
quod facit et [illegible] quod [illegible] que
sunt ab arte [illegible] artificiatis [illegible]
[illegible] et non in artificiabus. Sufficit [illegible]
[illegible] artificiata sicut [illegible] forma
[illegible] sit in natura [illegible] arte. [illegible]
[illegible] in artifice non sit [illegible] forma
[illegible] quod [illegible] virtutis [illegible]
iuste et caste et temperate in [illegible]
opera [illegible] ipsis [illegible] forma
iustitie et temperantie. [illegible]
[illegible] oportet etiam quod [illegible] quod operatur
sit sicut [illegible] iustitiam et tem-
perantiam agimus [illegible] opera [illegible]
[illegible]. Opera enim iustitie et tem-
perantie ab [illegible] operatione [illegible]
[illegible] quod [illegible] totum est in
operante et in operationibus non [illegible]
[illegible] et [illegible] opera iustitie
et temperantie non intendit ad
hoc quod [illegible] ponat [illegible] sed potius
quod [illegible] ponat [illegible] ipso. Et [illegible]
[illegible] non [illegible] quod [illegible] in operante
in artificiatis autem nullo modo [illegible]
Ubi totum [illegible] artifex ponit in
artificiato ad [illegible] et non [illegible]
ipsius [illegible] patet [illegible] cum [illegible] est
[illegible] sit [illegible] ab [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] familiaris
et quieta habitatio familie. Talis autem
[illegible] est in opere et non in operante.
In virtutibus autem nullo modo sic est. Opera
enim virtutis [illegible] ponunt
in operante et [illegible] non habent nisi sicut
signa [illegible] et effectus. Et ideo [illegible] oportet

[illegible] erit. Sicut enim hostes in potestate
nostra per operationes quarum nos domini sumus
et quamvis ira et imperiose impugnet et
lege, tamen propter nimiam naturam delecta-
tionis connaturalitatis et electione ma-
gis difficile est expugnare delecta-
tionem quam iram. Dicit enim aristoteles quod de-
lectatio legibus non utitur ut utitur ira
legibus appellatur. Et ideo a dyonisio
demens vocatur. est enim ligans et
ceca et demens. ligans quidem ex
radicatione. cecans vero ex inconsideratione
quo vel quomodo vel quantum delectetur. demens
autem ex hoc quod nullam recipit legem vel
regulam vel moderamen. Ira autem as-
sequitur quidem legibus uti. malis autem
legibus uti consuevit ut leges ligat
et trahant tamen ut male asse re-
notant electionem. Et ideo nisi voluptas
sit canina quam . b. as nascit ei quod
suas inquirit delicias. Ira facile
expugnatur. appetitiva autem voluptas
expugnat. et sinuis omnibus naturis funditur
ut sic coalitus. et tamen virtutum et
gluten fortissimum omnia interiora unde
sibi tenet alligata. ¶ Tertio nominat
quod virtus circa delectationes
et tristicias est et quibus ex quibus etiam
operationibus fit virtus et augetur ab
eisdem non solum. sed per contrarium modum
etiam corrumpitur. et quibus ex quibus
operationibus fit per generationem circa
has etiam iam generata operatur actum
a nobis dictum sit.//

Q|ueret
aut utique ab aliquo
dicimus quoniam oportet quidem iusta operantes
iustos fieri. et temperata operantes
fieri temperatos. hoc enim inconveniens
videtur. Si enim aliquis operantur iusta
et temperata iam videntur esse iusti
et temperati. quemadmodum si aliqui operantur

grammatica et musica. grammatici
videntur esse et musici. In talibus
enim operationibus operatio formam
trahit ab operante. Et ideo non
videtur forma esse in operatione
quod non est in operante. Iusta ergo et
casta non sunt nisi operans iustus
et castus sit. ¶ Sed que ante
magis hoc videtur esse in virtutibus
moralibus quam in artibus. virtutes
enim morales in appetitu sunt. appeti-
tus autem immediatior est operationi
quam intellectus. In omnibus autem sic est quod
forma precedens movens actum
et operationem ipsius informat
et sic videtur quod iusta et casta
non possunt esse opera que a iusto et casto
non procedunt appetitu. Quod autem sic
necesse sit non videtur vel necesse in
artibus ita sic habet quod opera sunt ipsi
operantis. contingit enim grammaticam
aliquid facere et casum et a supposito aliquid
quidem quando preter intentionem aliquid quod
grammaticam facit. vel consonat sicut
et quamvis aliquis consonat grammatice. In-
tentionem autem dico eam quod ab intendente
grammaticam facere. preter enim illam vel
consonat grammatice qui per imitationem
grammaticorum adhuc vero interdum
facere grammaticorum. Contingit etiam
facere grammaticam a supposito ut si
forte vel ad sententiam grammatice sed
ad exemplar ex aliquo recta fiat
orthographia vel a formatione vocis
in anime actum grammatica consonat.//
Magis enim non sequitur quod grammatica
faceres sic grammaticum. tunc igitur
grammaticum est grammaticam faciens si
grammaticam aliquid faciat et grammatice.
Hoc autem sic est id quod ipso est grammatice
grammaticam aliquid faciat. tunc enim per se

constiam actus et circumstantiarum co
sistit quod scire non est sciam virtutis quod
nec moralis scientia notavi prius nec
est virtus intellectualis. quia dicit ma
gna consideracionem requirit comparabilem
virtuti subtilem. sed sufficit quantumcumque co
gnitione. alia autem quatuor ad
veniunt ex inclinacione operari. quia
sicut in primo libro dictum est ex incli
nacione consuevi in iustis et castis
et amabilia fiunt iusta et casta
et ex amore eligibilia et eligibilia
propter se ipsa et ex ipsa frequencia
firmiter stans. potentia operatia
non timuit ad in constantes actus
generale habitum in modum nature retinens
firmiter ab ipso confirmata. et ipsa
etiam frequencia longe recessit [illegible]
a passionibus et sic quieta est et immo
a passionibus non perturbata et sic quidem
in opere. sic quidem quiete et firme
et propter se ipsum electione sic operatum
ab eius quo contrahunt virtutes et opus
virtutis. sed et laudabilitate que
omnia in operante sunt et non in opere virtutis
quidem. quod autem quidam alii dicunt quod
triplex est scire. et speculativum
et morale et id quod est scire
in particulari. volentes dicere quod
scire speculativum est id quod nichil
prodest ad virtutem. scire autem mo
rale et neque scire quod parum prodest
scire autem particulare scire est quod multum
prodest. hec enim scire actum et circum
stancias a quibus est actus dicunt namque
est. et ad propositum nichil faciens quia
etiam de actibus scire speculativum nichil
facit. et scire operativum nec vel parum
facit. vel forte nichil de quo habet
dotam ab aliis et non arte doctrine.

Cum igitur quod solum [illegible]
convenibilitas sit in [illegible]
ex quo in opere artis [illegible]
dicta nichil prodest ad sciendum [illegible]
propter quod dicit eustratius quod indicium
laudabilitatis in opere artis ipsi [illegible]
est et non in operante. Res quidem
iuste et temperate dicuntur quando sunt
tales in modo operandi quales utique
iustus et temperatus operabitur. iusta
autem et temperata est non quando sic opera
tum. sed etiam quando sic operatum ut iusta
et temperati operantur. Illa enim eligen
tes et propter hoc eligentes et firme
et immobiliter iusta et casta operantur.
Ex quo quod totum bonum in operante est
bene dictum quod ex iusta operatione iustus
fit et ex temperata operatione temperatus
ex non operari autem nequaquam. Nullus utique
fit bonus. nec etiam curabit eam
sufficienter. cum nec eligat nec
operatur quorum utique possit facere
si amaret. sed multi hec quidem non
operantur facientes ad similem. autem
bene virtuosi sit in solo scire. et ideo
ad idem confugientes existimant
philosophari dementibus et forte studiosi
neglecta electione et operatione ad
similem facientes laborantibus in
egritudine aliqua. quando medicos
audiunt quod studiose non eligentes
nec sumentes medicinam ac si sanita
tis corpus sit in solo scire. faciunt autem
nichil corpus quod perfecta sit amendans
Secundum eadem igitur et hoc egrota nos
bene habuit corpus nunc curati per
solum philosophari de medicinalibus. Ita
nec isti bene habebunt virtutem animam philosophi
de moribus. Quod est autem hic dubi
tatio de bono quod est in virtute. Quod
enim bene est eligere et firmiter

[illegible] attingere autem me
[illegible] uno modo et quod
[illegible] declinatione et circumst
[illegible] per hoc virtutis non habet
[illegible] et optime. Quod autem ex ipso
[illegible] virtutis iam. Utrumque autem nec
[illegible] extremum in bono et quod extremum
[illegible] intra se habere non potest
[illegible] extremum esse extremum et in
infinitum. Sed ad quod dicitur quod propter
difficultatem contingendi medium
in moribus sufficiat iuxta medium esse
ut dicit Aristoteles. Et quamvis iuxta medium
efficere potest in melius et optimum. Sic
autem in ipso est ad hunc duplex quod
constat medium. Scilicet aut secundum proportionem
nature simplicis aut secundum proportionem
nature ad virtutem. Et primo quidem
medium in uno modo in eodem operante
licet in diversis sit diversum. Secundo autem
modo medium non stat quia virtus
que est in ipso per suam radicacionem et
ipso. Sed maiorem et maiorem confert
facultatem. Propter quod dicimus quod opera
tiones iusta et casta quanto plus operatur
tanto potenciores sunt ad operandum
et sic verum sunt proverbia que dicit
Seneca quod ibi desinit esse bonus ubi
desinit esse vel fieri melior, et id
efficiendi. Dicit quidem quidam pro
faciendi deposuit affectum. Iste tamen
progressus non est infinitus. Omnis
enim cum quamque nature virtus
tamen habet in quo consistit ex ipso fa
cultatis summo et optimo, et propter hoc
in angelis dicitur est quod non secundum sumum
bonum quidem sed summum in bono quod
non. Sic et valet quod dicitur ... quod
medium contingere est medio modo sed
secundum unum vel aliud circumstantiam vel
plures vel pauciores. Quia ubi secundum
omnes attingat in medio non est sed
iuxta medium. Sed enim medium attin
gitur nunc vel modo circumstantiarum
sed quo adiuvat illud in uno et eodem

est unum et omnia. Sic et valet
solo quia quod ponit ex hoc est consi
derare virtutem dicitur. Exemplum ad hoc
videlicet quod summum est summum et eodem
omnibus bonum et secundum se ipsum. Et dicitur
quod extremis perfectius virtutis est ad
infinitum quia quandoque ad perficiat
non ad esse sed summum bonum eo quod ab
ipso distat in infinitum. Si autem utroque
in se ipso consideratur dicitur quod perfectum
eius habet statum. Hoc enim dicunt
stoycorum est quod virtutes bona dixere
asserunt esse. Et ex hoc etiam ad secunda
dicta est. Et hoc non est verum
secundum sapientiam perypatheticorum. Ad
hunc autem quod secundum non procedat
equalitatem primum non est sufficiens
eius distantia infinita. Sed potius
sicut dicunt stoyci. Propter quod sed quod
ex hoc ipso quod summum est in potencia
est equare primum. Etiam si non
infinitum distet. Eo quod secundum a primo
est per distanciam nature sicut
ymago illius vel correspondencia eius.

Tractatus secundus de principiis formalibus
per que colliguntur virtutum differencie. Capitulum primum de passione que est virtutis materia. Virtutis

colli gr̄

Post hec autem quod est virtus secundum
prima ergo que in anima sunt tria sunt. Pas
siones. Potencie. Habitus. Horum ad vir
tutem virtus. Dico autem passiones quod
concupiscentiam iram, timorem, audaciam, invidiam,
gaudium, qualemcumque quia dicimus tristiciam
pigriciam in delectationem, amicitiam, odium,
desiderium, zelum, que dicimus esse amorem
cum indignatione vel iram. Et vel
omnia dicimus esse passiones que in anima
sunt, ad quas sequitur delectatio vel
tristicia in contritione cordis vel dila
tatione. Hec enim ipsis motibus cordis se ostendunt

alterare et passiones sibi inferre. po-
tentie autem dicimur secundum quod per naturam po[illegible]
dicuntur esse que inferunt passiones et
passionum illatarum, puta secundum quas potentes
sumus irasci vel tristari vel miseri-
cordiam et de aliis que narrata sunt. Habitus autem
dicimus secundum quos in ipsis potentiis ex-
istentes bene vel male nos habemus
ad passiones vel ad passionum motus
sive alterationes, puta ad irasci. Si quidem
habemus nos excedentes vel remisse
irasci, male nos habemus secundum habitum
vitii. Si autem mediocriter habemus nos ad
irasci et continue et eciam consequenter bene
habemus nos secundum habitum virtutis. Similiter
autem est et ad omnia alia que in genere passionum
enumerata sunt. Omnia enim que in anima sunt
ad ista tria reducuntur. Anima enim
per [illegible] primum est et [illegible]
vita autem est in operationibus virtutis. Quod ergo
in anima sunt ut autem est quod primum vite
sunt secundum aliquem modum. Ista autem non prime
de tria [illegible] autem enim sunt in [illegible] de
vite opera inclinantes tamen licet ad
ea. Secundo sunt potentie autem ipsius animalis
et prime possibilitates. autem sunt proportionem
accipientia. Si autem accipiunt per
formam non prime accipere ut a se efficere.
vel formam efficiens autem et non
[illegible] passio est vel passibilium quantitas
inferens vel illata. Inferens enim
est movens primum et illata mo-
tus proximum. Potentia enim specifice
[illegible] movetur et operatur per actum
moventis. et [illegible] qui
talibus actus prime sunt potentiis secundum
rationem differentiam. et actus actuales
sunt in patientibus et dispositis.
Si vero specifica potentia per formam
formam illam erit habitus. vel [illegible]

possunt [illegible]
et eciam que [illegible]
me. [illegible] autem [illegible]
quod quidem dicto sicut [illegible]
non sicut totalis tamen [illegible]
ad demonstrandum non potest [illegible]
unde habent dubitacionem [illegible]
speciem non pertinet. et [illegible]
huius doctrine de philosophis. [illegible]
declaratur quod passiones quidem ergo non sunt
virtutes neque malitie et ratio
prima est quia secundum passiones neque pravi
dicimur neque studiosi. Omnis enim
homo et pravus et studiosus aliquid
habent in passionibus. sed virtutes autem et
malicias et pravi dicimur et studiosi.
virtutes ergo et malitia in passione non
sunt sicut in genere. Secunda ratio est quia secundum
passiones quidem neque laudamur neque
vituperamur. non enim laudatur quis
quoniam timet, neque laudatur
qui irascitur quia irascitur ira. neque vi-
tuperatur qui simpliciter quia irascitur ira [illegible]
vel timet quoniam timore. [illegible]
omnis homo et laudaretur et vitupe-
raretur. secundum virtutes autem et ma-
licias laudamur et vituperamur. virtu-
tes ergo et malicia in passione non sunt sicut
in genere. Tercia ratio est quia
irascimur et timemus non propter nostram
electionem. [illegible] enim [illegible] sit [illegible]
[illegible] et hoc [illegible]
[illegible] non est in electione [illegible]
quod naturale est [illegible]
[illegible] non est in electione [illegible]
virtutes autem et malitie vel electio-
nes quedam sunt vel non sine electione
quia eciam [illegible] cognitio
[illegible] est non [illegible] electione
intelligendum enim magis sequitur

[illegible] generantur
[illegible] virtutes
[illegible] moveri et alterari
[illegible] ad alterationem
[illegible] secundum passiones. Virtutes
[illegible] esse non possunt. Item quia
[illegible] etiam non sunt in genere potentie
[illegible] passiones simpliciter quantitative
neque boni dicuntur neque mali
neque laudamur neque vituperamur et ad
hec potentias habemus ex natura boni
autem vel mali non efficimur ex natura.
Diximus autem de hoc prius in secundo
libri principio. Ergo neque passiones
sunt virtutes neque potentie. Ex sufficienti
enumeratione partium divisionis in ducte re-
linquitur quod virtutes sunt habitus. Ostenso
genere virtutis est dicendum quid est habitus
de eius in genere potentie vel passionis quamquam
vel passionum generalis conveniunt. Co-
nvenient etiam virtuti eo quod genus
[illegible] convenientia sibi ipse est
[illegible]. Videndum igitur virtutis bene
[illegible] in aliis operantibus oportet quod
[illegible] competit in alia et reliquam quod ut
[illegible] sit manifesta.
probetur
autem non solum dicere sic
simpliciter et solum addicere quod virtus est
habitus. Sed oportet etiam dicere qualis
quidam habitus sit per quas differentias
dicendum igitur generaliter quod omnis
virtus cuiuscumque virtus sit virtus
et [illegible] est virtus bene habere perficit
et opus eius bonum reddit. Quod patet
[illegible] organicis [illegible]
[illegible] perfectum puta oculi virtus
[illegible] studiosum hoc est bonum facit
[illegible] bonum reddit. Oculi
[illegible] virtute videmus. Similiter et

equi virtus et equum studiosum hoc est
bonum facit ad currendum sicut cursoris
est et ferendum ascensorem sicut
si talis [illegible] est et ad expectandum
bellatores sicut dextrarius est. Si utique
hoc in omnibus ita se habet sequitur quod et
hominis virtus erit utique habitus a quo
bonus homo fit et a quo suum opus
bonum reddit. Ex principio eius de-
primus quam ex virtute et extremo
[illegible] perfectionem [illegible] maxime
et optimum posse et [illegible] adipiscitur
non potest agere per se ipsum perfectam actionem
sicut apparet in oculo in quo primo [illegible]
mores complexionantur et complex[illegible]
nati ad naturam et per digestionem
[illegible] et [illegible] accipit
ad complexionem debitam et figuram
et [illegible] proportionem et [illegible]
[illegible] et perfectus [illegible]
[illegible] influit quod [illegible] oculus
[illegible] potest agere secundum se ipsum
et [illegible] operationem et tunc [illegible]
dicitur bonus et [illegible]
[illegible] in [illegible] et in [illegible]
[illegible] ultimam perfectionem ad opus
et ad [illegible] ei bonum et bene
[illegible] quod est in homine secundum naturam et secundum
omnes [illegible]
[illegible] ad perfectum facit eum bonum
et [illegible] in opere. Hec autem
sufficienter probata sunt in primo libro
et facit quidem eum bonum secundum quod
est [illegible] autem [illegible]
[illegible] est principium operis. Virtus enim
de se principium dicit. [illegible]
per hoc quod ultimum est ad quod
omnia alia ordinantur facit bonum et
est bonum. Per hoc autem quod est principium
agendi secundum se ipsum bene facit in opere
[illegible] quod [illegible] quod perfecte totum

[illegible] operacionis et operantis est. Est ergo
virtus bonum bonum faciens habentem
et opus eius bonum reddens. Et
si obiciatur quod avicenna dicit quod
virtus non est actio sed ad opus
sicut et natura [illegible] qui diffinit
ad [illegible] absolute [illegible]
[illegible]
[illegible] quod virtus est aliquorum
[illegible] non [illegible]
quod virtus est [illegible] bonum facit [illegible]
[illegible] sed simpliciter quod virtus est bonum
operacionum sicut et naturam diffini-
[illegible] dicimus quod natura est principium
motus [illegible] est per se et non per
accidens. Ergo natura virtus et
principium est et non [illegible]
Ad hoc dicimus quod natura et
virtus [illegible] habere [illegible]
[illegible] quod virtus quedam
et est principium agendi et [illegible]
forma est ad [illegible]
[illegible] et hoc notat [illegible]
dicit quod natura est principium mo-
tus et quietis in quo est. Et [illegible]
principium agendi est. [illegible]
natura et virtus [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] quod est agendi
principium [illegible] virtus et forma
[illegible] et [illegible] volentes dicere quod
est in virtute [illegible] quod [illegible] et
forma eius est. Dicimus quod [illegible]
forma bonum facit habentem et ut
virtus bonum opus reddit. quod autem
autem [illegible] quod [illegible] qui virtutem
diffinit ut absolute non dicit
quod [illegible]. [illegible] autem
[illegible]
[illegible] virtutem dicimus esse
principium operacionum [illegible]

[illegible] quod dicit
[illegible] autem et [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible]
[illegible] est quod et
virtus et [illegible]
[illegible]

Rest. R. Jakuba 1908.
Zaciski drewna. Nowy grzbiet na miejsce zupełnie zniszczonego. 3 gwoździe na paskach stare.